

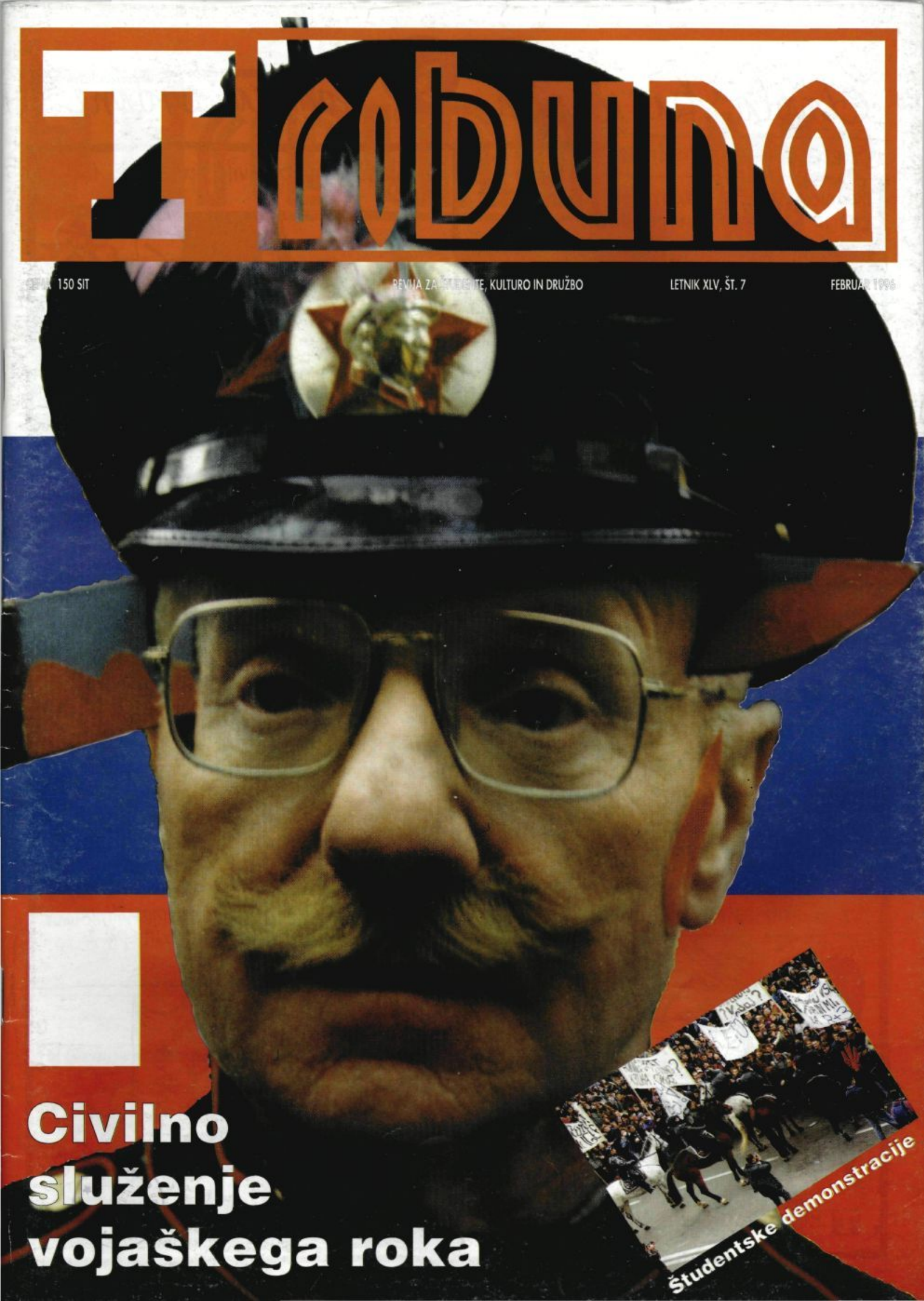
PROBUNA

150 SIT

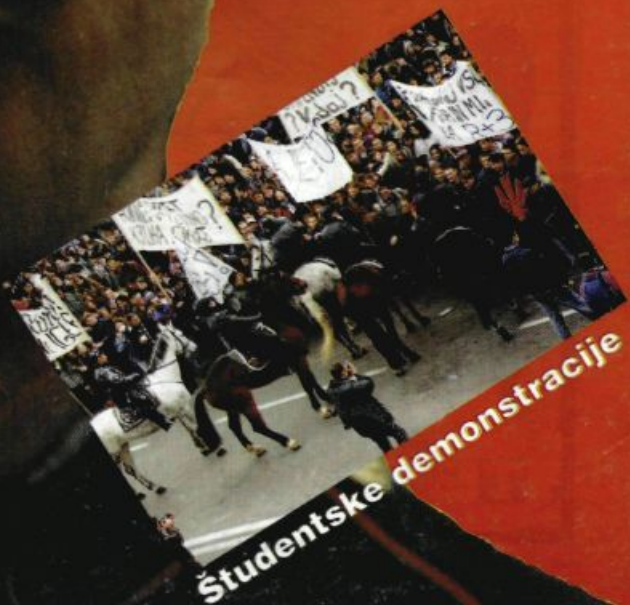
REVUIA ZA UČENCE, KULTURO IN DRUŽBO

LETNIK XLV, ŠT. 7

FEBRUAR 1996

**Civilno
služenje
vojaškega roka**

Študentske demonstracije

13. ZVEZEK (1873-74), ZAPIS ŠT. 152

Blodnice silne v zakonu in zun njega.
Eva iz Zatičine pri sodbi bila.

Svaka nagovarjala, naj bi tri dni se kamo
zaprla in ljubila.

Mož jo doma zato stempel, zlomil roko.

12. mlatičev jo ongavilo, potem še 13.
prišel.

Mož šel na potrebo, med tem ona kavš.

Otroci prvega moža nje mu ploskali, on
potem prinesel vina in pečenke in spal z
njo vendar le brez jeze.

Tribuna

Kazalo

Študentska problematika

Stran 4

V znamenju seksa in prostitucije

Stran 9

Avstrijska študentska organizacija

Stran 14

Politiki s pomočjo bonbončkov

Stran 16

Država hoče dobro slišati

Stran 18

Po vroči Afriki

Družbeno-informativna priloga

Stran III

Ugovor vesti v šestih slikah

Stran VII

Prvi slovenec, ki je opravil civ. služenje

Stran VIII

Teze o Verzolaku

Stran X

Ugovor vesti v tujni in pri nas

Stran XIV

Civilno služenje pri gasilcih

Kultura

Stran 26

Kultura kot čredniški princip

Stran 28

Odsotnost avantgarde= ujetost v institucije

Stran 35

Grossmannova nagrada

Razvedrilo

Stran 42

Kokoši in vprašanje resnice

Stran 44

In vse kokoši so se podrekale

T Glavni urednik: Marko Hercog **T** Odgovorni urednik: Primož Zevnik **T** Študentska problematika: Peter Brecl **T** Kultura: Gorazd Trušnovec **T** Razvedrilo: Miran Štampihar **T** Družbeno-informativna priloga: Mitja Čander **T** Urednik fotografije: Matej Fišer **T** Tehnični urednik: Simon Ručigaj **T** Lektorici: Karmen Strle, Polona Gašperšič **T** Tajnika redakcije: Tanja Mezga, Božidar Zrinski **T** Prispevke lahko prinesete ali pošljete na uredništvo ali na uradne ure urednikov **T** Tribuna, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. 131-70-10, faks. 319-448 **T** Tribuna je član European Journalism Network **T** Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana **T** Cena: 150 SIT, 13 ATS, 1.5 DEM, 1250 ITL **T**

V znamenju seksa in prostitucije

Končno so se študentje zbudili! Tak je bil prvi komentar nekega starejšega intelektualca, ko je izvedel, da se pripravljajo študentske demonstracije. Že od uvedbe bonov leta '92 dalje se je vedelo, da si z njimi država kupuje socialni mir med študenti. Nobenega romantičnega uporništva ni bilo zaslediti v študentskih krogih. Še takrat, ko je cel svet protestiral proti francoskim jedrskim poskusom na Muruori, se je v Sloveniji odzvalo le nekaj najbolj zagnanih, ki so postopali pred francosko ambasado. Trend devetdesetih med mladimi je hedonizem in apatičnost. In ravno zato je tako zbolelo, ko so študentje izvedeli, da bodo v prihodnje morebiti spet zapravljali čas zato, da si napolnijo želodce.

Denar je problem za vsakogar in tudi tisti študentje, ki imajo to srečo, da so dobili štipendijo, si z njo ne morejo veliko pomagati, saj nekaj več kot deset tisočakov ne zadošča niti za najnujnejše,

kot je prehrana ali prebivanje v Ljubljani ali Mariboru. Študentje so odrinjeni na rob družbe. Štipendije so znižane za 7%, zmanjšana postavka za subvencioniranje študentske prehrane pa bi podražila bone za 30%. Pred vrati študentskih domov čaka še vsaj 2000 študentov. Medtem ko se je v dveh letih povečalo število študentov za 1300, je v študentskih domovih na voljo le 5 ležišč več.

Predigra

Od septembra dalje so se kar vrstila pogajanja med študentskima organizacijama in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (MDD) ter parlamentarnimi strankami. Potekale so razne protestne akcije, podpisovanje peticije, zadnja med njimi je bila pre-

pravi protest, ki bi državo prisilil k zadostni subvenciji prehrane, naletela na pozitiven odziv med študentskimi skupinami in študenti. Le študentska levica, ki jo podpira približno 5% študentov, je menila, da se lahko do istih rezultatov pride tudi brez protesta. V petek, 12. januarja, so med študenti in vlado potekala zadnja pogajanja. Po

kinitev predavanj teden dni pred demonstracijami. Prva postavka o subvencioniranju študentske prehrane v državnem proračunu je znašala borih 668 milijonov, zahtevanih pa je bilo 1.8 milijarde tolarjev. Oboji so sčasoma popustili. MDD je postavko zvišalo na 900 milijonov, ŠOU pa svojo zahtevo zmanjšal na 1.3 milijarde tolarjev. Vendar pa do skupnega dogovora ni prišlo. Zato je pobuda, da se pred parlamentom pri-

besedah vodje študentske delegacije Gregorja Macedonija, so po več kot dveh urah pogajanj ugotovili, da je med njimi prišlo do razhajanja v podatkih. Na pogajanjih so vztrajali pri zahtevi, da se zagotovi subvencija v višini 60 odstotkov cene enega toplega obroka dnevno namesto sedanjih 38 odstotkov cene. Zahtevali so še dolgoročno zakonsko ureditev subvencioniranja študentske prehrane z vsemi merili.

Vse to v kontekstu študentskega standarda, vključno s štipendijsko in stanovanjsko politiko. Mariborski sekretar za socialo, Drago Žura, pa je omenil še

Prihaja mi

Fakultete, študentski domovi, celotna Ljubljana in Maribor so bili oblepljeni s plakati, ki so pozivali k udeležbi na demonstracijah pod sloganom: "Lačen študent ne študira!"

Ljubljanski in Mariborski ŠOU se je odločil, da bo v ponedeljek in torek ustavljena prodaja bonov za prehrano, hkrati pa so pozvali obe univerzi, naj v torek prekinjejo vsa predavanja. V izjavo za javnost je odbor zapisal, da želijo študentje s to akcijo kulturno in legitimno izraziti nestrinjanje z vladno politi-

dotadne zahteve, kot so investicije v nova študentska ležišča in subvencioniranje obveznega študijskega gradiva, ki se prodaja po ekonomskih cenah. "MDD računa le z minimalnimi podatki, na kar študentje nikakor ne moremo pristati. Edini rezultat pogajanj je, da še vedno teče dialog," je dejal Maceodoni in dodal, da je ministrica Rina Klinar obljubila, da se subvencija za posamezno kosilo (280 tolarjev) realno ne bo znižala.

Rina Klinar je potrdila, da se subvencija za posamezno kosilo ne bo znižala, dokler ne bo zaključena temeljita analiza namenske porabe proračunskih sredstev v preteklih letih. Na podlagi take analize se lahko izdelajo kriteriji za subvencioniranje in dolgoročna zakonska ureditev te problematike. Anali-za pa je tudi pogoj za kakršnokoli povečanje sredstev. "Sto, dvesto ali pa tudi 400 milijonov tolarjev. Povečali bomo za toliko, kolikor bo pokazala analiza," je povedala in dodala, da "trditve, da vlada posega v standard študentov, ne držijo."

Še isti dan so predstavniki študentov Miroslavu Mozetiču, podpredsedniku DZ, predali peticijo za subvencioniranje študentske prehrane, ki jo je doslej podpisalo 29.983 ljudi. Demonstracij, ki so bile napovedane za 16. januar, pa niso odpovedali.

ko, ki jim, kljub mnogim pogovorom, še vedno ni zagotovila boljšega standarda, predvsem pa ne dovolj denarja za subvencioniranje študentske prehrane.

Andrej Prepeluh, predsednik ljubljanskega Študentskega parlamenta, je pozval študente, naj bodo miroljubni. "Te demonstracije ne bodo radikalne, ne bo nikakršnega razbijanja. Nastopili bomo z argumenti."

Príprave za shod, ki je potekal pod geslom "Lačen študent ne študira", so potekale v polnem zamahu. Rektorja univerz sta na vse fakultete poslala okrožnico, naj vsa predavanja po 11. uri odpadejo. Tudi dijaki popolnoma podpirajo študentske zahteve. Vodstvom ljubljanskih srednjih šol so poslali sporočilo, da se bodo dijaki četrnih letnikov, ki bodo kmalu postali bruci, pridružili študentom pred državnim zborom. Večina srednjih šol jim je sporočila, da bodo izostanki četrtošolcev opravičeni. Za glasbo je bilo poskrbljeno, saj so sodelovanje na shodu potrdili Adi Smolar, Tomaž Domicelj, Jani Kovačič, Dušan Uršič, Leteči Potepuhi, Društvo mrtvih pesnikov in še nekatere druge glasbene skupine. Vsi so se odpovedali honorarju. Najbolje so se organizirali mariborski študentje. S posebnim vlakom se je v Ljubljano v torek pripeljalo nekaj manj kot tisoč študentov. Obvestilo, ki je študente vabilo na demonstracije je

sporočalo, da si na vlaku z lakoto ne bo treba delati skrbi. "Žejni ne bomo, siti pa," jim je zagotovila ŠOU Maribor. Malico so sponzorirala mariborska gostinska podjetja.

Pogoji za uspešne demonstracije so bili ustvarjeni. Pričakovali so približno 6000 študentov, dijakov in ostalih, ki bodo podprli proteste.

Orgazem

V torek ob enajstih, ko se je protest začel, so se ljubljanski študentje v veliki večini že zbrali okrog odra sredi trga, kjer je ljubljanski ŠOU organiziral koncert z govori predstavnikov študentov, univerze in politike, kar pa se je sprevrilo v vsesplošno apatijo in zdoigčasnost. Študentje pa so si želeli pravega dogajanja, kot se pač spodobi na demonstracijah. Dve dekletki sta poskušali spraviti slovensko zastavo na polovico droga, vendar jima je to simbolično gesto preprečilo pomanjkanje pravega orodja. Medtem so predstavniki študentov in poklicni zabavnjaki na odru prepričevali študente, naj se vendar zabavajo. Delila se je Tribuna, ki so jo študentje - prvič po nekaj letih - željno razgrabili. V pomanjkanju drugih zanimivosti seveda.

Čas so si krajšali tudi z branjem transparentov: Etiopski študentje nas podpirajo, Franjo bi dal, Slovenija - revni delavci, lačni študentje, bogati poslanci idr. Množica je željno pričakovala prihod Mariborčanov. Ti so takrat že prispeli v Ljubljano. Proti parlamentu so krenili kar po cestah, namesto po pločnikih, in močno ovirali promet ter ga ponekod celo ustavili. Za dobrih deset minut so blokirali Slovensko cesto pri Nami. Tam se je zgodil manjši incident, ko je nekdo napadel enega izmed snemalcev. Kot je kasneje opisal Igor Jurišič, mariborski prorektor za študentska vprašanja, je ta incident zagrešila skupina mladih, ki se je mariborskim študentom pridružila šele na poti skozi Ljubljano.

Ko se je na Trgu republike končno zaslislalo petje in skandiranje in se je izza parlamenta začela valiti truma razgretih obrazov, je tudi ljubljansko množico zajel val protestnega razpoloženja. Pred parlamentom sta se raji združili in skupaj "napadli" parlament z glasnim skandiranjem "Bone! Bone!", "Arturja za golaž", prepevala se je tudi Zdravljica. Iz ozadja je priletelo prvo jajce, nato drugo. Sledile so kepe snega. Mariborski organizatorji so poskušali preprečiti nadaljnje obstreljevanje, vendar zaman. Postalo je jasno, da brez policije ne bo šlo in da so organizatorjem

pod ceradami. Bodo ven skočili policisti in napadli s solzilcem? Jajčno-jogurtna kanonada je prenehala. Olajšanje pa je sledilo takoj, ko so policisti začeli s tovrnjakov raztovarjati varovalne ograje. Obstreljevanje se je lahko nadaljevalo.

Medtem so z uradnega prizorišča protesta pozivali študente pred parlamentom, naj se jim pridružijo. Vendar pa je hrup, ki so ga ti povzročali, preglasil vsa njihova prizadevanja. Postopoma pa se je razgretost pred državnim zborom ohladila. Transparente so demonstranti nataknil na varovalne ograje in si šli ogledat, kako izgleda nekaj bolj mirnega. Počitek prav pride. ŠOU je suhim glom,

ki so se izsušila med polurnim kričanjem, ponudil čaj. Ta je nekaterim prijal - predvsem tistim, manj dejavnim - drugi pa so se šli raje okrepčat v Maximarket. Tudi sendvičev ni manjkalo. Glasbeniki so spet zabrenkali, nekatera besedila so bila prav prilagodljiva, nekaterih, predvsem ljubezenskih, pa bolje, da ne bi bilo. Nekaj časa je glasba še držala množico na kupu,

potem pa se je vedno bolj redčila. Okrog štirih, ko je predsednik Študentskega parlamenta Andrej Prepeluh objavil, da so pogajanja uspela, je bilo pod odrom in v okolici le še nekaj sto vztrajnežev in prava mala deponija odpadkov. Odločitev je padla. Protest je bil uspešen, sedaj lahko greste domov.

Olajšanje

Peturna pogajanja, ki so jih imeli predstavniki ŠOU s predsedniki poslanskih skupin LDS-a, ZLSD in SKD ter z ministrico za delo, družino in socialne zadeve v odstopu, Rino Klinar, so prinesla pod-

sko uredilo, v vmesnem času treh mesecev pa se bo subvencija usklajevala z gibanjem drobnoprodajnih cen. Tako bo v mesecu januarju subvencija znašala 290 tolarjev na en bon. Hkrati so se dogovorili, da se do marca pripravi analiza porabe proračunskih sredstev, ki jih je vlada namenila za subvencioniranje študentske prehrane v preteklih letih. S tem zahteva po povečanju proračunske postavke za 400 milijonov sicer ni bila dosežena, ampak so uredili tako, da tistih, že zagotovljenih, 900 milijonov tolarjev ni trdno določeno, ampak se lahko vsota fleksibilno poveča, pa tudi zmanjša, če to pokaže analiza. Zakon namreč zavezuje vlado, da v tem primeru prezporedi sredstva znotraj proračuna in celo predlaga rebalans proračuna. Vlada se je obvezala, da bo do marca obravnavala tudi problematiko študentskega standarda, predvsem štipendiranje in investicije v študentske domove.

Sicer pa, če se vlada ne bo držala dogovora, se bodo demonstracije ponovile.

Cena seksa

Gasilci so po končanih demonstracijah začeli čistiti pročelje parlamenta, Snaga, najeta s strani ljubljanskega ŠOU-a, pa je počistila prizorišče. Zunanji sledovi študentskega protesta so bili

vajeti ušle iz rok. Poleg jajo in snega je začela na parlament in policiste deževati najrazličnejša hrana, od bananinih olupkov, jogurtov do dragocenega piva. Pred parlament je priletelo celo nekaj granitnih kock. Tudi sonce je posljalo skozi oblake in radovedno pokukalo na sceno. V varovanje parlamenta in policistov pred njim, ki so bili že pobeljeni od jogurtov, so se vključili policijski konjeniki. Jajca so še vedno letela. Tudi novinarji na balkonu parlamenta so jih bili deležni, kar se je kasneje odrazilo v časopisju. Policaji so študente potisnili iz Šubičeve ceste nazaj na Trg revolucije. Pripeljala sta se dva tovrnjaka. Med množico je završalo. Nihče ni vedel, kaj se skriva

odstranjeni. Le poslanci so imeli problem z vonjem po gnilih jajcih, ki se je iz preprog širil po državnem zboru. Začelo se je preštevanje.

Organizacija demonstracij in prevoz študentov iz Maribora v Ljubljano sta stali mariborsko študentsko organizacijo pol milijona tolarjev, vendar pa je po njihovem mnenju prav navzočnost Mariborčanov bistveno pripomogla k uveljavljanju študentskih zahtev.

Na UNZ Ljubljana so popisali stroške, ki so jih imeli zaradi demonstracij. Policijska škoda znaša natanko 3.505.220 tolarjev. S študentskimi demonstracijami se je ukvarjalo kar 292 delavcev UNZ-ja, od tega 222 policistov, ostali pa so bili kriminalisti. Za čiščenje in zamenjavo uniform so morali odšteti 953.096 tolarjev, uporaba zaščitnih ograj in škoda na njih je znašala 10.120 tolarjev, za kilometrino so plačali 172.104 tolarje, plačilo za opravljene ure pa je veljalo še nadaljnih 2.369.900 tolarjev. Prijeli in popisali so nekaj "strelecev". Nihče jih ni skupil, najbolj goreče pa so prijavili. Konji, ki bi jim za hladnokrvnost morali podeliti najvišje priznanje, so bili deležni veterinarskega pregleda in najbrž tudi kakšnega sladkega priboljška.

Dan po demonstracijah so anketarji Dnevnika in Ninamedie izvedli telefonsko anketo, na katero je odgovorilo 408 anketiranih. Preko sedemdeset odstotkov vprašanih se je strinjalo, da so zahteve po večji pomoči države pri študentski prehrani upravičene, da so zahteve neupravičene, pa je bilo mnenje petnajstih odstotkov anketiranih. Hkrati pa je bilo skoraj štiriinpetdeset odstotkov vprašanih proti takšni obliki demonstracij, ki jih spremlja obmetavanje predmetov v pročelje državnega zbora in željo, da jih policija prepreči. Javno mnenje se je zaradi takega beljenja fasade parlamenta in policistov v trenutku obrnilo proti študentom. V kontaktnih oddajah slovenskih radijev so poslušalci še ves teden zlivali svoj bes na lene študente, ki da so brez vsakršnih vrednot in ne cenijo ničesar več. Hkrati pa je med upokojenci nastala pobuda, da se tudi sami zgledejo po študentih in gredo na ceste, saj je vlada pobrala kar precej denarja, ko je ukinila proračune za nazaj. Ni kaj, tržni sistem pač ni socializem in socialni problemi niso njegova prva skrb.

Dagmar Vidmar

Veselica pred parlamentom

"Teta Rina ne bit' svina - prihaja čas kolin!" je sporočal eden izmed mnogih transparentov, s katerimi je kakšnih pet tisoč razjarjenih študentov pred parlamentom opozarjalo parlamentarce na slab socialni položaj študirajoče mladine. Ti so ravno takrat sprejemali dopolnila k proračunu za letošnje leto, odločali so tudi o študentskih bonih...

Vzrok za študentske demonstracije so bila neuspešna pogajanja med predstavniki mariborske in ljubljanske študentske organizacije z ministricco za delo, socialo in družino Rino Klinar. Zapletlo se je seveda pri denarju.

Čeprav so demonstracije na začetku potekale mirno in brez izgredov, se je situacija zaostri-la ob prihodu kakšnih tisoč petsto mariborskih študentov, ki so prišli s posebnim vlakom. Mariborčani so imeli po zaslugi mariborskih gostilniških podjetij na vlaku zastoj sendviče in pijačo, tudi alkoholno, kar se je še posebej poznalo pri skrajno nekulturnem in precej objestnem obmetavanju parlamenta s hrano. Glavne tarče so bili policaji, ki so prestregli večino letečih jajc, praznih pločevink piva in jogurta.

Seveda so bile torkove demonstracije samo zadnji kamenček v mozaiku taktiziranja obeh vlad. Tako študentske kakor republiške. Kljub temu, da poteka subvencioniranje študentskih bonov že peto leto, to področje še ni sistemsko rešeno in je odvisno od vsakoletnih bolj ali manj spretnih pogajanj.

Pogajalska izhodišča letošnji študentski vladi je pripravila prejšnja, ki je pred koncem enoletnega mandata, novembra lani, organizirala opozorilno tiskovno konferenco pred vrati državnega zbora. To je bila

začetna poteza v stopnjevanem pritisku na mačehovsko državo. Takrat so se študentski funkcionarji spraševali, kdo se spreneveda.

To se sedaj lahko vprašamo tudi mi. Sedanja študentska vlada je teden dni pred torkovimi demonstracijami organizirala opozorilno enourno prekinitvev predavanj. Znano je, da so že takrat vse parlamentarne stranke študentom zagotovile popolno podporo, saj je razumljivo, da v Sloveniji ni takšnih političnih norcev, ki bi se radi zamerili več kot 45 tisoč volilcem. Partijski veljaki so na novinarskih konferencah hiteli sporočati strankarska stališča, ki so vsa po vrsti bila v prid študentom. Pa vendar, kako to, da vladajoča koalicija ne

bo sredstev... V Mariboru so denar posodili neki firmi, ki ga je kasneje vrnila... Ta denar naj bi bil kasneje kljub vsemu porabljen za bone.

Ali je mogoče, da je bila demonstracija sama sebi namen? Da so študentski funkcionarji vztrajali pri svojem stališču samo zaradi spektakla in medijske odmevnosti? Kasneje se je izkazalo, da so v torek po demonstracijah študenti sprejeli predlog vladne koalicije, ki zagotavlja, da bo država zagotovila 60-odstotno subvencioniranje enega toplega obroka na študenta dnevno. Tako je študentska zahteva, ki je fiksirala količino sredstev na milijardo in 300

ustreže ubogim študentom, če se vendar strinja z njimi?

Ponovno se vprašajmo, kdo se spreneveda. Morda študentje, ki zahtevajo preveč? Znano je, da so jim ob izteku leta 1994 ostali milijoni. V Ljubljani je študentski organizaciji ostalo več kot 30 milijonov namenskih proračunskih sredstev, ki jih ni bilo mogoče porabiti za nič drugega kot za bone... Direktor ŠOU-a Vili Granda in vodja Študentskega servisa Anka Dvoršak sta bila osumljena zlorabe položaja in poneverbe uradnih listin, saj sta s pomočjo ljubljanskih gostincev fiktivno prikazala pora-

milijonov, padla v vodo. Republiška vlada je študentski v torek tudi očitala, da se ta v ponedeljek namerno ni hotela več pogajati.

A zakaj bi se študentska vlada spuščala v takšne igrice? Tukaj jo prav gotovo niso mogli voditi študentski interesi. Zakaj je posegla po skrajnih sredstvih, ki bi se lahko obrnili tudi proti njej, če se študenti recimo ne bi odzvali njenim pozivom?

N. N.

Študentski protesti v Avstriji

Socialni sistem v Avstriji je dolgo veljal za zglednega. Predvsem študentje so bili od sedemdesetih let dalje deležni podpor, ki so resnično omogočile študij vsakemu. Univerze so bile odprte, brez vsake številčne omejitve (vsak se je lahko vpisal v tisto študijsko smer, katero je hotel); šolnine ni bilo; študent, ki je bil mlajši od 27 let, je dobil otroški dodatek v višini 1.850 ATS; socialno najšibkejši (približno 10%) so dobili državno štipendijo do maksimalno 6.000 ATS (država je izhajala iz tega, da potrebuje vsak študent približno 8.000 ATS mesečno za življenje - komur tega ne morejo plačati starši, mu primanjkljaj krije država); uporaba mestnih prometnih sredstev na poti k univerzi je bila zastopj (kdor je doplačal mesečno 60 ATS, se je lahko z izkaznico vozil po celem Dunaju); podpora za vožnjo študentom, ki ne študirajo v domačem kraju do maksimalno 6.400 ATS letno (pri vožnji z vlakom so imeli vsi študentje do 27. leta 50% popusta); študentje so bili oproščeni takse za radio in televizijo ter osnovne takse za telefon; študentje do 27. leta starosti so bili avtomatično zavarovani skupaj s starši, starejši pa so se lahko po ugodni ceni zavarovali sami.

Lahko bi še našteval, a mislim, da je jasno, da je bil celoten sistem dokaj ugoden (česarvno bi se dalo marsikaj popraviti). Socialdemokratska (prej socialistična) stranka, ki je vladala zadnjih 25 let, je pač izhajala iz tega, da mora imeti vsak državljan možnost izobrazbe.

V zadnjih letih pa se je na tem področju marsikaj spremenilo, in sicer izključno na slabše. Začelo se je leta 1987 s prvimi socialnimi krajšavami, razvoj pa se je s

pristopom Avstrije Evropski uniji še pospešil.

Tako je bila leta 1987 ukinjena oprostitve taks za telefon, radio in televizijo za vse študente, ki ne prejemajo štipendije (torej za 90%): stane vsakega študenta do 4.820 ATS letno.

1992 je bil otroški dodatek za študente vezan na študijski uspeh; kdor ni prinesel zahtevanih spričeval, je izgubil otroški dodatek in s tem vse povezane ugodnosti (uporaba prometnih sredstev, sozavarovanje pri starših) - s tem je vsak študent, ki ni uspel narediti zahtevanih izpitov, izgubil od 33.800 do 42.800 ATS letno.

Istočasno je bila ukinjena možnost samozavarovanja za študenta, ki študija niso zaključili v določenem času. 1994: zvišanje cene za študentsko zavarovanje za 40% - stane revnega študenta do 48.000 ATS letno. 1995: znižanje otroškega dodatka za študente za 1.200 ATS letno. Razen tega so črtali tudi podpore za vožnjo od doma do študijskega mesta -

izguba med 2.000 in 6.400 ATS letno. Dodatno k temu še prispevek za mestni promet v višini 300 ATS letno. Leto 1996 naj bi postalo še posebej drastično, saj nas stane pristop k Evropski uniji več, kot smo mislili. Zato mora država varčevati - prvi so na vrsti seveda študentje. Načrti vlade niso napovedovali nič drugega:

1. Generalno črtanje otroškega dodatka za študenta.

2. Šolnina v višini 10.000 - 15.000 ATS na semester.

3. Če študent kakšnega izpita ne opravi prvič, naj bi za vsak nadaljni poskus plačal.

4. Univerze naj bi delno privatizirali, kar bi pomenilo predvsem krajšanje finančnih podpor za filozofsko fakulteto, ki gospodarstvu ne prinaša vidnega dobička.

5. Do konsolidacije državnega proračuna naj na univerzah ne bi bil nihče več sprejet v službo - prazna asistentska mes-

dentski parlament je predlagal vsem ÖH-gremijem, naj priredijo opozorilno stavko):

V Salzburgu so predstavniki ÖH delili študentom pakete s hrano za silo, v katero bi jih vladini predlogi spravili. V Gradcu so študentje z verigami in zaprekami zaprli glavno poslopje univerze. Pred univerzo so postavili šotor z napisom: "Študentski dom 2000". Poleg tega so delili študentom juho za reveže. V Linzu so študentje simbolično zazidali vhod v univerzo. Pred zidom pa so zažigali "varčevalne pakete". Na univerzi za veterinarsko medicino na Dunaju so stavkali vsi študentje skupaj z profesorji. Tehnično univerzo na Dunaju so študentje blokirali z verigami in priredili v parku pred univerzo celodnevno protestno akcijo. V odgovor je prejela ÖH te univerze štiri atrape pisemskih bomb! ÖH na umetnostnih visokih šolah na Dunaju je s hrupom pregnala vse študente iz učilnic. Na dunajski univerzi za agrokulturo so študentje pred vhodom postavili zid iz "varčevalnih paketov" ter ves dan motili predavanja. Na glavni dunajski univerzi pa so študentje zasedli največje učilnice ter z različnimi protestnimi akcijami in kulturnimi prireditvami protestirali proti načrtovanim specialnim zaostritvam.

Višek pa je bil 17. oktobra:

V Lobnu je ÖH zaprla vhod v univerzo in zahtevala od vsakega študenta, ki bi rad vstopil, 100 ATS - toliko bi namreč stale predlagane krajšave vsakega študenta dnevno. V Salzburgu je priredila ÖH demonstracijo, ki se je udeležilo 2.600 študentov. Podobna demonstracija je spravila v Innsbrucku 1.000 študentov na cesto. V Celovcu je ÖH delila "obubožanim" študentom kruh in vodo.

Največja demonstracija pa je bila na Dunaju, kjer je šlo na cesto nad 10.000 študentov in profesorjev. Skupno z ostalimi akcijami je bila ta demonstracija jasen signal, da se bomo študentje branili proti vsakršnim zaostritvam študija, kajti ni dovolj, če vlada tarna, da avstrijski študentje študirajo predolgo, istočasno pa jih prisili, da si z lastnim delom plačujejo študij. Tri četrtine vseh avstrijskih študentov so namreč prisiljene delati poleg študija, zaradi česar se študij jasno podaljša.

Protestne akcije pa niso vse, kar ima ÖH povedati. Zdaj si je zadala nalogo, da izdela načrt reforme celotnega izobraževalnega in socialnega sistema za študente. Če lahko verjamemo predstavnicam ÖH, Agnes Berlakovich, bo ta dokončan še preden bomo imeli novo vlado (17. decembra so državnozbornske volitve). Tako bo nova vlada vsekakor prisiljena ukrepati, in sicer ne proti študentom, temveč v sodelovanju z njimi.

Jozi Wutte, Dunaj

Avstrijska študentska organizacija

Odkar sta bili v Mariboru in Ljubljani ustanovljeni študentski organizaciji univerz, se je Slovenija uvrstila med države, v katerih so neodvisna študentska zastopništva važen faktor ne le univerzitetnega življenja, temveč tudi celotne civilne družbe. V drugih državah je tradicija seveda že daljša, na primer v Avstriji, kjer deluje študentska organizacija v današnji obliki že od konca druge svetovne vojne (takrat je nadomestila predvojno nacistično Deutsche Studentenschaft Österreich). Vendar pa starost še zdaleč ni edina razlika med avstrijskim in slovenskim študentskim zastopstvom, saj se bistveno razlikujeta tako v strukturiranosti kot tudi v nalogah. Preden pa lahko natančneje predstavim avstrijsko študentsko organizacijo, moram izgubiti nekaj besed o avstrijskem političnem in socialnem sistemu nasploh.

Socialni sistem in socialna stabilnost druge avstrijske republike (torej po drugi svetovni vojni) temeljita na t.i. socialnem partnerstvu. To je sestavljeno iz Zveze sindikatov (ki združuje vse avstrijske sindikate in je interno organizirana strankarsko) ter iz treh najvažnejših zbornic: kmetijske, trgovske in delavske; vse zbornice pa imajo obvezno članstvo. To pomeni, da mora biti vsak delavec, vsak kmet, vsak trgovec in tudi vsak študent član lastnega stanovskega zastopništva.

Tako imamo torej tudi študentje svojo lastno "zbornico", imenovano Österreichische HochschülerInnen-schaft (ÖH). Vsak, kdor se hoče vpisati na katerokoli avstrijsko univerzo ali visoko šolo, mora najprej plačati članarino za ÖH (trenutno 165 ATS na semester) in s tem postane njen član.

Tudi sicer ima ÖH status nekakšne študentske zbornice - je namreč javnopravnega značaja in uradno zastopa vseh 230000 študentov in študentk, kolikor jih je v Avstriji. To izgleda tako, da je zastopana v vseh univerzitetnih gremijih (ti so trije na vsaki univerzi: Institutkonferenz - na oddelku, Fakultatskonferenz - na fakulteti in Universitatssenat - na univerzitetni ravni), razen tega pa lahko soodloča tudi pri pripravah študentskih zakonov. Toda medtem ko ima tu v pravnem smislu le svetovalno funkcijo, lahko na univerzah dejansko soodloča. Vsi univerzitetni gremiji so namreč sestavljeni po tretjinski pariteti: tretjina članov je profesorjev, tretjina je iz srednjega sloja (asistenti, lektorji, docenti), tretjino pa tvorijo zastopniki ÖH. Tako dejansko o večini študentskih zahtev, kot so študijski načrt, imenovanje profesorjev, razdelitev financ itd. ni mogoče sklepati mimo študentov.

Razlika med ŠOU in ÖH je tudi v načinu, kako se predsedstvo ÖH izvoli ter v njeni notranji organiziranosti.

Volitve v ÖH so vsaki dve leti - voli se spomladi, 1. julija novo vodstvo prevzame posle, tako da se jeseni ob začetku študijskega leta lahko popolnoma posveti študentom in da so do takrat pripravljene servisne ustanove, tiskane vse informacije itd.

Voli se na štirih ravneh, torej dobi

vsak študent štiri glasovnice: eno za študijsko smer /oddelek (Studienrichtungsververtretung), eno za fakulteto (Fakultatsvertretung), eno za univerzo (Hauptausschuß) in eno za zvezni študentski parlament (Zentralausschuß). Na oddelku se voli po osebnotnem volilnem sistemu (3-5 oseb, odvisno od velikosti oddelka), na vseh drugih ravneh se volijo frakcije. Volijo lahko vsi, ki so vpisani na katero od avstrijskih univerz ali visokih šol (tudi inozemci), pasivno volilno pravico pa imajo (zaenkrat še) samo študentje z avstrijskim državljanstvom.

Medtem ko je večina zastopništev na nižjih ravneh (do univerze) tradicionalno levih, so na zvezni ravni pol stoletja vladale katoliške ali nacionalistične frakcije, ki so včlanjene oz. stojijo blizu ljudski stranki ali svobodnjakom. Pri letošnjih volitvah (16. - 18. maja) je prišlo tudi na zvezni ravni do spremembe, saj predsedstvo ÖH prvič sestavlja levo-liberalna koalicija, sestavljena iz šestih frakcij: VSStÖ (Verband sozialistischer StudentInnen Österreich - socialistična frakcija), GRAS (Grüne und alternative StudentInnen - zeleni), KuPo (Kunst und Politik - leva frakcija na umetnostnih akademijah), LSF (Liberales StudentInnenforum - liberalna frakcija), FLÖ (Fachschaftslisten Österreich - strokovno združenje predvsem na tehničnih univerzah) in KSV (Kommunistischer StudentInnen Verband - komunistična frakcija). Predsednica je odslej Agnes Berlakovich iz socialistične frakcije, pripadnica hrvaške manjšine v Avstriji.

Sicer je pa v zveznem študentskem parlamentu, ki ga sestavlja 65 poslancev, zastopanih vsega skupaj devet frakcij: najmočnejša je katoliška AG (Aktionsgemeinschaft, 18 poslancev ali 3 manj kot pri prejšnjih volitvah), sledi GRAS (13,+3), VSStÖ (7,-2), LSF (6,+4), FLÖ (4,-3), RFS (Ring freiheitlicher Studenten - svobodnjaki, 2,+0), KSV (2,+1), JES (Junge europäische Studentennitiative - monarhistična frakcija, 2,+1) in KuPo (1,+0).

Odkar vlada v ÖH nova koalicija, se je v tej organizaciji mnogo spre-

menilo. Pri tem ne mislim samo na ideološki premik proti levi, ki v bistvu ni občuten (saj ni mogoče stisniti meščanskih liberalnih in komunističnih študentov v isti ideološki okvir). Spremembe se kažejo predvsem v odprtosti nove ÖH - odprtost za študentske zahteve (socialno politični angažma, modernizacija študijskih načrtov, nadaljna individualizacija študija - že sedaj si študentje lahko deloma sami sestavljajo svoj študij iz različnih študijskih smeri - in podobno); po drugi strani pa tudi odprtost za sodelovanje z neodvisnimi študentskimi organizacijami, zlasti z manjšinskimi, saj se ÖH pojmuje kot platforma vseh študentskih iniciativ. Take organizacije, ki so po novem tesno povezane z ÖH so npr. Klub slovenskih študentk in študentov na Dunaju, Hrvatski akademski klub, Židovska visokošolska zveza, Južnotirolska visokošolska zveza itd. To sodelovanje se odraža v raznih oblikah, na primer pri novem vseavstrijskem študentskem časopisu "Uni libre", v čigar mednarodnem delu pridejo do besede študentje iz tujine ter pripadniki manjšin, tudi v materinščini. V decemberski številki je na primer članek o Krajini na Hrvaškem s povzetkom v hrvaščini. Razen tega se v časopisu pišejo imena dvojezičnih krajev v obeh jezikih, tako npr. Klagenfurt/Celovec.

Važno delo opravlja tudi platforma proti desnemu ekstremizmu na univerzah, kjer slovenski klub deluje že od vsega začetka. Prvi večji uspeh platforme je bil disciplinski postopek proti profesorju, ki je znan po svojih rasističnih izjavah.

Sicer pa je ustanovljen v ÖH še alternativen referat, ki ima prav to nalogo, da gmotno in z infrastrukturo podpira manjšinske in druge neodvisne študentske organizacije in iniciative.

Skratka, lahko rečemo, da je sprememba v vrhu ÖH prinesla manjšinam in vsem drugim študentom, ki jim je aroganca prejšnjega vodstva preprečevala aktivno sodelovanje, samo korist. Upam le, da študentska koalicija zaradi politične raznolikosti ne bo predčasno razpadla.

Jozi Wutte, Dunaj

Kdo nam vlada?

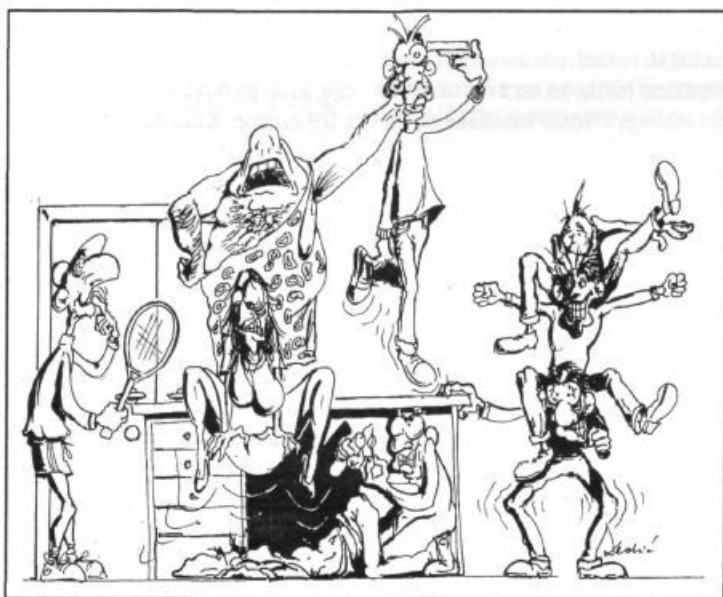
V začetku januarja je bila uspešno končana primopredaja med staro in novo vlado, tako da imajo Macedonijevi fantje in eno dekle sedaj vso oblast trdno v rokah.

Pod Macedonijevo taktirko bo za kulturo skrbel Gregor Verč, 4.1 FMF, za socialo in zdravstvo Franci Strajnar, abs. prava, za izobraževanje edina zenska v letošnji vladi Nataša Jurani, abs. NTF, za šport Matjaž Pečovnik, 3.1 FDV, za mednarodno sodelovanje Blaž Strojnar, abs. prava, za založništvo

in medije Lenard Rihard, 4.1 teologije, za turizem Jernej Zajec, abs. ekonomije, s financami pa se bo ukvarjal Matej Pirtovšek.

Nekateri pravijo, da je nova vlada preveč enoumno usmerjena, medtem ko drugi opozarjajo, da "po njih delih jih boste sodili". Zatorej vsi skupaj počakajmo, da zablestijo njih dela, saj bi bilo prezgodaj soditi samo po organizaciji študentskih demonstracij, ki so se sprevrgle v perverzno razmetavanje hrane.

N. V.

Etno manijaki

Ob stoti obletnici narodopisnih prizadevanj Štreklja in Murka ter petinpetdesetih letih delovanja oddelka za etnologijo na Univerzi v Ljubljani so študentje etnologije in kulturne antropologije obudili študentsko sekcijo Slovenskega etnološkega društva. V sklopu akcije 'Tud' j'st s'm etno(log) so Šegavci (Študentsko etnološko gibanje) v četrtek, 18. januarja 1996, v študentskih domovih v Rožni dolini priredili uvodni tematski etnološki večer o Nikaragvi.

Jana Radovič, ki je bila kot prstovoljna delavka SCI v letu 1995 na 'work campu' v vasi Masatepe in je ta čas izkoristila tudi za terensko raziskovanje, je ob diapozitivih in glasbi podala svoje vtise in doživljaje. Večer, ki so ga omogočili SED, ŠOFF,

ŠOU Ljubljana, Fructal in OEiKA, je zaključila pokušina srednjeameriških kuharskih dobrot.

Šegavci pripravljajo od februarja (15., 22., 29.) do aprila letos Etnološke tematske večere, na katerih bodo predstavili popotnike, ki so popotovali po Braziliji, Kolumbiji, Bengaliji, Jemnu, Afriki, ... Leti bodo pripovedovali o svojih doživljajih in predstavili te dežele tudi z diapozitivi. Pristrčno vabljeni!

V mesecu marcu pa bodo na obisk oddelka za EiKA prišli hrvaški študentje etnologije. Različna strokovna posvetovanja in pregled študentskih dejavnosti pa bodo zaključili z ekskurzijo po Sloveniji in tradicionalnim etnološkim brucovanjem Zeleni car.

Država v državi

Študentsko organizacijo Univerze v Ljubljani bi zlahka primerjali z državo. Ima lasten vir financiranja, organizacijsko je oblast razdeljena na tri, med seboj relativno neodvisne veje, prepletena pa je tudi z obsežno birokracijo, ki se vse bolj ukvarja le sama s sabo.

Naloga študentske organizacije je jasna. Kot neposredni pogajalec z državo mora skrbeti za zaščito in uveljavljanje študentskih interesov, poleg tega pa opravlja tudi razne občudnijske dejavnosti, kot so organizacija izobraževalnih tečajev, športnih aktivnosti ipd. Za tako delovanje je nedvomno potrebna določena stopnja samostojnosti, ki jo je najlažje zagotoviti prav s finančno neodvisnostjo.

Tako se ŠOU financira preko ljubljanskega študentskega servisa. Vsak študent ali dijak, ki dela preko tega servisa, 10%

zakonodajno telo

ŠTUDENTSKI PARLAMENT
(Andrej Prepeluh)
KOMISIJE:

- za finance (Peter Grošelj)
- za izobraževanje (Barbara Gorjup)

- za kulturo (Tatjana Kaučič)
- za mednarodno sodelovanje (Niko Smrekar)

- za socialo in zdravstvo (Saša Fras)
- za šport (Robert Blumauer)
- za založništvo in javna glasila (Roman Gustinčič)

zasluženega denarja prispeva za financiranje delovanja ŠOU-a. S tem denarjem upravlja vlada, ki je kot izvršni organ zadolžena za njegovo distribucijo. Poleg vlade ljubljanski ŠOU sestavljajo študentski parlament, ki je zakonodajni organ, in Razsodišče, ki predstavlja sodno oblast. Parlament oblikuje tudi delovna telesa (parlamentarne komisije), ki nadzorujejo delo ministra, pristojnega za določeno področje, katerega komisija spremlja. Poleg komisij, zadolženih za določena področja, obstajata še nadzorna in zakonodajna komisija. Prva ima nalogo, da nadzoruje delovanje ŠOU-a v celoti, druga pa skrbi za skladnost pravilnikov z akti študentske organizacije in republiško zakonodajo.

V shemi, ki predstavlja notranjo strukturo študentske organizacije so našeta vsa delovna telesa in njihovi predsedniki.

B. B.

- za turizem (Sabina Šivio)
- za nadzor (Aleksander Vrhovšek)

- za zakonodajo (Jernej Stare)

sodni organ
RAZSODIŠČE
(Urška Prepeluh)

izvršno telo
ŠTUDENTSKA VLADA
(Gregor Macedoni)

MINISTRSTVO:

- za finance (Matej Pirtovšek)
- za izobraževanje (Nataša Jurani)
- za kulturo (Gregor Verč)
- za mednarodno sodelovanje (Blaž Strojnar)

- za socialo in zdravstvo (Franci Strajnar)

- za šport (Matjaž Pečovnik)
- za založništvo in javna glasila (Lenart Rihar)

- za turizem (Jernej Zajec)

Vendar pa to še ni vse. V maju boste etnologe lahko v okviru mednarodnega raziskovalnega popotovanja po Krasu srečali na kolesih. Če pa vas bo julija pot zanesla v področje Kozjanskih parkov in ako boste morda odkrili nadebudne mladenke in mladeniče, potem vedite, da so to raziskovalci 3. poletne mednarodne inter-

disciplinarne delavnice Podsreda '96, ki jo skupaj organizirajo Zveza organizacij za tehnično kulturo iz Ljubljane, Zavod spominski park Trebče - Kozjanski parki iz Podsrede in pa entuziastični Šegavci.

Etnološki pozdrav in več prihodnjic.

M. P.

Na zavodu za zaposlovanje se končajo vse sanje

Za mnoge je študij prenaporen šport, s katerim se ne morejo redno in aktivno ukvarjati. Brez študijskih uspehov in s srednješolsko izobrazbo pristanejo pred vrati Zavoda za zaposlovanje in se pridružijo številnim, ki čakajo na zaposlitev in so se jim prav na Zavodu končale sanje o njihovi poklicni karieri. Novembra lani je bilo po podatkih Republiškega zavoda za zaposlovanje brezposelnih 123.500 ljudi, od tega tretjina mlajših od 26 let.

brezposelnosti, teh študentov ne gre izključevati, ko se prešteva brezposelne. Vsi si izrednega študija ne morejo privoščiti, saj je znano, da šolnine močno izpraznijo družinske blagajne, medtem ko polnijo blagajne fakultet. Tolikšnih stroškov pa delavske družine ne zmorejo pokriti. Po analizah t.i. košaric življenjskih potrebščin, ki jih vsak mesec izvaja strokovna služba Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (SSS), znašajo minimalni mesečni stroški štiričlanske delavske družine približno 150 tisoč tolarjev. Če upoštevamo, da je zajamčena plača delavca 47 tisoč tolarjev bruto, so nadaljne razlage,

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je sicer nedavno postreglo z na videz bolj vzpodbudnimi, baje tudi z Republiškega zavoda za zaposlovanje potrjenimi podatki o brezposelnosti v Sloveniji. Po teh naj bi zaposlitev resnično iskalo 70 tisoč brezposelnih, ostali pa naj bi bili na Zavodu prijavljeni zaradi določenih koristi, na primer zaradi socialnega zavarovanja, ki je zagotovljeno brezposelni osebi. Med njimi so v večini študentje, ki niso uspeli opraviti vseh izpitov ali pa študirajo izredno.

Seveda tem študentom ostaja vprašanje, kaj naj storijo, razen da se prijavijo na Zavod, če ne najdejo dela. Četudi bi si svetu na vso moč želeli prikazati čim nižjo stopnjo

kako s tem denarjem shajajo, odveč. "Tudi če delavec prejema povprečno plačo, ne zmore plačevati šolanja svojim otrokom," je dejal sekretar SSS Rajko Lesjak. "Delavske družine se iz meseca v mesec ukvarjajo z vprašanjem, kako preživeti. Če že zberejo denar za študij, zaposlitev še vedno ni zagotovljena in morajo svojega otroka še vnaprej vzdrževati. Dolgoročno to pomeni, da se bodo lahko šolali samo tisti, ki imajo denar, medtem ko drugi ne bodo mogli pokazati svojega znanja," pravi Lesjak.

Sploh pa tudi socialni problemi v času študija, ko študent še ne razmišlja, kje bo nekega dne zaposlen, niso zanemarljivi. Po besedah predsednika Študentskega par-

lamentu Andreja Prepeluha, se država danes želi znebiti skrbi za študente, kar pa pomeni, da si bodo le-ti morali študij plačevati sami.

Študentski parlament (ŠP) je kljub siceršnji politizaciji enoten, ko gre za vprašanje socialnega statusa študentov, saj se vsi strinjajo, da bi moral državni proračun za subvencioniranje študentske prehrane nameniti več denarja. Koliko bodo dosegli, pa je odvisno od celotne študentske organizacije. Nekateri študentje očitno postajajo čedalje bolj pasivni, čeprav gre za njihove probleme. Tovrstne zadeve jih

ne zanimajo, najbrž pa so k pasivnosti pripomogli tudi strankarski spori v ŠP, po katerih si je ustvaril sloves. Če bi ŠP deloval kot interesna in ne kot politična skupina, ki bi se skušala v celoti zavzemati za vse študente in njihove pravice, bi študentje delo svojih poslancev mogoče vzeli bolj resno. Prepeluh pravi, da podpira depolitizacijo in pozdravlja idejo (ki so jo nekateri že omenjali), da bi ŠP deloval kot sindikat, vendar bi bilo potem po njegovem mnenju organizacijo potrebno nekoliko preurediti.

Ob uspešnem delovanju in združevanju bi morda tudi državni parlament prisluhnil zahtevam ŠOU, sicer se s študenti verjetno ne bo posebej obremenjeval. Mogoče bodo politične stranke v bližajočem se predvolilnem boju vsaj obljubile rešitve tako študentom kot brezposelnim, da bi pridobile glasove mladih. Saj vemo, na mladih svet stoji, pa čeprav na Zavodu za zaposlovanje.

Petra Lesjak

Praga poleti

The Found for American studies organizira med 13. julijem in 3. avgustom poletni program Experience Prague this summer, v katerem lahko univerzitetni študentje spoznavate politične, ekonomske in kulturne koncepte, ki so bistveni za delovanje civilne družbe.

V tem programu bodo prisotni študenti iz centralne in vzhodne

Šport za plitve žepe

Enota za šport (ŠOU) v Ljubljani je predstavila športne dejavnosti, ki jih študentom ponuja v zimskem času. Po nizkih cenah so uspeli organizirati zimske taborne v Cerknem, Kranjski gori, na Voglu, v tujini pa v Avstriji, med prvomajskimi počitnicami pa tudi v Franciji. Tabori bodo trajali sedem dni in v ceno (na naših smučiščih okoli 20.000 sit) vključujejo polpenzion v hotelu, smučarsko karto, pa tudi možnost učenja smučanja. Najbolje jim je letos uspela organizacija enodnevnih smučarskih izletov v Kranjsko goro, kamor bodo študentje lahko šli vsak ponedeljek in petek samo za 1000 tolarjev. Boljši smučarji bodo imeli možnost pridobitve amaterskega naziva vaditelj smučanja, za tečaje, ki bi omogočili pridobitev naziva vaditelj deskanja, pa se študentsko ministrstvo za šport še dogovarja s Snowboard zvezo. Med semestralskimi počitnicami so pripravili dodatne športne programe v telovadnicah, pričenjajo pa se tečaji squasha, badmintona, tenisa, jahanja in jadralskega padalstva.

P. L.

Evrope, ki si bodo v malih skupinah s pomočjo ameriških študentov izmenjavali svoje kulturne izkušnje in ideje o demokraciji in tržni ekonomiji.

Interesenti morajo govoriti angleško in biti redni študenti, prav tako pa morajo do 12. aprila v Prago poslati kratko pojasnilo, zakaj se zanimajo za ta program, dve pisni priporočili, potrjeno o zadnjem končanem letniku in kratak esej o ekonomiji ali politiki v svoji državi.

Kontakti telefon:
(42-2) 61 21 69 96 in
E-mail: ejn@emn.cz

N. N.

Plavanje za študentke in študente

KŠSD prireja 2. marca 1996 ob 11 h v plavalnem bazenu v Železnikih plavalno prvenstvo za študente. Tekmovalne kategorije so: moški 50 m - kravl, ženske 50 m - prosto in mešane štafete 4 x 50 m - prosto. Tekmovalci se morajo prijaviti na naslov kluba najkasneje do 24. feb-

ruarja 1996, prijavnice pa dobite na INFO-točkah in na sedežih klubov študentov.

Zvečer, istega dne, bo še brucovanje z Adijem Smolarjem in Letečimi potepuhi. Vse dodatne informacije dobite na zgornjih naslovih. N. N.

Kultura v Slovenj Gradcu

"V mestni občini Slovenj Gradec se že več let ni naredilo nič pomembnega na področju mladinske alternativne kulture, zato smo se zbrali mladi in ustanovili društvo, ki bo razvijalo in zastopalo mladinske kulturne smernice v mestu," so povedali predstavniki nedavno ustanovljenega Mladinskega Alternativnega Kulturno Umetniškega Razvojnega Centra (MAKURC) iz Slovenj Gradca. Da mislijo resno, so pokazali že oktobra lani ob dnevu otroka, ko so organizirali likovne delavnice pod strokovnim vodstvom prof. Milana Unkoviča, celotne stroške prireditve pa so pokrili kar iz lastnih žepov. Naslednji večji projekt društva je bilo štiridnevno novoletno praznovanje pod ogrevanim šotorom, kjer so se zvrstile prireditve za otroke, najstnike, pa tudi za nekoliko starejše. Med drugim so organizirali koncert znane slovenske rock skupine skupine Demolition group, štiriurni maraton risanih filmov, nastop dua Ciganska jazzbina, številna potopisna predavanja, gledališko predstavo, silvestrovanje ob skupini Hic et nunc...

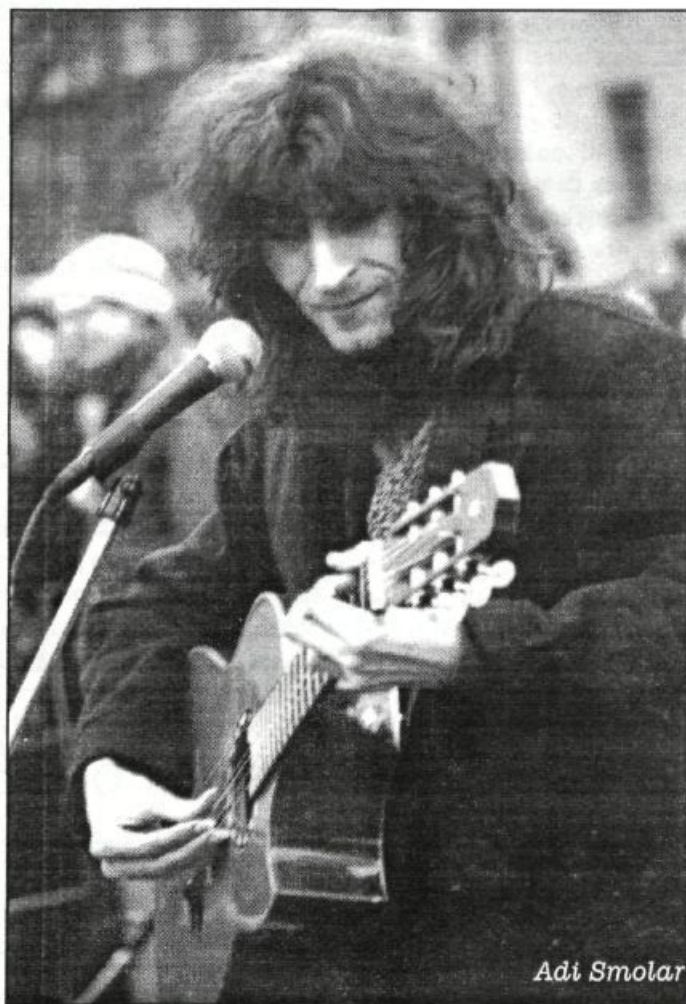
Ustanovitelji društva MAKURC

pravijo, da niso profitno usmerjeni, zato so bile nekatere prireditve zastonj, za druge pa je bila vstopnina zgolj simbolična. Glavni sponzor prireditve je bila občina Slovenj Gradec, ki je prispevala približno polovico potrebnega denarja.

"V društvu nas je trenutno dvajset intuziastov, kar pomeni, da imamo tudi različne interese, zato bomo oblikovali različne sekcije, da se bo delo odvijalo lažje in bolj kvalitetno," pravijo ustanovitelji. Za naslednje leto imajo že izoblikovan okvirni program, ki zajema koncerte, gledališke predstave, literarne večere, različne delavnice ipd., vse pa bo odvisno od finančnih in prostorskih zmožnosti. Društvo namreč upa, da jim bodo mestne oblasti do meseca marca dodelile tudi klubske prostore.

V prihodnje nameravajo v MAKURCU stroške delno pokrивati tudi iz članarin, zato vabijo vse zainteresirane, da se včlanijo in si tako zagotovijo 50 odstotkov popusta na vseh prireditvah in člansko izkaznico, s katero bodo imeli kasneje tudi prost vstop v klubske prostore.

MAČ

Adi Smolar

Kamnik

V Kamniku od lanskega poletja deluje Študentski klub Kamnik, katerega najvidnejša dejavnost je organiziranje koncertov. Breme organizacije so prevzeli s pleč samih bendov, katerih vloga je vendarle igranje in zabavanje občinstva. Tako smo prisostvovali 26. decembra 1995, v starem (opuščenem) kinu Kamnik, TRADICIONALNEMU NOVOLETNEMU KONCERTU. Začeli so

INTERCEPTOR-ji, za njimi pa največji zvezdniki kamniške gimnazije, REGRAT, ob katerih so dobile vse srednješolke mokre hlačke. Nato metalci SNNIFILIS in gostje večera, slavni DEMOLITION GROUP. Bil je to nedvomno uspel koncert, tako s strani publike kot s strani organizatorja. V sicer zdolgočasnem Kamniku so študentje vzeli stvari v svoje roke. "V mestu se nekaj dogaja..."

T. M.

Top job - kako do službe

AIESEC, mednarodno združenje študentov, ki se zanimajo za ekonomijo in management, pripravlja že tradicionalni projekt TOP JOB, ki bo potekal od srede marca do začetka aprila v Ljubljani, Mariboru in Kranju pod okriljem tamkajšnjih organizacij. Letos je potrebno še posebej poudariti, da je namenjen študentom vseh fakultet in ne le tistim iz ekonomske. Tako se prav zaradi tega ena od aktivnosti TOP JOBA, Sejem kadrovskih potencialov, seli iz Ekonomske fakultete (kjer se bo odvijal ostali del predvidenega programa) v Cankarjev dom.

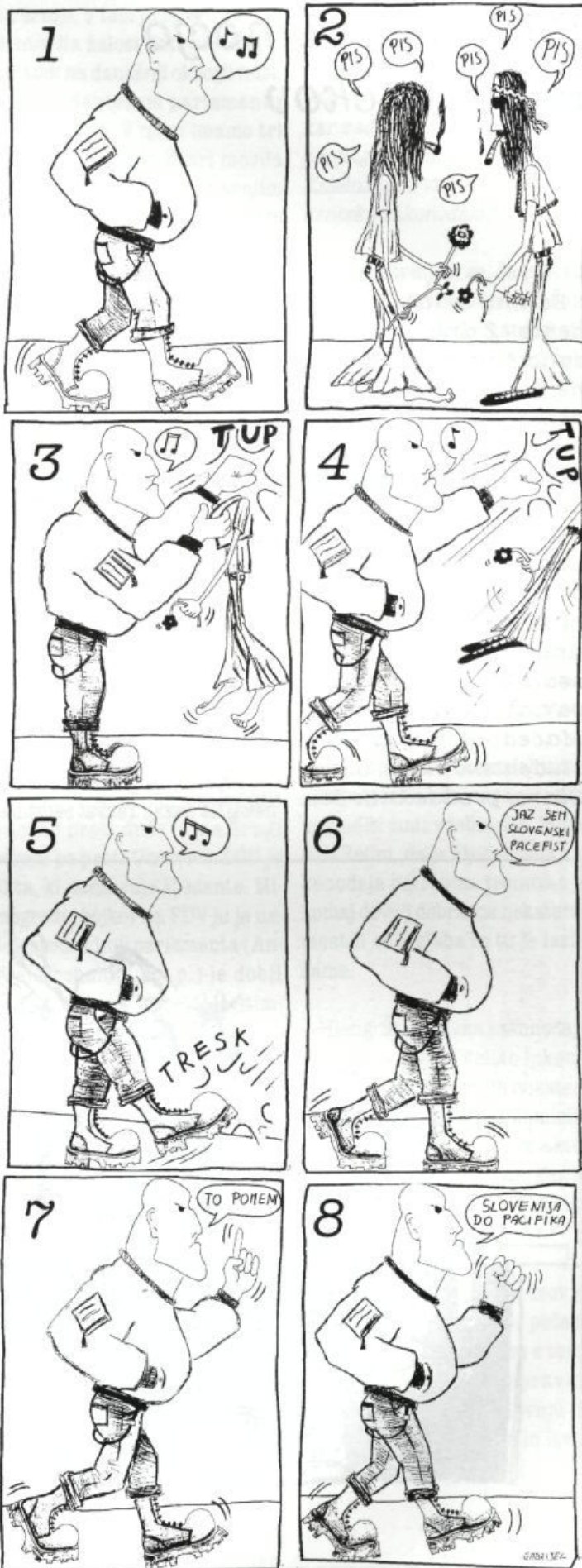
Na sejmu, ki bo potekal 4. aprila, se bodo lahko študentje posvetovali s predstavniki najrazličnejših podjetij, izvedeli kaj več o možnostih štipendiranja, opravljanja prakse, zaposlitve in nenazadnje pridobili kakšno, večasi še kako potrebno zvezo. Tisti, ki bodo želeli, se bodo lahko vpisali tudi v t.i. bazo podatkov, po kateri podjetja kasneje iščejo njim zanimive kadre. Za študente četrtih letnikov in absolvente pa bodo organizirani osebni pogovori s posameznimi predstavniki podjetij, ki bodo vnaprej dogovorjeni (zato se je potrebno prijaviti do 1. marca), potekali pa bodo v posebnih prostorih Cankarjevega doma.

Pred Sejmom kadrovskih potencialov se bo v okviru TOP JOBA zvrstila še množica pomembnih aktivnosti. Tako bo 25.3. na EF v Ljubljani okrogla miza z izbranimi predstavniki najboljših

slovenskih podjetij, ki bodo predstavili svoje poglede na izbiro novih kadrov. (Tudi v Kranju bodo pripravili okroglo mizo s podobno tematiko, poleg nje pa še eno o vplivu organizacijske tehnologije na organizacijo.) Od 26. do 28. marca sledijo predavanja o vsakdanjih, a zelo pomembnih stvareh, kot so na primer, kako najbolje napisati prošnjo, kako se pripraviti na intervju v podjetju ipd. (V Kranju bodo predavanja na Fakulteti za organizacijske vede, prvo že 21.2.) 29.3. bo na vrsti delavnica Zavoda za zaposlovanje pod naslovom "Kako najti zaposlitev?", dan pred zaključnim sejmom, 3. aprila pa bo na EF potekalo tekmovanje "Tema", kjer bodo študentje iz različnih fakultet reševali konkreten problem določenega podjetja. Rešitve bodo ocenjene, najboljše pa nagrajene. (Na tekmovanje se je potrebno prijaviti do 1. marca na naslov AIESEC Ljubljana, Mednarodna pisarna ŠOU, Kersnikova 4 ali AIESEC Kranj, UM FOV, Prešernova 11/2) Potrebno je še dodati, da bodo obiski najrazličnejših podjetij posebnost TOP JOBA v Kranju.

"S svojim delovanjem želimo spremeniti obstoječo družbo v boljšo, bolj pozitivno, strpno in usmerjeno v napredek, kar pomeni da omogočimo vsakemu posamezniku, da preizkusi svoje sposobnosti in jih izkoristi v dobro vseh nas," pravijo pri AIESECu.

MAČ

Carmen? - Nein, danke...

Po ogledu enega zadnjih slovenskih filmov pride gledalec iz dvorane dokaj razočaran, morda tudi pretresen zaradi že toliko opevanega slovenskega filmskega ekstreznega smisla za "art film".

Film prikazuje, "kao" pravo klošarijo Ljubljansko, eden je večji klošar ali baraba od drugega. Zgodba je relativno ganljiva, o cipi po imenu Carmen (Nataša Barbara Gračner), ki je nagnjena k delikvenciji, a le zaradi matere, ki ji je pokvarila mladost. In zaradi očeta, ki je le zaužil sadove materinega telesa, brez kakršnekoli odgovornosti do zaplojenega otroka. Tu je seveda še beli princ (Sebstijan Cavazza) na

belem konju, kateremu spodleti njegova snežno bela naloga, kaj pa drugega, kot Carmen odvaditi delikvence. Kjer je belo, je tudi črno, v vlogi Carmeninega, neke vrste, zvodnika, dilerja, "ljubimca". Zraven treh, oziroma dveh glavnih likov štorije so tu še stranski, ki skušajo narediti film morda vsaj malce zanimiv, pa je občutek na koncu vseeno porazen.

Skratka, neuspeli poskus dekadentnega bala klošarjev, prostitutk in mladega propadajočega študenta, da ne pozabimo zlobnih dečkov.

S.R.

Politiki s pomočjo bonobončkov

Želimo delati za študentskega zakonodajne- Z državo je pove- študentskega sveta, Bara Hieng, predstavnica študentske levice, Peter Žerjavič, član študentskega sveta FDV in Andrej Kurnik, član skupine, ki je letos na FDV-ju organizirala bojkot volitev v študentski parlament.

O svojih izkušnjah v politiki so na okrogli mizi v Cyber Cafeju v klubu K4 razpravljali: Andrej Prepeluh, predsednik študentskega parlamenta, Gregor Macedoni, predsednik študentske vlade, Jernej Stare, predsednik stu-

Želimo delati za študentskega zakonodajne- Z državo je pove- študentskega sveta, Bara Hieng, predstavnica študentske levice, Peter Žerjavič, član študentskega sveta FDV in Andrej Kurnik, član skupine, ki je letos na FDV-ju organizirala bojkot volitev v študentski parlament.

Kakšni so bili vaši motivi, da ste se začeli ukvarjati s študentsko politiko?

Prepeluh: Moji motivi segajo nekaj let nazaj. Takrat sem bil še

naiven in sem mislil, da lahko spremenim svet. Ko pa sem si pridobil nekaj izkušenj, sem spoznal, da dejansko lahko kaj naredim. Moji osebni motivi niso iskanje prestiža ali povelečevanje svojega ega, temveč gre za namen nekaj narediti, dobro opravljeno delo pa ti da osebno zadovoljstvo.

Hieng: Študentsko politiko sem spoznala na trden način. Ko sem šla pred tremi leti volit, sem na volitvah spoznala mariborsko študentsko vlado. Povabili so me k sodelovanju. Eno leto sem spremljala delo študentskega parlamenta, kljub temu, da nisem bila poslanka. V tistem letu so se začele pojavljati nepravilnosti, ko je postal predsednik Študentske organizacije Univerze (ŠOU) Vili Granda. Kljub nepravilnostim z investicijami in nižanjem plač delavcem ga katoliški študentje niso bili pripravljeni razrešiti. Ravno

zaradi tega sem naslednje leto kandidirala za poslanko v študentskem parlamentu, da bi se vzpostavilo določeno razmerje sil. Vendar so katoliški študentje zelo dobro organizirani preko vseh veroučnih skupin, tako da se ne da veliko narediti. Moram tudi reči da je študentska populacija zelo pasivna. Katoški študentje spravijo svoje volivce na volišče, sredinski in levi študentje pa ne gredo na volitve. Tako sva lani s Kristjanom Verbičem predstavljala edino opozicijo v študentskem parlamentu.

Macedoni: V Šou sem začel sodelovati pred štirimi leti. Takrat sem še mlad in naiven kandidiral za poslanca v študentski parlament. Počasi sem spoznaval glomaznost organizacije. Človeka vedno vleče, da bi naredil kaj dobrega za študente. Morda je problem ŠOU-a ravno v tem, da je toliko formaliziram in

da je ves idealizem že skoprnel. Zato imam večji užitek delati na pokrajinskem nivoju, doma, v Novem mestu, kjer je več entuziazma in ljudje so pripravljene delati brez preprirov. Šou ravno zaradi količine denarja in svoje razprostrtosti privlači veliko število ljudi z različnimi nameni: eni bi radi zganjali anarhijo, drugi politizirali, spet tretji pa bi radi naredili kaj dobrega za študente. Zaradi vsega tega je Šou takšen, kakršen je. Vendar mislim, da je kljub vsemu vse skupaj še vedno naravnano v pozitivno smer.

Stare: V študentskem parlamentu sem poslanec že drugo leto in to so vse moje izkušnje, ki jih imam s ŠOU-om.

Ta organizacija mi je bila blizu predvsem preko novinarskih člankov. V bistvu me je politika vedno zanimala, zato sem jo hotel tudi na lastni koži izkusiti. Ko sem postal poslanec v parlamentu, sem bil v opoziciji, vendar smo vlado vedno konstruktivno opozarjali na nepravilnosti. Sredi leta sem postal predsednik zakonodajnega sveta; zakonodaja je ena od stvari, po katerih je ŠOU znam. Letos je eden mojih glavnih motivov sodelovati pri spreminjanju sistemske zakonodaje, ki še čaka na dopolnitve.

Žerjavič: V takšni obliki kot vi (prejšnji govorniki, op. p.) midva (Žerjavič in Kurnik, op. p.) nisva udeležena v študentskem parlamentu. Borim se za pravice študentov in sem do vseh stvari nekako kritičen.

Kurnik: Verjetno se spomnite tistega grafita: "Ne jebem zakona, zakon jebe mene." To lahko velja tudi za politiko: če ti ne jebeš politike, te politika jebe dvakratno. Preden sem postal študent, sem si študente pred-

stavljal kot najnaprednejši del družbe, kot avantgardo, ki stoji skupaj, in se skupaj bori za svoje pravice. V teh štirih letih se je marsikaj poslabšalo, zato se mi je zdelo, da tukaj nekaj ni v redu, da ta organizacija (ŠOU, op. p.) ne zna urejati naših interesov tako, kot bi jih morala. Zato sem se odločil vstopiti v politiko, predvsem ko sem ugotovil, da študentom FDV-ja kratijo določene pravice.

Kakšen je odnos med študentskim parlamentom, študentsko vlado in državnimi ter civilno-družbenimi institucijami?

Prepeluh: Študentski parlament kot najvišja študentska oblast ni povezan z državo. Več zadev z državo ureja študentska vlada, predvsem minister za socialno in zdravje, ki poskuša vsako leto dobiti denar za študentsko prehrano. Poskušamo biti predstavniki vseh študentov. Zato ni res, da sem nekakšen predstavnik cerkve v študentskem parlamentu. Takšnih vpletenosti, kot bi si jih rada predstavila Bara (Hieng, op. p.), ni.

Hieng: Jaz bi rekla, da razlik med državnim zborom in študentskim parlamentom ni. Vendar je delo državnega zbora boljše. V državnem zboru so poslanci pod pritiskom javnosti, ki jih je izvolila. V študentski parlament pa so poslanci izvoljeni tako, da zmanipulirajo študentsko populacijo, kar se je pokazalo predvsem letos. Študentje bi se morali zamisliti nad svojimi predstavniki fakultete.

Macedoni: Politika v zvezi s ŠOU-om je zame izraz v najširšem smislu in upam, da ga tudi drugi tako razumejo, tj. delo

za druge, v tem primeru za študente. Na žalost, kar boste opazili tudi na današnji okrogli mizi, se v študentskem parlamentu nekaj dogaja. V njem imamo tri skrajne levičarje in tri morda skrajne desničarje, ki s svojim medsebojnim prepiranjem onemogočijo ostalim, da so to, kar želijo biti: študentje. Sicer pa je študentska vlada v svojem delu samostojna, hkrati pa pod nadzorom parlamenta in kljub prej omenjenim razprtijam dobro sodelujeta.

Kurnik: Država ima verjetno svoje razloge, zakaj podpira ŠOU. Lažje preživlja 200 plačanih funkcionarjev kot pa 20.000 študentov. Vendar mislim, da bi se pri konkretnih vprašanjih dalo pritisniti na državo, apr. glede bonov (za prehrano, op. p.). Naša največja in edina materialna moč je množičnost in trenutni status, ki ga imamo. Mi smo interesna skupina, ki mora nastopiti enotno proti državi, na drugi strani pa proti Univerzi. ŠOU je elita, ki nadzoruje študente. Mimogrede, bojkot na FDV-ju je uspel; predsednik parlamenta (Andrej Prepeluh, op. p.) je dobil samo 72 glasov, torej je legitimnost parlamenta vprašljiva.

Macedoni: Študentska organizacija je državi bolj trn v peti, kot si ti (Kurnik, op. p.) misliš. Legitimnost parlamenta je, da dela za študente.

Stare: ŠOU je v svojem delovanju podoben državi; opazne so jasne vzporednice. Imamo svojo zakonodajno oblast, to je parlament, izvršilno oblast, to je vlada. Kako pa vse skupaj funkcionira, pa presodite sami. Poleg tega, Bara Hieng in njej podobni s svojim delovanjem razdirajo ŠOU, kar nas bo pokopalo in bomo res postali nekakšen

državni privesek.

Vemo, da je študentska zakonodaja problematična; predvsem, kar zadeva predvolilni molk in propagandiranje kandidatov. Kakšna je po vašem mnenju študentska zakonodaja?

Stare: Strinjam se, da je predvolilni molk problem. Ko sem pred dvema letoma kandidiral, sem delil boabončke in bil zelo prepričljiv. Lani sem delil še več bonbončkov, a sem bil popolnoma neizviren, ker je nekdo drug delil pivo. Potemtakem bodo naslednje leto na vrsti nepremičnine? Zato se res zavzemam za predvolilni molk, da se izkaže prava kakovost kandidatov. Obstaja pa sistemska zakonodaja, toda pozna se, da je študentska organizacija mlada, kar se kaže v tem, da je marsikateri pravilnik neurejen.

Zato bo letos zakonodajna komisija poskušala organizacijo uskladiti tudi vsebinsko. Povedati želim, da je študentska zakonodaja potrebna, trenutno je komaj dovolj dobra, na nekaterih mestih celo slaba in tu je izziv zame.

Hieng: Študentska zakonodaja je slaba, v njej je veliko lukenj. Pravila sicer so, a se jih nekateri ne držijo. Zakonodajna komisija je dolžna pripraviti nove akte. Problem je tudi pomanjkanje pravilnika o nezdržljivosti funkcij in koliziji interesov.

Prepeluh: Kolizija interesov je pereč problem, stvari se počasi spreminjajo. Strinjam se s tem, da je potrebno pripraviti pravilnik. Po mojem mnenju bi morali biti zakonodajna in izvršilna oblast strogo ločeni.

Manica Mirnik
Nenad Semič

Država hoče dobro slišati!

*Molči, zakaj še drug svet je znotraj
tistega, ki ga vidimo,
svet, v katerem prede tema in je ves
nebo.*

(Miguel de Unamuno)

Zakaj si je človek izmislil pravo? Verjetno zato, da bi z njim omejeval in omejil svobodo sočloveka ter ga prisilil sprejeti svoje prepričanje, svojo resnico. Če to malce karikirano razlago spremenimo in namesto človek zapišemo ljudje ali družba, potem bi lahko dejali, da pravo predstavlja temeljno soglasje večine, kako urediti glavna družbena vprašanja. Obenem pa to pomeni tudi nasilje nad tistim, ki tega soglasja ne da ali noče dati in *via facti* predstavlja družbeno moteč ali škodljiv element. Večina je potemtakem tista, ki določa, kdo je dober in kdo je slab, in še huje: večina določa, kaj je res in kaj ni. Če govorimo o kvalitetni večini (glede na Aristotelovo klasifikacijo državnih ureditev in dodano vrednostno klasifikacijo le-teh), potem ima ta poleg legalnosti zagotovljeno tudi legitimnost; v smislu spoštovanja manjšine (ali opozicije, če hočete). Toda problem nastane, če je ta večina oz. oblast po svoji naravi slaba ali nesposobna voditi državo. Vprašanje, ki se nam zastavlja tedaj je, ali je takšna večina resnično legitimna. Ali ima tudi pravico vsiljevati svoje rešitve tistim subjektom (recimo kar državljanom), ki se z njimi ne strinjajo? Kajti demokracija je nujno tudi krivična in to do manjšine oz. posameznika lahko tudi je, čeprav o fizičnem nasilju večine nad manjšino v resnični demokraciji ne bi

mogli govoriti. Spoštovanje različnosti naj bi bilo pogojeno z enakovrednostjo obojega - večine in manjšine. Drugače je seveda, če govorimo o drugih oblikah

lojalno. Le čemu, ko pa že unaprej ve, da bodo njeni predlogi preglasovani in zavrnjeni. Morda sploh ne zaradi tega, ker bi bili slabi, temveč zgolj zaradi ekskluzivizma večine, ki včasih meji že na militantnost. Toda vse to je pri sistemu, kjer vlada neosveščeno ljudstvo (*demos kratein*), treba vzeti v zakup in to je nazorno povedal že sloviti angleški državnik Winston Churchill: *Demokracija je najslabši sistem, toda prosim, najdite mi boljšega!*

razložiti njegovo eksistenco, njegov *raison d'etre* in ga v skrajni konsekvenci soočiti s svobodo. Nasprotno pa pravo človeka postavi pred kafkovska vrata postave, s čemer ga omeji z vrsto prepovedi in zapovedi. Človek izgubi svojo individualno univerzalnost, saj postane pravni subjekt in državljan. Država si mora tudi s pomočjo kazenske zakonodaje zagotoviti svoj obstoj. Seveda v tem ni nič napačnega: to je logično in upravičeno (*raison d'etat*). Toda tako kot smo to ugotovili glede razmerja večina : manjšina, morajo biti tudi tu spoštovane nekatere temeljne in neodtujljive človekove pravice, s ka-

nasilja večine nad manjšino. Zelo nazoren in aktualen primer za ponazoritev te trditve se pojavlja tudi v parlamentarnih demokracijah, kot je recimo Slovenija. Pomislimo samo na najvišje zakonodajno telo, v katerem uspe vladajoča večina s pomočjo t.i parlamentarnega valjarja vedno znova uveljaviti svojo resnico. Resnico večine, ki je sprejeta na plečih preglasovane manjšine. Manjšini oz. opoziciji tako ni niti ponujena možnost (ki je njena pravica, ne pa tudi dolžnost!), da igra konstruktivno vlogo ali da se do večine obnaša

Kaznovalno pravo po zaslugi svoje družbene moči in pomembnosti na nek način a priori ponižuje človeka in njegovo dostojanstvo. Zakaj? Strinjali se boste, da ga ima za slabega, pokvarjenega in da je vsak izmed nas kot nemočen posameznik na milost in nemilost prepuščen nelzprosnii logiki kaznovanja. Vsi smo torej potencialni krivci, bodisi kot storilci cestno-prometnega prekrška bodisi kot hladnokrvni morilci. In ravno ta pesimizem glede človekove osebne narave daje kaznovalnemu pravu poseben smisel in pomen. Kajti pravo človeka spriče njegove nepredvidljivosti obravnava popolnoma drugače kot pa na primer filozofija. Ta mu skuša

terimi je posameznik ne glede na svojo narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, premoženje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino (za)varovan pred vsemogočnostjo in represivnostjo oblasti.

Razmerje med vsemogočno Državo in ranljivim posameznikom je že od začetka francoske buržuazne revolucije postavljeno na pomembno mesto tudi v pravnih znanostih. Deklaracija o pravicah človeka in državljana iz leta 1789 predstavlja prvi ustavnopravni akt na kontinentu, ki proklamira človekove in državljanske pravice slehernega posameznika.

V zadnjih 200 letih se je rodilo več različnih ideologij in političnih sistemov, ki so vsak na svoj način zaznamovali tudi pravo. Revolucionarna vrenja, ki so zajela staro celino in povzročila tudi obe svetovni vojni, imajo vsaj posredno zvezo s francosko revolucijo 1789. Če bi Lafayette vedel, kaj je Evropi povzročila njegova Deklaracija, bi se obrnil v grobu.

Vsekakor je 20. stoletje tisto, ki je v vseh pogledih stoletje "metamitov in megaumiranja" (cit. Z. Brzezinski). Spomnimo se vseh totalitarnih režimov in milijonov žrtev, ki so jih pustili za seboj, ko so se razblinile njihove utopične in perverzne ideologije. Zdi se, kot da je šlo za en sam velikanski eksperiment, ki so ga vsi ti -izmi izvedli na naivnih in zavedenih množicah. V teh vseobsegajočih družbah ni bilo prostora za individualnost, kajti ta pomeni odklonkost in nestrinjanje, to pa predstavlja upor. In v takšnih družbah leta ni dovoljen, zato ga je potrebno zadržati. Pravo bi se v vsaki demokratični in svobodni družbi temu uprlo, v totalitarnih sistemih pa se ni. Še huje - služilo je tem režimom in utrjevalo njihov obstoj.

Republika Slovenija je v svojo ustavo v prvem členu zapisala, da je demokratična republika. Celotna slovenska ustava je izrazito naklonjena temeljnim človekovim pravicam in svoboščinam, kar je posledica negativnih zgodovinskih izkušenj. Zakonodajalec je torej že v ustavi človeku kot posamezniku zagotovil, da bo država ne le spoštovala, temveč tudi uresničevala in zagotavljala pravice, ki so mu bile dane. Poleg temeljnih in človeku neodtujljivih pravic naša ustava v svojem 36. členu proklamira nedotakljivost stanovanja: "Stanovanje je nedotakljivo". V drugem odstavku istega čle-

na ustava prepoveduje komurkoli vstopiti v tuje stanovanje proti volji stanovalca ali v druge tuje prostore, niti se jih ne sme preiskovati. Četrta in peti odstavek 36. člena pa en principe dopuščata suspenz prvega odstavka, vendar le pod pogoji, ki jih določa zakon; in sicer sme brez odločbe sodišča in prisotnosti pri to storiti le uradna oseba (npr. delavec organov za notranje zadeve). Toda le če je to neogibno potrebno, da se lahko neposredno prime storilca kaznivega dejanja ali da se zavarujejo ljudje in premoženje. Pogoje za izjemo dopustno kršitev nedotakljivosti stanovanja določa Zakon o kazenskem postopku (Ur. l. RS, št. 63/94 s popravkom 70/94), ki je stopil v veljavo s 1.1.1995. V svojem II. delu (XV. poglavje - Predkazenski postopek), v členu 150 predvideva uporabo posebnih metod in sredstev. Novembra 1995 je dr. Miha Brejc na Ustavnem sodišču Republike Slovenije sprožil pobudo za presojo ustavnosti 5. točke 1. odstavka omenjenega člena. Ta preiskovalnemu sodniku zoper osebo, za katero obstajajo razlogi za sum, da je z eno ali več osebami (zakonodajalec je s tem bojda mislil na zločinske združbe - op. D.S) sodelovala pri izvršitvi kaznivih dejanj, navedenih v 151. členu tega zakona, dovoljuje odreditev prisluškovanja v prostorih s tehničnimi napravami.

* Vprašanje, ki se nam zastavlja je, ali je ta določba v skladu s 36. členom ustave. Če namreč preiskovalni sodnik odredi prisluškovanje v prostorih (torej tudi v stanovanjskem prostoru!), mora uradna oseba prisluškovalno sredstvo ustrezno namestiti v prostor (stanovanje) - ergo mora v ta prostor vstopiti in običajno se to stori brez vednosti uporabnika prostora. Malce komično bi bilo,

če bi policijski agent pozvonil in bi osuplemu stanovalcu sporočil, da je prišel montirat prisluškovalno napravo! Še bolj nerodno pa bi bilo, če bi se predstavil kot dežurni vodovodar in se tako skušal prethotapiti v prostor. Vsekakor so takšne in podobne situacije več kot idealne, da jih uporabimo za kak neumen policijski vic...

* Naslednji problem, ki se v zvezi s 150. členom pojavlja, je odstranitev prisluškovalnih sredstev. Kajti preiskovalni sodnik lahko (pisno) odredi prisluškovanje le za določen čas (ta znaša glede na 152/1. člen maksimalno 6 mesecev) in ko le-ta poteče, se morajo operativci ponovno podati v prisluškovani prostor, da odstranijo napravo. Ponovno pa se zastavlja vprašanje, kako oz. na podlagi katere odločbe smejo to storiti, zlasti v primeru, ko se je razlog za sum izkazal za neutemeljenega. Takšna situacija je vsekakor mogoča, žal pa ZKP ne daje nikakršnega odgovora nanjo.

* ZKP v 151. členu našteva kazniva dejanja, ki opravičujejo takšen poseg v ustavno zagotovljeno nedotakljivost stanovanja. Ne boste verjeli, toda med drugim je kot creme de la creme omenjeno tudi tihotapstvo po 255. členu KZ!!! V praksi to pomeni, da lahko nekemu prisluškujejo v prostoru že zgolj zato, ker je čez mejo "švercal" videorekorder!!

* Če sporno določbo 150. člena ZKP gledamo skozi prizmo procesne prava, se soočimo z vprašanjem t.i. privilegija zoper samoobtožbo, ki ga ima vsakdo, ki se znajde v kazenski preiskavi. Menim, da uporabniku prostora, ki je v skladu s 150. členom opremljen s prisluškovalnim sredstvom, ta pravica ni dana, zato je v neenakopravnem položaju z drugimi osebami, ki so v kazenski

preiskavi. Kajti oseba, ki ji prisluškujejo, o tem seveda ne more biti seznanjena in ji potemtakem ni dana pravica, da se brani zoper besede, ki jih je morebiti izrekla v svojo škodo.

* Prav tako se mi zdi izredno pomembno vedeti, kateri je tisti razlog, ki preiskovalnega sodnika pripravi do tega, da odredi prisluškovanje v prostorih s tehničnimi napravami. Zakon pravi, da morajo za to obstajati razlogi za sum, kar je verjetno (pre)nizka stopnja verjetnosti. Zakaj se zakonodajalec ni odločil za, recimo, utemeljen sum, kjer morajo biti izpolnjeni 4 minimalni elementi te utemeljenosti: artikulabilnost, predhodnost, specifičnost in konkretnost?

* Vprašanj, ki se zastavljajo ob 5. točki 1. odstavka 150. člena je veliko in še več je dvomov glede njihove skladnosti z ustavo.

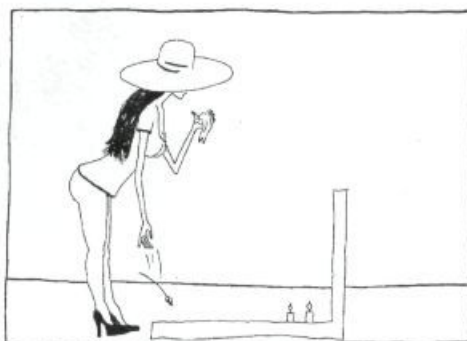
Prepričan sem, da bo Ustavno sodišče Republike Slovenije svojo odločitev skrbno pretehtalo in odločilo, da je 5. točka 1. odstavka 150. člena ZKP v nasprotju s 36. členom slovenske ustave.

Toda ne glede na odločitev sodišča bo strah posameznika pred vsemogočno roko države, njenim budnim in povsod prisotnim očesom in ušesom vedno obstajal.

Že znamenita Weimarska ustava (1919) je v svojem 118. členu zapisala: "Stanovanje vsakega Nemca je zanj zatočišče (podčrtal D.S) in je nedotakljivo (...)."

Strah pred vsakim pravno vprašljivim posegom Velikega brata v zavetje in toplino našega doma je pač večer in razumljiv, tukaj in zdaj.

Dejan Steinbuch

Po vroči Afriki

Prvi pozdrav ob prihodu v Kenijo je bil sončni vzhod nad savano in "JAMBO", ki ga obvezno spremlja prijazen nasmešek domačina. V Nairobi smo prišli brez pravega načrta za potovanje. Ob prihodu nas je obkobil deset prijaznih moških, ki so ponujali "najcenejše" možnosti potovanja po Keniji. Izbrali smo Come to Africa safaris in najeli mini bus (okrepljen kombi za devet oseb in voznička, ki mora biti domačin). Tako smo imeli možnost, da smo načrt potovanja naredili po svojih željah in si ogledali tudi manj turistične kraje, kot je na primer Kisumu, ki leži ob Viktorijinem jezeru.

Potovanje po Keniji

Je doživetje prav posebne vrste. Nekaj glavnih poti so asfaltirali, a so za naše navade prav nepredstavljive. Ozke so in po njih kar naprej hitro vozijo tovornjaki, asfalt je na nekaterih delih le še spomin. Vožnja po teh luknjah je prava zabava za hrbtenico. Vsi vozijo po sredini vozišča, ker je tam cesta najboljša, tako ob srečanju dveh vozil ostane na sredini tisto, ki ga vozi šofer z boljšimi živci, drugo se mora umakniti. Ceste so polne rdečega prahu, ki ti do grla napolni pljuča. Sicer pa ti šofer z nasmeškom na obrazu neprestano zatrjuje, da bomo na cilj zagotovo prispeli in ob tvojem spačenem obrazu doda: HAKUNA MATATA (za vse ljubitelje Lion kinga najpovem, da ta fraza v svahiliju res pomeni "brez skrbi").

Za pot, dolgo kakšnih 150 kilometrov smo porabili ves dan, vendar vožnja mine kot bi trenil, saj je pokrajina zanimiva in se zelo hitro spreminja, nobena redkost pa niso pasočje se gazele, žirafe in druge živali.

Ko smo se nekega dne tako vozili, smo doživeli prav zanimive stvari. Tistega dne nas je čakalo še precej vožnje in kar naenkrat je šofer zapeljal z "glavne" ceste na makadam: "Poznam bližnjico!" Zaradi dežja smo vsi (z njim vred) naivno mislili, da se ne bo prašilo in še hitreje bomo prišli na safari v Masai mari. A je že tako, da ne gre hvaliti dneva pred večerom.

Na cesti je bilo namesto prahu blato, tako da nas je zelo zanašalo. Težave so imeli tudi večji tovornjaki, ki so obtičali in nam tako zapirali pot. Ko je mini bus nepreklicno obstal med ōredo osličkov, smo v to blato morali zabresti tudi potniki.

Pomočnike smo našli tudi med pastirji, vendar ker nič v življenju ni zastoj, smo morali to ugodnost "plačati" z zvezki in kulicami.

Zaradi varnosti v Keniji nihče ne vozi po temi, ker lokalne tolpe skočijo na premikajoče se vozilo in ga oplenijo.

Na srečo tega in še marsikaterih drugih nevšečnosti nismo doživeli.

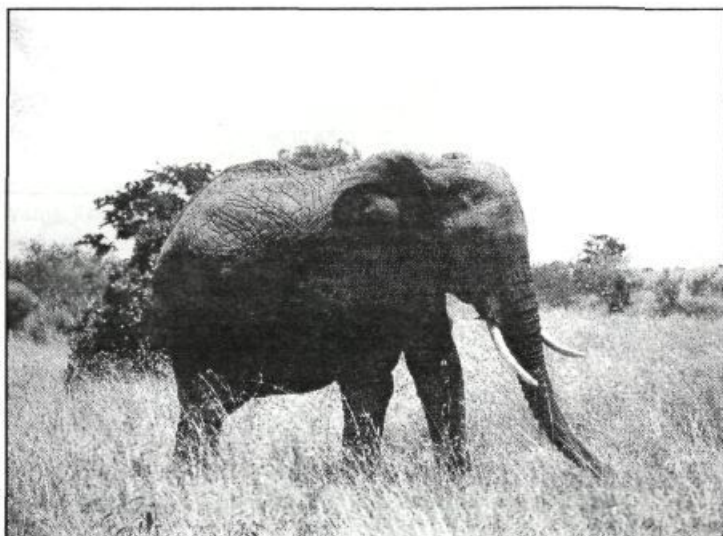
V Masai mara te očara pokrajina, ki je sicer čudovita po vsej Keniji, a tukaj ji da brezmejna prostranost in na tisoče gnujev in zeber poseben pečat. Masai mara je kenijski del Serengetija in živali se dvakrat na leto selijo čez mejo v velikanskih čredah. Težko si je predstavljati, da nekje živi še toliko prostih živali, ki smo jih navajeni le v sledovih vide-

vsepo vsod so nas prijazno sprejeli in nikjer se nismo počutili niti malo ogrožene, prej bi lahko rekli, da so se oni bali nas. Na ulici se tudi zelo težko zaletiš v mimoidočega - izgleda, kakor da bi belina odbijala.

vati po živalskih vrtovih. Zebre v naravi niso niti malo podobne tistim v ujetništvu, saj sta dlaka in pogled svetleča. Na safariju sem imela prvič občutek, da sem jaz ujeta in živali proste.

Najveličastnejši je lev na popoldanskem počitku, ležeč v travi

Safari

in obkrožen z nekaj avtomobili. Toda kralj živali niti glave ne obrne, ker turisti, ki nepotrpežljivo čakajo na posnetek, niso vredni take časti.

Levi nikoli ne ogrožajo obiskovalcev, če seveda ne zapuščajo vozila. Nevarni so nosorogi, če se razjezijo in se zaletijo v mini bus. Potnikom ostaneta upanje, da napadalec med tekom pozabi, kaj se je bil namenil storiti in mirno odkoraka proč, ali pa zamenja cilj, ker izredno slabo vidi.

Masaji

Na safariju smo spoznali črnca Kajla iz plemena Masaji, ki se je odločil, da bo krave pridobil na pošten način, s predstavitvijo življenja Masajev. V njihovem plemenu namreč obstaja legenda, da je bila prva krava njihova, iz česar sklepajo, da tudi vsi njeni potomci pripadajo njim - torej jih lahko mirno vzamejo drugim plemenom. Tako turistom zvečer ob diapozitivih predava in si

jev zakoni ne vznemirjajo pretirano. Če leva ubijejo, postanejo vojaki in naslednjih deset let ropajo krave, sicer pa postanejo poljedelci. Okoli 30. leta se poročijo in od takrat dalje zanje skrbijo žene.

Ženske imajo krajšo mladost, saj se morajo poročiti že pri 14-ih letih. Od takrat skrbijo za moža, otroke, živino in gradijo kolibe, ker se Masaji za boljšo pašo selijo vsakih deset let. Ni čudno, da je povprečna življenjska doba žensk 60, moških pa kar okoli 90 let.

Vsi se oblačijo v rdeča oblačila, ker verjamejo, da rdeča barva odganja divje živali. Zanimivo je, da umrlih ne pokopavajo, temveč jih slečejo, poberejo ves nakit in pustijo, da jih požro divje živali. Obeski in ogrlice

ljankah.

Razen v Nairobiju in Mombasi živijo ljudje le po vaseh, kjer so koče krite s slamo, stene so narejene iz blata in vej, živina spi v istih prostorih kot ljudje... In vendar ima vsaka vas svojo osnovno šolo, šolarji nosijo uniforme, kar je posledica angleške kolonializacije. Osrednji del vsake vasi je tržnica, kjer dobiš prav vse, od najrazličnejšega tropskega sadja, ki raste na okoliških palmah in ga tukaj skušajo prodati, pa vse do ponošenih čevljev, oblek..., ki so jih dobili kot pomoč od razvitega sveta.

Potovali smo po vaseh, kjer sta bila daljnogled in video kamera pravo čudo, kjer ljudje še sedaj živijo le kot poljedelci za lastne potrebe - denar je tu brez vrednosti. Nasprotje temu samooskrbnemu poljedelstvu pa so kilometrske plantaže čaja, katerih pridelok je namenjen izvozu.

Reklama za Bounty

Naše potovanje smo zaključili na obali Indijskega oceana, kjer se združijo droben pesek, modro morje in kokosove palme. To je prav idealen kraj za sanjarjenje ob nabiranju koral, potapljanju na koralnih grebenih in dolgih sprehodih ob obali.

Korale so pod vodo ob sončni svetlobi vseh mogočih barv, ob njih je polno koralnih ribic, nekatere so tako neverjetnih oblik, da skoraj ne moreš verjeti očem.

Tako kar zlahka v nekaj dneh zbledi naš evropski vsakdan, nabit z različnimi obveznostmi, kjer je ura tista, ki kroji ritem življenja. Tukaj pa čas merita le sončni vzhod in zahod.

Metka Koren

s tem služi denar. Kajla noče več ogrožati svojega življenja, zato krave pač kupuje.

Krave so edina dragocena stvar za Masaje - z njimi lahko kupiš ženo (več imaš krav, več imaš lahko žena), dajejo jim mleko in kri, ki jim daje moč (kravi na tri mesece vzamejo 2-3 litre krvi iz vratu).

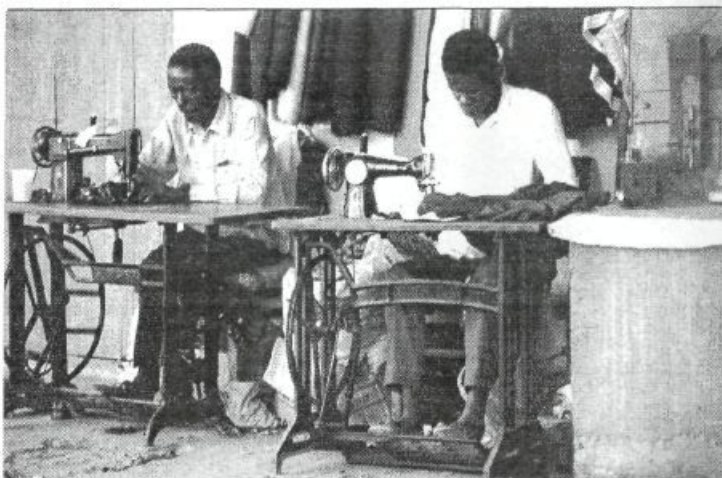
Življenje Masajcev in Masajk se med seboj zelo razlikuje. Moški so do 18. leta brezskrbni otroci, po tem obdobju pa imajo preizkušnjo, pri kateri morajo ubiti leva, kar je danes strogo prepovedano, a Masa-

imajo poseben pomen - nosijo jih, ker bi bili brez njih podobni mrtvim.

Masaji vsekakor niso edino pleme v Keniji; tam jih živi kar 79. Vsako pleme govori svoj jezik, zato so kot uradna jezika morali uvesti svahili in angleščino, da se sploh lahko sporazumevajo.

Vsakdanje življenje

Način življenja se že v razdalji petdesetih kilometrov zelo razlikuje - v Nairobiju so moderne stolpnice, ljudje pod Mt. Kenyo pa živijo v zem-

Merjenje kvalitete in zadovoljstva

Ivan Svetlik/ured: *Kakovost življenja v Sloveniji, FDV, 1995. (Knjižna zbirka Teorija in praksa)*

V knjižni zbirki družboslovne revije Teorija in praksa, kjer izhajajo raziskovalni dosežki domačega družboslovnega raziskovanja, je izšla še ena zanimiva in pomembna študija, ki posega na občutljivo področje našega vsakdana, na tisti del, kjer se najbolj kažejo razlike med različnimi sloji in populacijami prebivalstva, gre za t.i. kakovost življenja. Raziskovalci so se lotili obsežnega projekta empiričnega raziskovanja, ki se je začelo že leta 1984 pod vodstvom V. Rusa. Posebnost in obogatitev družboslovnih metod raziskovanja se je v tokratni

raziskavi pokazala predvsem na premiku od t.i. objektivnih kazalcev (sredstva, materiali, lastništvo...), ki ljudem omogočajo zadovoljitev potreb, k opazovanju možnosti družbene izpolnitve ter osebnega zadovoljstva prebivalcev in porabnikov storitev (subjektivni kazalci). Zbornik posega na najširše področje raziskav o kakovosti življenja, od same metodologije, raziskovanja brezposelnosti, zdravstva, prostega časa, varnosti, koncepta izključenosti do zadovoljstva z delom. Knjiga bo gotovo deležna študijske in strokovne pozornosti med raziskovalci in načrtovalci konkretnih politik.

Dušan Šarotar

Prvine pravne kulture

Boštjan M. Zupančič: *Prvine pravne kulture, FDV, 1994. (Knjižna zbirka Teorija in praksa)*

Morda se vam bo zdela ta recenzija drugačna od, no, na primer.... Prvine pravne kulture je četrta knjiga dr. Boštjana M. Zupančiča, sodnika Ustavnega sodišča Republike Slovenije in rednega profesorja za kazensko procesno pravo in pravno filozofijo na Pravni fakulteti v Ljubljani. Knjiga je izšla leta 1994, pri FDV, v knjižni zbirki Teorija in praksa. Delo je razdeljeno na dva obsežnejša sklopa (Parametri pristnega liberalizma in Liberalizem kot nasprotje dušečega egalitarizma).

Predgovor je napisal v svojem domovanju v Strmecu nad Črnim Vrhom na novega leta dan 1995, obdan s snegom in gozdom - s harmonijo narave. Tam je verjetno nastajala tudi celotna knjiga, s katero Boštjan M. Zupančič, vsaj po mojem mnenju, ni želel samo teoretizirati o problematiki

pravne kulture na Slovenskem, ampak je bila njegova želja (morda) tudi, da se bodo tisti, ki bodo knjigo prebrali, o sodobnem dogajanju v prostoru slovenske politike in prava zamislili in prišli na plano s kakšno konstruktivno kritiko ali domisljico.

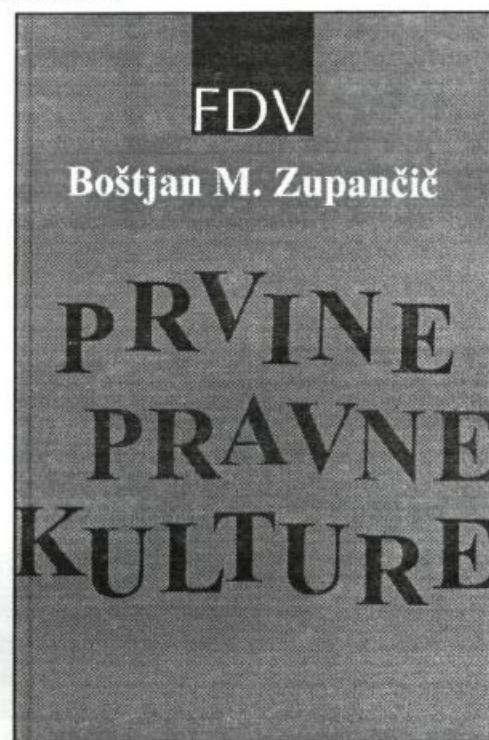
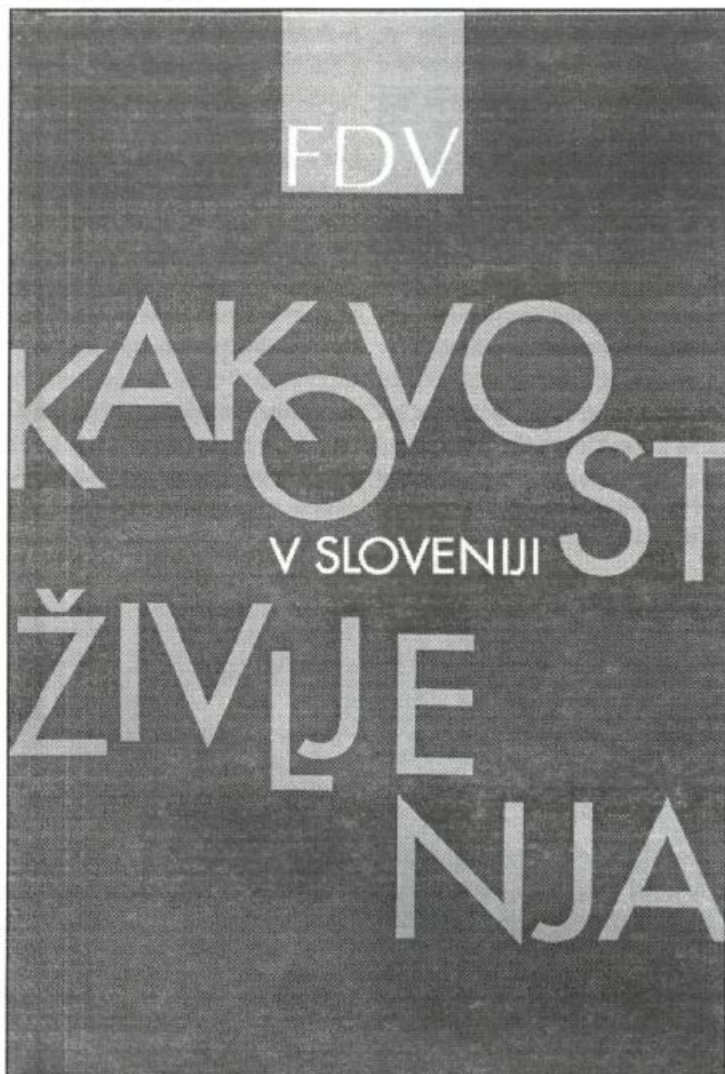
V razpravah zelo virtuosno prehaja od prijetne hudočnosti, podkrepljene z ljudsko modrostjo, do bibličnih primer in

seveda zelo natančnih pravnoteoretičnih delov, ki so opremljeni s kvalitetnimi vsebinskimi in bibliografskimi opombami. Njegov stil pisanja je morda na prvi pogled lahkoten, vendar bi lahko dejali, da je to bolj želja po jasnosti in nazornosti, kar da knjigi še dodaten čar.

Delo je v osnovi namenjeno predvsem pravnikom (tudi bodočim) in bo vsekakor pripomoglo k ravnotežju v pravnem sistemu in družbi v mladi in v mnogočem neuki slovenski državi. Tu so lahko izkušnje avtorja kot priznanega profesorja v tujini in Sloveniji ter ustavnega sodnika (od leta 1993) dobrodošle in koristne, zato bi jih kazalo večkrat upoštevati.

P.S. Za konec bi dodal še misel dr. Boštjana M. Zupančiča iz nekega intervjuja davno tega: "Pri asociativnem povezovanju bi bila sreča zame pariško modra."

Matej Poljanšek

Celostna grafična podoba

Jernej Repovž: Kako nastaja in deluje učinkovita, tržno usmerjena celostna grafična podoba kot del simbolnega identitetnega sistema organizacij, Studio Marketing, 1995.

"Celostna grafična podoba je vrh ledene gore identitete organizacije.

Je zastava, grb, himna, totem in bojni krik poslovnega sveta."

Knjiga je napisana kot prvi slovenski praktični priročnik strokovnega marketinškega pristopa k oblikovanju celostne grafične podobe. Namenjena je tako menedžerjem, oblikovalcem, komunikologom, kot študentom trženja, komunikologije, oblikovanja in arhitekture. Kakor od oblikovalcev ne moremo zahtevati poglobljenega marketinškega znanja, tako tudi od ekonomistov ne moremo zahtevati poznavanja globin likovnosti. Knjiga pa je namenjena tako enim kot drugim, da izpolnijo svoje vrzeli na komplementarnem področju. Na trgu ni dovolj, da si dober - drugi morajo biti manj dobri.

Izid knjige je avtor, v sodelovanju s Študentsko sekcijo Društva za marketing Slovenije, pospremil s predavanjem 30. novembra 1995 na Ekonomski fakulteti, kjer je skupaj z neposrednimi udeleženci projekta predstavil praktičen primer uporabe knjige kot priročnika: snovanje in izdelava nove celostne grafične podobe Poslovnega sistema Mercator, katere izvajalec je Studio Marketing.

Andrej Poznič, svetovalec predsednika Posl. sistema Mercator za stike z javnostmi, je obrazložil ozadje njihove odločitve za spremembo celostne grafične podobe relativno uspešnega slovenskega podjetja z dvajsetletno zgodovino. Razlogi? Lastniška, organizacijska in kadrovska preobrazba, nova strategija in premišljena vizija povečevanja tržnega deleža, posodabljanja trgovin, povezovanja v enotnejši poslovni sistem in povečevanja konkurenčnosti. Dovolj tehni, da se novo življenje Mercatorja označi z novo podobo. Pozicijsko geslo (tag line) pa velja še naprej: Mercator, najboljši sosed. Simbola in logotipa M sta se lotila dva oblikovalca: Ranko Novak in Špela Goltez. Prvi ga je oblikoval na novo, slednja pa je redesignirala dosedanji Mercatorjev znak, katerega so po testiranjih v različnih javnostih izbrali Mercatorjevci. Morda so se

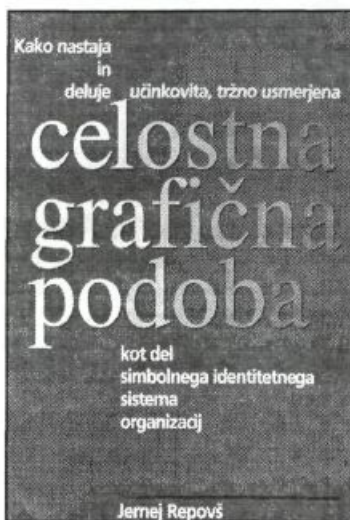
pri izbiri med obema variantama preveč ozirali na stroške izdelave povsem novega simbola, ki so vsekakor precej višji kot le posodobitev starega. Zapolnjen avditorij Modre dvorane Ekonomske fakultete bi se morda (?) odločil drugače kot vodstvo Mercatorja.

Knjiga je dovolj strokovna in hkrati dovolj praktična, da bo v pomoč tako tistim, ki ugotavljajo, da je treba nekaj narediti, kot tistim, ki to morajo narediti. Podkrepljena je s praktičnimi primeri celostnih grafičnih podob: Paloma, Droga, Talum.; ki jih je izvajal (avtorjev) SM. "Snovanje in udejanjanje celostne grafične podobe v prakso je strokovno najzahtevnejši in ustvarjalno najbolj prefinjen posel. Te ga tudi visoko izobraženim kadrom, ki so danes v vodstvih organizacij, niso povedali na nobeni fakulteti, zato se organizacije v Sloveniji dandanes lotevajo (iz)oblikovanja svojih simbolnih identitetnih sistemov nestrokovno, površno in z vso nevednostjo, ki jo premorejo." Oblikovalci, udeleženci pri snovanju CGP, se morajo zavedati, da niso umetniki, ki bi jim bilo dovoljeno osebno izpovedovanje skozi likovne strukture simbolov organizacij. So komunikatorji s talentom, znanjem in izkušnjami. Grafičnega oblikovanja namreč ne smemo enačiti z likovno umetnostjo. "Ljubši nam je uspeh izdelka ali storitve na trgu kot nagrada na festivalu."

Projektu je zagotovljeno že pol uspeha, če:

organizacija ve, kaj naroča,
izvajalec ve, kaj počne, in je delo
končano takrat, ko je opravljeno!

Tanja Mezga

Tehnike odnosov z javnostmi

Nekega dne, leta 1920 v Ameriki

*

Edward L. Bernays (dvojni nečak slovitega Sigmunda Freuda) in njegova žena Doris Fleischman izbere ta za napis na vrata svoje pisarne, ki sta jo odprla eno leto pred tem, izraz svetovalec za odnose z javnostmi. Do tedaj so obstajali le svetovalci za publiciteto, direktorji publicitete in strokovnjaki za publiciteto. Ko ugotovita, da bo izraz težko sprejet, začeta urejati hišni časopis Contact, katerega delita mnenjskim voditeljem in s tem širita poznavanje nove stroke in izraza odnosi z javnostmi. E.L. Bernays je tudi avtor prve knjige o stikih z javnostmi, katere naslov je "Kristaliziranje javnega mnenja" (izšla leta 1923). Širok spekter praktičnih izkušenj in teoretičnega znanja (predvsem poznavanje psihoanalize), v prvi vrsti pa pionirski duh so dejstva, ki postavljajo E. L. Bernaysa na pozicijo, ki pripada "očetu odnosov z javnostmi". Bernays je do leta 1978 izdal 16 samostojnih knjig, njegova bibliografija pa vsebuje več kot 552 samostojnih enot. E.L. Bernays je umrl 9. marca 1995 v 103. letu starosti.

Nekega dne, leta 1995 v Sloveniji

Pri DZS so jeseni leta 1995 izdali knjigo "Tehnike odnosov z javnostmi", katere avtorja sta Todd Hunt in James E. Grunig. Knjiga je v originalu izšla leta 1994, tehnike odnosov z javnostmi pa so bile del učbenika Upravljanje odnosov z javnostmi, ki sta ga Hunt in Grunig izdala leta 1984.

"Tehnike odnosov z javnostmi" so po mnenju nekaterih strokovnjakov najboljši tovrstni učbenik namenjen pa je študentom, profesor-

jem, profesionalcem, predvsem pa vsem tistim, ki so že po naravi nagnjeni k sklicevanju novinarskih konferenc, čeprav nimajo tam kaj povedati. Delo je namenjeno tudi novinarjem, ki slednjim vsakodnevno nasedajo.

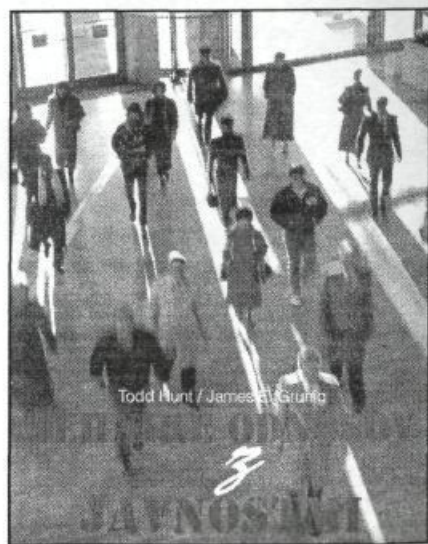
Knjiga, v začetku podkrepljena z osnovno teorijo in v celoti ilustrirana s primeri vsakdanje prakse, nudi široko polje razumevanja področja kot je načrtovanje in izvajanje odnosov z javnostmi, razkriva posebnosti medijev, kateri so neločljivo povezani z delom pri odnosih z javnostmi, z "odkljuknicami" pa opozarja na natančnost, ki je potrebna pri izvedbi dela. Zadnji del knjige zajema poslovno in tržilsko komuniciranje in pravne ozire, v dodatku pa najdemo orodja za načrtovanje in analizo.

Veliko je slovenski izdaji prispeval prevajalec g. Branko Gradišnik z nekaterimi termini, ki so bili doslej v našem jeziku neustrezni ali pa v živem jeziku niso obstajali oz. smo namesto njih uporabljali angleške izraze. Spremnio besedo je napisal g. Dejan Verčič, izdajo pa so omogočili SKB, KRKA, DZS in PRISTOP (družba za komunikacijski management) s strokovno podporo.

Matej Fišer

*

Dejan Verčič: E.L. Bernays - Freudov nečak oče PR (MM-št. 169-maj1995)

Ne ljuti se na susjede

Kažu da su Slovenke tople žene(!?), a Slovenci čudni i hladni ljudi, što moramo priznati i nije tako loša kombinacija (iako bi nama odgovaralo da je obrnuto). Ova anketa je tek neznatan pokušaj određivanja naših susjedskih odnosa. Sjetite se igre "čovječe ne ljuti se" i pročitajte anketu kao vrstu dobre zabave ili, ako ništa drugo, da vam brže prođe vrijeme.

Naravno da bih otišla studirati u Sloveniju. Čula sam da su tamo ne samo bolji uvjeti studiranja, već da su bolji i fakulteti. Prvenstveno apeliram na plan i program fakulteta. Moj prijatelj koji studira u Zagrebu jezike kaže da je čuo da je kvaliteta katedre za jezik u Sloveniji na evropskom nivou. Što se

tiče jezika, to bi mi bio najmanji problem od svega. Ne mislim da su stravično različiti slovenski i hrvatski. Mislim da se brzo daju savladati te jezične razlike, a što se tiče Slovenaca kao ljudi, jako su zgodni, simpatični i kulturni. Paše mi njihov mentalitet i ponašanje. Osim toga Ljubljana ima odličan program koncerata i puno ludih provoda. Bilo bi divno da mogu studirati u Ljubljani.

Ana, arhitektura

Joj, jednu veliku sramotu moram priznati: Slovence sam upoznao ali Slovenke nikada. Ja zaista u životu nemam sreće. A čuo sam da su i lijepe i pametne. Kao komentar na njihov račun citirat ću Balševića: "Oni su uvijek bili neki poseban kat na soliteru!" Nisam sa njima u nekim bliskim

odnosima, ali nije razlog tome da ih ne volim već nisam imao puno prilika da ih upoznam. Inače držim da su jako simpatični i šaljivi ljudi kad ih bolje upoznaš. Mada su na prvi pogled hladni, kulturni i profinjeni. Kad bih mogao ići studirati u Sloveniju ne bih otišao. Najveći problem bi mi vjerovatno predstavljao jezik, a da budem iskren lijen sam ga učiti.

Pozitivna stvar je u njihovoj kvaliteti fakultete za koju držim da je na nešto višem stupnju od naših.

Zlatko, elektrotehnički fakultet

Često idem u Sloveniju na koncerte. Tu su zaista jaki i dobro organizovani. Samo kad bi karta za vlak od Zagreba do Ljubljane bila malo jeftinija, pa ja sam ipak samo student! Ne sviđa mi se kod njih jedna stvar, a to je da su pod velikim uticajem politike koja ih čini "nepuhanima", valjda je to takva nacija. Upoznao sam dosta cura iz Slovenije, tako da mogu reći da su inače jako topao narod, barem što se žena tiče(!?). Mislim da je to u redu što su nama susjedi sa zapada, tako ćemo i mi biti bliže zapadu. I nakon svega što sam rekao, stojim iza izjave da bih išao studirati u Sloveniju, mada to nije zbog kvalitetne fakultete (o tome nemam pojma) već zbog želje za promjenom.

Domagoj, fakultet političkih znanosti

Ja sam ove godine radio kao bucker za izletišta puteve od Poreča do Rovinja po ljeti. Mogu reći da su moja iskustva sa Slovincima uglavnom pozitivna. I baš zbog toga mi ne bi bio problem otići u Sloveniju i nastaviti studije, naravno ukoliko bi se mi pružila takva mogućnost. Držim da bih se vrlo brzo uklopio u tu novu sredinu jer su mladi Slovenci zaista famozni. Strahovito su društveni, vrlo otvoreni i uvijek spremni za zabavu. Što se tiče jezika vjerovatno bih ga brzo savladao jer niti na moru, u komunikaciji sa njima nisam primjetio da nam to predstavlja bilo kakav problem.

Marko, filozofski fakultet

Moje je mišljenje da su oni čudni i hladni ljudi. Tako da bih se teško odlučila ići studirati u Sloveniju. Ja sam ovdje navikla, Zagreb mi je zaista super. Ljudi su ovdje ludi, otkačeni i zaista susretljivi. Nisam sigurna kako bih se snašla npr. u Ljubljani. Inače sam is Kaštela kraj Splita. Također bi mi jezik bio ogroman problem, trebalo bi mi dosta vremena da ga savladam. Ponekad znam gledati slovensku televiziju i uopće mi taj jezik ne leži, ja njih ništa ne razumijem. Moji su prijatelji prošli vikend bili u Sloveniji i nisu bili baš oduševljeni. Kažu da su ljudi u Ljubljani čudni i nepristupačni. To sam tako čula. Najgore je općenito, ustvari sve to ovisi od osobe do osobe. Nego, baš me sada zanima dali oni imaju predrasude prema nama!?

Marija, teološki fakultet

Marija Goatti

Nekaj gnilega je v Dairy Queenu

Pa naj to zveni kot protest. V torek 23.1.1996 sva s cimrom prišla v Dairy Queen. Ura je bila blizu enajste zvečer, ko sva odšla na največji hamburger (Queen burger ali nekaj takega). Uslužbenka nama ga je prinesla, zavitega za sabo. Zunaj sem naredil prvi griz in z grozo opazil, da meso smrdi. Ko sem izdelek bolj podrobno pogledal, je dajalo meso na zunaj vtis, da je premalo pečeno. Potem sem dal mali košček za poskusiti tudi svojemu cimru, ki pa je skoraj bruhal. Meso

je smrdelo po razpadajoči gnilobi in tudi takega okusa je bilo. Bil sem besen in odšel nazaj. Tam sem izdelek reklamiral. Uslužbenka se je začela z mano prepirati, da je to meso sveže in da si vse skupaj zmišljujem. Odvrnil sem ji, naj poskusi utelešeno smrdljivo gnilobo. Toda tega ni naredilo. Vrgla ga je v koš in na nekajkratno intevencijo sem dobil denar nazaj. Uslužbenka si je privoščila tudi to nesramnost, da je odvrnila, naj izdelek nesem k tržnemu

inšpektorju, pa da se bo pokazalo. Takoj sem zahteval izdelek, da bi ga odnesel na tržno inšpekcijo. Tedaj je taista uslužbenka dejala, da je zdaj hamburger v smeteh in mi ga več ne more izročiti, čeprav ga je sama vrgla v koš. Jasno je bilo, da se poleg vsega še norčuje iz mene. Končno sem zapustil prostore te restavracije.

Čeprav vdira neusmiljeno tuj kapital v Slovenijo, se do potrošnikov nikoli tako ne obnaša. Končno sem hamburger pošteno plačal. Da si tako podjetje kot je Dairy Queen privoščila smrdljivo mesovje ponuditi svojim strankam je sramotno in s skregano z

V rubriki Prejeli smo objavljamo pisma bralcev, ki ji h ne lektoriramo in ne honoriramo. Pridržujemo si pravico do krajšanja.

vsakršno etiko. Poleg tega tudi žaljivo obnašanje uslužbenke. Apeliram na vse študente, ki kupujete izdelke Dairy Queena, da se preusmerite h konkurenci ali pa začnete uživati drugačna živila. Smrdljivo meso pa naj žro tisti idioti pri Dairy Queenu, ki jim ni mar za kupca. D.Q je sramota za Ljubljano, zato se ga izogibajmo.

Primož Zevnik

Pritožba anonimnega alkoholika

Vsi smo bili veseli, ko smo po pošti dobili na dom lično knjižico z boni za razne popuste. Čeprav jih je preveč za knjigarne, foto studie in podobno, pa so vendarle prenekatere študentu najljubši tisti, ki ti iz enega sladkega pivca v Kratochwillu ali kje drugje naredijo dva, ali pa iz dveh tri. Prav tako je tudi v Miriam's pubu, ki je lociran nasproti Kersnikove 4 oziroma kluba K4. Tam imajo tak sistem; plačaš eno rundo, dobiš dve. Neugodno je le to, da sta se mi tam zgodila že kar dva neljuba dogodka.

Prvič smo s kolegi iz gimnazije, bilo nas je 14, prišli tja okoli 20:35 ure. Naročili smo rundo velikih špricerjev oziroma brizgancev z janževcem, ki je za takšne napitke zelo ustrezna substanca. Kmalu smo dobili tudi dve mizi in tam v miru spili špricerje. Ura je bila neka malo čez deveto oziroma 21.00. Poklicali smo natakarka, mu ponudili bon in si zaželeli še eno rundo. Odvrnil nam je, da po deveti uri zvečer ne sme dati pijače na bon. Zanimivo. Kljub temu smo rundo naročili, jo plačali, spili in šli. Vendar se nam je v podmazanih beticah razvila posebna relativno možna

teorija. Natakarka od nas vzame keš, da v blagajno svoj bon in že je bogatejši za rundo špricerjev (velikih z janževcem, se razume). Pa ta dogodek niti ni tako hud, saj je morda tudi res, da po deveti uri zvečer ne smejo sprejemati bonov, čeprav je oštarija odprta do 22.00, in ni razloga, zakaj bi bone pobirali le do 21.00.

Vendar pa je dogodek, ki me je vzpodbudil k pisanju teh vrstic, dosti bolj čuden in pretkan z različnimi zanimivimi miselnimi igricami, ki se ne dajo rešiti. Izučeni prvič, da ne dobimo pijače po deveti uri na bone, smo v Miriam's pub navalili enkrat popoldan. Recimo okoli 18 h. Bili smo štirje, naročili smo štiri pive. Kolegu se je zareklo in je omenil bon za dodatno rundo. Natakarka se je popraskal po betici in izjavil, da je piva v velikih steklenicah zmanjkalo, da pa ima le male kozarce in nam lahko postreže le z majhnimi točenimi pivci. Ponudil nam je zloglasne velike špricerje z janževcem. Zanimivo. Spijemo rundo, z bonom naročimo še eno in jo tudi dobimo. Vendar, vse dobre stvari so tri. Hopla, naročimo še eno rundo, in, glej ga zlomka, Janževca je zmanjkalo.

Poziv bralcem

Maury Hirschhorn
925 Fulton St.
Farmingdale, N.Y. 11735
USA

12/28/95
(516) 293-1563

Poštovani gospodine,

Molim vas objavite sledeče:

Samac star 35 godine i negovi prijatelji želeli bi da se dopisuju. Pošaljite fotografiju i odgovor na engleskom jeziku na sledeću adresu:

Maury Hirschhorn
925 Fulton St.
Farmingdale, N.Y. 11735
USA

Sa poštovanjem,
Maury Hirschhorn
Maury Hirschhorn

Dobimo dva špricerja in dve pivi. Bonov je zmanjkalo. Naročimo še eno rundo, za keš seveda. Kaj dobimo? Hja, štiri velike pive, kot se spodobi za prave Štajerce. Seveda je natakarka med tem serviral še par podobnih steklenic tudi ostalim gostom. To pomeni, da je že od vsega začetka imel na zalogi vsaj osem piv, ravno prav za rundo za nas (eno za keš, eno za bon). Nelogično. Še huje je to, da ga (oštirja) v bistvu

verjetno pride dražje en veliki špricer z janževcem kot pa en pir. Bolano, torej. Tudi mi ni najbolj jasno, zakaj so potemtakem moji kolegi (drugi, ne tisti, s katerimi se mi je to pripetilo) lahko lepega večera okoli pol desete ure zvečer "štepali" viskije na bone. Very strange indeed, bi rekel kolega iz Amerike.

anonimni alkoholik S. R.

Uvodnik

Zdaj. In tukaj. Čez ne moremo seči, več ne moremo začrtati. A če opravimo tole izmero prostora in izmero časa, ki v njegovem telesu neizprosno utripa, na odkrit in senzibilen način, se lahko zgodi prikriti čudež. Čudež, imenovan škiljenje v prihodnost. Kajti prihodnost je prehodnost. Podoba časa se za osebo na koncu dva-

jsetega stoletja najpogosteje izrisuje kot spirala, ki se vrtniči neznano kam. Toda vednost, oziroma - pristransko objektivni, kajpada - pogled na kolobar, ki ga trenutno naseljujemo, lahko da slutiti naslednji zavoj kače. Umetnost je strupnik časa, je organ, s katerim detektira človeštvo duhovne premike, ki se bodo šele

zgodili, hkrati pa čutilo za tisto, kar ostaja nespremenljivo in nespremenjeno. Čutilo za življenje, ki se mu bliža in za smrt, ki jo življenje neločljivo prinaša v sebi. Pa smo pri majhnih-velikih temah, katerih smrti in ponovna rojstva smo že slavili.

V tem velikem-majhnem, predvsem pa ogroženem času, smo si v kulturnem uredništvu Tribune zastavili vprašanje po sedanjem prerezu, po kači, ki sika med najmlajšimi, ne več zgolj mladimi ustvarjalci. Na kakšen način skuša in je do določene mere primorana najmlajša verbalizirana umetniška izkušnja iti se najresnejše igre lovljenja kače za rep in gledanja kači v strupnik? Kako doživlja

prostor, v katerem ustvarja v času vnebovzvetja, denarja in gola videza, posredovanega prevemo česa in koga, ali ne? In kakšni stroji ji meljejo misli, kakšne vrste kozmos se ji v tem nefuturističnem času na futuristični ravni - če sploh - odprta? Za odgovore smo poprosili lepo število že vidnih mladih ustvarjalcev in publicistov, ki so na tak ali drugačen način usodnostno povezani z umetnostjo, v upanju, vsaj dotakniti se kače in gladiti, zdaj in tukaj, čez njo.

Aleš Šteger

Tretji tečaj

Če pomislim na svet, ki se danes vrti okrog mene, in nase na tem svetu, ki se vrtim okoli njega, je morda prva ideja, ki mi pade na pamet ta, da slika, ki sem jo pravkar zapisal, slika, ki implicira neko razsrediščenost človeka, neko neorientiranost v kozmosu, kjer je središče povsod in nikjer, predstavlja zgolj prvoten vtis, resnico, ki je bila na hitro pobrana in poosebljena iz kake zelo, zelo pametne knjige ali slišana iz kakih še pametnejših ust. A v resnici (in kakšna je ta resnica, če je povsod in nikjer?) sem v zadnjem času, točneje v zadnjih dveh letih, dober začutil še nek drug, trši, a hkrati neoprijemljivejši pol, skrivnosten in skriven tečaj na našem planetu, ki je venomer prisoten, venomer na istem, hladno nespremenljivem mestu, a očem viden le skozi - in na tem mestu ne bi rad izpadel patetično, a enostavno ne najdem primernejšega izraza kot srce. Tretji tečaj, tečaj onkraj zakonov fizike in zgodovine, onkraj zakonov tega, čemur pravimo na hitro svet.

Problem, ki se mi na tem mestu zastavlja, je povsem praktične narave: kako in o čem govoriti, če je naše, s tem pa predvsem moje, imenovanje vse prej kot trezno in predano, trdno v oziru na čas. Smo prvaki jecljanja, zaletavosti in bega in svet, s tem pa tudi sebe, doživljamo kot bežeči poligon, kot ringlšpil ali vrtavko, katere

osišče se nam je izmuznilo iz rok. Bojim se, da ne zaradi prevlelike vročine in bolečine v dlaneh, marveč enostavno, ker smo ob sveti igri sveta zaspali. Da, zaspali smo. A le s polovico, kajti človek je najprej in predvsem shizofrenik, ki si težko privoščiči medvedji spanec. Ne, z enim očesom nemirno dremamo, z drugim pa panično gledamo naokrog v upanju, ujeti svet, ki nam je zdavnaj že pobegnil. Namreč fizični svet, čigar fanatični verniki se zgrinjajo v tehno tempelje, prevzemajo vrednote iz okolij, o katerih nimajo najmanjšega izkustvenega pojma, ki pa se jim - brezkompromisno, vsaj to jim je treba priznati - predajajo kot šprinterji na maratonski progi, ki raje umrejo od vročinskega infarkta in ekstatične (ekstatično neumne) dehidriranosti, kot da bi zmanjšali udarce nizkotoncev in imaginarnih kovčkov z denarjem vsaj na polovico in se vprašali, tako za hec, če so se kdajkoli v zadnjem času prepustili še čemu drugemu kot samemu sebi.

Seveda, gre za radikalno pozicijo, a čas in umetnost se hranita iz radikalnih pozicij, kajti te so, ki imajo obraze obrnjene navzven, se pravi tudi naprej, in njih je treba opazovati, da bi se prišlo do samega, in tukaj bom nalašč uporabil besedo, ljubo enemu mojih prijateljev, stržena.

Kaj naj torej besedovalec, ki

kleca v svoji nedorečenosti in nedorekljivosti govori pobeglu svetu, ki ima povrh vsega samo dve ušesi in ne tako, kot on, pošast, včasih (žal, žal ne vedno) tri? Najlažje je posnemati prastare izumitelje našega izmerljivega planeta. Določiti zgoraj in spodaj, levo in desno. Potem pa, ker pač vse tudi ni tako enostavno, uvesti še institucionaliziran paradoks, pa citat in melanholiijo o preživetem in napisanem. Na tak način postane geografija izmerljiv in varen posel, ki zahteva vestnega rokodelca, ki v svojem laboratoriju pridno šteje svoje kunce in beleži datum njihovega izumrtja.

Težje je biti popotnik brez zemljevidov in naslovov, kamor bi se lahko zatekli. Veliko težje. Ne razumite me prosim napak. To še nikakor ne pomeni, da sem že jaz ta popotnik. Ne. Vem pa, da sem potoval, resnično potoval, enkrat ali dvakrat dole in si zato domišljam vedeti, kaj zares pomeni biti na poti po svetu, tistem neznanem in nepredvidljivem. Dovolj, da hrepenim po njem, da si ga vsak dan znova želim do te mere, da me je včasih že kar strah. Kajti kaj se na resničnem potovanju,

ko potujemo sami, brez vsega in vsakogar, čudežno zgodi? To, da zaradi odkritega pristajanja na našo samoto nismo nikoli sami, da zmeraj nekdo je, zmeraj, a ne skozi nas, predane, marveč skozi sebe, besede, ki se osamosvojijo, osebe, ki stopijo onkraj roke, ki jih zapisuje, dogodki, ki spremenijo naš obraz. Tudi tukaj se izmeri prostor, ki pa je v tem primeru neizmerljiv, se določi zgoraj in spodaj, levo in desno, le da tukaj levo ni le na levi strani in desno ne le na desni. Predvsem pa središče ni le na sredi, marveč zgolj in edinole povsod. Na tej točki postane svet znova trden in moj, jaz pa njegov. Hkrati se sicer vrti naprej, ekstatična tehno plesalka pleše dalje, toda mi, bežeči naprej po krožnicah brez središča, stojimo čudežno še zmeraj tam - v ravnovesju, pomirjeni in celi.

Legel sem na zemljo. Zatisnil oči, a ne spim. Prisluskujem. Na severnem tečaju se lomi večna pomlad. Na južnem je zima. In na tretjem tečaju, tam slišim, kako utripa srce.

Aleš Šteger

Kultura kot čredniški princip

Povabljen sem bil, da zapišem nekaj besed o kulturi. Naj že takoj na začetku opozorim, da bo to moje razmišljanje čista improvizacija, variacija na naslovno temo. Kultura je primarno stvar človekove imanentne produkcije, tj. človeško odlikovanega dela, s katerim ta oblikuje sebe in svoje okolje. Na način produkcije človek kot subjekt produkcije stopa v stik z ostalimi producenti v svobodno interesno asociacijo. Asociacija ali /z/družba producentov, ki naseljuje določen teritorij (oblikuje svoj lasten delovni prostor) nujno potrebuje kohezivni in osmišljujoči princip. Najde ga v kulturi kot celostnem prikazu metafizičnega smisla produkcije. Kultura, ki se emancipira skozi zgodovinski (1), sociološki (2) in futurološki (3) vidik (1. ohranjanje tradicije, 2. konkretne naloge in 3. skrb za bodoče rodove), vztraja na intenzivni produkciji, tako kot je npr. rastlinska kultura rezultat intenzivnega poljedelstva. Progressivna intenzivnost, vezana na pojem kulture, usmerjena v izključevanje vseh odvečnih elementov (v čemer temelji navsezadnje tudi kultura pojma!), je nasprotje ekstenzivnosti naravnih tal, na katerih lahko neka določena (človeška ali rastlinska) kultura sploh uspeva. Družbeno kohezivni princip kulture, ki deluje na način progresivne intenzivnosti, potrebuje tudi neko zunanjo manifestacijo svojega učinkovanja. Najdeva jo v estetizaciji svojega kulturno preoblikovanega okolja. Estetizacija je zadnja in najvišja stopnja neke kulture, pa naj bo to v smislu njene ideologizacije ali fetišizacije, humanizacije (človek kot najvišja vrednota) ali dehumanizacije (človek kot potrošna dobrina), emancipacije ali nihil-

izacije. Estetizirati kulturo pomeni napraviti moč in strast kot temeljna ekstenzivna principa nenevarna oz. izkoristiti moč ali strast proti njej sami z namenom obvladovanja moči (kot npr. kultiviranje rečnih strug). Ni težko uganiti, da je subjekt takšnega estetiziranja institucija, ki v nekem hipu ustoliči svoj pogled na kulturo in si jo s tem prisvoji kot svojo rezultanto. Kultura kot taka pripada instituciji (nrodu, naciji, velesili, koncernom,...), vkolikor na različne načine estetizira svoj lasten pomen - na raznoraznih prireditvah ob kulturnih dnevih, z instant medijskimi nacionalno-kulturnimi paketi, s podeljevanjem nacionalnih ali internacionalnih nagrad najbolj zaslužnim kulturnikom ali s skrbstvom za redno obnavljanje kulturnih stikov z emigracijo. Vendar pa se kultura ne ohranja samo z institucionalnimi sredstvi (praznovanja, nagrajevanja, kaznovanja, predpisovanja, itd.), ampak je tudi globoko vsajena v posameznikovo zavest - kot sublimacija. Kulturni posameznik se točno zaveda svojega družbenega položaja, ki ga prisiljuje k igranju kodificiranih družbenih vlog in s tem tudi k poznavanju in izpolnjevanju pravil igre, utemeljenih delno na pragmatičnih utilitarističnih interesih, delno pa tudi na zastarelih tradicionalnih kulturnih vrednotah. Kot kulturna funkcija je zato ta posameznik zavezan na eni strani mikrohorizontu konkretnega delovanja znotraj okolja in časa in na drugi strani makrohorizontu brezčasnega smisla ali smiselne kontinuitete učinka svojega delovanja. Oba horizonta sta mu bila umetno vcepljena s t.i. splošno ali t.i. usmerjeno izobrazbo z namen-

om, da kot posamezna investicija prispeva k obli družbeni blaginji. Kultura je zato, za razliko od umetnosti, izrazito stvar črede in posameznika, vkolikor in dokler je vključen v to čredo.

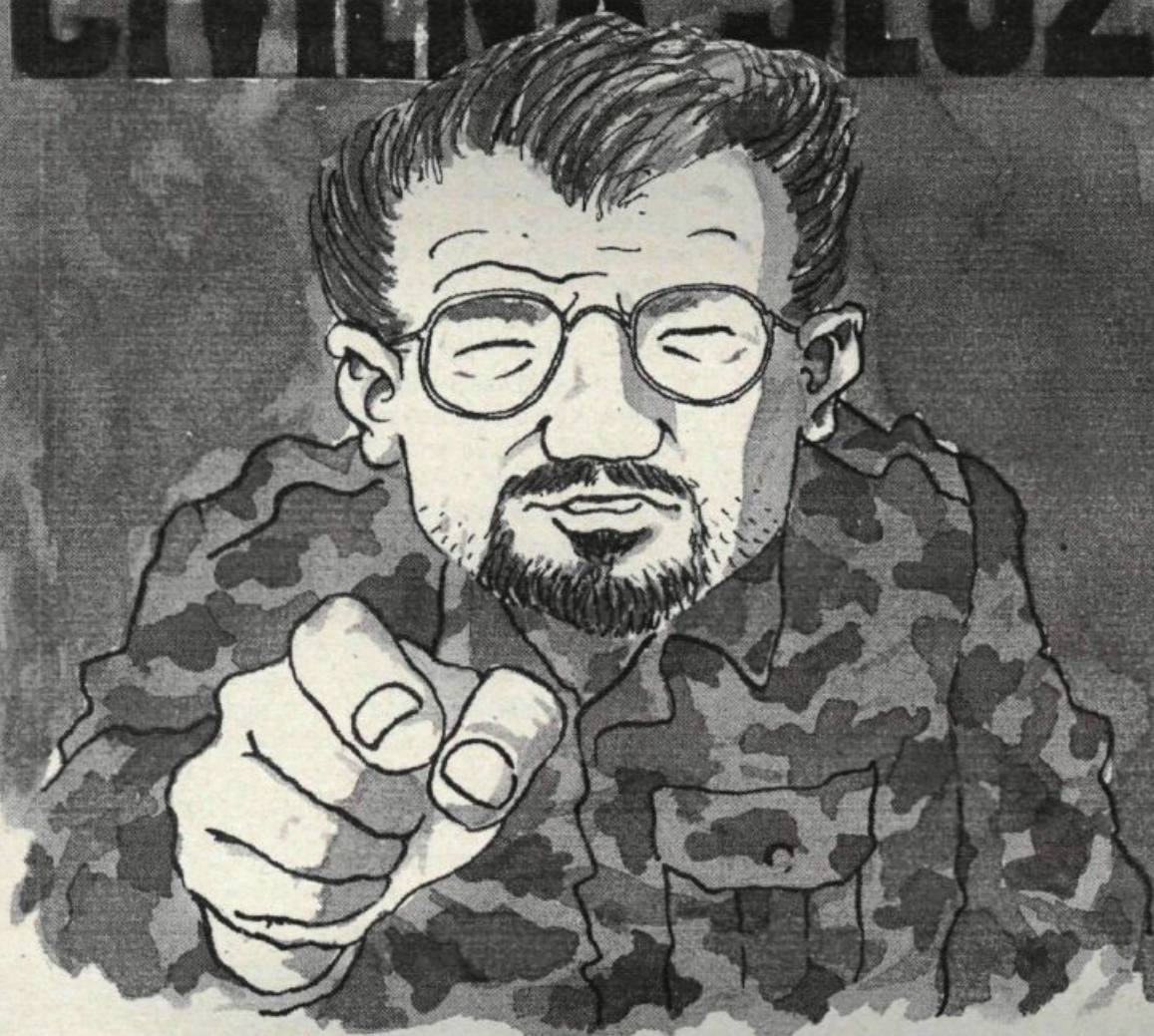
Ravno zaradi svoje čredniške in institucionalizirane perspektive se kultura v temelju razlikuje od umetnosti, vkolikor ta seveda ni zgolj kulturno dejanje, ampak resnični individualni kreativni princip. S stališča kulture, ki vsebuje kohezivni element v smislu ustvarjanja enotne percepcije za vse pripadnike črede, je umetnost izrazito destruktivna. Umetnost destruirati (ali blažje rečeno - ignorirati) ustaljeno (že prej <a priori> kultivirano) percepcijo, namesto nje pa zahteva in izvede institucijo lastne kreativne percepcije, ki pa se - za razliko od relativno statične kultivirane percepcije - zaveda svojega potroška (v pogledu, mentalnemu zapisu, haptičnosti...) in s tem tudi nujnosti neprestane restavracije svojega pojma. S tem da se umetnost vedno znova sestavlja in celo včasih nasprotuje svojemu lastnemu pojmu (npr. avantgardistična smer) pomeni, da ne pripada nikomur, ampak je vedno znova prazen prostor, v katerega naseljujemo individualno kreativno investicijo. Kreativna investicija pomeni znati izkoristiti individualno svobodo. Individualna svoboda zahteva natančnejšo opredelitev. Takšna svoboda je zanikanje nujnosti enodimenzionalne in predimenzionirane (intenzivirane) linije smisla oz. pomena, kot nam ga ponuja določen zgodovinsko-sociološko-futurološki kulturni koncept, - za vstop v ekstenzivno polje naše lastne trodimenzionalne pričujočnosti, ki nam omogoča kreativno izbiro (videl bom to in to in to bom videl tako..., ali pa: povedal bom to in to in to bom povedal tako...), s tem pa tudi tveganje, da bomo s stališča kulturne institucije (institucionalizirane kulture) videti kot nekulturni ljudje. Kajti moč in strast sta v umetnosti osvobodjena kulturne ameliorizacije, t.j. zajezitve moči in njene preusmeritve v tok estetizacije kulture s strani institucije kot subjekta kul-

ture To pomeni, da vztrajata v svojem naravnem imanentnem toku, po katerem pluje individualni kreativni princip. S tem sta seveda družbeno nevarna, saj razkrinkavata masko kontinuitete in enotnosti smisla, ki jo nosi pojem kulture in nas iz varne enopomenskosti intenzivnega poljedelstva umetno ustvarjene monokulture zapeljujeta na nevarno in nepredvidljivo področje ekstenzivne mnogopomenskosti, kjer moramo znati sami ločiti zrnje od pleva.

Kakšen sklep lahko potegnemo iz vsega povedanega? Da je po našem mnenju človeški subjekt v temelju razcepljeno bitje in sicer kot pripadnik določene institucionalizirane kulture - tega kohezivnega elementa množice desubjektiviziranih subjektov - na eni, ter kot privrženec svobodnega kreativnega principa, ki šele utemeljuje njegovo subjektiviteto, na drugi strani. Nesmiselno je zanikati nujnosti obeh strani, vendar pa se je predvsem potrebno zavedati subjektive vmesne shizofrene pozicije, ki je edinole lahko produktivna - za obe strani. Zavest o razcepljenosti prav tako ne zanika medsebojne interakcije obeh sfer (kulturne in umetniške - lahko tudi notranje in zunanje), kajti če ne bi bilo svobodne kreativne moči, si jo kultura ne bi mogla prisvojiti (estetizirati jo), kreativna moč pa se lahko uresniči šele z občutkom tesnobe oz. utesnenosti od kulturno-esteticistične prisvojitve njenega teritorija. Vsem, ki razpravljate o kulturi, ponujam zdrav zaključek tega razmišljanja: Najbolj pripada kulturi tisti, ki ji nikoli povsem ne pripada.

Vid Sagadin

CIVILNA SLUŽBA

I DON'T

WANT

YOU

© TBJ 96

Uvodnik: Komu služiti

Zgodovina civilizacij, ta velika zgodba znanstveno-tehniškega in umetniškega razvoja, ta večna želja iskanja trenutkov človeške omike in miru, je tudi in predvsem politična zgodovina vojn, krvavega miru, spletk in zakulisne igre surove moči. Osebne zgodovine prosvetljenih vladarjev in mitologije izvoljenih narodov se gibljejo na večno izmuzljivi meji med krvavim mirom in racionalno vojno. Tako so vse zgodovine pisane na kosteh in kožah. Redko vladarskih, predvsem suženjskih, herojskih, najemniških... Z vzponom moderne nacionalne države se je povečala tudi potre-

ba po močni in dobro organizirani vojski, ki naj zagotovi notranjo stabilnost pred množicami nezadovoljnežev in odvrne s svojih mej zunanjega napadalca. Brez močne vojske ni moderne države. V pojem države se je vpisala prvobitna želja vojskovanja in razsvetljenska ideja samostojnosti.

In zdaj se je potrebno vprašati: Kje je točka razcepa?

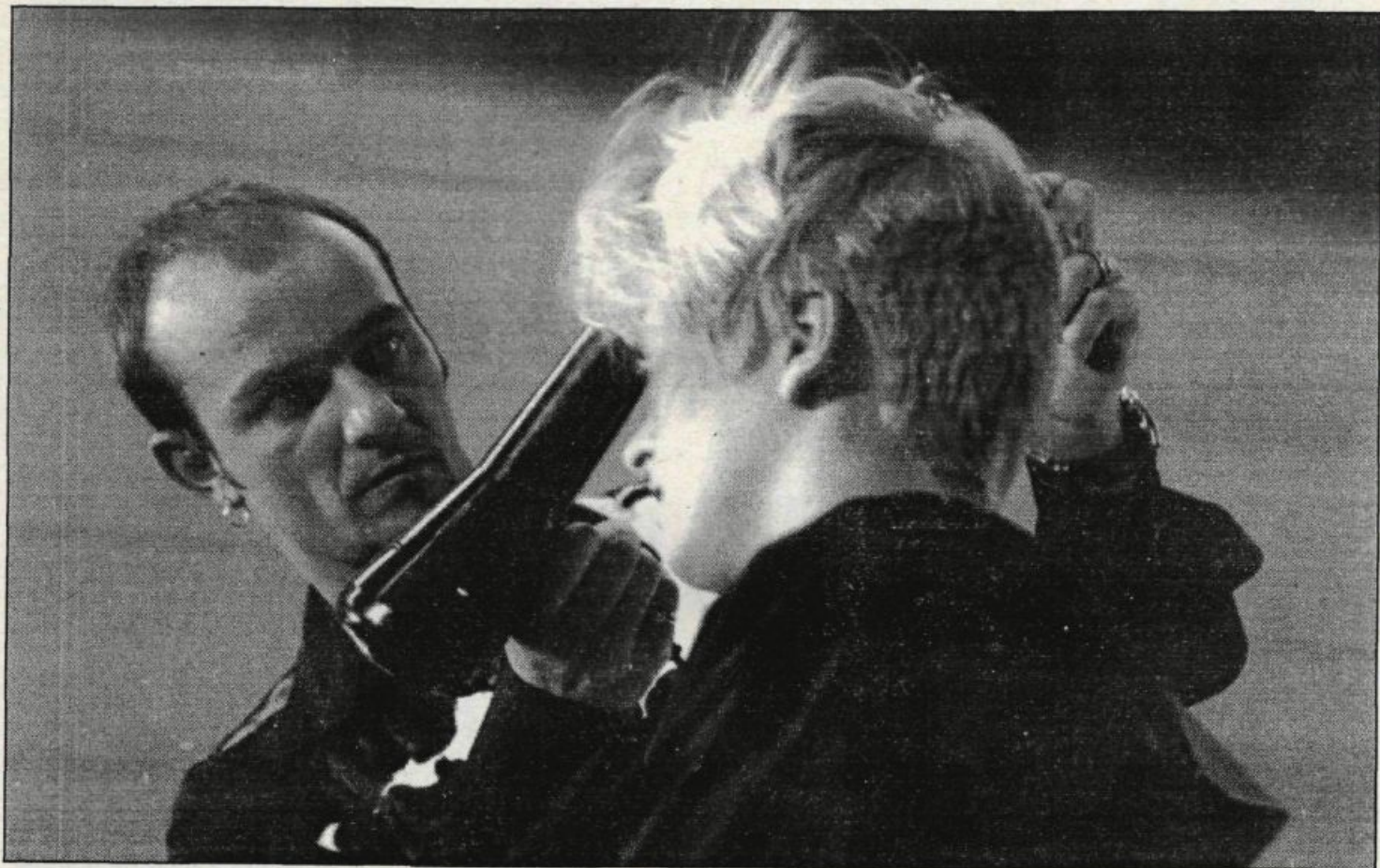
Odpor do vojske kot ključnega instituta legitimiziranega nasilja je dosegel razsežnost družbenega fenomena najprej v visoko razvitih

družbah Zahoda v 60-ih letih. Nezadovoljstvo in kritika sta se generala predvsem v trendovskih oblikah mladinske kulture kot odgovor na naraščajoče pritiske uniformnosti in potrošniške plehkosti, s katerimi so prosvetljene vlade poskušale blažiti travme institucionalnega nasilja in potrebe po vedno množičnejšemu regrutiranju novincev v vojsko, ki so jih paradoksalno potrebovali za gašenje morebitnih notranjih nemirov, za vzdrževanje nesmiselnih vojn v eksotičnih deželah, ki so služile manevrskim poligonom ter za vzdrževanje navideznega ravnovesja moči do Vzhoda. Rodila se je ideja civilne družbe kot odgovor uradni politični in vladni garnituri. Generalo se je novo družbeno polje, ki naj varuje civilno, apolitično in samoiniciativno pobudo državljanov in različnih interesnih skupin pred nasiljem in pritiskom države in njenega aparata.

Civilna družba kot širok in živopisan skupek različnih pobud in skupin je odigrala pomembno vlogo tudi v Sloveniji, ko je že v začetku 80-ih artikulirala nekatera temeljna vprašanja o naši prihodnosti. Sestavni del tega dogajanja pa je bilo tudi vprašanje o demilitarizaciji, mirovni kulturi, drugačnih oblikah služenja vojaškega roka... Rezultat je zakonska možnost civilnega služenja v slovenski vojski.

Sodobna država je končno spoznala nujnost dopuščanja tudi drugačnih, alternativnih, civilnih oblik služenja vojaškega roka. S tem je rešila svojo zbledelo čast in hkrati sublimno ohranila tradicionalni model vojaščine, ki se tako lahko še naprej napaja s tradicionalnim pojmovanjem časti in dolžnosti. Namreč, odslej se del kritične mase nezadovoljnežev preusmerja v civilne oblike služenja, s čimer se nevtralizira njihov potencialni naboj. Toda - zakon rasti je neizprosni!

Dušan Šarotar

Ugovor vesti v šestih slikah

Če si se že trdno odločil, da boš uveljavil svojo zakonsko pravico do ugovora vesti, ali če o tem še le razmišljaš, in nenazadnje, če o tem še nisi ničesar slišal, je tukaj tvoja prva in popolna priložnost, da se o tem končno poučiš.

Slovenska civilnodružbena gibanja so artikulirala svojo zahtevo po uvedbi alternativnega služenja vojaškega roka že v zgodnjih 80-ih letih. Do zakonske uveljavitve pravice je prišlo šele s slovensko osamosvojitvijo in formiranjem takratne TO. Zakon o ugovoru vesti vojaški dolžnosti je bil tako prvič objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije (UL), 27. 4. 1991, št. 18. Po štirih letih je zakon dočakal nekatere spremembe in dopolnila, ki se nanašajo na specifična vprašanja postopkov za uveljavitev, poteka služenja in seveda kazenske odgovornosti oporečnikov, ki sledi iz nespoštovanja pravil igre. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti je bil objavljen v UL, 23. 12. 1995, št. 74.

Sprehodimo se torej po tej zakonski puščobi, ki pa ti lahko prihrani marsikatero skrb ali celo ustrezne tvojemu individualnemu prepričanju ali zgolj drugačnemu pogledu na zadevo.

I. Kdo in zakaj

Ugovor vesti lahko uveljavi nabornik, ki nasprotuje uporabi orožja v vseh okoliščinah. Ugovor lahko uveljavi iz naslednjih razlogov: religioznih, filozofskih ali humanitarnih. Njegovo odločitev mora potrjevati njegov splošni način življenja in ravnanja.

Civilno službo lahko na svojo željo opravi tudi državljan, ki je ocenjen kot nesposoben za vojaško službo.

II. Kdaj

Prvi korak na poti k uveljavitvi pravice ugovora vesti je, da vložiš prošnjo, in to najkasneje do dneva nabora, pristojnemu organu. Če pa si nabor že opravil pred 5. 5. 1991 in še nisi služil vojaškega roka, potem lahko še vložiš prošnjo, vendar najkasneje v 15-ih dneh po

prejemu poziva za napotitev na služenje. Pravico do ugovora vesti lahko uveljaviš tudi med služenjem vojaškega roka, v tem primeru mora komisija rešiti tvojo prošnjo najkasneje v treh mesecih, le da v tem času tvoje vojaške obveznosti ne mirujejo. Isto pravico lahko uveljaviš tudi po že končanem služenju.

III. Kako

Če si torej vložil prošnjo, boš moral opraviti razgovor s komisijo, ki jo sestavljajo trije člani: socialni delavec, psiholog in zdravnik. Pred komisijo moraš utemeljiti svojo zahtevo po uveljavitvi ugovora vesti. Prošnja mora biti rešena v šestih mesecih oz. v treh, če si že vojak.

Tvoji prošnji gotovo ne bo ustrezno, če imaš dovoljenje za nošenje ali posest orožja, če si bil kaznovan zaradi nelegalne poses-

ti orožja ali za delikt, storjen z nasiljem.

IV. Kje

Civilno služenje se izvršuje v sistemu civilne zaščite za reševanje in pomoč oziroma v humanitarnih organizacijah, ki so širšega javnega pomena. Kandidat lahko v pogovoru s komisijo izrazi svojo željo, kje bi hotel služiti.

V. Ob vrnitvi

Po odsluženju vojaškega roka je državljan, ki mu je bil priznan ugovor vesti, dolžan opraviti 30-dnevno usposabljanje za opravljanje nalog zaščite in reševanja.

VI. Kazen

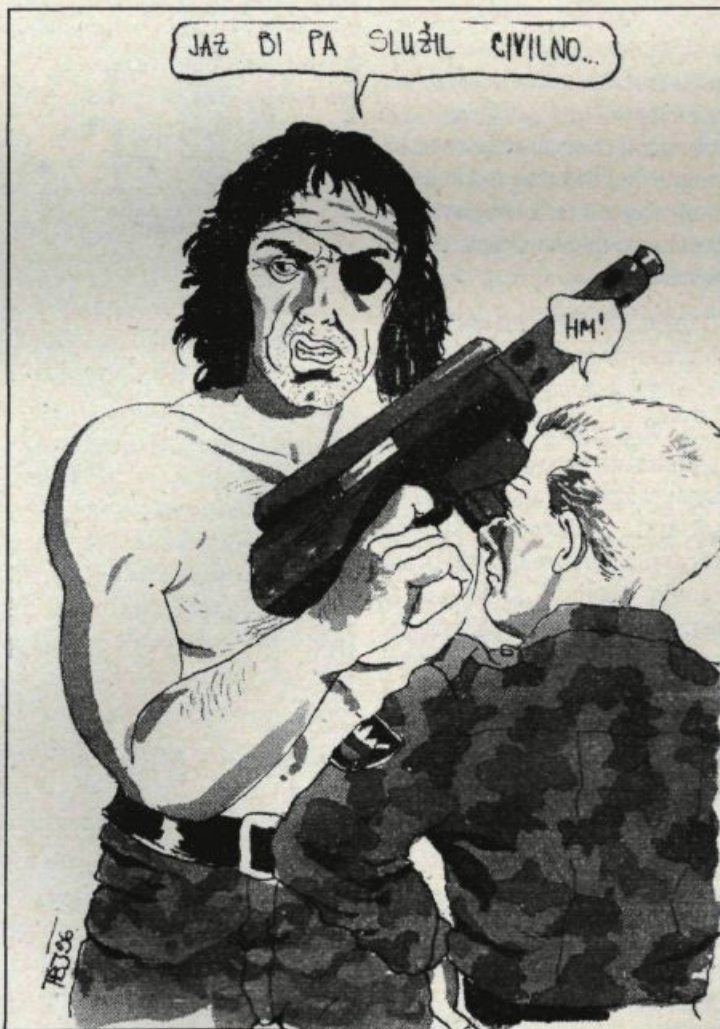
Seveda tudi tukaj ne gre brez kazni za tiste, ki ne spoštujejo pravil igre. Tako se šteje, da ste se odpovedali pravici opravljanja civilne službe, če se brez opravičila ne zglasite na določen dan v podjetju ali organizaciji, kjer bi morali opraviti civilno službo. Če hujše kršite pravila organizacije, kjer služite, lahko republiški organ uvede ponovno preverjanje ustreznosti civilne službe. Ob tem vas lahko pošljejo na dosluženje vojaškega roka v redno vojsko, če vam je preostalo do konca roka več kot 15 dni.

Kazen je lahko tudi denarna, in sicer:

- 30.000 SIT, če se ne zglasite na določen dan na naboru, na vpis v evidenco, na zdravniški pregled oz. preiskavo...

- 30.000 SIT, če se po opravljeni civilni službi ne zglasite pri pristojnem organu (civilna zaščita).

- 100.000 SIT, če med civilnim služenjem sklenete delovno pogodbo ali pa se ukvarjate s pridobitno dejavnostjo, ki je povezana z orožjem.

Dušan Šarotar

Interju s Stanislavom Rupnikom

V zapisu manjkajo informacije o problemih z nadomestnim civilnim služenjem, saj so se nekaterim na Ministrstvu za notranje zadeve zdele preveč problematične za objavo (opomba novinarja).

STANISLAV RUPNIK je višji svetovalec na Ministrstvu za notranje zadeve. Ukvarja se s problemi, ki se nanašajo na ugovor vesti vojaški dolžnosti. Opravlja tudi nadzor nad izvajanjem civilne službe in naloge tajnika Komisije za ugovor vesti vojaški dolžnosti.

TRIBUNA: Kakšen je postopek, s katerim si državljan pridobi pravico do nadomestnega civilnega služenja?

RUPNIK: Nabornik, ki želi uveljaviti ugovor vesti vojaški dolžnosti, ob pozivu pristojnega organa na nabor ali obveznosti v zvezi z naborom, vloži prošnjo najkasneje do dneva nabora pri upravnem organu, pristojnem za nabor. Ta rok je nepodaljšljiv. Organ, pristojen za obrambne zadeve, odstopi prošnjo komisiji. Če je prošnja vložena pravočasno, Komisija za ugovor vesti vojaški dolžnosti pokliče prosilca na razgovor. Po opravljenem razgovoru, in ko komisija zbere ustrezna dokazila, mu z ustrezno odločbo prizna oziroma zavrne pravico do ugovora vesti vojaški dolžnosti.

Če se je državljan, ki mu je priznan ugovor vesti vojaški dolžnosti, opredelil za civilno službo, mu komisija v predlogu, ki ga pošlje upravnemu organu pristojnem za obrambne zadeve, opredeli tudi dejavnost, v katero naj bo napoten državljan, ki bo opravljal civilno službo. Pri tem se v okviru možnosti upošteva želja

državljana.

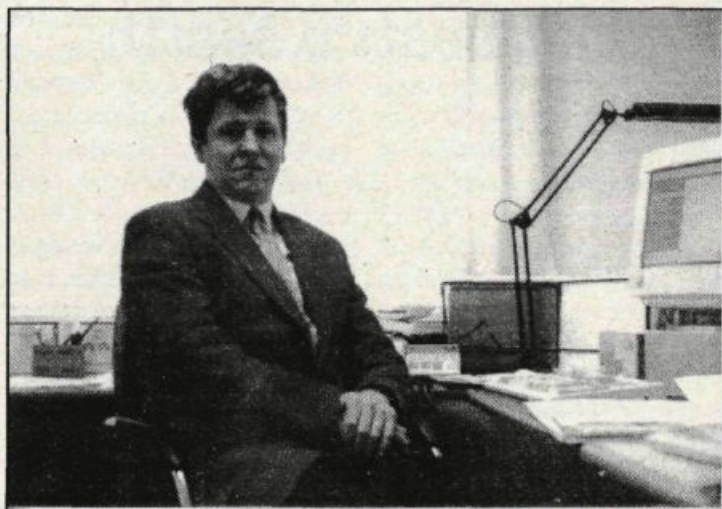
TRIBUNA: Državni zbor je sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, po katerem bodo lahko vložili prošnjo za ugovor vesti vojaški dolžnosti tudi vojaki, ki služijo vojaški rok in vojaški obvezniki, ki so že odslužili. Ali zagovarjate te spremembe?

RUPNIK: Ne bi se mogel opredeliti za zagovornika dosedanje, niti nove zakonske rešitve, ker pri njej nisem sodeloval. Rešitev, da je državljan, ki mu je priznan ugovor vesti vojaški dolžnosti po odsluženem vojaškem roku, dolžan opravljati 30-dnevno usposabljanje za opravljanje nalog zaščite in reševanja, pa se mi zdi povsem ustrezna, saj se na ta način delno izognemo zlorabi uveljavljanja pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti.

TRIBUNA: Kdo sestavlja Komisijo za ugovor vesti vojaški dolžnosti po novem zakonu?

RUPNIK: Komisija, ki jo imenuje ministrstvo, pristojno za upravo, šteje pet članov. Vanjo so vključeni socialni delavec, psiholog, zdravnik ter predstavnik upravnih organov, pristojnih za notranje zadeve in za obrambo, ali za zaščito in reševanje. Predsednik komisije ne sme biti predstavnik upravnega organa, ki je pristojen za obrambne zadeve. Ker komisija veljavno odloča samo, če so na seji navzoči vsi člani, imajo člani svoje namestnike.

TRIBUNA: Koliko prošenj za opravljanje nadomestne civilne službe dobite in koliko od teh je odobrenih?

RUPNIK: Odkar je omogočeno uveljavljanje ugovora vesti vojaški dolžnosti, to pa je od 5. 5. 1991, ko je stopil Zakon o vojaški dolžnosti v veljavo, je prispelo na naslov Komisije za ugovor vesti vojaški dolžnosti približno 950 vlog. Od tega je bilo samo v letu 1995 vloženi 264 prošenj. Približno 52% vlogam je komisija ugodila, 48% pa je bilo zavrnjenih iz različnih razlogov. Nekatere zato, ker so bile oddane prepozno, druge, ker po zakonu ni bilo možno uveljavljati ugovora vesti vojaški dolžnosti in tretje, ker naborniku na razgovoru ni uspelo prepričati članov komisije.

TRIBUNA: Kateri so najbolj pogosti razlogi vojaških obveznikov za ugovor vesti vojaški dolžnosti?

RUPNIK: Daleč največ državljanov se odloča za humanitarne razloge, ki se jih da tudi najlažje zagovarjati pred komisijo. Sledijo državljani z religioznimi razlogi, zelo redko pa se pojavljajo filozofski razlogi. V praksi gre največkrat za kombinacijo dveh ali pa celo vseh treh navedenih razlogov.

TRIBUNA: Na osnovi katerih kriterijev prošnjo odobrite ali zavrnete?

RUPNIK: Zelo pomemben kriterij, na osnovi katerega se komisija odloča, je ugotovitev, ali nabornik resnično odklanja orožje v vseh okoliščinah. To mora potrjevati splošni način njegovega življenja

in ravnanja. Komisija v postopku obravnave prošnje preveri vse navedbe vojaškega obveznika, zbere ustrezna dokazila ter po potrebi opravi razgovor s prosilcem. Člani komisije postavljajo prosilcu vprašanja iz svojega strokovnega področja in se na tej osnovi tudi odločajo. Prosilci pred komisijo večkrat delujejo zmedeno, saj imajo precejšnjo tremo. Komisija nato odloči z večino glasov.

TRIBUNA: Kaj pa se zgodi z državljani, katerih prošnje so bile zavrnjene?

RUPNIK: Po zakonu o vojaški dolžnosti imajo možnost, da se v 15-ih dneh pritožijo zoper odločitev prvostopenjske komisije na drugostopenjsko komisijo Vlade Republike Slovenije. V ostalih primerih pa se naborniki sprijaznijo z dejstvom, da so dolžni opraviti redno služenje vojaškega roka in zato sami poskrbijo, da čimprej opravijo nabor.

TRIBUNA: Kaj pa, če se nekdo po opravljenem naboru popolnoma spreobrne? Na primer, da postane Jehovec?

RUPNIK: Jehove priče so posebna kategorija, o kateri bi se dalo razpravljati. Oni namreč dosledno odklanjajo tako služenje vojaškega roka z orožjem, kakor tudi služenje vojaškega roka brez orožja ali opravljanje nadomestne civilne službe. Za takšne primere, ki zavračajo vsakršno obliko

služenja, je pristojno Ministrstvo za obrambo. Mislim pa, da se z njimi ravna tako kot z vsakim drugim vojaškim obveznikom, ki se na primer noče udeleževati vojaških vaj.

TRIBUNA: *Trenutno nadomestno služenje opravlja 46 državljanov. Koliko jih je odslužilo v preteklih letih?*

RUPNIK: Sedanja generacija državljanov na opravljanju nadomestne civilne službe je najštevilčnejša doslej. V petih predhodnih generacijah je nadomestno civilno službo opravilo 118 državljanov.

TRIBUNA: *V katerih organizacijah se služenje izvaja?*

RUPNIK: Organizacijo, v kateri se izvaja civilna služba, določi ministrstvo pristojno za upravo po njihovem predhodnem soglasju. Min-

istrstvo, pristojno za upravo, ima do sedaj podpisanih 12 pogodb z organizacijami, v katerih se izvaja civilno služenje. Te organizacije so: Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka - Vipava, Center šolskih in obšolskih dejavnosti - Ljubljana, Društvo mišično obolelih Slovenije, Gimnazija Želimičje, Prehodni dom Republike Slovenije za tujce, Slovenska Karitas, Zavod za delovno usposabljanje Miha Pintar - Dobrna, Center za usposabljanje, delo in varstvo - Črna na Koroškem, Zavod za gasilno in reševalno službo - Sežana, Zavod za usposabljanje invalidne mladine - Kamnik, Zveza društev za cerebralno paralizirane Slovenije ter Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. Poudaril bi, da Ministrstvo za obrambo refundira organizacijam, v katerih se izvaja civilna služba, stroške

nastanitve, prehrane in ostale stroške, ki jih imajo državljani na civilnem služenju. Nadomestno civilno služenje za enega državljanca stane državo približno 220.000 tolarjev.

TRIBUNA: *Trenutno največ fantov služi v Slovenski Karitas.*

RUPNIK: To je res. Takoj za njim pa je Zavod za gasilno in reševalno službo Sežana, ki je bil ustanovljen v skladu z Uredbo o izvajanju civilne službe posebej za ta namen. Kajti Komisija za ugovor vesti vojaški dolžnosti se mora ravnati v skladu z 2. odstavkom 6. člena Zakona o obrambi, ki določa, da državljan, ki mu je priznan ugovor vesti vojaški dolžnosti, sodeluje pri obrambi države tako, da nadomestno civilno službo praviloma opravi v Civilni zaščiti ali v drugih silah za zaščito reševanje in pomoč. Zavod v Sežani je vsekakor vključen v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Za služenje v Slovenski Karitas pa se praviloma odločajo študentje Teološke fakultete, pa tudi drugi, ki uveljavljajo ugovor vesti vojaški dolžnosti iz religioznih in humanitarnih razlogov. Velik interes za Slovensko Karitas pa gre pripisati tudi dejstvu, da so ljudje tam izredno odprti in pripravljeni vsakemu državljanu oziroma naborniku, ne glede na versko prepričanje, pomagati in svetovati. Seznanjajo jih z zakonskimi možnostmi, predvsem pa s postopkom uveljavitve ugovora vojaški dolžnosti. To pa državljani, ki so se odločili, da bodo uveljavljali ugovor vesti vojaški dolžnosti, najbolj pogrešajo. Mnogi celo pred komisijo priznavajo, da so procesno nesposobni in da jim brez pomoči Slovenske Karitas ne bi uspelo uveljaviti pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti.

TRIBUNA: *Koliko časa traja nadomestno civilno služenje?*

RUPNIK: Nadomestna civilna služba traja enako kot pri rednem služenju vojaškega roka sedem mesecev, le da ni tistega enomesečnega skrajšanja, ki je v praksi pri rednem služenju.

Ali je Slovenija res naklonjena ugovoru vesti vojaški dolžnosti?

Predstavnik obrambnega ministrstva v Komisiji za ugovor vesti vojaški dolžnosti zastavlja vprašanja na tak način, da večini prisilcev ne bi odobrili statusa mirovnika. Med spraševanjem na primer v roki vrti naboj, nakar kandidata vpraša, če ga to moti. Če ta odgovori da ne, je to za tega člana komisije zadosten razlog, da se prošnjo zavrne.

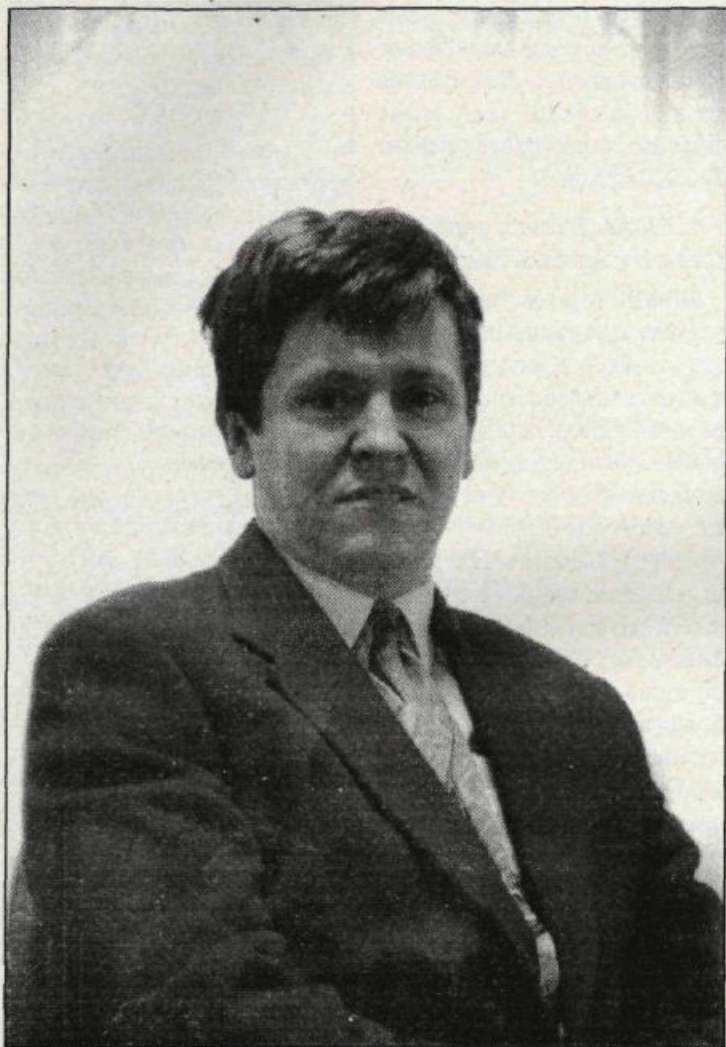
Fantu, ki je civilno služenje opravljal v Zavodu za gasilno reševalno službo v Sežani, so odvzeli status zgolj zato, ker se je pred ostalimi mirovniki pokazal z otroško strašljivo pištolo v roki. Ker je komisija otročjo šalo ocenila kot kršitev zoper izjavo, da nasprotuje uporabi orožja v vseh okoliščinah, je moral tri mesece, ki so mu preostali do konca roka, odslužiti kot navaden vojak.

Le en državljan trenutno opravlja služenje vojaškega roka brez orožja, kar pomeni, da je v uniformi in opravlja naloge skupaj z ostalimi vojaki, ne udeležuje pa se vaj, povezanih z nošenjem orožja. Iz zanesljivih virov smo izvedeli, da se temu fantu zelo slabo godi, saj je kot ovčica med volkovi. Bodočim kandidatom takšno obliko služenja odsvetujemo.

Edina organizacija, ki pri nas propagira nadomestno civilno službo, je Slovenska Karitas. Obrambno ministrstvo, ki naj bi nabornike z ustreznim biltenom informiralo o možnostih civilnega služenja, tega pogosto načrtno ne počne.

Slovenija je konec novembra na konferenco o civilnem služenju v Strasbourgu, kjer so bili prisotni mirovniki in zagovorniki ugovora vesti vojaški dolžnosti iz vse Evrope, poslala predstavnika Ministrstva za obrambo, ki je goreč nasprotnik civilnega služenja!

Igor Divjak

TRIBUNA: *Koliko prostega časa imajo civilniki? Kje spijo?*

RUPNIK: Državljan, ki opravlja civilno službo, je dolžan opravljati delo v organizaciji, v katero je napoten v skladu z Zakonom o vojaški dolžnosti ter predpisi in akti, ki veljajo za delavce v tej organizaciji. Vendar pa v večini primerov delajo več, torej preko običajnega delovnega časa zaposlenega v organizaciji. Nastanjeni so v organizaciji, če pa imajo možnost, se na delo v organizacijo lahko vozijo tudi od doma.

TRIBUNA: *Ali ima državljan po opravljenem civilnem služenju še kakšne obveznosti? Bi bil vpoklican v primeru vojnega stanja?*

RUPNIK: Ko državljan opravi nadomestno civilno službo, se mora v 15 dneh po izteku civilne službe zgledati pri upravnem organu, pristojnem za obrambne zadeve, ki ga

vodi v vojaški evidenci. Tam mu v vojaško knjižico vpišejo, da je opravil civilno službo. Državljan se razporedi v Civilno zaščito ali druge naloge v zaščiti in reševanju. Državljanji so namreč usposobljeni za določene aktivnosti, ki bi jih opravljali tudi v vojni.

TRIBUNA: *Zakon omogoča tudi služenje vojaškega roka brez orožja. Kako to izgleda?*

RUPNIK: To je alternativa uveljavljanju ugovora vesti vojaški dolžnosti z nadomestnim civilnim služenjem. Državljan, ki se odloči za takšno obliko služenja, le-to opravlja v vojaških enotah in ustanovah na dolžnostih, katerih opravljanje ni povezano z nošenjem in uporabo orožja. Predpisi o pravicah in dolžnostih ter odgovornosti vojakov med služenjem vojaškega roka veljajo tudi za vojake, ki služijo vojaški rok brez orožja.

TRIBUNA: *Kakšen odnos ima Ministrstvo za obrambo do nadomestnega civilnega služenja?*

RUPNIK: Ministrstvo za obrambo je preko Vlade Republike Slovenije predlagalo Državnemu zboru sprejem Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti, v katerem so odločbe o ugovoru vesti vojaški dolžnosti.

Sodelovanja med Ministrstvom za obrambo in tistimi, ki operativno opravljamo zadeve, ki se nanašajo na ugovor vesti vojaški dolžnosti, v Ministrstvu za notranje zadeve ni bilo. To že nekaj pove. Sicer pa je Ministrstvo za obrambo pripravilo ustrezno zloženko oziroma informativni bilten, s katerim se skuša nabornike pred naborem informirati o tem, da v Sloveniji sploh obstaja možnost uveljavljanja ugovora vesti vojaški dolžnosti. Problem pa nastane ob dejstvu, da takega informativnega biltena vsaj v nekat-

erih izpostavah za obrambo ne želijo razdeliti nabornikom.

TRIBUNA: *Kakšna bi bila reakcija komisije, če bi število prošelj močno naraslo?*

RUPNIK: Kolikor mi je poznano, je bil Zakon o vojaški dolžnosti pisan s predpostavko, da se bo za to obliko služenja odločilo nekje od 2 do največ 7% nabornikov. Trenutno to število ne presega niti 1% letnega kontigenta vseh nabornikov, torej bi se lahko povečalo, kljub temu pa zadeva še ne bi bila alarmantna. Komisija bi se odločala na osnovi istih kriterijev kot do sedaj. V kolikor pa bi se število vlog enormno povečalo, bi verjetno morali na to opozoriti zakonodajalca.

Primož Ponikvar - prvi Slovenec, ki je opravil nadomestno civilno služenje

Sebe si nikdar ni mogel predstavljati kot vojaka, saj, kot sam pravi, raje ljubi kot sovraži. Imel je srečo, da je odrasel v času, ko mu je sprememba družbenega sistema omogočila ugovor vesti. Leta 1992 je kot prvi Slovenec pričel opravljati nadomestno civilno služenje. Kljub temu, da v začetku ni šlo brez zapletov, mu je sedem mesecev, ki jih je prebil v Prehodnem domu za tujce, ostalo v spominu kot bogata izkušnja, ki mu bo koristila vse življenje.

TRIBUNA: V prošnji za civilno služenje si moral navesti razloge za svojo odločitev.

PONIKVAR: Ugovor vesti sem uveljavljal, ker nisem hotel služiti v inštituciji, ki obstaja samo zaradi tega, da ljudje škodimo drug drugemu. Rekel sem si, da če sem po zakonu obvezan darovati nekaj mesecev svojega življenja domovini, ga želim v drugačni obliki kot s puško. Za oblikovanje same prošnje pa sem se po pomoč obrnil k profesorju filozofije na moji gimnaziji, da bi bila tudi s formalnega vidika sprejemljiva.

TRIBUNA: Svoje stališče si potem verjetno zagovarjal pred Komisijo za ugovor vesti vojaški dolžnosti. Te je kakšno vprašanje motilo? Več kandidatov se je namreč že pritoževalo, da je predstavnik obrambnega ministrstva, ki je eden izmed članov komisije, zelo nastrojen proti

civilnemu služenju.

PONIKVAR: Nič takega ni bilo. Sem pa vseskozi imel občutek, da sem pod zaprisego. Na začetku so namreč prebrali mojo prošnjo in mi povedali, da je kontradiktornost izjav kazniva. Motilo me je, da so me takoj zatem vprašali, če se še strinjam s tem, kar je v prošnji napisano. To me je malo prestrašilo, zato na začetku nisem bil sproščen. Vendar so se nato pričeli pogovarjati bolj človeško. Spraševali so me, če ne bi rad služil domovini. Odgovoril sem, da nimam nič proti, da pa upam, da nova slovenska država ne bo imela ozkih pogledov do prepričanja ljudi in bo dopustila možnost služenja tudi na drugačen način.

TRIBUNA: Kje si opravljal civilno služenje?

PONIKVAR: V Prehodnem domu Republike Slovenije za tujce. To je ustanova notranjega ministrstva, kjer so nastanjeni begunci, politični azilanti, ljudje, ki so ilegalno prišli v našo državo. Sam sem izrazil željo, da bi delal tu, saj se mi je ponudila priložnost spoznavanja novih ljudi in komuniciranja v tujih jezikih, ne da bi mi bilo potrebno oditi v svet. Zelo me je razveselilo, da so mojo željo upoštevali. Dobil sem vtis, da oblast le ni tako zelo trda.

TRIBUNA: Katera dela si opravljal?

PONIKVAR: Bil sem kontaktna oseba med upravo doma in tujci.

Delal sem v kuhinji, kontroliral čistočo, sanitarije, igral sem se z otroci. Kmalu sta se mi pridružila še dva civilnika. Opravljali smo pleskarska dela, vozili ljudi na preglede v bolnišnice. Ena najbolj zabavnih izkušenj je bila, ko sem tri sedemnajstletne Bosance učil angleščino. A samo eden je bil toliko potrpežljiv, da se je učil z mano; na žalost najmanj dovteten. Vendar sem ga s trudom precej naučil. Prvič sem občutil, kako je, če daš komu nekaj iz sebe in ti je za to hvaležen.

TRIBUNA: Je bilo kaj zapletov glede na to, da ste bili prvi, da še ni bilo izoblikovanega vzorca, kako naj se civilnik ravna?

PONIKVAR: V začetku je bila situacija precej kaotična in nihče ni prav dobro vedel, kaj zdaj. Prvo noč v domu so mi zadali nalogo, naj zunaj stražim, da ne bi kak tujec pobegnil. Imel sem občutek, kot da sem na rednem služenju vojaškega roka. Toda kmalu nam takšnih stvari ni bilo več potrebno početi. Šlo je pač za iskanje najboljših možnih poti. Odnos se je vidno izboljšal že v času, ko sem jaz služil. Gotovo pa je tem, ki so prišli za nami, bolje.

TRIBUNA: V domu si bil skupaj s policisti. Si čutil kaj napetosti glede na to, da si sam delal kot mirovnik, oni pa so ljudje, ki nosijo pištole?

PONIKVAR: Ja. To se je čutilo. Odnos je bil dvoplasten. Po eni strani uraden, po drugi strani prijateljski. Enkrat sem si celo opasal pištolo. Takrat so se zezali, češ kaj boš s tem, ti si mirovnik! Včasih sem bil sam kritičen do njih. A konflikti so se kazali bolj v obliki šale, na medosebnem nivoju. Jaz sem bil z odnosom zadovoljen in mislim, da tudi oni. Še danes jih večkrat

obiščem in vedno se dobro razumemo.

TRIBUNA: Pred komisijo si izrekel, da odklanjaš uporabo orožja v vseh okoliščinah. Misliš, da ne bi bil nikdar sposoben uporabiti orožja ali celo ubiti?

PONIKVAR: Še vedno stojim za vsem, kar sem rekel in upam, da bomo nekoč prišli do stopnje, ko bomo znali živeti v harmoniji. A ne morem reči, da nikdar, v nobeni situaciji, ne bi bil sposoben ubiti. Človekova osebnost je nepredvidljiva in v vsakem trenutku v življenju lahko pride nekaj, kar te bo postavilo na popolnoma nasprotno stališče od prejšnjega.

TRIBUNA: Bi priporočal civilno služenje tudi drugim?

PONIKVAR: Bi. Ker mislim, da v takšni obliki služenja ne pride do izraza nikakršna mehkužnost, ampak moraš včasih pokazati še večjo zrelost in sposobnost samostojnega odločanja kot pri rednem služenju vojaškega roka. Saj nisi zgolj podrejen ukazom, ampak pogosto prideš v situacijo, ko moraš sam presoditi, kaj je dobro za ljudi, s katerimi delaš. Menim, da civilno služenje koristi pri izgradnji osebnosti.

Igor Divjak

Teze o Verzolaku

I. Kadar se oborožujejo politiki velikih držav, imajo za to vsaj dva razloga: da grozijo tujim in ustrahujejo lastne državljane. Kadar se oborožujejo politiki majhnih držav, prvi razlog odpade.

II. Vojska zaradi vojske oz. vojska zaradi razkazovanja političnih veljakov na paradah in podobnih državnih ceremonijah, je nestabilna tvorba. Larpurlartizem vojske lahko kaj hitro dobi bolj konkretno vsebino: v kritičnih situacijah, ki so v človeških družbah pravilo, se sprevrže v institucijo, ki omejuje avtonomijo in varnost posameznikov.

III. Vojaški aparat pod nadzorom civilnih oblasti je pomemben, ne pa zadosten pogoj za mirno spanje ozaveščenega posameznika. Prav primer Slovenije nam kaže, da so civilni predstavniki oblasti tisti, ki se najbolj ogrevajo za do zob oboroženo deželo.

IV. Ne slepimo se: povprečen Slovenec podpira njihovo zamisel o državi kot oboroženi Masadi in ne morda Masadi duha. Poveljevanje vloge vojske v procesu odcepitve od druge Jugoslavije je opravilo svoje. Pred ozaveščene posameznike se torej ne postavlja le vprašanje, kako se zaščititi pred institucijo vojske, ampak tudi pred demokratično javnostjo, ki vojsko podpira in neguje.

V. Usojeno nam je, da bomo kot država - zamudnica ponavljali nacionalne strategije tistih, ki so kasarne postavljali že stoletja pred nami. Namesto, da bi iskali (ali celo sami v okviru OZN ali kje drugje oblikovali) alternativne oblike varnosti na prehodu v tretje tisočletje, bomo očitno prehodili celotno pot od parne lokomotive vojskovanja dalje. Za to, da bi se učili na izkušnjah drugih, smo očitno premajhni.

VI. Ozaveščen posameznik, ki je vzvišen nad vsakdanjim mišljenjem množične politike, zase zahteva pravico, da se ne udeleži tega dolgega pohoda skozi zgodovino.

VII. V naravi stvari je, da išče tiha večina varnost v množici, misleč, da prav njih ne bo zadelo. Zgodovina človeške civilizacije je 90% časa zgodovina

vojne. Čudaki so v veliki večini. Zato ne preseneča, da posegajo po civilnem služenju po pravilu le redki posamezniki.

VIII. Civilno služenje namesto služenja vojaškega roka ne rešuje ničesar na nivoju skupnosti, je pa učinkovito sredstvo za reševanje posameznikovih problemov s skupnostjo.

IX. Zahteva za civilno služenje ni ne revolucionarna (za njo ni hotenja po celovitem predružačenju sveta), ne fatalistična (za njo ni determinističnega pristajanja na "princip realnosti"). Gre "samo" za afirmacijo pravice posameznika po oblikovanju lastne realnosti, morale po lastni in ne po uniformni meri.

X. Ker ne bodo pogoji za demilitarizacijo skupnosti nikoli "zreli", morajo predstavniki države vsakemu posamezniku, ki tako želi, omogočiti, da postane mobilno demilitarizirano območje na dveh nogah.

XI. Na območju Balkana, ki se šele dobro izvija iz najhujših vojaških spopadov na tleh Evrope po drugi svetovni vojni, bi morali na miroljubne pobude gledati s še večjo naklonjenostjo kot drugje. Razmišljanja o omejevanju že doseženih pravic ugovornikov vesti pri nas so še en dokaz majhnosti in pritlehnosti vladajoče slovenske politike.

Gregor Tomc

Civilno služenje vojaškega roka v republiki Sloveniji

Danes civilno služenje vojaškega roka jemljemo kot nekaj samoumevnega in običajnega. Vendar še pred nekaj leti ni bile tako. Civilno služenje je v zadnjem času celo pridobilo na svoji širini, pa vendarle obstajajo možnosti, s katerimi bi to, po svetu uveljavljeno obliko dogradili tako, da bi bila zainteresiranim še bližja. Predvsem se to nanaša na kraj in organizacijo, kjer bi zainteresirani želeli opraviti civilno služenje vojaškega roka.

Civilno služenje vojaškega roka v Sloveniji poteka relativno kratek čas. V okviru bivše jugoslovanske države se s pobudami, da bi se uveljavilo civilno služenje vojaškega roka, ni dalo prodreti zaradi odpora JLA in takratnih političnih struktur ter stalno prisotnega strahu, da bi JLA izgubila velik del populacije, ki bi se klasični obliki vojaškega roka izognila. V tem času pa so po svetu in v Evropi že poznali civilno služenje vojaškega roka, pa zaradi tega ni bilo nikakršnih problemov s dopolnjevanjem enot, saj je bil povprečen odstotek nabornikov, kiso se odločali in izpolnjevali pogoje za takšno služenje, relativno majhen.

Bistvene spremembe na tem področju je prineslo obdobje po prvih demokratičnih volitvah 1990, ko je krmilo na obrambnem področju prevzel takratni minister za obrambo, Janez Janša. Republika Slovenija se je takrat začela osamosvajati na obrambnem področju in uvajati zakonodajne rešitve, s katerimi se je pričel proces prilagajanja obrambnih možnosti Slovenije svojim lastnim potrebam in svojim lastnim interesom. To ni bil enostaven čas, kot se morebiti zdi nekaterim iz današnje perspektive, kajti to je bil tudi čas stalnih groženj JLA, naperjenih proti kakršnikoli poskusom

prevzemanja samostojnosti Republike Slovenije, še posebej na obrambnem področju. V okvir prevzemanja suverenosti na obrambnem področju sodi, poleg drugega, tudi sprejem Zakona o vojaški dolžnosti z dne 27. aprila 1991, ki je na novo opredelil civilno služenje vojaškega roka oziroma ugovor vesti vojaški dolžnosti. S tem zakonom je bilo v Sloveniji prvič opredeljeno, kdaj in iz kakšnih razlogov lahko nabornik uveljavlja ugovor vesti. Prav tako je bilo določeno, da lahko civilno službo na lastno željo opravi državljani, ki je ocenjen kot nesposoben za vojaško službo. Novi zakon je prav tako predvideval možnost služenja vojaškega roka brez orožja. Predvideno je bilo, da se civilna služba lahko opravlja v različnih organizacijah, ki so pretežno humanitarnega značaja ter zdravstvenih in drugih orga-

nizacijah, ki so javnega pomena. Državljan, ki so se odločili za takšno obliko služenja vojaškega roka, so bili po tem zakonu v pravicah do zdravstvenega varstva izenačeni z vojaki, ki so služili vojaški rok. V tem času je Slovenija formirala prva dva učna centra slovenske Teritorialne obrambe z enim najkrajših vojaških rokov v Evropi, s čimer je bil proces formiranja lastnih obrambnih sil pripeljan v ključno fazo, še pred formalno razglasitvijo samostojnosti Republike Slovenije. S tem so bili postavljeni vsi zakonski pogoji za to, da je Slovenija prvič v svoji novejši zgodovini lahko uresničila lastne interese na obrambnem področju in zagotovila potrebne elemente nacionalnega obrambnega sistema, kar se je pokazalo kot nujnost že čez nekaj mesecev v vojni za slovensko samostojnost. Istočasno pa si je zagotovila tudi izvajanje in uveljavljanje ugovora vesti kot novega načina izvajanja služenja vojaškega roka oz. kot nadomestno civilno službo.

Z zadnjimi spremembami in dopolnitvami Zakona o vojaški dolžnosti pa so opredeljene tudi obveznosti tistih, ki služijo vojaški rok z ugovorom vesti po končanem civilnem služenju. Ker zaradi ugovora vesti pač ne morejo biti razporejeni

v rezervno sestavo slovenske vojske, se jih razporeja v civilno zaščito, kjer ob vpoklicu pomagajo v okviru reševalnih enot ob različnih naravnih in drugih nesrečah.

Do danes se je nadomestna civilna služba že močno uveljavila tako pri interesentih kot tudi pri organizacijah, ki sprejemajo državljane v civilno službo. Tako obstaja stalen interes za to, da bi organizacije iz vsake nove generacije tistih, ki se odločajo za civilno služenje, dobile nekaj novih delovnih mest. Vsekakor je civilno služenje prineslo v slovenski prostor potrebno novost, ki omogoča vsem tistim, ki zavračajo orožje in izpolnjujejo pogoje za civilno služenje možnost, da prispevajo k bolj humani družbi, bolj človeškim odnosom in uveljavitvi medsebojne pomoči in zaupanja. Tako lahko, podobno kot tisti, ki služijo vojaški rok z orožjem in prispevajo k potrebni obrambni sposobnosti države, tudi naborniki z ugovorom vesti prispevajo svoj enakovredni delež k boljšemu in varnejšemu življenju v svoji domovini.

Franci Žnidaršič,
nekdanji državni sekretar Ministrstva za obrambo

Ugovor vesti - v tujini in pri nas

Konec prejšnjega leta je državni parlament sprejel dopolnila k prejšnjemu Zakonu o vojaški dolžnosti, ki so ga slovenski poslanci sprejeli aprila 1991 in nato naknadno dopolnili leta 1992. Čeprav se je v javnosti razpravljalo predvsem o dolžini civilnega služenja vojaškega roka, je dejansko šlo za celovitejši popravek obstoječega zakona. Prvi komentariji (tako laične javnosti kot tudi posameznikov s pravne fakultete) na sprejeti zakon so govorili o precej liberalnejših določilih, kot so veljala doslej in namen tega članka je, da s primerjavo slovenske z nekaterimi drugimi Evropskimi zakonodajami (predvsem germanskimi in skandinavskimi) preverimo resničnost teh trditev.

Ali obstaja civilno služenje?

Slovenija, tako kot vse države evropske unije, razen Grčije, priznava pravico do civilnega služenja vojaškega roka (Grčija ponuja le služenje vojaškega roka brez orožja). V svoji zakonodaji se še najbolj naslanja na nemški model, vendar obstajajo določene razlike. Slovenska ustava sicer ne jamči pravice do civilnega služenja vojaškega roka (tako kot npr. nemška ali madžarska), temveč prelaga to

na ustrezen zakon, vendar Slovenija v tem ne izstopa med drugimi evropskimi državami, saj ima večina podobno rešitev.

V Sloveniji se z ugovorom vesti ukvarja Zakon o vojaški dolžnosti in to predvsem v členih od 38 do 48. Po starem zakonu so imeli pravico do ugovora vesti le naborniki in še ti le do petnajst dni potem, ko so prejeli poklic na nabor. Novejši zakon je liberalnejši, toda ne tako zelo, kot večina misli. Zakon sicer razširi pravico do ugovora vesti tudi na tiste, ki že služijo vojaški rok, in na tiste, ki so s služenjem končali, toda to še ne pomeni, da lahko to pravico uveljavljate kadarkoli. O časovnih rokih, ki omejujejo vaše pravice, govori 42. člen omenjenega zakona. Naborniki imajo čas, da vložijo prošnjo do dne, ko imajo nabor. Če so zamudili ta rok, morajo počakati na služenje vojaškega roka. V primeru, da ste nabornik, ali da ste že odslužili vojaški rok, vam vse obveznosti v zvezi z vojaško dolžnostjo mirujejo, dokler ni vaša prošnja rešena. Če pa ste oddali prošnjo med služenjem vojaškega roka, to ne vpliva na izvrševanje vaših vojaških dolžnosti. Čas, ki ga ima komisija na voljo, da reši vašo prošnjo, je pol leta, razen v primeru, ko ste ob vložitvi že služili vojaški rok. Takrat se ta doba skrajša na tri

mesece. To pomeni, da če ste zamudili svojo priložnost ob naboru, pa naj bo to iz kakršnih koli razlogov (kasnejša sprememba vere, filozofskih pogledov, nepoznavanje zakonodaje), boste morali oditi v vojsko in če sreča res ni na vaši strani, odslužiti še tri mesece vojaškega roka.

In kako je v tujini? V Avstriji imajo pravico do civilnega služenja le naborniki, toda le, če pravočasno oddajo prošnjo. Pravočasno je v Avstriji štirinajst dni po zdravniških pregledih. Takšen zakon velja šele od leta 1993. Po prejšnjem, ki pa je bil spremenjen zaradi mnenja, da se preveč ljudi odloča za civilno služenje (približno 20%), so lahko zaprosili do štirinajst dni po prejemu poziva v vojsko.

V Nemčiji je možno uveljavljati pravico od dne, ko si dopolnil 17 let in pol. Po zakonu jo je potrebno vložiti do 14 dni pred naborom (v Franciji 15 dni), vendar se jo da vložiti tudi kasneje, le druga služba jo bo obravnavala. V prvem primeru jo obravnava Zvezna služba za civilno služenje, v drugem pa Odbor za odklonitev vojaškega služenja. V drugem primeru tudi ne velja zamrznitev do razrešitve prošnje, ampak morajo vpoklicani oditi v vojašnico, če prošnja ni razrešena do datuma vpoklica (vendar se v praksi da tudi temu izogniti).

Skandinavske dežele so načeloma liberalnejše. Finska je primer države, kjer je moč uveljavljati ugovor vesti kadarkoli, brez kakršnihkoli časovnih rokov (tudi za vojaške vaje). Vendar obstajajo tudi omejitve, kot primer naj nave-

dem Norveško, kjer je ugovor vesti možen le v miru.

V Španiji lahko ugovarjaš vpoklicu do dneva, ko si vpoklican (to ni dan, ko dobiš sporočilo, temveč dan, ko se moraš zglasiti v vojašnici), kasneje pa ne več. Na Madžarskem jo je možno uveljavljati do tri tedne po sprejemu v vojsko (po treh tednih je svečana prisega vojakov, zato kasneje te pravice ni moč več uveljavljati). Švica, ki se je na več referendumih izrekla proti civilnemu služenju, le-tega dopušča, vendar traja najmanj 450 dni. Prej omenjena Grčija pa dopušča služenje brez orožja le zaradi religioznih razlogov.

Kako dolgo služijo Evropejci državni?

Civilno služenje v Sloveniji navkljub nekaterim poskusom, da bi ga podaljšali, še zmeraj traja 7 mesecev, tako kot običajno služenje v slovenski vojski (to velja le načelno, ker se lahko služenje v vojski skrajša do 30 dni - in običajno tudi se - ob ustrezni pripravljenosti, vendar to skrajšanje ne velja za tiste, ki so se odločili za civilno službo). V tem se Slovenija razlikuje od drugih evropskih držav, kjer civilno služenje traja praviloma dlje kot tisto v vojski (to velja tudi za sicer napredne skandinavske dežele). Izjema je le Italija, kjer oboje traja 10 mesecev.

Tako morajo Nemci, ki se odločijo za civilno služenje, le-to opravljati 13 mesecev (od 1.1.1996; prej 15 mesecev), medtem ko vojaški rok traja le 10 mesecev (prej 12). V Avstriji traja vojaški rok 8 mesecev (od tega 6 mesecev takoj, ostala dva meseca pa v obliki vojaš-

kih vaj kasneje v življenju), civilno služenje pa 11 mesecev (do leta 1988 je trajalo 8 mesecev, potem pa je avstrijski parlament zaradi mnenja konzervativnega dela politične scene, da je oporečnikov preveč, rok postopoma podaljšal do današnje vrednosti).

Finci, ki se odločijo za civilno služenje, bodo le-to opravljali 395 dni, medtem ko bo za tiste, ki se odločijo za redno vojsko, ta doba znašala približno 290 dni (traja lahko 240, 285 ali 330 dni). Vojaški rok na Norveškem traja med 6 in 12 meseci, civilni rok pa 16 mesecev (vendar naj bi se po novem vladnem predlogu skrajšal na 14 do 15 mesecev). Švedi so v vojski 9 do 14 mesecev, trajanje civilnega služenja je 14 mesecev.

Francija ima z zakonom določeno, da je trajanje civilnega služenja dvakrat tolikšno kot vojaškega, tako da trenutno traja 20 mesecev (v vojski torej 10 mesecev). Služenje brez orožja v Grčiji traja 40 mesecev. Civilno služenje v Španiji traja 13 mesecev (vojska 9 mesecev), na Portugalskem 10 mesecev (v vojski 7 mesecev) in na Madžarskem 18 mesecev (vojaški rok le 12, kar je tudi doba za tiste, ki se odločijo, da bodo služili vojsko brez orožja). Na Cipru traja civilno služenje 42 mesecev, če jih oseba opravi izven vojaških objektov, ali 34 mesecev, če jih odslužiš znotraj (vojaški rok traja 26 mesecev).

Nekatere druge evropske države nimajo vojske in zato tudi ne civilnega služenja vojaškega roka (Islandija, Andora, San Marino, Liechtenstein,...). Prav tako le-tega

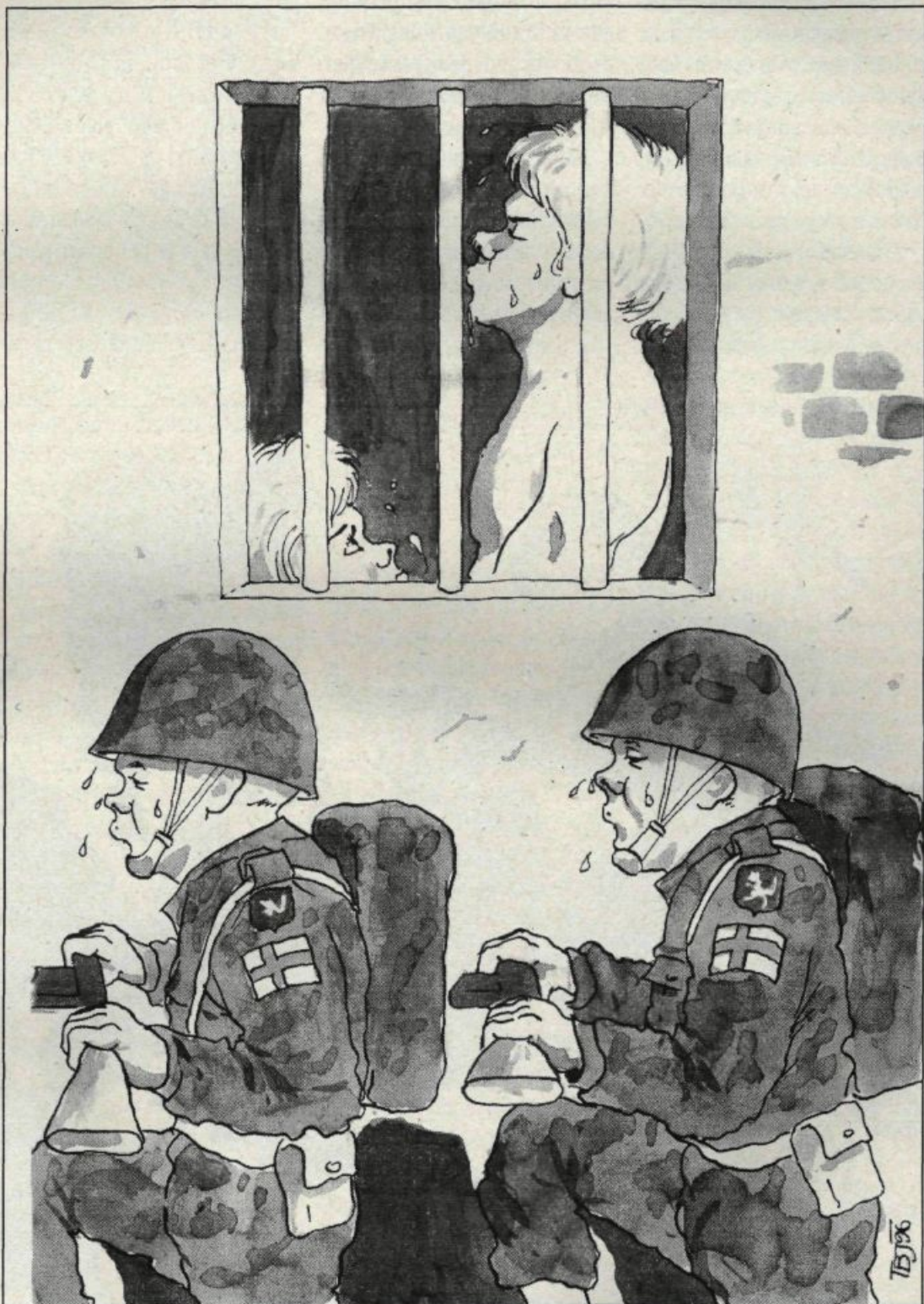
“praviloma” ne poznajo države s profesionalno vojsko, kot so Velika Britanija, Belgija in Malta.

Pot do civilnega služenja vojaškega roka

Tako kot pri večini ostalih

določil, se tudi tu Slovenija zgleduje po germanskih modelih. To pomeni, da vlogo za civilno služenje obravnava posebna komisija. Pri nas pomeni to, da te pokličejo pred komisijo, katere člani so socialni delavec, psiholog, zdravnik in predstavniki upravnih organov,

pristojnih za notranje zadeve, za obrambne zadeve ter za zaščito in reševanje. Pred njo mora prosilec razložiti razloge in vzroke, ki so povod za njegovo odločitev. Komisija nato oceni, ali bo prosilcu priznala pravico do civilnega služenja ali ne. Pri nas se ods-

totek zavrženih giblje okoli 50 odstotkov. Razlogi, zaradi katerih se pri nas lahko dovoli civilno služenje vojaškega roka, so lahko religiozni, filozofski ali humanitarni (člen 38). Ugovora vesti vojaški dolžnosti pa slovenska zakonodaja ne priznava posameznikom, ki imajo dovoljenje za posest ali nošenje orožja, tistim, ki so bili kaznovani zaradi nelegalne posesti orožja ali zaradi dejanja, storjenega z nasiljem, oziroma tistim, ki opravljajo pridobitno dejavnost, ki je povezana z orožjem.

V Nemčiji obstaja komisija, ki ovrednoti resnost in verodostojnost prispelih prošenj, vendar se pred njo praviloma ni

potrebno osebno zagovarjati. K osebni zagovoru pokličejo tiste posameznike, ki so si v obrazložitvi svoje prošnje (leta je nujni del prošnje) prišli v nasprotja ali pa so bili v njej premalo natančni, tako da ni razvidno, kaj je pripeljalo posameznika do tega, da ne želi služiti v vojski. Del prošnje mora biti tudi potrdilo policije, da nimaš policijske kartoteke. Nemška zakonodaja priznava le ugovore vesti.

Z amandmaji, ki jih je sprejel avstrijski parlament v letih 1988/89, se je sicer podaljšala doba civilnega služenja na 10 mesecev, toda komisija, ki je prej odločala o tem, ali bo napotila posameznika na civilno

služenje ali ne, je bila ukinjena. Finci imajo za to poseben formular, v katerem izpolniš s križcem v pravem kvadratu, ali boš služil vojaški rok v vojski ali civilno, ali so tvoji razlogi za civilno služenje religiozne ali etične narave,... Podpis na formularju je nekakšna prisega na tvojo čast.

V Franciji je potrebno še manj. V prošnji, ki jo pošlješ, moraš le omeniti, da želiš civilno služiti vojaški rok zaradi ugovora vesti in ti ni potrebno navesti razlogov (ali jih še dodatno zagovarjati). Madžarska zakonodaja je prepustila odločanje o prispelih prošnjah civilnim oblastem, ki lahko prispele prošnje zavrnejo zara-

di kriminalnih prekrškov v posameznikovi preteklosti, ali zaradi česar koli, kar bi dokazovalo, da so prosilčevi razlogi lažni.

Kaj lahko delaš kot oporečnik?

Civilna služba kot nadomestilo vojaškemu roku se izvršuje v sistemu za zaščito, reševanje in pomoč, oziroma v vladnih in nevladnih organizacijah, ki opravljajo reševalno in humanitarno ali drugo dejavnost, ki je javnega pomena. Te službe in organizacije določi minister, pristojen za upravo, po njihovem predhodnem soglasju (prvi odstavek 41. člena). To v praksi pomeni, da lahko služite

v Karitasu, pri gasilcih, v bolnišnicah, domih za ostarele občane,...

V Avstriji je civilno služenje del širšega obrambnega sistema, tako da lahko posamezniki služijo le v organizacijah, ki so del tega sistema (npr. Rdeči križ ali gasilci). Vendar pa dobi dobršen del tistih, ki se za civilno služenje odločijo, delo v socialnem sektorju, kot je npr. oskrba beguncev, invalidov (kar sicer ni del obrambe, je pa vsekakor del vojne) ali pa opravljajo nekatere policijske naloge (kot je varovanje šolarjev). Za vse pa je skupen intenzivni teoretični trening, ki traja 3 tedne. Podobno je v Nemčiji, kjer prav tako kot v Avstriji ni dovoljeno delo v miroljubnih organizacijah.

Norvežani delajo predvsem v zdravstvenem sektorju, vrtcih, itd., vendar jim prav tako ni dovoljeno delo v miroljubnih organizacijah. Finci lahko delajo v vladnih in nevladnih organizacijah (nevladne organizacije morajo dobiti dovoljenje za vsakega posameznika posebej, če ga želijo zaposliti). Dela sicer lahko variirajo od čistilca do raziskovalca (odvisno od potrebe države), vendar so najpogosteje zaposleni kot cenena delovna sila za manj priljubljena dela. Oporočniki sicer dobivajo plačilo, vendar je to precej bedno (po plačilu so izenačeni s tistimi, ki služijo v vojski), prav tako kot v Sloveniji pa je hrana, zdravstvena skrb in prebivališče skrb organizacije, ki oporočnika zaposli.

Delo v miroljubnih organizacijah pa je dovoljeno v Italiji in Franciji.

Kaj pa zavračanje kakršnekoli oblike službe?

Popolno zavračanje (total objection) ni dovoljeno v nobeni državi na svetu. Razlike med njimi so le v tem, kako kaznujejo ljudi, ki se za to odločijo.

Slovenski zakon predvideva denarno kazen ali zapor do enega leta za posameznika, ki se ne bi odzval klicu na nabor, služenju vojaškega roka ali vojaškim vajam (Kazenski zakonik Republike Slovenije, člen 363), vendar te potem lahko ponovno vpokličejo.

Avstrija ima predpisane zaporne kazni do dveh let, vendar te po preteku le-teh prav tako lahko ponovno vpokličejo, tako da vztrajanje pri zavračanju služenja lahko rezultira v večkratnih odhodih v zapor. V praksi pa se zaradi lobiranja in javnih akcij skupin, ki se ukvarjajo s civilnim služenjem in popolnim zavračanjem, praktično ne zgodi, da bi bil kdo obsojen več kot dvakrat in za skupno dobo, ki bi bila daljša od desetih mesecev. Ljudi, ki bi zavračali kakršnokoli obliko služenja, je v Avstriji malo, vendar natančno število ni znano.

Na Švedskem si obsojen dvakrat. Prvič na denarno kazen in drugič na 4 mesece zopora (odsedeti je potrebno 2/3 kazni, vendar se mnogokrat zgodi, da so zaporne kazni še krajše). Na Finskem si obsojen na enkratno zaporno kazen, ki znaša polovico časa, ki bi ga služil v vojski. Vendar je kaznovanemu omogočen študij ali delo, če seveda to želi.

Največ pristašev popolnega zavračanja služenja je v Španiji

(več kot 200 letno). Španski oporočniki so bili doslej obsojeni na zaporno kazen, ki je lahko trajala do dveh let in 4 mesecev. Kazen so opravili v zaporih 2. in 3. stopnje (tretja stopnja pomeni, da mora posameznik prespati v zaporu). Vendar naj bi se španska zakonodaja spremenila tako, da teh ljudi ne bodo več obsojali na zaporne kazni, temveč bodo kaznovani tako, da ne bodo mogli dobiti državne službe, stanovanj ali ugodnih državnih kreditov (po principu, če ti nočeš narediti ničesar za državo, tudi ona ne bo naredila nič zate).

Zaključek

Kaj naj rečemo o slovenski zakonodaji? Zagotovo ni tako liberalna, kot bi radi to prikazali nekateri. Trditve nekaterih slovenskih poslancev, da se preveč fantov odloča za civilno služenje vojaškega roka, se ne morejo upravičiti s podatki (tega se ne boji niti obrambno ministrstvo, sodeč po izjavah njegovih predstavnikov), saj je Slovenija z manj kot 1% deležom nabornikov, ki se odločijo za civilno službo, na koncu evropske razpredelnice. Nemčija vpokliče vsako leto 370000 ljudi, od katerih jih je 75000 ocenjenih nesposobne za služenje. Za civilno služenje vojaškega roka se je samo v prvih šestih mesecih lanskega leta odločilo 85000 ljudi, tako da znaša odstotek ljudi, ki se odločijo za civilno služenje, blizu 50% (v povprečju vsako leto civilno služi okoli 130000 ljudi, vojaško službo pa opravlja približno 160000). Ti odstotki so v nekaterih drugih državah sicer manjši (Avstrija 20%, Švedska 5%, Madžarska

2,6%), vendar so praktično povsod višji.

Da ni omogočen ugovor vesti po naboru in pred služenjem, kaže na določeno (neupravičeno) konzervativnost naših poslancev in na nedejavnost slovenskih mirovnikov, ki so se po letu 1991 kar nekako porazgubili (nad čimer se pritožujejo tudi nekateri njihovi evropski kolegi). Slovenski poslanci se pri tem le težko lahko sklicujejo na voljo ljudstva, saj raziskave Katedre za obramboslovje kažejo, da podpira civilno službo okoli 90% ljudi.

Če upoštevamo še občutek ogroženosti (ki je bistveno povezana z majhnostjo države in določeno mero agresivnosti sosedov), je takšna zakonodaja jasna posledica, vendar to še ne pomeni, da jo je nemogoče izboljšati (oz. da je ni zaželeno spreminjati). Obstaja realna možnost, da bo potrebno zdajšnjo zakonodajo še enkrat spreminjati zaradi neujemanja z ustavo (neustavnost zakona je bil glavni razlog za zdajšnje spremembe, vprašanje pa je, če so konflikt z ustavo tudi dejansko odpravile). Prav lepo bi bilo doživeti, da Slovenija s svojo zakonodajo ne bi samo capljala za drugimi, kar je nujna posledica posnemanja, temveč da bi storila korak več in prevzela iniciativo na tem področju.

Marko Samastur

Ena od možnosti - civilno služenje pri gasilcih

V Sloveniji se fantom, ki ne želijo služiti vojske bodisi zaradi humanitarnih, religiozних ali pa filozofskih razlogov, ponuja kar nekaj možnosti, da to opravijo civilno. Torej, če nabornik ne želi imeti opravka z orožjem in če uspešno prestane zasliševanje pred komisijo (kot je znano, le-ta zavrne na vsakem naboru kar 50 odstotkov prošelj), nato pa se odloči za

ki je adaptirana vojašnica s prizidkom. Fantje, ki tam služijo civilno, opravljajo številna vzdrževalna dela, servise, preverjajo delovanje gasilnih aparatov, pomagajo pri naravnih nesrečah ipd. Njihova prioriteta naloga pa je gašenje požarov v naravi, saj je Kras glede tega najbolj ogroženo področje v Sloveniji. Po Kariševih besedah nameravajo v obdobjih velike

gredo druga dva domov.

v centru živi trenutno le 12 fantov, ki imajo kljub določenim obveznostim v primerjavi z vojsko ogromno svobode, poleg tega pa pravijo (kar je v vojski redkost), da se s svojim nadrejenim odlično razumejo. Njihov delovni čas poteka od sedmih zjutraj pa do štirih popoldne, seveda če izvezamemo stalno pripravljenost za primer nesreč. Ostalo je prosti čas, ko lahko počnejo, kar želijo. "Lahko grejo tudi ven, na primer v kino, kjer imajo prost vstop. Vendar pa smo dogovorjeni, da jih je vsaj polovica v centru, ostali pa napišejo, kdaj in kam so šli, da vemo, kje jih v primeru izrednih razmer iskati," je povedal Kariš. Fantje si svoje bivalne prostore in sanitarije čistijo sami, glede dežuranja čez vikende pa so razdeljeni v tri skupine, se pravi, če en vikend ostanejo v centru,

Preden začnejo izvajati redne naloge, morajo fantje skozi poseben program usposabljanja, kjer pridobijo osnovna znanja s področja zaščite in reševanja, prve pomoči, varstva pri delu ter seveda gasilstva. "Samo usposabljanje, ki bi po pravilniku moralo trajati 306 ur in ki smo ga zaradi premajhnega števila udeležencev skrajšali na 249 ur, denarno krije Ministrstvo za obrambo po posebni pogodbi, saj je ta tečaj v njihovem interesu ter interesu Republiške uprave za zaščito in reševanje. Fante namreč usposobimo za kasnejšo tovrstno dejavnost v njihovem kraju, mnogi pa tudi prevzamejo pomembne naloge v samem sistemu zaščite," je dejal Kariš. Drugače je s splošnim financiranjem civilnega služenja. Gre za tropartitno pogodbo, ki jo je center podpisal s pra-

služenje pri gasilcih, bo slej ko prej pristal v Sežani, kjer obstaja edini gasilski center za civilno služenje vojske znotraj slovenskih mej. Poudariti je treba, da gre pravzaprav za prvi center združene reševalne službe na enem mestu, katere del so poleg "civilnikov" tudi profesionalna gasilska enota, jamarska enota, rdeči križ, civilna zaščita itd., predvidena pa je tudi radioamaterska dejavnost.

Jordan Kariš, odgovoren za civilno služenje vojske v Sežani, je povedal, da je bil center ustanovljen na njegovo pobudo kmalu po sprejetju ustave, letos pa tam služi že peta generacija. Gre za stavbo,

požarne nevarnosti uvesti tudi nadzor nad terenom, s čimer bi skrajšali čas prijave požara. Zaradi premajhnega števila "civilnikov" pa je to zdaj še neizvedljivo. "Čeprav so bili odzivi prebivalcev na začetku glede ustanovitve centra zelo negativni, češ da narkomanov nočejo, pa mislim, da so zdaj zelo ponosni, da smo prav tukaj," je povedal Kariš. Center privablja tudi tuje delegacije, ki se želijo поблиže seznaniti s pogoji civilnega služenja pri nas. Do zdaj so jih obiskali Madžari, Rusi in Američani, slednji pa so jih tudi povabili na povraten obisk.

Čeprav premorejo kar 48 postelj,

MILAN: "Za možnost civilnega služenja vojske sem izvedel iz obvestila, ki sem ga dobil po pošti. Takoj sem vložil prošnjo in čez nekaj časa so me poklicali na zaговор, kjer na srečo nisem imel problemov. Ni mi žal, da sem se odločil za gasilce, ker sem z razmerami v centru izjemno zadovoljen."

vosodnim in obrambnim ministrstvom. (Kmalu bo potrebno podpisati novo, ker je komisija, ki je pristojna za odločanje, prešla s pravosodnega ministrstva pod okrilje Ministrstva za notranje zadeve.) Kariš pravi, da jim npr. po tej pogodbi za dnevno prehranjevanje enega "civilnika" (4 obroki) namenijo le 9 DEM, kar je občutno premalo in morajo razliko kriti sami.

Največji problem civilnega služenja je po mnenju mnogih slabo informiranje. Neprimeren je bil predvsem star zakon, po katerem je moral fant oddati prošnjo za civilno služenje vojaškega roka najkasneje

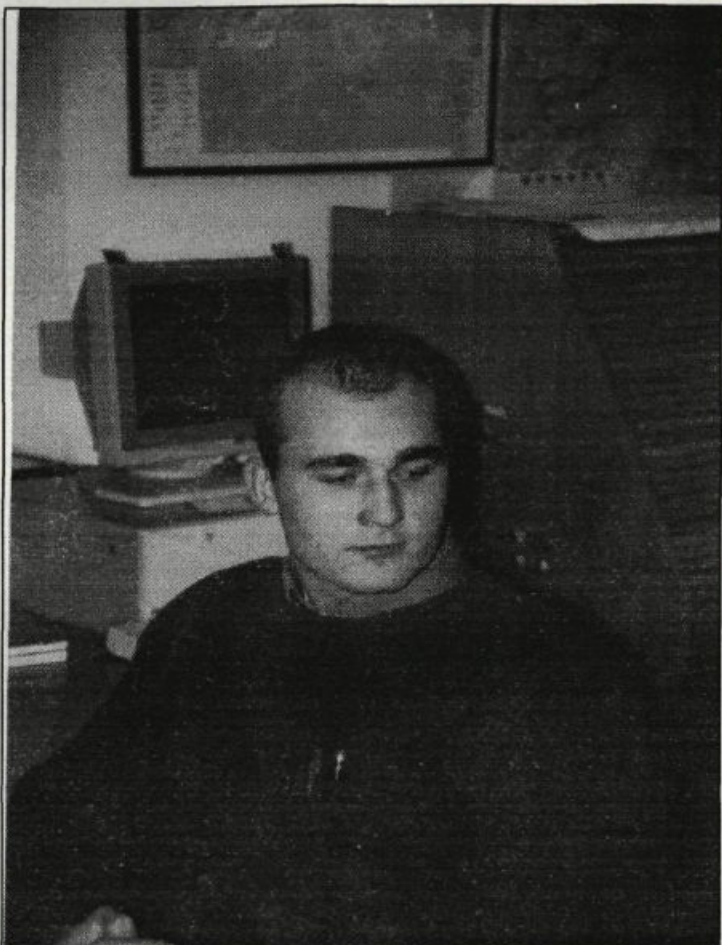
petnajst dni po naboru. Mnogi tega niso vedeli in tako "izviseli", saj "kasnejših reklamacij" niso sprejemali. Ta zakon so pred kratkim spremenili in tako je trenutno možno pravico do civilnega služenja vojaškega roka uveljavljati pred, med ali celo po služenju. Velika ovira pa je še vedno komisija, skozi katere sito uspe le redkim. Še vedno so najboljši recept "primerna" stališča in "primerni" argumenti. "Fantje se najbolj bojijo tega zaslivanja pred komisijo in resno se sprašujem, ali je le-ta sploh potrebna. Če kdo izrazi željo, da bi

služil civilno, bi mu to morali samoumevno omogočiti," je povedal Kariš in med drugim še dodal, da se s predlogom zakona o enoletnem civilnem služenju vojaškega roka ne strinja. Predlog je po njegovem neustaven in že zaradi tega nima možnosti.

V vseh teh letih v centru s fanti niso imeli težav, razen enkrat, ko je nek "civilnik" grozil svojim kolegom s pravo strašilno pištolo. Tega "prestopnika" so nato s soglasjem vseh fantov premestili.

Maja Čepin

PRIMOŽ: "Za civilno služenje sem izvedel pred enim letom od prijatelja, ki je služil tukaj. Zgodilo pa se je, da sem zamudil rok za oddajo prošnje. Na srečo sem našel rešitev. Zdravnico sem prosil za ponoven nabor, nakar sem svojo prošnjo lahko uveljavil. Tukaj mi je zelo všeč, saj to delo, kjer gre tudi za vzdrževanje naprav, na nek način vsak lahko združi s svojo stroko. Jaz sem npr. končal srednjo tehnično šolo in veliko delam z računalniki. Tudi hrana je enkratna, da o ostalih pogojih sploh ne govorim. Skratka, bolje kot doma."

GREGA: "Nabor sem imel leta 1991, ko stvari okoli civilnega služenja vojaškega roka še niso bile popolnoma razčiščene. Mislim, da sem informacije o tem dobil po pošti. Pred komisijo sem navedel humanitarne razloge, ki sem jih moral nekoliko razložiti. Prošnjo so mi takoj odobrili. Takrat še ni bilo tako širokega spektra možnosti civilnega služenja in mi je gasilstvo pravzaprav najbolj ugajalo. Tukaj sem zelo zadovoljen in mislim, da sem se pravilno odločil."

Civilno služenje pri strankah

Civilno služenje ali, bolje povedano, civilna služba, je pojem, katerega večina ljudi ne pozna niti malo, le redki, lahko bi jim rekli posvečeni, pa vedo, kaj to je. Prav toliko (morda nekaj odstotkov manj), kot je tistih, ki vedo, kaj to je, pa je tudi tistih, ki zanj zaprosijo. Tistih, ki jim ga tudi odobrijo, pa je bore malo. Pa za to ni kriv nihče. Sami pač. Saj preko svojih poslancev krojimo zakone in ideološko-intelektualno-kulturno gibanje, temu bi lahko rekli tudi civilna družba, naše državice. Ker pa v resnici usodo državice po imenu Slovenija krojijo predvsem parlamentarne politične stranke, ki nekako tudi združujejo ljudi z istimi interesi, smo jih povprašali po mnenju glede civilne službe oziroma (alternativnega) civilnega služenja vojaškega roka. Od peščice parlamentarnih strank smo dobili pravočasno (beri "do zadnjega dne preloma") le tri mnenja, ki jih ponosno tudi navajam, vse ostale stranke so zatajile. Sicer ne vem, kaj to pomeni, vem pa, kako si lahko razlagam. Stranke predstavljajo določene skupine ljudi, in če je to res, potem si lahko tak neresen način razlagam le z razlago: "Jih ne zanima, nimajo stališča, jim je vseno, ali pa nimajo časa odgovarjati na prošnje medijev po mnenju." In ravno slednje, prošnje medijev po mnenju, se zdi še najbolj bizarno. Če en študentski "cajtnig" ne more od vodstva politične stranke iztržiti mnenja, pa naj klicari, kolikor hoče, kako se stranke obnašajo do volivcev? Pa to je že druga zgodba.

Slovenski krščanski demokrati

Valentin Hajdinjak, tiskovni predstavnik SKD: "Slovenski krščanski demokrati se zavzemamo, da se dosledno spoštuje ustavno načelo, ki opredeljuje pravico do ugovora vesti. Poslanska skupina SKD je podprla spremembo zakona o vojaški dolžnosti, s čimer smo se približali bolj demokratični in humani družbi. Stališče SKD je, da je prav, da se da možnost svobodne izbire vojaškega roka mladim, da se odločijo ali želijo služiti vojaški rok v vojski ali pa v drugih humanitarnih organizacijah. Civilno služenje vojaškega roka v humanitarnih organizacijah, kot so bolnišnice, karitas, gasilci..., ni nekaj manjvrednega ali celo izogibanje služenju, ker je tudi to služenje državi in je prav tako pomembno ter hkrati vpliva na obrambno sposobnost naše države.

Obrambna sposobnost države temelji tudi na stabilnem gospodarstvu, prav zato pa SKD podpiramo kratek vojaški rok (tako kratek, da obrambna sposobnost države ni ogrožena), da se mladi fantje lahko čim prej vrnejo nazaj v šole ali pa na delovna mesta. SKD smo nasprotovali in še vedno nasprotujemo podaljšanju civilnega služenja vojaškega roka in podpiramo možnost, da se človek za civilno služenje lahko odloči pred vpoklicom v vojsko, med samim služenjem ali po že odsluženem vojaškem roku. Na predlog naše poslanke Nade Skuk, pa je bila sprejeta določba, da se tistim ljudem, ki so trenutno na služenju vojaškega roka in se odločijo za civilno služenje omogoči čim hitrejšo obravnavo pred pristojno komisijo, ki mora na zahtevo odgovoriti v roku treh mesecev in ne v

šestih, kot je to predpisano za ostale primere.

Slovenski krščanski demokrati smo se vedno in se tudi bomo zavzemali za human zakon na tem področju ter za dosledno spoštovanje 46. člena Ustave R Slovenije, ki opredeljuje pravico do ugovora vesti."

Slovenska ljudska stranka

Jaka Sever, tiskovni predstavnik SLS: "Ustava naše države vsakemu državljanu predpisuje dolžnost sodelovanja pri obrambi države. Državljanom, ki zaradi svojih religioznih in nekaterih drugih razlogov niso pripravljeni sodelovati pri opravljanju vojaških obveznosti tako ustava kot zakon o vojaški dolžnosti omogočata sodelovanje pri obrambi države na drug način.

Civilno služenje vojaškega roka je način, na podlagi katerega lahko oporečniki izpolnijo svojo ustano dolžnost. Po zakonu je civilno služenje v naši državi časovno izenačeno z ostalimi vojaškimi obvezniki in če te časovne roke prim-

erjamo z nekaterimi drugimi evropskimi državami, je tako redno služenje, kot civilno služenje vojaškega roka izredno ugodno za posameznika. Nemčija ima vojaški rok 10 mesecev, civilno služenje pa 13 mesecev, Avstrija 8 mesecev, civilno služenje pa 11-12 mesecev, nov predlog pa v tej državi civilno služenje podaljšuje na 16-18 mesecev, Francija 10 mesecev, civilno služenje pa 20 mesecev. Iz vsega navedenega sledi, da slovenska vladajoča politika dobesedno tolerira in celo postavlja v ugodnejši položaj vojaške oporečnike, ki v šestih mesecih niso izpostavljeni uniformi, fizičnim in psihološkim naporom. Po civilnem služenju pa so izbrisani iz vojaške evidence. Zaradi vseh teh ugodnosti bi morali slediti evropskim državam, v katerih je možnost uporabe ugovora vesti že stara demokratična pravica vojaških obveznikov in uporabiti daljše civilno služenje vojaškega roka. S takimi potezami bi vsaj približno izenačili civilno služenje z vojaškim služenjem vojaškega roka, kajti tudi orožne vaje po rednem služenju so obveznost, ki pa je civil-

no odsluženi obvezniki ne bodo opravljali, saj so se z izbrisom iz vojaške evidence od vseh the obveznosti v nadaljnjem življenju poslovili."

Slovenska nacionalna stranka

Zmago Jelinčič, predsednik stranke: "Smo za civilno služenje za tiste obveznike, ki jim tak način služenja narekujejo dalj časa trajajoče opredelitve in stil življenja nasploh. Napotitev na civilno služenje pa mora biti skrbno pretehtana, saj ne moremo dopustiti, da tak način izpolnjevanja vojaške obveznosti postane sredstvo za izogibanje državljanjskim obveznostim in dolžnostim. Glede na to, da v bolnišnicah in drugih ustanovah, kamor so napoteni obvezniki med civilnim služenjem, dnevno opravijo 8 delovnih ur, preostali del dneva pa so doma, oziroma prosti, vojaki pa v vojašnicah preživijo 24 ur vsak dan, se zavzemamo za to, da civilno služenje traja enkrat dlje kot običajen vojaški rok. Nikakor pa ne pristajamo na to, da se v izogib udeležbi na vojaških vajah posamezniki že po služenju vojaškega roka opredeljujejo kot pacifisti. Civilno služenje se tudi v svetu ni pokazalo kot najbolje zastavljen projekt, zato v nekaterih evropskih državah že razmišljajo oziroma pripravljajo zaostritev pogojev in celo za ukinitiv."

Zbral in uredil

Simon Ručigaj

Cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je Božjega...

V Sloveniji je, vsaj po navedbah Urada za verske skupnosti vlade RS, trideset verskih skupnosti. Povprašali smo jih za mnenje o problematiki služenja vojaškega roka in civilnega nadomestnega služenja. Ker je veliko verskih skupnosti manjših ali težje dostopnih, smo poslali pisma z vprašanjem Kakšen je vaš odnos do služenja vojaškega roka in civilnega služenja v Sloveniji? na naslove približno polovice verskih skupnosti, glede na zastopanost v slovenskem javnem prostoru in odražanje le-tega v javnomnenjskih anketah med prebivalci Slovenije.

Dobili smo osem odgovorov in neuradno stališče Jehovih prič - Krščanske verske skupnosti. S strani Srbske pravoslavne cerkve, Združitvene cerkve in Islamske verske skupnosti odgovorov, verjetno zaradi prezaposlenosti v času novoletnih in božičnih praznikov, nismo prejeli. Ponekod je bila težava tudi slaba dostopnost naslovov ali pa sprememba le-teh, tako da se ob tej priložnosti opravičujemo, če smo kakšno versko skupnost spregledali in vse še enkrat vabimo, da nam pošljejo svoje mnenje o tej problematiki, ki ga bomo v naslednji številki vsekakor objavili.

Torej, za boljši vpogled v tematiko nadomestnega civilnega služenja, si lahko na teh straneh preberete mnenja Adventistične cerkve, Skupnosti za zavest Krišne, Cerkve Jezusa Kristusa poslednjih dni, Bahajske skupnosti v RS, neuradnega mnenja Jehovih prič, Evangeličanske cerkve, Rimokatoliške cerkve in Judovske skupnosti Slovenije. Pri Slovenski Karitas pa so nam posredovali nekaj informacij o poteku civilnega služenja pri njih.

Krščanska adventistična cerkev,

Frederik Korat: "Menimo, da gre pri tej zadevi za dve stvari. Kot prvo je vprašanje našega odnosa do vojaškega roka in drugo je civilno služenje vojaškega roka. Kar se tiče prve točke je naše stališče svetopisemsko: "Dajte torej cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je Božjega..." Spoštujemo oblast in molimo zanjo. Smo miroljuben narod, ki ne bi nikoli napadel nikogar, toda menimo, da ima vsak pravico braniti se, če bi bil napaden. Kar se tiče druge točke, to je civilno služenje vojaškega roka, pa menimo, da je potrebno to dovoliti vsakomur, če je v vprašanju njegova pravica ugovora vesti. Za to se mi že ves čas borimo. Kot nam je znano, to pravico naši fantje v drugih demokratičnih deželah že dolgo izkoriščajo. Upamo, da jo bodo v celoti lahko uživali tudi pri nas, saj tudi mi želimo postati polnopravna članica Evropske unije."

Hare Krišna - skupnost za zavest Krišne,

Uroš Lebar: "V skladu z versko filozofijo je dolžnost države, da ščiti svoje prebivalce pred agresorjem. Dolžnost državljanov pa je, da služijo državi v skladu s svojimi sposobnostmi. To je potrebno spoštovati, seveda pa bi morala tudi država bolj tankočutno prisluhniti problemom posameznikov.

V sedanjem stanju je civilno služenje vsekakor nujna alternativa za mnoge ljudi, ki pač ne čutijo, da je vojska res tista oblika branjenja države, v kateri bi ji zares najbolj učinkovito služili.

Vsekakor pa ne zagovarjamo, da bi morali biti redovniki obvezani vojaškemu ali civilnemu služenju vojske. Naj navedem primer iz Nemčije, kjer našim redovnikom z drugo iniciacijo (brahmane) ni potrebno služiti niti vojaškega niti civilnega roka. Lepo bi

bilo, če bi tudi Slovenija sledila temu zgledu, redovnikom pa morda dodelila službo kuratov.

Krišna pravi v Bhagavad-giti, da mora vsakdo izvrševati svojo dolžnost in to v skladu s svojo naravo, kar je tudi idealna rešitev v tem primeru."

Cerkev Jezusa Kristusa poslednjih dni,

Albin Lotrič: "Spoštujemo oblast v državi, kjer prebivamo in se ji pokoravamo. Iz tega sledi, da razumemo, da je dolžnost vsakega posameznika, da se podreja zakonom države, kjer prebiva, tudi na področju, ki ureja vprašanje vojaškega služenja. Kjer pa zakonodaja to dopušča, pa podpiramo tudi možnost civilnega služenja, če je vojaško služenje v nasprotju s posameznikovim prepričanjem zaradi verskih ali humanističnih razlogov ali zaradi ugovora vesti."

S strani Bahajske skupnosti v RS,

smo prejeli odgovor Duhovnega sveta Bahajev Ljubljane: "Verniki bi morali, medtem ko izražajo svojo pripravljenost, da se brez zadržkov pokorijo kateremukoli ukazu, ki ga oblasti objavijo v času vojne, tudi dokler še ni prišlo do izbruha sovraštva, apelirati na vlado, da jih izvzame iz aktivne vojaške službe borbene narave. Pri tem poudarjajo dejstvo, da jih v to ne sili nikakršna sebičnost, marveč vzvišen motiv spoštovanja naukov njihove vere, ki jih moralno obvezuje, da se vzdržijo vsakršnega delovanja, ki bi jih vmešalo v neposredno vojskovanje proti drugim ljudem, katerekoli rase ali narodnosti. Obstaja pa vrsta drugih načinov delovanja, s katerimi lahko verniki pomagajo v času vojne - uvrstitev v službe neborbene narave, ki ne vključujejo neposrednega prelivanja krvi.

Brezpredmetno je razpravljati, ali se bodo s takšnimi dejavnostmi izognili nevarnostim bodisi doma ali na bojišču, saj njihova želja ni zaščititi lastnega življenja, ampak vzdržnost prostovoljnega ubijanja.

Če pa se zgodi, da je prošnja za vzdržnost od aktivnega borbenege udejstvovanja zavržena, bi morali

verniki brez oklevanja prepričati vlado v svojo nedvoumno poslušnost in pripravljenost služiti v vojski na kakršenkoli način, ki ga vlada določi za najprimernejšega. ("Načela Baha'i administracije", stran 95-96)"

Jehove priče - krščanska verska skupnosti

Menijo, da ima vsakdo pravico do lastne izbire in ugovora vesti in dodajajo, da s svojim mnenjem ne želijo vplivati na nikogar.

Evangelikanska cerkev,

mag. Geza Filo: "Biblični stavek o 'oblasti kot božji služabnici, ki meča

ne nosi zaman" je postal danes za mnoge odgovorne v politiki težko vprašanje presoje in vesti. Izhodišče morajo biti temeljne človekove pravice: - Kjer veljajo temeljne človekove pravice, jih je treba osebno zagovarjati in državo braniti. - Kjer ne veljajo, jih je treba uveljavljati in zagovarjati na duhovni in politični način. - Koncentrirano oblast, bodisi nekaterih bodisi "ljudstva", je treba z delitvijo kontrolirati in vezati na pravo.

Oblast v pravni državi je legislativna, eksekutivna in jurisdikcijska, vendar na podlagi formulacije temeljnih človekovih pravic, ki govorijo o človekovi vesti, ki je svobodna. Evangelikanci vztrajamo pri tem, da spada pravica do svobode, tudi kar se tiče civilnega služenja, v zakon in je predmet človekove vesti."

Rimokatoliška cerkev,

dr. Borut Košir: "Zastavljeno vprašanje zadeva odnos do vojaške službe nasploh. Ta je seveda nujno zlo, ki prihaja iz realne možnosti, da se mora neka država braniti pred nasiljem druge države. Ker ima človek pravico do obrambe pred krivičnim napadalcem, ima torej tudi država kot ustanova pravico in dolžnost storiti vse, da takšno nasilje s strani neke druge države prepreči in ima torej svojo vojsko. Ker je obramba države dolžnost vseh, je tudi služenje vojaškega roka v razumnih razsežnostih legitimna obveznost vsakega državljana. Vsako pravilo pa ima tudi izjeme. Tako tudi pri služenju vojaškega roka. Če se pri posamezniku ugotovi, da tega ne zmore, mu mora država omogočiti drugačen način izpolnitve te državljanske obveznosti, to je možnost civilnega služenja. Pogoj morajo biti z zakonom opredeljeni tako, da bo vsak, ki ima upravičen razlog, imel možnost civilnega služenja."

Judovska skupnost Slovenije,

Mladen Švarc: "Slovenija je še pod ministrom Janezom Janšo dobila enega najbolj civiliziranih zakonov o služenju vojaščine, ki ima dve značilnosti: kratek vojaški rok in možnost civilnega služenja. Zato v obstoječih rešitvah ne vidimo nič posebej spornega ali problematičnega. S padcem komunističnega sistema in z njim tudi bivše JLA pa se je nehala kampanja nekdanje politične uprave JLA, ki nas je uradno in v svoji doktrini razglasila za 'notranjega sovražnika', z vsemi posledicami, sumničenji in preganjanji posameznikov vred. Naši člani so slovenski državljani in njihova lojalnost slovenski državi ne bi smela biti zaradi pripadnosti judovstvu bolj vprašljiva kakor pri katerih drugih. Edina zadeva, o kateri bi bilo treba spregovoriti, je duhovna oskrba vojakov in ustreznna rešitev zanjo."

Za mnenje smo povprašali tudi SLOVENSKO KARITAS. Imre Jerebic nam je podal nekaj zanimivih podatkov: "Izkušnja Slovenske Karitas do nadomestnega civilnega služenja je pozitivna, saj je že 23 fantov končalo nadomestno civilno služenje v naših

ustanovah, 13 jih služi, 29.1.1996 pa bo služenje nastopilo novih 9 nabornikov." O odnosu do nadomestnega civilnega služenja pa je še dodal: "Slovenska Karitas je mnenja, da mora biti odločitev o načinu služenja vojaškega roka osebna odločitev po vesti vsakega posameznika. Prav tako ne zagovarjamo obveznosti nadomestnega civilnega služenja za vse bodoče duhovnike in redovnike. Dejstvo, da smo ena izmed ustanov, ki podpira in omogoča kandidatom civilno služenje, ne pomeni, da smo kot Karitas proti služenju vojaškega roka. Kot nevladna dobrodelna organizacija ponujamo možnost alternative - drugačne oblike služenja, da na primer fantje naredijo nekaj dobrega v korist naše družbe in države. Hkrati kandidatom, ki opravljajo nadomestno civilno služenje v cerkvenih ustanovah omogočamo, da lahko v sebi razvijajo duha služenja - darovanja za sočloveka v stiski, da na tak način spoznavajo, kaj je to živa karitas v duhu Jezusovega evangelija."

Kot lahko opazimo, verske skupnosti, ki so odgovorile (in verjetno bi se njihovem mnenju pridružile tudi ostale), spoštujejo državo in njene zakone. Seveda pa močno podpirajo tudi možnost nadomestnega civilnega služenja, še posebej, če je to možno v okviru njihovih humanitarnih organizacij. Ta možnost zakonsko ni dokončno urejena, upajmo pa, da bomo imeli po sprejetju zakona možnost nadomestnega civilnega služenja v čim širšem krogu organizacij, pa naj si bodo to gasilci, domovi za starejše občane, humanitarne organizacije kot Hare Krišna - Hrana za življenje, Slovenska Karitas, Rdeči križ, begunski centri, bolnice,...

Upajmo, da bo nova zakonodaja, ki jo bo potrebno brati tudi med vrsticami, pripomogla k boljšemu razumevanju med državo, vojsko in verskimi skupnostmi. Predvsem je pomembno, da Slovenija svojim državljanom omogoči izbiro med različnimi možnostmi, kako najbolj uspešno izrabiti tistih šest mesecev, in da nabornike o vseh njihovih pravicah tudi ustrezno obvesti.

Zbral in uredil

Matej Poljanšek

Kultura miru ali spodkopavanje temeljev države

Radio študent in časopis TRIBUNA sta organizirala javno radisko tribuno na temo civilno služenje, saj je Državni zbor pred kratkim sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vojaških dolžnostih iz leta 1991, ki na novo ureja področje ugovora vesti oziroma civilnega služenja. Kljub trudu nekat-

Mirovni inštitut, Toneta Bršana, Slovenska Karitas in doc. dr. Marjana Malešiča, Katedra za obramboslovje.

Na začetku bi pojasnili delitev pristojnosti po novem zakonu med obrambnim ministrstvom in ministrstvom za notranje zadeve, ki v praksi ureja stvari v zvezi z

Možnost ugovora je po starem zakonu lahko uveljavljal le nabornik in še to le do nabora, novi zakon pa razširja te pravice tudi na vojaka med služenjem vojaškega roka in kasneje tudi na pripadnike rezervne sestave. Se pravi, državljanu, ki hoče uveljavljati ugovor vesti, je priznana ta pravica v celotnem trajanju te dolžnosti, od dopolnjenega 17 leta pri vpisu v vojaško evidenco do izpisa iz vojaške evidencie v 50. letu starosti.

Pristojnosti pa so razdeljene tako: MORS izdaja odločitve, ki jih sprejme komisija za ugovor vesti na MNZ, kasneje pa napoti te civilnike v organizacije, kjer se opravlja civilno služenje.

ali prosilec dejansko nasprotuje uporabi orožja v vseh okoliščinah in ali njegov splošni način življenja in ravnanja dokazuje razloge, zaradi katerih lahko uveljavlja ugovor vesti. Po zakonu o vojaški dolžnosti lahko državljan uveljavlja ugovor vesti iz religioznih, filozofskih in humanitarnih razlogov. Iz prakse lahko povem, da se največ oporečnikov odloča za ugovor iz humanitarnih razlogov. Največkrat gre za osebno spoznanje, da niso pripravljeni prijeti za orožje zaradi bližine bojišč v Bosni, po drugi strani pa so prepričani, da bi lahko svoj čas med služenjem bolj koristno uporabili za pomoč v humanitarnih organizacijah.

Novi zakon je prenesel težišče iz

erih gibanj civilne družbe pa ostaja ta tema dokaj nejasna. Da bi vsaj malo razjasnili vso dogajanje na tem področju, smo kot goste povabili Tadeja Burgerja, svetovalca ministra za obrambo (MORS) na področju nabora, in Stanislava Rupnika, višjega svetovalca za ugovor vesti iz Ministrstva za notranje zadeve (MNZ), kot tudi Šaša Gazdiča,

oporečniki oziroma tistimi, ki uveljavljajo ugovor vesti.

BURGER: V uvodu bi povedal, kaj je novi Zakon o vojaški dožnosti prinesel novega na področju ugovora vesti. V primerjavi s starim zakonom iz leta 1991 je novi zakon na področju ugovora bistveno razširil pravice vojaških obveznikov.

RUPNIK: Komisija, ki na MNZ odloča o usodi teh fantov, je sestavljena interdisciplinarno. V njej so socialni delavec, zdravnik, psiholog, predstavnik MORS, predstavnik upravnega organa za zaščito in reševanje, in predstavnik ministrstva za pravosodje. Komisija na seji odloča o vlogi nabornika - največkrat v njegovi prisotnosti - in poskuša ugo-

humanitarnih organizacij na organizacije civilne zaščite. Vedno več ljudi je napotnih v organizacije zaščite in reševanja.

BURGER: Vojaški obveznik, ki mu je priznana pravica ugovora vesti in odklanja uporabo orožja, se lahko usposobi za civilno zaščito (CZ) in reševanje. Tudi kasneje naj bi bil

razporejen v CZ in opravljal delo, za katerega se je usposobil. Prav tako bi to delo opravljal v primeru vojne.

Ali je takšna razporeditev v CZ ena izmed novosti tega zakona?

BURGER: Lahko jo imamo za novost, čeprav je bilo to urejeno že v prejšnjem zakonu.

RUPNIK: Zakonodajalec je tukaj izhajal iz 123. člena Ustave, v katerem je zapisano, da je potrebno državljanom, ki zaradi svojih religioznih, humanitarnih ali filozofskih razlogov niso pripravljene sodelovati pri obrambi, vojaških obveznostih, omogočiti, da sodelujejo pri obrambi države na drug način. Tako se 6. člen novega zakona glasi, da državljan, ki mu je priznan ugovor vesti, lahko deluje pri obrambi države tako, da nadomestno civilno službo praviloma (!!!) opravi v CZ ali v drugih silah za zaščito in reševanje oziroma, da se usposobi za zaščito in reševanje. Ko se je pripravljel nov zakon, kje zakonodajalec pač moral upoštevati že sprejete odločbe.

GAZDIČ: Jaz bi se rad tukaj vključil, saj se ne strinjam s stališčem predstavnika MORS-a, da novi zakon kaj izboljšuje. Do sedaj je veljal zakon, ki je bil v nasprotju z Ustavo. Zakona niso spremenili zaradi dobre volje MORS-a, ampak zaradi tega, ker so se oporečniki, ki so jim bile kratene pravice, pritožili in je Ustavno sodišče razsodilo, da je bil prejšnji zakon v nasprotju z ustavo. Zato je bil v proceduro poslan nov zakon in Državni zbor (DZ) je moral sprejeti spremembo. Sprememba naj bi bila taka, da vsem oporečnikom omogoča, da se lahko kadar koli odločijo za ugovor vesti in če jim je odobren, namesto vojaških dolžnosti opravijo civilno službo.

To, kar pa je MORS kot predlagatelj tega zakona speljal skozi DZ in kar je bilo sprejeto, pa je še vedno v nasprotju z Ustavo.

Še zmeraj je Zakon o vojaški dolžnosti tisti, ki določa, kaj bodo počeli civilniki - še vedno nista ločeni civilna in vojaška sfera. Vojaški

organi še vedno upravljajo s civilniki - pošiljajo na nabor, organizirajo njihovo usposabljanje, predlagajo načine njihovega usposabljanja...

Kot drugo, ta zakon je uvedel obvezno usposabljanje za zaščito in reševanje, kar ni civilna služba, saj so oporečniki razporejeni v rezervno sestavo oboroženih sil. Da bi to nekoliko omilil, je Mirovni inštitut predlagal, da se oporečnike po odsluženem roku v civilnih organizacijah pusti na miru in se jih tako kot v vseh razvitih državah ne kliče več na vojaške vaje.

Bistvo oporečništva ni to, da nekdo noče prijeti za orožje, saj lahko nekdo prime za orožje brez namena da bi ga uporabljal, ampak je bistvo to, da oporečniki nočejo sodelovati pri pripravah na vojno, saj vsaka prip-

kota vojaških obveznikov, ki so po služenju vojaškega roka razporejeni v rezervno sestavo oboroženih sil oziroma v bojne enote, to edino pravično. Vojaški obvezniki so potrebni zaradi bojne pripravljenosti in obrambe države in če govorimo o izenačevanju pravic, morajo biti izenačeni tudi tisti, ki jim je priznana pravica ugovora vesti. Če mora nekdo, ki je razporejen v vojno enoto v času trajanja vojaške dolžnosti (do 50. leta) opraviti določeno število vojaških vaj, potem mora tudi oporečnik opraviti nekatere druge dolžnosti, ki pa niso povezane z uporabo orožja in delovanjem v obrambne namene, saj CZ ni vojaška organizacija.

GAZDIČ: Še enkrat bom povedal,

cije o nacionalni varnosti je napisano, da morajo pri zagotavljanju nacionalne varnosti nujno sodelovati tudi nevladne organizacije. Nov zakon pa določa ravno nasprotno, saj vse pristojnosti padejo pod MORS - bodisi CZ bodisi usposabljanje za zaščito in reševanje bodisi izdelava načrtov za to usposabljanje bodisi evidenca civilnikov in klicanje na usposabljanje...

Tudi vojaške vaje v katerih sodelujejo civilniki. Na primer, naredijo vajo, v kateri sovražnik napade rezerviste, vpoklicani civilniki pa na tej vaji sodelujejo kot gasilci. Civilniki ne držijo puške ampak cevi, vendar morajo kljub temu sodelovati v pripravah na vojno, kar je za večino oporečnikov nesprejemljivo.

Tadej Burger, MORS: V primerjavi s starim zakonom iz leta 91 je novi zakon bistveno razširil pravice vojaških obveznikov, saj je možnost ugovora po starim zakonu lahko uveljavljal le nabornik in še to le do nabora, novi zakon pa razširja te pravice tudi na vojaka med služenjem vojaškega roka in kasneje tudi na pripadnike rezervne sestave.

rava na vojno pripelje do vojne. Zaradi tega je novi zakon bistveno poslabšal položaj oporečnikov.

Novi zakon naj bi spremenil, izboljšal, v resnici pa se je zgodilo ravno nasprotno?!

BURGER: Če govorimo o enakosti med enakimi in o tem, kar opredeljuje 123. člen Ustave, je z zornega

kaj pravi 123. člen: tisti, ki so zaradi humanitarnih... razlogov razrešeni vojaške dolžnosti (kakršnih koli), sodelujejo pri obrambi države na drug način. Kaj pomeni "sodelovati pri obrambi države"? Na MORS-u si predstavljajo, da oni vodijo celotno obrambo države, ampak vidikov varnosti je več: ekološka, socialna, ekonomska... ki pa jih oni ne morejo zagotoviti. V 6. točki Resolu-

BURGER: Mogoče sem bil prej premalo jasan, zato bi tu še enkrat poudaril, da se opotečnik, ki odsluži civilno služenje, briše iz vojaške evidence, kar pomeni, da ga nima več v evidenci MORS, ampak da je v domeni CZ.

GAZDIČ: Ki pa je del MORS-a!

BURGER: Zakon o zaščiti in reševanju je ločen od Zakona o obrambi, tako da tukaj ne bi govorili o tem. Dejstvo je, da oporečnikov, ko opravijo civilno službo, ne kliče več Izpostava za obrambo kot najnižji organ MORS-a.

GAZDIČ: Ministrstvo za obrambo pa še vedno kliče vse vse oporečnike v enoto za zaščito in reševanje in sicer še dlje, kot vojaške obveznike - ne do 50. ampak da 65. leta. Zraven vsega, oporečnikom je naloženo trideset dnevno usposabljanje, ki ga vojaškim obveznikom ni potrebno opraviti.

BURGER: Jaz nimam več kaj dodati. Povedali smo - vsak pa si je ustvaril svoje mnenje.

Videti je, da je tukaj zelo močna razlika med pravno-formalno ločitvijo in med dejanskim stanjem. Da se ne bi današnja razprava oddaljila s predvidene teme - CIVILNA SLUŽBA- KULTURA MIRU ALI SPODKOPAVANJE TEMELJEV DRŽAVA- se raje iz čiste razlage zakonov vrnimo na vsebinsko raven. Ker večina mladih fantov ne ve, kako izgleda komisija za ugovor vesti, bi nadaljevali v tej smeri. Koliko je bilo ljudi, ki so se odločili za civilno službo in kolikim je bila ta pravica tudi priznana?

BURGER: Od leta 1991 do sedaj je pravico do ugovora vesti uveljavljalo zelo majhno število ljudi. Bilo jih je okoli 1 odstotek vsako leto - naborni letni kontingent znaša okoli 15. tisoč nabornikov - tako da je do sedaj uveljavljalo to pravico manj kot tisoč nabornikov. Ta številka ne pomeni posebnega problema za bojno pripravljenost naše vojske. Res pa je, da se bo z uveljavitvijo novega zakona ta številka nekoliko dvignila. Ocenjujemo, da se v praksi ne bo pokazal noben večji problem.

Postavimo teoretično vprašanje - kakšen odtotek civilnikov bi obrambna sposobnost države prenesla?

BURGER: To je stvar ocene pris-

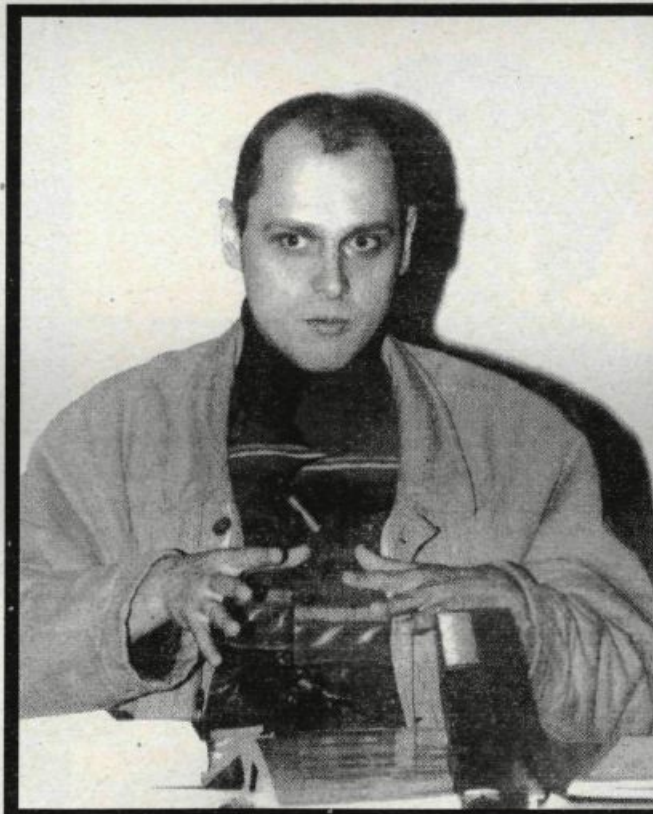
tojnih organov, ki bi ocenili, kakšen je še sprejemljiv odstotek civilnikov v letnem kontingentu nabornikov. Tako je v nekaterih državah Evrope (Italija, Nemčija, Avstrija) ta odtotek že zaskrbljujoče visok. To seveda ne pomeni, da mi že sedaj ne razmišljamo, kaj bo, če bi do tega prišlo.

Gospod Malešič, Katedra za obramboslovje, bi lahko pojasnili, kakšni so trendi na tem področju v Evropi?

MALEŠIČ: Tukaj bi lahko omenili primer Nemčije. Nemčija ima naborni kontingent bistveno večji kot je naš - 380. tisoč mladih ljudi vsako leto. Od teh se jih v zadnjih

tisoč). Tudi vojna v Bosni je vplivala na to številko, vendar se je številka sedaj stabilizirala na 130 tisoč. V zvezi s proceduro še samo to - čudi me, da se pri nas nihče ne sklicuje na proceduro - v Nemčiji lahko nabornik zaprosi za civilno služenje vojaškega roka z dopisnico obrambnemu ministrstvu, v kateri pač napiše, da mu vest ne dovoljuje služiti vojaški rok, med tem ko mora vojaški obveznik med služenjem vojaškega roka napisati prošnjo, ki jo obravnava komisija v notranjem ministrstvu. Za dnevno izvrševanje dolžnosti oporečnika pa je od leta 84 pristojen Zvezni urad za mladino in ženske. Vse institucije, v katerih se izvaja civilna služba so v rokah nevladnih organizacij. Iz tega

pravice do ugovora vesti. Sam postopek priznavanja te pravice pa je bil do sedaj sledeč: ker so bile vloge praviloma nepopolne (niso bile v skladu z 43. členom) se je komisija praviloma nabornike povabila na razgovor. Ti razgovori so trajali povpračno petnajst do dvajset minut. V tem času so člani komisije vsak na svojem področju preverili, ali nabornik izpolnjuje pogoje in ali so razlogi primerni. V kolikor je nabornik prestal to preizkušnjo, mu je komisija izdala pozitivno rešeno odločbo. Komisija prosilca tudi vpraša, na katerem področju, ki ga zakon predvideva, bi želel služiti in ministrstvu za obrambo kasneje poda predlog, kam naj ga ta razpored. Vprašanje je, zakaj MORS še

Sašo Gazdič, Mirovni inštitut: In če ti uspe civilno služiti, te takoj po končanju civilne službe pokličejo na trideset dnevne vojaške vaje, kjer sicer ne nosiš orožja, ampak to je to. Že zakon iz leta 91 je bistveno skrčil pravice oporečnikov, ki so določene z Ustavo, novi zakon pa je vse le še poslabšal.

letih za oporečništvo odloča več kot 130. tisoč (skoraj 35 odstotkov). Število nabornikov v Nemčiji je odvisno od procedure prijave in od varnostnih procesov v državi in mednarodni skupnosti.

Leta 1984 je poenostavitev procedure podvojila število oporečnikov, prav tako se je podvojilo število oporečnikov leta 1991 ob zalivski vojni (leta 90 jih je bilo 77. tisoč, med tem ko jih je bilo 91 leta že 151.

trenda lahko vidimo, da procedura zelo vpliva na odločanje nabornikov za civilno službo.

Kako pa je z vlogami pri nas?

RUPNIK: Če vloga ni bila pravočasno vložena, jo je komisija iz formalnih razlogov zavrnila. Prejeli trudi nekaj vlog rezervistov, ki so prav tako bile zavrnjene, ker ni bilo zakonskih pogojev za priznanje

vedno razporeja oporečnike - jaz bi rekel, da je to tako čisto iz tehničnih razlogov. Državljan se lahko med civilno službo prekrši in (komisija mora ponovno preveriti razloge, zaradi katerih mu je bila priznana ta pravica) če se to zgodi, mora doslužiti redni vojaški rok.

Ali nito rahlo absurden argument - v petih letih so se zgodili natanko trije takšni primeri in le eden je bil

napoten na dosluženje vojaškega roka?

RUPNIK: Govorimo o postopku. Preverka komisije je tako natančna, da do sedaj razen teh treh primerov ni bilo nobenih pritožb s strani organizacij v katerih opravljajo delo civilniki. Če se oporečnik ni strinjal z odločbo komisije, se je lahko pritožil na drugostopenjsko komisijo pri Vladi RS.

Kolikim ljudem je bila na drugostopenjski komisiji priznana njihova pravica?

RUPNIK: Teško bi govoril o natančnih številkah, saj je drugostopenjska komisija nazadnje zasedala še na ministrstvu za pravosodje. Zaradi kadrovskih sprememb komisija že dolgo ni zasedala, čakali pa smo tudi na novi zakon, da bomo lahko o pritožbah odločali v duhu sprememb.

GAZDIČ: Dobro bi bilo to natančneje pojasniti. Na začetku, ko se je odločalo, da se bo začelo izvajati ugovor vesti, ja bilo za to določeno Ministrstvo za pravosodje. Predvsem, da bi se to ločilo od vojske. Kasneje pa so z nekim čudnim aktom vse to prenesli na Ministrstvo za notranje zadeve, ki je veliko prošelj zavrnilo zaradi formalnih razlogov in brez pogovora z zavrženimi - vse v skladu z neustavnim zakonom, tako da so bile več stotim ljudem kratene njihove ustavne pravice. Tiste, ki pa so jim priznali pravico do ugovora, pa so vrnili v roke Ministrstva za obrambo.

Ta postopek je eden bistvenih elementov, ki zavirajo oporečnike pri njihovi želji.

Imamo pa dokaze, da visok odstotek civilnikov ne vpliva na zmanjšanje varnosti države - Nemčija je že en takšen dokaz. V Evropi razvijajo dva sistema varnosti - enen je vojaški sistem, ki me ne zanima, drugi pa je civilna varnost, ki jo lahko dosežejo državljani na nenasilen način, to je ta kultura miru, ki naj bi jo civilna služba zagotovila.

MALEŠIČ: Mislim, da je tukaj ključnega pomena razumevanje varnosti v sodobni družbi. Tisti, ki varnost enačijo z nošenjem orožja in delovanjem oboroženih sil, bi seveda utegnili razmišlati v tej smeri, da se z rastjo števila oporečnikov spopkava varnost državne. Med hladno vojno je bila varnost države sinonim za vojaško varnost, danes pa stopajo v ospredje socialno-ekonomski in ekološki viri ogrožanja, kot tudi problem mamil in bolezni... Zagovorniki civilne službe vedo, da je civilna služba element kulture miru in politične kulture nekega naroda.

Kakšno pa je javnomnenjsko razumevanje varnosti države v Slo-

totkov prebivalcev podpira to pravico.

GAZDIČ: Tukaj bi še enkrat spomnil, da v Ustavi piše, da oporečnik sodeluje pri obrambi države na drug način, in nič ne piše, da bi moral izponjevati vojaške naloge na drug način. V Nemčiji so poleg termina civilna služba uvedli tudi termin mirovna civilna služba, saj na ravni nevladnih organizacij vzpostavljajo sistem ljudi, ki se bodo usposabljali za nenasilno reševanje konfliktov. Vztrajam tudi na uporabi termina civilna služba in ne civilno služenje, saj je s tem povdarjeno, da to ni civilno služenje vojaškega roka, ampak je to nadomestna civilna služba.

V Sloveniji pa je ogromno prošelj

različna mesta za to službo. Če ustavni razlogi odpadejo, jaz ne vidim strahu, da se tudi pri nas ne bi našla ustrezna mesta.

BURGER: Tukaj bi samo nasprotoval očitku, da večina oporečnikov služi pri gasilcih v Sežani, saj jih je po mojih informacijah tam manj kot tretina, največ pa jih služi v Karitasu.

MALEŠIČ: Mislim, da je tukaj pomembno, kako se definira javni pomen, saj zakon določa, da je potrebno zagotoviti službo v podjetjih javnega pomena. Tako se je v Nemčiji razvila razprava, ali Greenpeace je institucija, v kateri se lahko služi. Kasneje so ugotovili, da je tudi tam možno nadomestno služiti.

Stanislav Rupnik, MNZ: Državljanj na opravljanju nadomestne službe niso poceni delovna sila, temveč se v organizaciji usposabljajo za dejavnosti, ki bi jih izvajali tudi v primeru vojne. Zaradi majhnega števila oporečnikov še sedanjih 12 organizacij komaj popolnimo, tako da zaenkrat ni potrebe po novih koncesijah.

eniji?

MALEŠIČ: V bistvu je slovensko javno mnenje civilnemu služenju naklonjeno. Mislim, da je razlog predvsem v tem, ker je bilo civilno služenje dejavnih obrambne socializacije Slovencev v nekdanji skupni državi. Lahko rečem, da okoli 90 odstotkov javnosti sprejema civilno služenje kot nekaj legitimnega. Za primer, na Norveškem samo 75 ods-

oporečnikov s priznano pravico, ki bi želeli služiti v določeni organizaciji, vendar največ oporečnikov pobere Zavod za usposabljanje v Sežani - tisti vojaški gasilci, precej jih gra h Karitas, le nekaj malega jih ostane za službo v bolnicah in podobno

MALEŠIČ: Kar zadeva število uradov, kjer lahko oporečnik izve nadomestno službo, je v Nemčiji bistveno drugače, saj je kar 31 tisoč organizacij, ki odpirajo

BRLAN: Ker smo se dotaknili Slovenske Karitas, bi povedal, da se k nam zatekajo fantje po pomoč že pri sestavi prošnje za nadomestno službo, saj sami ne vedo, kako bi utemeljili svoje razloge. Natančno jim razložimo, kaj sploh je humanitarni ali pa filozofski razlog. Pomažamo jim utemeljiti njihove razloge - že sam zakon predvidava, da gre za nekakšno stalno usmerjenost

posameznika, vendar jim je potrebno postaviti temelje, na katere se lahko oprejo pri samem zagovoru pred komisijo. Trenutno služi pri nas 13 oporečnikov, v januarju pa smo dobili še 11 novih, celotna kapaciteta je trideset delovnih mest. Pri nas oporečniki ne izvajajo dejavnosti v smislu reševanja in zaščite, ampak spoznavajo karitativno in humanitarno dejavnost - predvsem spoznajo ljudi z roba družbe.

GAZDIČ: K temu bi samo dodal, da je to možno samo za nabornike, ki jim je priznana pravica, medtem ko rezervistom tega novi zakon ne dopušča - obvezno morajo iti na usposabljanje za zaščito in reševanje.

RUPNIK: Pozabli smo dodati, zakaj ima trenutno samo 12 organizacij status, v katerih se opravlja nadomestna služba. Zakon predvideva kaj mora organizacija izpolnjevati, da dobi status za opravljanje nadomestne službe. Tukaj so pogoji za nastanitev, prehrano, pogoji z zdravstveno varstvo... Državljeni na opravljanju nadomestne službe niso poceni delovna sila, temveč se v organizaciji usposablja za dejavnosti, ki bi jih izvajali tudi v primeru vojne. Zaradi majhnega števila oporečnikov še teh 12 organizacij komaj popolnimo, tako da zaenkrat ni potrebe po novih koncesijah. V prihodnje se bomo poskušali držati samo teritorialnega načela.

Čeprav je slovensko javno mnenje civilni službi zelo naklonjeno, pa se zelo majhen odstotek - le 1 odstotek - mladeničev odloča zanjo.

MALEŠIČ: Verjetno gre za splet različnih dejavnikov, mogoče je na prvem mestu podoba Teritorialne obrambe - danes Slovenske vojske, ki si jo je ustvarila v času osamosvajanja Slovenije, mogoče socialni pritisk v okolju potencialnega oporečnika, pojav nostalgije in militarizma (vpliv medijev z vojaškimi vsebinami), mogoče skavtska organizacija... to so samo hipoteze, vendar nekateri od teh dejavnikov verjetno vplivajo. Kot pa smo že

omenili, je na prvem mestu započetna procedura.

Gospod Rupnik, ali lahko konkretno poveste, koliko od 216-tih fantov, ki so leta 1995 zaprosili za civilno službo, je komisija zavrnila?

RUPNIK: Do sedaj (v letih od 91 do 95) je bilo zavrženih okoli 48 odstotkov vseh vlog.

BURGER: Dodal bi, da MORS v času, ko je čakal na sprejem novega zakona na služenje vojaškega roka ni poslal nikogar, ki mu je bila prošnja zavržena iz formalnih razlogov. Te prošnje so bile začasno odložene in vsi ti prosilci bodo lah-

obravnali kot nabornika, ampak kot vojaškega obveznika.

GAZDIČ: Rad bi povedal, da je MORS tukaj namerno zakompliciral stvar. Namesto da bi naredili stver preprosto in napisali, da je vsem, ki jim je priznana pravica do ugovora, dovoljeno opraviti civilno službo, so posebej določili pravice nabornikom in posebej vsem ostalim kategorijam. Mirovni inštitut je dosegel vsaj to, da bodo vsi tisti, ki so nabor opravili še v bivši državi, obravnavani enako kot sedanji naborniki. Več nam na žalost ni uspelo doseči. Vse bistveno, kar ovira oporečnike, je ostalo tudi v novem zakonu.

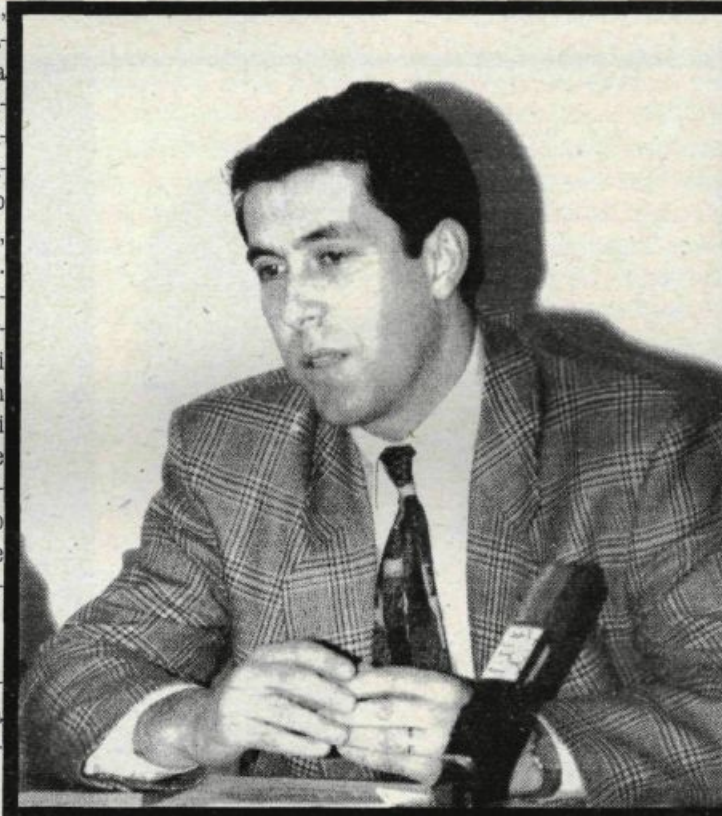
Vprašanje iz publike: Ali je MORS

BURGER: Naborniki so do sedaj na naboru dobivali zgibanko, na kateri je tudi obrazložen ugovor vesti in kakšne so pravice in dolžnosti ugovornikov.

Poslušalec iz publike: Jaz pa razpolagam z informacijo, da na večini Izpostav za obrambo te zgibanke tudi na prošnjo nabornikov nočejo dati!

BURGER: Jaz se opravičujem, vendar jaz razpolagam z drugašnimi informacijami. Prosil pa bi vas, če lahko poveste, kje ne izvajajo navodila in nabornikom na deljivo omenjene zgibanke.

Poslušalec iz publike: Zanima me,

Dr. Marjan Malešič: V zvezi s proceduro še samo to čudi me, da se pri nas nihče ne sklicuje na proceduro - v Nemčiji lahko nabornik zaprosi za civilno služenje vojaškega roka z dopisnico obrambnemu ministrstvu, v kateri pač napiše, da mu vest ne dovoljuje služiti vojaški rok, med tem ko mora vojaški obveznik med služenjem vojaškega roka napisati prošnjo, ki jo obravnava komisija v notranjem ministrstvu. Iz tega trenda lahko vidimo, da procedura zelo vpliva na odločanje nabornikov za civilno službo.

ko uveljavljali ugovor vesti po novem zakonu. Lahko pa mi dokažete nasprotno.

Vprašanje iz publike: Verjamem vam, da so bile odložene, vendar če mene sedaj pokličejo v vojsko, bom moral biti v vojski do tri mesece, kolikor je zakonski rok, v katerem mora komisija obravnavati mojo prošnjo, saj me sedaj ne bodo več

do sedaj sploh kaj naredil za popolno informiranje nabornikov in ostalih, ko bi želeli uveljaviti pravico do civilne službe, a ne vedo, kako to narediti? Moja izkušnja iz nabora je namreč taka, da predstavnik MORS-a v enem stavku omeni to možnost, ker pa po mojem mnenju na zadostuje.

kdaj ste začeli deliti te zgibanke, saj sem jaz na naboru leta 92 dobil v roke le list, na katerem so bili predstavljeni rodovi slovenske vojske. Na njem i bilo nobenega sludu o civilni službi.

BURGER: Z vsako stvarjo, ki se jo na novo vpeljuje, so začetne težave.

MALEŠIČ: Mi govorimo o prav-

ica in po Ustavi se vsak državljan sam bori za svoje pravice. Ni naloga države, da reklamira te pravice.

GAZDIČ: Ko v Ameriki koga aretirajo, osumljencu podvedo, da ima pravico molčati ali pa poklicati odvetnika. Tako bi tudi država, ko pokliče nekoga na služenje vojaškega, morala napisati, da ima pravico do ugovora vesti, kar pa na pozivu ne piše.

Vprašanje iz publike: Zanima me, zakaj komisija sploh obstaja, če je državljanu že po ustavi priznana pravica do ugovora.

BURGER: Obstajajo zakonske omejitve - nošenje orožja, storitev kaznivega dejanja z uporabo nasilja - to so omejitve, ki jih mora komisija ovreči, da lahko oporečniku prizna pravico do ugovora. Gre za formalizem, kandidat mora tudi povedati, kje želi civilno službo opravljati. Gre za konzultacijo, ne pa za zasliševalno komisijo.

Vprašanje iz publike: Imam občutek, da je Slovenija država, v kateri se je potrebno močno boriti za civilno služenje, uspeh pa je samo 52 odstoten.

GAZDIČ: In če ti uspe, te takoj po končanju civilne službe pokličejo na trideset dnevne vojaške vaje, kjer sicer ne nosiš orožja, ampak to je to. Že zakon iz leta 91 je bistveno skrčil pravice oporečnikov, ki so določene z Ustavo, novi zakon pa je vse le še poslabšal.

Vprašanje iz publike: Zanima me, kako to, da so se novemberske konference v Strasbourgu na temo Civilna služba, ki je bila namenjena samo predstavnikom nevladnih organizacij, udeležili tudi predstavniki MORS-a oziroma vi osebno, ki ste goreč nasprotnik civilnega služenja..

BURGER: Kot odgovornega za področje nabora in napotitve me to zanima že po službeni dolžnosti. Če hočeš vedeti in predvidevati, kaj te čaka, moraš poznati tudi trende v

tujini.

Vprašanje iz publike: Nekaterim fantom, ki so se zagovarjali pred komisijo, je predstavnik MORS-a postavljaj vprašanja na tak način, da bi prošnje ja bila zavrtnjena. Med spraševanjem je v roki držal naboj in kandidata vprašal, če ga to moti. Čim je kandidat odgovoril da ga ne moti, je to bil za predstavnika MORS-a že zadosten razlog za zavrnitev prošnje.

BURGER: Mislim, da je vaša informacija popolnoma napačna. Odlučno zanikam vašo trditev. Lahko zagotovim, da ni bilo nobenih nabojev, nobenega orožja in nobenega maltretiranja. Če se dokaže nasprotno, smo se pripravljani tudi

kako ta komisija dela.

RUPNIK: Delo tajnika opravljam približno leto dni in lahko trdim, da se kaj takšnega v zadnjem letu prav gorovo ni zgodilo. Je pa ta informacija prišla tudi do komisije, da se je v preteklosti to dogajalo.

RADIO ŠTUDENT: Koliko komisija poskuša razumeti mladega, 18 letnega fanta, ki mu sam proces ni najbolj znan, kakšno je vzdušje med zaslišanjem?

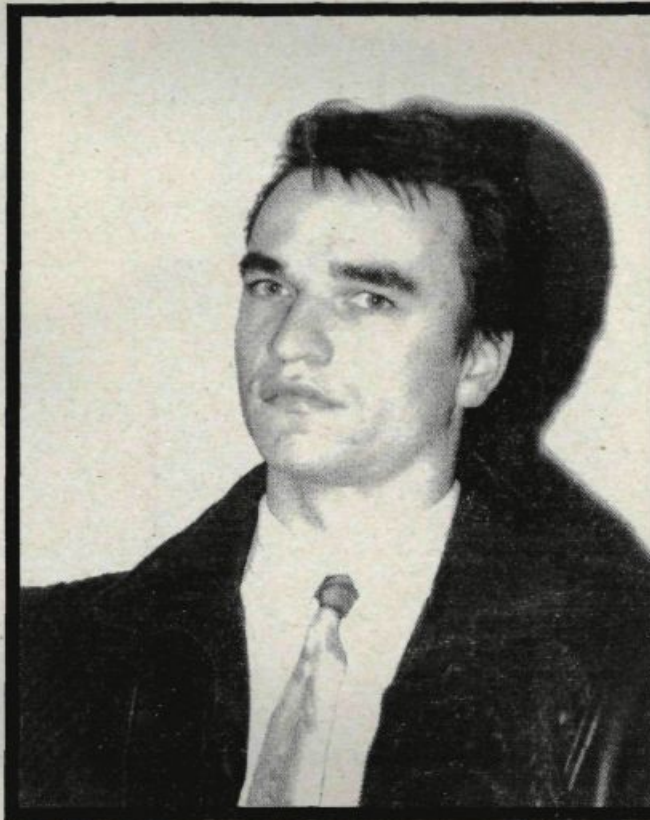
RUPNIK: Sam razgovor pred sedem člansko komisijo je za mlade fante prav gotovo določen stres, vendar moram reči, da se vsi člani komisije zavedajo, v kakšnem stanju so prosilci in da vsi, zraven tega,

dolžnosti lahko opravlja tako, da se vojaški rok služi brez orožja, ali pa tako, da se opravi nadomestno civilno služenje.

Kako pa je s tem v tujini?

MALEŠIČ: V nekaterih državah imajo komisije, ki preverjajo tako kot pri nas, drugot pa je civilno sliženje daljše od vojaškega roka - to naj bi bil test, ki potrdi resnično namero oporečnika.

Peter Brecl

Tone Brlan, Slovenska Karitas: K nam zatekajo fantje po pomoč že pri sestavi prošnje, saj sami ne vedo, kako bi utemeljili svoje razloge. Pomagamo jim utemeljiti njihove razloge - že sam zakon predvideva, da gre za nekakšno stalno usmerjenost posameznika, vendar jim je potrebno postaviti temelje, na katere se lahko oprejo pri samem zagovoru pred komisijo.

drugače zagovarjati kot samo z besedami. Tudi pred pristojnimi organi.

RADIO ŠTUDENT: Mislim, da ste vi namenoma raztegnili odgovor. Poslušalec je govoril samo o vrtenju naboj, ne pa o kakšnem orožju.

BURGER: Prosil bi, da še gospod Rupnik kot tajnik komisije pojasni,

da ščitijo interese države, postavljajo vprašanja na ne preveč boleč način. Kljub temu pa kandidata poskušajo preveriti z navskrižnimi vprašanji.

če je vloga popolna, zaslišanje ni potrebno, vendar moram poudariti, da je več kot 95 odstotkov vlog nepopolnih, saj oporečniki ne preberejo natančno 38. in 43. člena, ki pravi, da se ugovor vesti vojaški

Slovenske plesne pozicije

Sodobni ples, kakršnega poznamo danes, se je začel razvijati na začetku dvajsetega stoletja, v času novega načina življenja in drugačnega odnosa posameznika v globalu družbe. Podoben odnos si je ustvarjal tudi sodobni ples, ki je začel težiti k raziskovanju plesalčevega telesa kot naravnega organizma, s svobodnimi potmi izražanja in ne s kodiranjem telesa kot orodja v modelu klasičnega baleta. Iz iskanja naravnosti, svobode gibov in poenostavljanja izražanja se je začela nova umetnost, ki je sledila težnji novega načina izražanja. Za sodobni ples bi lahko rekli, da je nastal iz opozicije do klasičnega baleta in iz želje do odprtega in notranjega, globinskega izražanja plesalca. V času nastajanja je bil sodobni ples umetnost mladih ljudi, ki so v njem čutili izziv za ustvarjanje. Sprva je bila pozicija sodobnega plesa deljena: na tiste, ki so mu sledili in na tiste, ki so ga zavračali. Sodobni ples je zavrnil tradicionalni slovar klasičnega baleta, ker je bil za njegovo izražanje sodobnosti neuporaben. Usmeril se je k izražanju občutkov posameznika in si ustvaril svoje načine in oblike, ki izhajajo iz spontanosti odzivov in reakcij plesalčevega telesa. "Pionirka" na področju sodobnega plesa je Isadora Duncan, ki je balet označila kot nenaraven, škodljiv in brez vrednosti. Njen način plesa je izviral iz intuicije in osebne izkušnje in ne iz formalnih struktur plesnega jezika. Sledila so ji imena Rudolf von Laban v dvajsetih in tridesetih letih, v času nemškega ekspresionizma, ki močno vpliva na razvoj sodobnega plesa, in njegova učenka Mary Wigman, ki

raziskuje predvsem prostor kot pojem, ki ga določa plesalec. K razvoju sodobnega plesa je največ pripomogel prostor Združenih držav Amerike, kjer sta ustanovila prvo šolo modernega plesa, Denishawn, Ruth St. Denis in Ted Shawn. Iz te skupine izhaja Martha Graham. Izraz plesa išče v človeku, v njegovi naravi gibanja, prilagojeni glede na tempo sodobnega človeka. Ples je soočila z vsemi platmi in vsebinami življenja in ga ni pustila le v temah, ki so bile prej rezervirane zanj. Za sodobni ples je ustvarila nov jezik izražanja, katerega središče prihaja iz plesalca in se dotika njegovih notranjih izkušenj na način, da se le-ta lahko z gibi izrazi in prenese misel naprej.

Slovenija je v dvajsetih in tridesetih letih imela svoje predstavnike v polju sodobnega plesa. To sta bila zakonca Pia in Pino Mlakar, ki sta se šolala na Labanovem inštitutu v Nemčiji. Njunjo delo je prvi poskus pristopa k plesnemu teatru v Sloveniji, plesala in koreografirala sta v Sloveniji in Nemčiji. V istem obdobju se je pri Mary Wigman šolala Meta Vidmar, ki je po vrnitvi v Ljubljano odprla zasebno šolo za sodobni ples. Po drugi svetovni vojni sta se Mlakarjeva vrnila. Takrat je v Sloveniji vladal drugačen duh, ki jima je zaradi političnih nesoglasij prinesel le upokožitev. To je bil čas socializma, ki je dopuščal le enostransko dejavnost, nad katero je lahko imel oblast. Takšen totalitarni režim je sodobni ples dobesedno zatrl, da je lahko balet postal edina priznana plesna oblika. Sistem hierarhije v baletu je podoben sistemu države. Posamezniki - plesalci so vodeni in podrejeni avtoriteti. Svobodnega

razmišljanja in izražanja ni. Toda v osemdesetih letih sodobni ples na Slovenskem zaživi in se postavi ob bok institucionaliziranemu baletu, ki ima vso podporo s strani države. Z entuziasti se ta odmaknjenost preseže in v času osemdesetih, ko prihaja do političnih sprememb v socialističnih režimih, pride do ekspanzije sodobnega plesa. Prelomnica pomeni ustanovitev Plesnega teatra Ljubljana, ki so ga ustanovili koreografka Ksenija Hribar, Sinja Ožbolt, Mare Mlačnik, Brane Završan in Breda Sivec. Za sodobni ples je to pomenilo ponovno upoštevanje in profesionalizacijo. Iz PTL-ja so izšli vsi pomembni slovenski koreografi: Ksenija Hribar, Sinja Ožbolt, Mare Mlačnik, Damir Zlatar Frey, Tanja Zgonc, Iztok Kovač, Matjaž Farič, Mateja Bučar, Vesna Lavrač, Maja Milenkovič, Brane Završan. Večina slovenskih plesalcev in koreografov se je šolala v tujini in v tujini tudi delala. Doma so imeli možnost napredovanja v raznih tečajih in workshopih s tujimi koreografi in pedagogi. Problem slovenskega sodobnega plesa je v sami produkciji in statusu, ki je še vedno nedodelan in nedefiniran, kajti s strani države še vedno ni statusne in finančne podpore.

Tako so predstave sodobnega plesa obsojene na malo ponovitev, primanjkuje jim denarja, umetniki imajo neurejen status, ni pravih plesnih odrov in tako so predstave vedno prisiljene na pokroviteljstvo določenih ustanov s primernimi odri. Takšni pogoji zavirajo umetniško delovanje. Slovenski kulturni sistem ne zagotavlja niti osnovnih pogojev za nemoteno delovanje na plesnem področju. Sodobni ples v Sloveniji je vedno deloval neodvisno, izveninstitucionalno in je pomenil določen avantgardistični pogled na celotno umetniško delovanje v naši sredini. S tem je pripomogel tudi k sami družbeni dinamiki in ustvarjanju družbenih sprememb. Leta 1994 je bilo ustanovljeno Društvo za sodobni ples, ki naj bi s svojim sistematičnim delovanjem pripomoglo določiti sodobnemu plesu pozicijo, ki si jo leta s svojo kvaliteto zasluži.

Karla Železnik

Odsotnost avantgarde = ujetost v institucijo

Četudi neosnovano, nergavo nezadovoljstvo je temeljna človeška lastnost, globoko zasidrana tudi v slovenski duši. Prav to je vzrok za sluzasto občutje, ki se občasno poloti analitika slovenske gledališke scene. Kot bi se ji tista težko dosegljiva vznemirljivost izmikala tako spretno kot vztrajno izmikajoča se Moskva, po kateri v svojih fantazijah segajo tri sestre A.P. Čehova. Če pa se človek zaloti v stanju skrajne črnoglednosti, se mu zazdi, da se gledališka sivina, ki smo je vaje in preobjudeni, ponavlja leto za letom, da so pod njo leto v leto podpisana ista imena in da tako vsakoletna končna bilanca komajda beleži kakšno ped nad nevznemirljivo ničlo. Pa je stanje res tako brezupno?

Gledališki starosta Peter Brook v Parizu s Shakespearovim Hamletom prav v tem času piše vrstice nekakšnega svojega zadnjega dela, testamenta. Če koga, potem lahko v slovenskem teatru Brooku ob bok postavimo le Mileta Koruna, svojevrstnega aboniranca na prve nagrade Borštnikovega srečanja, ki z nobeno od svojih predstav preprosto ne more razočarati. Cankarjevi Hlapci, kot nam jih je v presenetljivo sveži podobi ponudil na začetku tekoče sezone, so bili denimo ponoven komet, ki je presvetlil maloprej objokovano sivino na odru ljubljanske Drame. Jermanu je svojo, nič manj oplaja-

jočo svežino malce kasneje dodal še odred Treh sester pod taktirko Mete Hočevarjeve.

Tej po duši predani mojstrici scenografije je vase in v svoj potencial uspelo prepričati tudi tujce, kar je botrovalo vrsti njenih režij onstran sončne strani Alp; od famozne postavitve Ibsnove Divje račke pod modificiranim imenom Družinski album do lanskih Trojank v dunajskem Volkstheateru. To, da njena malha idej še zdaleč ni prazna, pa dokazuje prav njen ljubljanski spust v blodeče-hrepeneči svet treh sester. Njihovega uspeha ne gre pripisati samo temu, da gre v kronskem tekstu A.P. Čehova za objokovanje lastne usode, ki te vrže za božji hrbet, kar je že v osnovi pisano na kožo slovenski identifikaciji z rojenimi odrinjenici. Gre enostavno za uigranost komponent, ki so se ob tej predstavi sprostile na najbolj optimalen način. Alan Hranitelj se je po svojem kostumografskem sestopu z modno orientiranih višav (glavo boginje Atene je v Trojankah obtežil z glomazno maketo njenega atenskega svetišča!) v nižavah ruske oz. splošne življenjske sivine prizemljal več kot dostojno. Veliko več kot samo mimobežno omembo si zasluži igralska ekipa, ki se je brezhibno potopila v deprimiranost, kakršno porodi ruska provincialnost, zato jo moramo obsuti s cvetjem. V predstavi je čutiti fluid, ki ga lahko porodi le roka Hočevarjeve,

skupaj z njenim nepogrešljivim avtorskim talismanom - oknom, ki zavzema centralni prostor v scenografiji večjega dela predstave.

Tovrstne izkušnje vodijo k željnemu pričakovanju široko zastavljenega projekta Paola Magellija, ki bo na prvi tir pripeljal svoja dva, enega naftalinskega in enega ultramodernega, Filokteta, kot tudi nadaljne prihodnosti gledališke hiše, ki je na začetku tega stoletja edina prinašala Evropo v slovenske domačnostne loge, zdaj pa v rokah Janeza Pipana doživlja splošno revitalizacijo. Pogrešiti je mogoče le Dušana Jovanovića, dokazanega in priznanega gledališkega mačka, ki svoje raznodne talente trenutno raje posreduje naprej na ljubljanski AGRFT. Zadnji uspeh, za katerim je stal, je bila njegova osvežena dramatska obdelava Antigone, ki jo je na oder dokončno pripeljala Meta Hočevar. Njegov naslednji režiserski projekt naj bi bil širokopotezni Godot, saj bi rad Beckettove štiri izgubljenice na stadionu za Bežigradom že dlje časa spremeni v četverico elitnih nogometnih napadalecev. Če se mu bo letos posrečilo, bo to še večja podkrepitev za dejstvo, ki se kaže v obrisih. Da bo institucija namreč preživela vse. Milost, ki smo je deležni iz njenih rok, je trenutno le malo manj kot zgledna, zato ji ne glejmo v zobe. Lahko ugrizne.

Matjaž Pograjc je že na akademiji začel svojo pot kot pravcati wunderkind. Že v drugem letniku je s predstavo Romeo in Julija gostoval po Evropi. Še vedno mu lepo uspeva ogniti se konvencijam in zasidranosti kamorkoli. To, da se je nazadnje izkazal s postavitvijo nečesa tako hollywoodskega, kot je musical

Arabella v Cafe teatru, ne preseneča nič manj kot operno udeleževanje Zvoneta Šedlbauerja, ki je po svojem proslulem ugledališčanju Prešernovega življenja in uspešni inscenaciji Pinterjeve Prevare v Kranju očitno ugotovil, da je za kvalitetno gledališče in režijo potrebno predvsem kvalitetno literarno izhodišče, kjer se je prej znal opeči. Vselej se pač ne gre zanašati na instinkt. Instinkte je skupaj z dramskimi teksti za kratko obdobje odložil na hladno v kot in odšel režirat Manon v ljubljansko opero. Eno institucijo je v iskanju umetniške izpolnitve torej zamenjal za drugo. Vsaj dokler iz njegovega matičnega Mestnega gledališča ljubljanskega gledalci odhajajo nepotešeni, kot ob odhodu od nekdanje preizkušene mojstrske cipice, ki tisto noč pač ni bila v formi.

Slovenija ni samo Ljubljana, čeprav prav ona napolnjuje najznamenitejšega hrvaškega emigranta Damirja Zlatarja - Freya z navdihom za vedno nove avtorske projekte na temo slovenskih nacionalnih mitov (Lepa Vida), s katerimi reši ugled kakega tujega gledališkega festivala. Njegova obuditev Dogodka v mestu Gogi, famoznega ploda sodelovanja z mariborskim teatrom in dobitnice Borštnikove nagrade v letu 1991, pa sredi ljubljanske megle s seboj ni prinesla tako katarzičnih občutkov kot originalna verzija. Lahko razlog za to vidimo le v ustrežnejši klimi, ki obdaja štajersko področje?

Da se Slovenija ne vrtilo samo okoli Ljubljane, se trudijo ljubljanskim lokalpatriotom najbolj energično dokazati mariborski bojevniki. Do velike mere jim to z njihovimi triumfalnimi obrednimi pohodi po svetu tudi uspeva. Za to skrbi eden in edini - duhovni oče mariborskega gledališča

Tomaž Pandur, katerega drža, če gre verjeti Petru Boštjančiču in Vladu Novaku, obema ubežnikoma iz njegovega gledališča, presega meje dovoljene avtokracije v gledališču. Da so Pandurjeve predstave bleščave in razkošne, ve tudi tisti (nezane-marljivi) del publike, ki se na Pandurjeve predstave podaja predvsem zaradi režiserjevega imena, istočasno pa tako ubeži tudi vsakršnim umskim aktivnostim. Vendar bi se zmotili, če bi njegove predstave proglasili za navadno vsebinsko bedo na račun spektakularnosti. Tu namreč vsa topoglava malomeščanskost pogori. Gledališče Tomaža Pandurja ni pisano (igrano) na kožo bleferjev in razno-terih drugačnih kimavcev. Zahteva široko obzorje znanja in razgledanosti, ki sega dlje od po-

drobnega poznavanja literature. Pandur že ves čas natančno ve, v kakšen ovoj mora oviti prvorazredno vsebino, da bo pritegnil ljudske množice, željne blišča, za katerim se pravzaprav skriva njena lastna beda. Kolikokrat pa ljudje dejansko razumemo vse, kar nas tako deklarativno očara?

Vendar to ni zgodba o pravlj-jičnosti slovenskega teatra. V njej bi rad predvsem opozoril na virus, ki lahko sčasoma okuži tudi ves slovenski teater. Osred-nja tapeta pripada nekdam blestečemu, zdaj pa v prah potep-tanemu Gleju, ki mu je od nje-gove nekdanje eksperimental-nosti ostalo bore malo. Nekaj identičnega se dogaja tudi z Mla-dinskim gledališčem, ki danes deluje kot striktno neabonmajs-ko, pa zato boja toliko bolj umet-

niško gledališče, katerega čelni-ki so prepričani, da njihova Še-herhezada s svojo triumfalno re-conquisto Južne Amerike odteh-ta vse.

Mnogo bolj boleč fenomen ven-darle predstavlja Glej. Ta je danes le še utrdba izbranih mladincev oz. zbirališče fanov Tomaža Štrucla in Grapefruita. Ta nekoč reprezentativna val-ilnica in kalilnica nadobudnih gledaliških talentov ter zglednih novih domačih dramskih tek-stov se je spustila do stopnje, ko se zadovolji že ob iznajdljivih, a le kvazi-genialnih preigravanjih. Sicer pa je takšna podoba Gleja bolj podoba nekega časa, ki kaže, da je bila svetu ob stvarjenju človeka namenjena fiksna količi-na inteligence, ki se lahko s ča-som le zmanjšuje. Ko so prišli video, televizija, avtomobili,

računalniške igre, je gledališče moralo kloniti in spokati v poza-bo. Najbolj obetajoče nove čase signalizira avantgarda, a Gleja v danem trenutku resda ne more-mo obložiti s tako laskavo bese-do, kot je "avantgardno". Levji delež odrešitvene naloge tako še naprej ostaja institucijam in za-te vemo, v čigavi lasti so. Kater-akoli država pa se je do kulture vselej obnašala bolj ali manj mačehovsko, v skladu s starim Platonom, ki bi že zdavnaj vse umetnike iz nje izgnal.

To lahko seveda ponazarja tudi, da je Slovenija opravila svoj naslednji zrelostni izpit. Njeni ljudje s(m)o doumeli, da se je najbolj varno in mirno ujeti v roke institucij.

Primož Jesenko

Generacija 70-ih in leto 2000?

Medtem ko tisti del sveta, ki samega sebe šteje po Kristusu, strumno koraka proti letu dva tisoč in glasbeni uredniki radijskih postaj že pripravljajo pregled največjih hitov po stoletjih, se za trenutek ustavimo in se čez levo ramo nekoliko ozrimo po slovenski glasbeni ustvarjalnosti. Realno gledano; slovenska glasbena ustvarjalnost je koherenten in smiseln pojem šele zadnjih sto petdeset, dvesto let. Seveda tu pozabljam glasbeno delovanje samostanov kot institucij in številnih nadarjenih posameznikov v prejšnjih in predprejšnjih časih - pa vendar. Naša glasba je pravzaprav zrasla skupaj z našim narodom. V času, ko je v evropski glasbi cvetel srednji in pozni romantizem, se je glasba pri nas povezovala z narodnoubudilniško idejo v čitalnicah ("Gospica ta in ta bo na klavirju spremljala gospico to in to, nato sledi recitacija naše obveznošolske mladine, za zaključek pa nam bo eno domoljubno zapel naš lastni pevski zbor"); tedanji skladatelji pa so se več ali manj ubadali s skladateljsko abecedo. Vendar je pri abecedi treba začeti, da se da z zlaganjem ōrk potem kaj povedati; že pred, še bolj pa po prelomu stoletja je šlo z našo glasbo strmo navzgor - imeli smo glasbene revije, kakršnih nimamo danes, imeli smo nadarjene in zagnane ljudi, postavili smo sistem glasbenega šolstva, dobili smo svojo glasbeno akademijo, razmeroma

hitro smo se otreli glasbenega socrealizma in na lastni koži izkusili vse glasbene tokove stoletja. S tem, ko si je glasbeno ustvarjanje poiskalo svojo lastno umetniško podobo, pa se je tudi precej oddaljilo od ljudi, in ta hermetična zaprtost "visoke" glasbe je tudi glavna značilnost že kar nekaj desetletij, oziroma v evropskem ustvarjanju, bogme, kar od začetka stoletja. Upam, da mi ni treba ponavljati, kako malo Slovenci poznamo ustvarjanje svojih skladateljev, kako malokdaj slišimo njihovo glasbo, kako je nimamo nič posnete in izdane na takoimenovanih zgoščenkah, kako je ne cenimo, kako neustrezen je učni načrt pouka glasbe na šolah ter kako "in tako naprej" (morda bi se iz tega nenehnega tarnanja po kakšni formuli dal izvesti *perpetuum mobile*?).

V takšno, v veliki meri torej že uhojeno situacijo, je bila rojena generacija sedemdesetih let. Njeni pripadniki so skoraj večinoma prehodili isto pot - njihovo glasbeno nadarjenost so odkrili malo prej ali malo pozneje že v predšolski dobi, potem so hodili v nižjo glasbeno šolo in se učili instrumenta ter glasbene teorije in si tako pridobili prve glasbene osnove. Generacija sedemdesetih sama sebe še ni deklarirala ali se kakorkoli javno izrekla, kot to poskušajo mladi literati (in to je v glasbi pri nas zadnje čase problem; resnično, ne bi nam škodilo, če bi bilo stanje

malo bolj udarno že na akademiji), formirala pa se je že: to so sedanji študentje in dijaki glasbe, ki pobirajo nagrade na tekmovanjih pri nas in v tujini (in čeprav se nekateri pritožujejo, da glasba in tekmovanje nimata mnogo skupnega, pa morajo vendarle priznati, da se tekmovanja v glasbi vlečejo skozi zgodovino že od starih Grkov!). Tekmovanja so pač morda celo bolj nujno kot zlo, saj so hkrati neke vrste revija in pregled dosežkov mladih, za mladega glasbenika pa tudi skoraj edina možnost uveljavitve. Skoraj istočasno s to generacijo in kot nalašč za njene potrebe pa se je rodila tudi Glasbena mladina, organizacija, ki mladim glasbenikom ponuja možnost nastopanja - najdragocenejšo možnost za glasbenika nasploh. Rezultati našega glasbenega naraščaja v zadnjih letih kažejo, da nam ni treba biti v skrbeh. To so odlični ustvarjalci in poustvarjalci. Imen je mnogo in morda bi bilo še najbolje ne imenovati nikogar, da bi pač ne bil nihče užaljen. Morda pa vendarle smem na tem mestu omeniti razmišljanja nagrajenca prvega izbora za mladega glasbenika leta, skladatelja Ambroža Čopija, ki se nagrade (snemanja lastne takoimenovane zgoščenske in avtorskega večera na Ljubljanskem festivalu, kar je glede na siceršnje možnosti izredno laskavo) sicer odkrito veseli, se pa vendarle zaveda, koliko dela bi bilo potrebno za ozaveščanje širše javnosti, kakšna ironija je, da po kakšnih dveh stoletjih skladatelje bolj poznajo po čokoladnih kroglicah kot po njihovi glasbi, in kako krivično je, da tisti, ki svoje življenje nesebično predajajo vzgoji mladine kje na periferiji, nikoli ne pridejo v anale.

Težav torej ne vidim v naših

mladih močeh, temveč bolj v centralizaciji kulture na dva velika centra, Ljubljano in Maribor. Tu se zbira vsa glasbeno šolajoča se mladina, v kolikor ne pobegne v Gradec, do cesarskega Dunaja ali še kam naprej, in tu se zgodi večina glasbenih dogodkov. Kaj se kdaj pripeti tudi še kje drugje; kakšen pomemben koncert preselijo v kakšno mondano dvorano in ga prenašajo po televiziji, kar živahno je tudi v nekaterih mestih; Velenju, Celju, Novem mestu. Večina Slovenije pa še naprej živi v čitalniški dobi (opis napovednika prireditve glej zgoraj). Kdo bi to pravzaprav zameril? To je pač problem našega stoletja, v katerem je "resna" glasba izgubila stik s poslušalci. Naš cilj bi moral biti, da ta stik ponovno vzpostavimo, preko boljše glasbene vzgoje (in te tudi z vsemi izboljšavami učnega načrta ne bo, dokler bo pedagoški oddelek glasbene akademije proizvajal kadre, ki bodo prepričani, da so najnujnejše, kar morajo otroci odnesti od glasbenega pouka, rojstne letnice Haydna, Mozarta in Beethovna), preko boljše povezave z mediji (ki je tudi ne bo, dokler bodo na odgovornih mestih sedeli gojenci dotičnih učiteljev) in še preko marsičesa. Leto 2000 bo prav gotovo naše - morda nam bo do takrat že kaj uspelo v tej smeri. Če ne, bomo za ta namen imeli do naslednjega jubileja še tisoč let časa. Če je doseg tega cilja seveda sploh še mogoč.

Suzana Ograjenšek

(Rock) glasba kot oblika življenja?

Vsako živo bitje na tem planetu ima svojo vizijo življenja. Če se na določenem mestu in v določenem prostoru znajdejo isto ali podobno misleča bitja, ki recimo poslušajo rock koncert, lahko pričakujemo najmanj prijetno glasbeno izkušnjo. Če poslušalci niso običajni frustriranci 20. st. in če glasbeni izvajalci niso težka in dušična megla Panonske nižine. Žal v dosedanjem poteku svojega mladega in veselega življenja nisem imela mnogo lepих priložnosti videti, slišati in doživeti pravega oz. pravih rock koncertov. Pa imam o sebi, kot ste opazili, odlično predstavo. Če ima kdo posluš za dobre stvari - sem to jaz. Če se kdo moti - sem tudi to jaz. Skratka, sebe ne uvrščam med klasične frustrirance 20. st. Problem oz. izziv je nekje drugje. V nobenem organu mojega telesa ga ni. (Pravzaprav bi se nekaj malega in problematičnega našlo tam spodaj, vendar le redko.) Znotraj meja naše suverene in svobodne države nastaja ogromna glasbena količina. Toda bratje in sestre, ki to glasbo ustvarjajo, je ne ustvarjajo iz svojih lepих glav, ampak jemljejo ideje nekih drugih lepих glav, ki živijo nekje drugje in nimajo niti najmanjšega pojma, kje se pasejo lokalne krave. Večkrat razmišljam kdo ali kaj je krivo za trenutne rock kopije. Morebiti je zato kriv politični sistem, ki ne omogoča svobodnega pretoka marihuane iz prekmurskih ravnin do kočevskih gozdov; mog-

oče je to slabo ozvočenje v vlažnih in razpadajočih klubih, ki bi bili prej kot za dober koncert primerni za gojenje šampinjonov. Dopuščam pa možnost, da imam v ušesih preveč ušesnega masla, ki mi onemogoča pravilno dojetje glasbe. Karkoli od zgoraj navedenega bo držalo, ne bo spremenilo mizerije lokalnega podzemlja, v katerem se neorganizirano premikajo bolj ali manj talentirani posamezniki in bendi. Toda kritične besede, nabrušeni jeziki in fizična obračunavanja vsega tega ne bodo spremenili. Luč prihodnosti vidim v tem, da se posamezniki, ki živijo ob vseh večjih rekah in potokih te države, združijo v celoto, ki ne bo podlegala korupciji, lenobi in lastni napihnjenosti.

S trezno glavo bi lahko omogočili najrazličnejšim rock lastovicom, da najdejo svoje mesto in na njem brezkompromisno prepevajo in poplesavajo. Že res, da marsikdo danes nosi ušesa na glavi samo zato, ker le-ta dopoljujejo njegov človeški izgled, toda to ni moj problem. "Koga pa konec koncev briga, kaj se dogaja v rockerskih katakombah, če se tam ne dogaja že deset let nič resnično omembe vrednega?", bi se spraševal V.I. Staljin - ako bi preživel. Pa ni preživel.

Jaz pa pravim tako:

1. Najprej je potrebno spremeniti zmotno o.j, preveč zmotno mnenje (kakršnokoli že je). To lahko naredi en sam človek, ki

zbere okrog sebe sposobne ljudi. Ko se s primerno obliko komunikacije potencialnim poslušalcem oz. glasbenim uživalcem pove, razloži in pokaže, da je tudi drugačna glasba le glasba - torej oblika glasbe - bo verjetno razjasnjeno, da imajo do glasbe pravico in dostop vsi, ki si tega želijo. In ko se človek odpravi na rock koncert brez sramu, da je to bogokletno in satansko opravilo, je teren pripravljen za naslednji korak.

2. Izmed stotine rockerskih barčic, splavov in ladij, ki bodo zdaj imele možnost mirne plovbe je potrebno izločiti glasbene pirate; ti zavoljo svojih sebičnih hormonskih motenj onemogočajo varno plovbo drugim. O.K. Upoštevam naravno selekcijo ampak preživeti mora močnejši. In to niso prej omenjeni pirati. Pa drži z njimi!!!

3. Ko bo iztrebljen zadnji glasbeno usmerjen pirat, bo na tržišču zavladovala zdrava konkurenca. Od tu naprej se stvari lahko razvijajo v več smeri. Ena izmed teh smeri je tudi urejena sociala za tuberkolozne brate in sestre, ki so zdravje zapravili na koncertih pri -10°C. Obstajajo pa seveda tudi druge možnosti in ena od teh je tudi ta, da se zgodba ponovi...

Vse zgoraj napisano lahko jemljem v zakup, ker vem, da to življenje živim zase. Imam ideje, vidim kako (in kaj) se dogajajo in odvijajo življenja v drugih svetovih. Včasih me je strah vseh butastih besed in ljudi in potem se umaknem v svojo rezidenco. Izza mojih oči gledam oči drugih bratov in sester, ki se še trudijo in ustvarjajo dobro muziko. Tako, za katero takoj veš, da v njej ni kančka preseravanja.

Rada dobro jem, seksam, ljubim in pojem. Vse ostalo me

živcira. In veste kaj vam še povem: pozabite na vse težave tega sveta in korajžno naprej. Če se že ne morete lajati v pevskem zboru - lajajte sami. Tako kot jaz.

V očeh kozmosa vse skupaj verjetno ni vredno niti poštenega posmeha, zato naši bratje in sestre iz drugih planetov na rock dogajanje pri nas gledajo z distanco in raje molčijo. Oni že vedo zakaj. Mogoče bodo nekega dne spregovorili o nasilnih ambicijah netalesnih in o lenobi talentiranih; o globoki izpovedi lepих rockerskih tekstov, ki so vsi po vrsti še preden jih slišimo v naši lepi slovenščini, prevedeni v takorekoč naš "drugi" materni jezik - angleščino; o čudovitih medsebojnih odnosih med bendi, ki vsak po najboljših močeh skrbi za svoje rejene in kosmate riti in še, in še, in še... Bratje in sestre iz drugih, nam neznanih planetov pa modro molčijo in tudi meni ne preostane drugega kot to, da počasi zaključim ta članek.

Na tem planetu smo taka in drugačna bitja. Za večino me rahlo boli kurac, ker tako ali tako nimam urejenih vseh stvari v svoji glavi, nekaj ljudi pa vseeno rada poslušam. To so predvsem tisti, ki se ne skrivajo za neke fraze umetnosti ampak umetnost uporabljajo za komunikacijo z drugimi bitji. tudi rock je umetnost, toda očitno le za izbrance.

Ksenija Jus

Kam to pelje?

Zadal sem si nalogo, da malo raziščem, kaj se dogaja na slovenski mladinski alternativni glasbeni sceni. Seveda nisem pričakoval, da mi bo to uspelo v eni sami številki, vendar pa je potreben začetek, ki bo povezal vse nadaljne članke. Zato si bom poskušal odgovoriti na vprašanje iz naslova. Pravzaprav nas zanima, kam gredo vsi ti mladi talenti, ko odrastejo, in kdo je za to kriv.

Če se danes odločim, da bi rad nekaj videl, nekaj novega in perspektivnega, to lahko storim. V Ljubljani je nekaj klubov, v katerih se mladi lahko predstavijo. Tu je Metelkova, ki sicer ni na najboljšem glasu staršev slovenske mladine, potem Klub B51 ali Bunker, kot je večini bolj znano, kjer so koncerti bolj v smislu praznovanj rojstnih dnevo. Malo bolj se je treba pripraviti za nastop v diskoteki Palma, kjer je tudi občinstvo bolj kritično. Če se odločiš, da boš svoje igranje podkrepil z neko idejo, se lahko predstaviš v KUD-u France Prešeren. Skupine pa se ob večerih predstavljajo tudi v barih, pretežno mladinskih (pa saj taki so ob večerih vsi), vendar te predstavitev bendu ne pomenijo prav dosti. Tu so seveda tudi srednješolski koncerti, ki jih namenoma postavljam na zadnje mesto iz dveh razlogov: so najmlajša oblika predstavljanja dijaških in študentskih bendov in po mojem mnenju tudi najbolj prava oblika.

Pravzaprav je šele v zadnjih letih izbruhnil ta bum mladinskih glasbenih skupin. Vsak, ki igra, hoče svoje igranje deliti z drugimi. Potrebno je srečati samo še nekaj enako mislečih in skupina je tu.

Prav kmalu postane težnja po delitvi glasbe z ostalimi večja in skupina se odloči, da se predstavi. Dobi jo prostor v enem od klubov in igrajo. Vendar ugotovijo, da vsem mladim ne pomeni veliko njihova lastna kultura, tisto kar so sposobni sami narediti, ne pomeni jim dovolj, da njihov vrstnik, ki ga morda celo poznajo, igra v neki skupini, ne gredo na njegov koncert, da bi pomagali dvigniti raven mladinske glasbene scene. Ne verjamejo, da bi tudi to lahko bil kvaliteten koncert, ki bi bil mogoče vreden ogleda. Je glasba, ki jo igrajo tako slaba? Mislim, da prav nasprotno. Še v osemdesetih letih, ko so skupine igral predvsem punk, bi bilo vse bolj razumljivo. Takrat so namreč izraz alternativa jemali še preveč resno in so prav zaradi tega igrali glasbo, ki je kazala njihovo drugačnost. In ta drugačnost jih je razlikovala tudi od večine vrstnikov, ki jih zaradi tega ni mikalo, da bi si ogledali njihov koncert. Danes pa bi alternativo lahko povezovali s celotno mladino, z napredkom celotne mladinske kulture. Res je, da hoče vsaka skupina ustvariti nekaj novega, nočejo se počutiti komercialne že na samem začetku. Igrajo tisto, kar jim je všeč, izkaže pa se, da je to všeč tudi drugim. Večina ima rada hitrejše ritme, pa naj gre za neopunk, grange ali kvaliteten rock, s pravim jazzom, bluesom ali soulom se mladi ne ukvarjajo.

Kje so torej tisti, ki bi lahko iz dobrih skupin naredili še boljše, ne boljše po kvaliteti, to naj bo skrb skupin samih, temveč boljše v smislu bolj znane? In znane bodo skupine postale takrat, ko se bodo

lahko predstavile pred širšim občinstvom.

Rešitev je lahko v tem, da skupine vztrajajo in prirejajo koncert za koncertom, vendar jim prekmalu zmanjka prostora, ponavljanje koncertov na istih mestih pa ne prinese željenega učinka, saj gredo skupine počasi na živce že same sebi, ne le drugim. Druga rešitev je v mladih, v njihovem mišljenju in spoštovanju lastne kulture. Prav to slednje je potrebno temeljite spremembe. In na tem mestu je ta članek poziv vam, da ga poslušate in naredite nekaj v tej smeri - začnite pri sebi, potem povabite prijatelje, povejte vsem, da je bilo vredno... Drugi del te rešitve temelji na tistih, od katerih so mladi odvisni. Njih je treba, če se jim zdi jo štirje klubi dovolj, da se lahko predstavi množica dobrih skupin. Kaj ni Ljubljana prestolnica slovenske kulture in s tem tudi mladinske kulture? Velikokrat imam občutek, da se jim celo to zdi preveč (problem elektrike na Metelkovi je sicer res povezan s povsem drugimi stvarmi, vendar pa daje to še kakšno možnost manj in predvsem spravlja vse skupaj na slab glas).

Vendar imam občutek, da ni vse izgubljeno za mlade glasbenike. Predvsem smo naredili prvi korak v pravo smer; nihče se ne boji biti član glasbene skupine, nikomur tega ne branijo.

Vendar pa mladi ne ostanejo vedno mladi. Kam gre njihov talent in želja po druženju z glasbo potem? Morda je staranje povezano s spremembo tistega, kar nam je všeč, morda s pomankanjem časa. Dejstvo je, da je glasba mladih nekaj, kar ustreza predvsem njim samim in zato bi bilo prav, da jim pustimo, da se je naužijejo.

Naj zaključim z odgovorom na vprašanje: Kaj ima žena od tebe? Zastavil sem ga Vladu Kreslinu, ko je končal z navduševanjem šentviških gimnazijcev. Takole je odgovoril: "To je kompleksno vprašanje. Ko se kdaj menim s katerimi kolegi iz mladih lejt, pa jih pitam: 'Še kaj špilaš?' dobim same take odgovore: 'Nej, sem se oženil,' 'Sen se poročil,' ... Kaka je to baba? Moja je mene vzela z muziko, pa me bo z muziko tudi 'mela. Ker če bi jaz nehal špilati, ne bi bil več isti človek, bi me b'lo samo še pol.'" Na prvi pogled mogoče ne sodi v moj prispevek, daje pa nam odgovor na vprašanje iz naslova in sicer odgovor iz ust profesionalca, ki je tudi sam začel tako - mlad, mogoče še z večjimi problemi.

Andrej Težak

Nasvidenje čez sto let

Stoletnica filma je k sreči mimo. In če hočemo izvedeti kaj o prihodnosti, se moramo ozreti v preteklost. V čem je skrivnost uspeha Hollywooda? V čem je problem Evrope? Izhodišče filma je tako kot pri umetnosti nasploh vendarle eno samo; reče se ji (mu) človeški dotik, za njim pa je nuja po izražanju - komunikaciji idej in poetike. Od tu dalje pa se smeri razvoja filma tako razlikujeta, da sta v skrajnem primeru že zmerljivki: v Evropi je žalitev pojem "komercialni film", v ZDA pa "art film". Izvori razlik, kot jih vidim, so striktno kulturološki: evropski človek je preživel stoletja kuge, lakote, strahotnih vojn, ameriški človek že več kot dvesto let ni imel vojne na svojih tleh. Vajen je zmage in samo enega vodila: uspeha. Odtod je tudi amerškemu gledalcu tradicionalno samoumevno, posplošeno rečeno, da v dveh urah preмага zlobne fante in osvoji žensko. Kljub izjemam gre vendarle za približno tak vzorec, toda povsem ironično dejstvo je, da je prozaična struktura hollywoodskega filma stalno ena in ista, in to takšna, kot so jo uveljavili veliki evropski dramati: starogrški klasiki, Shakespeare, Ibsen... In dalje, gre za problem pripovedovanja zgodb. Kaj je bil Šund (1994), ki je sicer ekstremen primer, pa vendarle: tri preproste zgodbe, s čevkanjem razširjene na dve uri. Človekova, recimo temu mitološka percepcija se od jamskega ognjišča do interneta ni bistveno spremenila: še zmeraj potrebuje zgodbe in povprečen gledalec se ponavljajočih vzorcev njihove strukture niti noče zavedati; če pa pogledaš kakih dvajset

filmov na teden, ugotoviš, da vlada strahotno pomanjkanje izvirnosti in da nastane na leto kakšnih pet zares dobrih filmov. In jasen znak za idejno sušo je neverjeten uspeh sodobnega praznega eklekticizma družbe Tarantino & co.

Najnovejše nemške sociološke raziskave so pokazale, da današnja mladina (pod 30) ni zainteresirana za aktiven seks, da so njihovi spolni odnosi redki in brez entuziasma; za to generacijo dobe visoke tehnologije so skovali celo izraz "generacija LSD" (Low Sexual Desire). Hkrati je to generacija, ki hodi najpogosteje v kino. Malo verjetno se zdi, da bi LSD efekt pomenil višanje intelektualnih kapacitet, prej obratno, da gre za pasivno konzumersko orientirano generacijo. Primer in opomba: od generacije, ki je sposobna pred državnim parlamentom protestirati za nekakšne prehrabene bone, tako ali tako ne pričakujem nič dobrega. Torej: očitno je, da ljudem vse bolj primanjkuje volje, da bi se prebili skozi počasne narativne tokove evropske kinematografije in se rajši prepuščajo tekoči, dinamični, simpliciistični dieti ameriških filmov. Spet dodatno ironičen je svojevrsten festivalski fenomen: splošno hvalo žanjejo tisti ameriški filmi, ki so nastali v t.i. neodvisni produkciji in v nekaterih pogledih spominjajo na evropske art filme (skoraj vse kritike vrže to od polaskanosti in ugodja na hrbet), medtem ko evropski filmi, ki se poskušajo prilagoditi ameriškim standardom, vsi po vrsti propadejo.

Vzvodni in opore t.i. hollywoodske tržne moči, ki navsezadnje prev-

ladajo pri uveljavljanju osebnih vizij, so seveda premnogi, najpomembnejši pa je sistem, oziroma filmska industrija. Kako naj se male kinematografije borijo za trg, ko pa ne morejo vleči za te vzvode. Spet banalen primer: povprečen gledalec, ki največ prispeva v kino blagajno, ne gre gledat filma tega in tega režiserja in večinoma tudi ne žanra, gledat gre film z Bradom Pittom. Za njim pa stoji cela industrija in pravzaprav cela kultura, ki jo je Warhol idealno, čeprav ironično definiriral kot kulturo imidžev. V primerjavi z Ameriško kulturo podob je Evropa pač kultura idej. Obstaja pa tudi problem jezične in tematske razdrobljenosti (provincialnosti) evropskih kinematografij, kar pa vsaj v enem primeru ne bi smela biti ovira: v primeru žanra. Resda gre spet za polje, kjer so največ dosegli onkraj Atlantika, toda zares obstaja samo en žanr: to je žanr dobrega filma.

Zgodovina filma se zdi ena sama ironija, in v devetdesetih ni nič drugače. Primer: vsi kritiki so bili prepričani, da bo najpomembnejši film osemdesetih, ki bo vplival na celo prihodnjo generacijo, sicer komercialno neuspešna mojstrovina, Iztrebljevalec (Blade Runner, 1982); film, ki je neponovljivo vizionarsko združil žanr, stil in filozofijo. Izkazalo se je, da je film, ki je najbolj vplival na devetdeseta, Umri pokončno (Die Hard, 1988). Kaj drugega so namreč filmi, kot so bili Begunec (The Fugitive), Uničevalec (Demolition man), Hitrost (Speed), obe nadaljevanji, in pravzaprav vsi akcijski filmi, kot kloni filma Umri pokončno. Pa to ni problem zgolj akcijskih filmov; primer kaže na to, da devetdeseta pač niso tako tehnološko napredna, vizionarska in sofisticirana, kot je bilo pričakovati.

Slovenski film je hvaležen predvsem za kritike, da lahko trenirajo v cinizmu, težava pa je v tem, da noben naš režiser ne pozna Michelangeloovega izreka: nauči se biti obrtnik, to ti ne bo preprečilo, da bi bil umetnik. Kar je genij izrekel kot

dobrohoden nasvet svojim učencem, bi moral biti imperativ filmskim delavcem. Slovenski film bi se moral predvsem rešiti svoje preambicioznosti, obremenjenosti, navaditi bi se bilo treba timskega dela, scenariji bi morali ostati dlje na mizah in v načrtih in bodočih scenaristov bi moralo biti kakšno poglavje iz Nietzschejeve Volje do moči. Kako da tega nihče ne upošteva? Posneti bi morali tudi več filmov na leto z manjšim proračunom na film. Primer: Italija. Vsako leto posnamejo dvajset zanič filmov, pa vendarle pride vsako tretje leto ven mojstrovina (npr. Cinema Paradiso, Mediterraneo...). Če malo snemaš, je malo možnosti za uspeh. Če ni obrtniške kontinuitete, še manj.

In za konec še nekaj skrajno osebnih mnenj. Od vseh sodobnih tokov, ki to niti niso, od vse te strahotne multimedije prihodnosti, interneta in ostalih kratkočasnih igračk ne pričakujem ničesar, razen banalnega kratkočasa. Na leto nastane, kot že rečeno, kakih pet do šest dobrih filmov, in ponje je treba na festivale. Kar pride v kinematografe je en sam strahoten gnoj, in večina kritikov v pomanjkanju boljših idej to hvali. Glavnina filmov, ki si to ime res zaslužijo, je že bila posneta, in to pred uvedbo barvnega celuloida. Ponje je treba v kinoteko. Tam je še zaslediti osobne vizije originalnih umetnikov, kot so bili Fellini, Bergman, Kurosawa, Renoir. Ostalo je v glavnem nepomembno. Taki ljudje se danes ne rojevajo več.

Gorazd Trušnovec

Waterworld v dimu ali zakaj je Kevin Costner zmagal?

O najdražjem filmu vseh časov, velikem projektu Kevina Costnerja in režiserja Kevina Reynoldsa, smo slišali in brali mnogo slabih kritik. Tem mnenjem se pridružuje tudi Marcel Štefančič Jr. v svojem članku (Mladina, 30. 10. 1995) Povodni mož. Mnogokrat pove, da gre za "postholokavstni eko-spektakel". Nerazumljiva se mi zdi uporaba besede holokavst, za katerega SSKJ pravi, da pomeni: 1. žgalna daritev starih Grkov in Rimljanov, pri kateri se daritvena žival popolnoma sežge; 2. množično uničenje ljudi, navadno s sežigom. Ker v filmu Waterworld voda zalije kopno, bi bila bolj smiselna uporaba besede kataklizma, ki prihaja iz starogrške besede kataklýzo s pomenom: poplavljam, preplavljam, razlívam se, potopim itd. Če se je led stalil, še ne pomeni, da so ljudje zgoreli. Še eno dejstvo zaznamuje vse ocene tega filma, in sicer to, da je glavno merilo kvalitete filma 175 dolarjev.

V nobenem članku o filmu Waterworld ni natančneje opozorjeno na ime morskih razbojnikov, ki jih vodi karizmatični vodja, samodržec totalitarnege tipa. (Dennis Hopper.) Njivo ime je interesantno zato, ker je pač res čez vsako mejo neumno - Kadilci (Smokers). So zlobni, nasilni in živijo kot divjaki. Uporabljajo motorizirana prevozna sredstva (izpušni plini!), strelno orožje in podobno (mutant Costner uporablja nekakšne harpune). Karakteristične so tudi izjave, kako sovražijo (seveda Costnerjeva) jadra. Ampak ta dejstva nas samo zavajajo od resnice.

Pravo bistvo Kadilcev je kajenje. Kajenje cigaret pa nima neke naključne funkcije, ampak je bistveno vpleteno v dejanje. Poglejmo, kje se ta motiv kaže.

Nihče drug ne kadi, razen njih samih. Veliki Pridigar svoji raji deli cigarete. Da pa je motiv kajenja globlje vpleten v samo strukturo dogajanja dokazuje to, da Kadilci s kajenjem ustvarijo nekakšno meglo okoli svojega

plovila - brez upoštevanja tega, bi bila ta megla slabo motivirana, saj je prej v filmu sploh ni. Kevinu to omogoči, da se neopažen vtihotapi na ostanke njihovega tankerja. Kajenje jih v resnici hudo prizadane. Ta misel ima v filmu svoj trenutek blišča: med zborovanjem na krovu in govorom vodje kamera ujame davni napis na tankerjevi zgradbi. Spomnimo se, da je tanker popolnoma zarjavel in da je vsa druga barva že izginila. To, da se je napis ohranil, je torej pomenljivo. Napis je velik pet krat petdeset metrov ali več in je rdeče barve, piše pa: NO SMOKING (torej PREPOVEDANO KAJENJE). Kadilci kadijo na tankerju! Takoje Kevinu končni obračun zelo olajšan, saj mora samo vreči baklo v naftne rezervoarje in tako elegantno opravi z večino piratov. (To, da uporabi baklo, naj nas ne moti, saj je povezava vzpostavljena s poprejšnjim Pridigarjevim metom čika v rezervoarje, ki naj bi testiral pripravljenost in pozornost njegovih podanikov.) Mogoče tudi ni naključno, da oženj obljuje ladjo nekako zahrbtno - kot rak.

Zmaga dobrega je zato, v nasprotju z drugimi akcijskimi filmi, dodatno motivirana in tega dejstva ne gre spregledati. Ta element je tuj zgodbam tipa: dobri premaga kup slabih, saj so te zmage praviloma nemotivirane.

Kadilci so neodgovorni, saj se vozijo z vozili s pogonom na fosilna goriva, ki so bila gotovo eden od vzrokov za kataklizmo, nikakor pa ne glavni razlog zanjo - še posebej ne delajo škode v vodnem svetu. Oni niso ustvarili vozil, ki so onesnažila svet, to so storili 'dobri znanstveniki'. Njihov problem je preprosto v njihovi neskončni neumnosti, ki jih pogubi. (Kot zanimivost naj dodam, da so tudi vesla njihov atribut - počasnost; če veslaš na tankerju, še večja neumnost - dobri Costner veslo na primer uporabi samo za udarec po zadnjici lepotice, ki jo vozi s sabo - Jeanne Triplehorn.) Reveži so skoraj tragični, ko pocrkajo

kot črvi v lesu. Gre bolj za ironijo kajenja kot dejavnosti, ki simbolizira človekovo neumnost nasploh.

Treba si je zastaviti vprašanje, zakaj so propadli tudi prebivalci kovinskega atola, ki so bili skrajno ekološko osveščeni. Ti bi najraje reciklirali še samega Costnerja. Njihova krivda je v tem, da so nestrpni do drugačnih od sebe. Ne spoštujejo drugega v njegovi drugačnosti, ampak omejuje prostor svoje civiliziranosti samo na same sebe. Tujce preprosto ubijejo. Njihova temeljna vrednota je spreminjanje drugačnega v sebi, torej nespoštovanje drugačnosti. Nekoč davno so hoteli tudi svet spremeniti po svoji podobi, ta pa jim je vrnil s kataklizmo. Njihov propad zato ni naključen, ampak je prav tako eksemplarni kot propad kadilcev. Tudi oni so zli in za kazen zgorijo. Ostane samo še mutant? Ne!

Ko natančneje pogledamo skupinico, ki se druži in reši na kopno, vidimo, da osebe niso kar tako izbrane. Deklica - Tina Majorino - je gotovo nekaj posebnega, saj ima kopno že v sebi (tetovirana risba na hrbtu). Druga oseba je de-

beli varnostnik z atola, ki je edini nosil v sebi etični imperativ, ki temelji na redu in ne na sebičnosti. Triplehornova je pač romantični ideal, stari izumitelj pa tudi ni tako zelo anti-patičen (čeprav nosi s sabo element znanosti, ki je oblika volje do moči - vsaj tradicionalna znanost, ga smemo razumeti kot kačo, ki jo redijo na prsih? Verjetno ne). Za svoje kvalitete so nagrajeni s kopnim, ki ni pušča, ampak Raj.

Toda, za propad sveta ni dovolj tako rafinirana oblika zla, kot jo vidimo v 'ekologih'. Za katastrofo je bistven še kup idiotov, ki bo potepal vse sublimirane ureditve in ki bo deloval kot vztrajnik. Kadilci pridejo in uničijo vse. (Mene osebno bi kot kadilca ta film užalil.) Ali je rešitev v mutaciji v ribe?

Če sedaj za konec strnem poanto v en stavek ...: Kevin Costner je torej zmagal zato, ker ne kadi.

Aleš Vaupotič

Grossmanova nagrada

V filmu *Get Shorty* pride obiskovalec v Hollywoodu do producenta in mu reče: "I have an idea for a movie." "Oh, yeah," odgovori producent, "and who doesn't?" Na študentski razpis za letošnje Grossmannovo nagrado se je odzvalo 39 piscev, ki so poslali skupaj 41 scenarijev za kratke dokumentarne, igrane ali eksperimentalne filme. Po mnenju žirije profesorjev z AGRFTja je bil najboljši scenarij Jana Cvitkoviča, ki bo poleg slave dobil še 250.000 SIT. Avtorja predstavljamo, prav tako tudi ostale pisce, katerih scenariji po mnenju žirije izstopajo po kvaliteti. Voila!

Jan Cvitkovič

JAN CVITKOVIČ, Rop stoletja
 - rojen 20.9.1966
 - živi v Tolminu
 - absolvent arheologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani
 - to je bil njegov prvi scenarij, do zdaj je napisal le štiri (zelo) kratke zgodbe
 - razmišlja o več novih scenarijih, ima ideje za dva kratka filma in enega

celovečernega

- "Zamisel za Grossmannovo nagrado se mi zdi izvrstna, menim da se na ta način lahko zbere na kup zelo zanimive in izvirne scenarije, k sodelovanju pa pritegne ljudi, ki sicer morda nikoli ne bi prišli v stik s filmskim ustvarjanjem. Mislim, da po tej plati igra ključno vlogo tudi višina odkup-

ne nagrade, ki je za vsakega povprečnega študenta precej mamljiva. Sicer pa sem slišal, da so v Sloveniji vložki v scenarij, glede na celotne stroške filma, skoraj zanemarljivi. To se mi zdi smešno. Kot če bi razvijal vesoljski program, nakup dragih delov za raketo pa bi kompenziral z nižjo plačo razvojnega inženirja. Uspeh zagotovljen!"

Mitja Kokol

MITJA KOKOL, Deček in smeti
 - rojen leta 1970
 - živi v Ljubljani
 - študira živilsko tehnologijo na Biotehniški fakulteti

- prej se ni ukvarjal s scenariji, ko je pa "napisal kakšno pesmico"
 - razmišljaš o novem scenariju? "Absolutno!"

- kaj meniš o zamisli za Grossmannovo nagrado? "Dobra zamisel. Čudno, da se tega nihče ni spomnil že prej!"

Petra Rupnik

PETRA RUPNIK, Roza nedelja
 - rojena 1975
 - živi v Piranu
 - študira tehnologijo prometa na Visoki pomorski in prometni šoli v Portorožu

- "Z literaturo se, razen pisanja šolskih esejev, prej nisem ukvarjala."

- "Menim, da je Grossmannova nagrada odskočna deska za mlade

ustvarjalce in za nov scenarij imam idej že na pretek, tako da pisanje novega scenarija ne bo problem. Zamisli zanj pa črpan kar iz vsakodnevnih dogodkov."

Marko Kovač

MARKO KOVAČ, Indija Koromandija
 - rojen leta 1971
 - živi v Ljubljani
 - "priložnostno študiram strojništvo"
 - "To je bil moj prvi scenarij, moje poprejšnje ukvarjanje z literaturo pa je omejeno na srednješolsko pisanje opravičil za prešpircane ure. Čeprav priznam, da bi se v predalu našlo še kaj."

- "Pravzaprav niti ne razmišljam o novem scenariju, ker ti vedno pridejo bolj sami od sebe ali vzpodbujeni s posebnimi vrstami substanc."

- "In še (mogoče malo daljše) mnenje o Grossmannovi nagradi: fino, lušno in sploh zabavno. Omejitev na študente se mi je zdela v začetku zelo restriktivna, toda pokazala se je za zelo posrečeno. Veseli me, da razpis ni imel določene teme, ampak smo lahko pisali po svojih željah. Upam, da

se bo z enoletno tradicijo nadaljevalo, ne samo zaradi denarnih sredstev, ki jih obubožani študentski scenaristi lahko pokasirajo, ampak zaradi samega druženja (in predvsem žura), do katerega je prišlo po delitvi. Edina pripomba, ki pa v bistvu nima neposredne zveze z Grossmannovo nagrado, je rahlo obupno stanje na AGRFT, kar se materialnih sredstev tiče seveda, ki nam onemogočajo, da bi se več scenarijev realiziralo."

ELENA PEČARIČ in **MATEJ RAZINGER**, Državljanstvo - na čakanju
 - rojena 1971, rojen 1974
 - Elena živi v Škofijah, Matej v Trzinu
 - Elena študira filozofijo in sociologijo kulture, Matej psihologijo - Filozofska fakulteta
 - "Nimava nobenih predhodnih

izkušenj, niti glede scenarija niti glede pisanja literature (razen pesniških poskusov - večinoma neuspelih)."

- "Zdi se nama lepo, da je različnim študentom dana možnost, da se preizkusijo v pisanju scenarijev. S tem sprejmejo izziv uresniče-

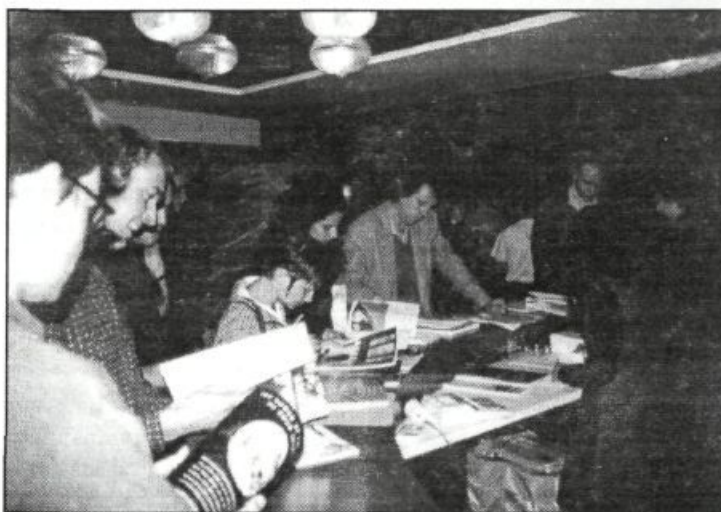
vanja svojih idej. Pohvalno je tudi to, da je najboljši scenarij denarno nagrajen in kljub temu ni čutili komercialnega vpliva. Opazila sva, da je v ozadju Grossmannove nagrade prisotna resnična naklonjenost filmski umetnosti."

Arhitektura in revije - "postpiransko samospraševanje"

Zadnji konec tedna v novembru so se v Piranu zbrali mnogi, ki jih zanima arhitektura. Tema 13. Piranskih dnevov arhitekture je bila "Arhitektura in revije", razmišljanje ob njej pa namenjeno vlogi besede v arhitekturnem delu in odnosom, ki nastajajo med dvema tako različnima medijema. Tridnevni seminar je bil zasnovan kot predstavitev petih arhitekturnih revij: AB in Piranesi iz Ljubljane, Domus iz Milana, Quaderns iz Barcelone in L' Architecture d' Aujourd' hui iz Pariza. Z orisom uredniške politike posameznih revij ter predstavitev arhitektov in piscev, ki s svojim delom sodelujejo v njih, so skušali pokazati, da ločitev besede in risbe oziroma zanikanje ene ob drugi, ni mogoča, kajti obe sta posledica misli, ustvarjalne zamisli, ki zasnuje nov predmet.

Ob razmišljanjih predavateljev (Janeza Koželja, Nicola di Battista, Eduarda Soto de Moura, Eduarda Bru Bistuerja, Jean-Paul Roberta, Manuela Gausa, Christina de Portzamparc, Tomaža Brateta, Vojteha Ravnikarja, Francesca Dal Coja in Gina Valleja) je bilo jasno, da odgovornost arhitekturnih revij ni prav nič drugačna ali morda manjša od tistih, ki predstavljajo ostala področja človekovega delovanja. Njihova naloga je pravzaprav bolj zapletena, kajti prenašati morajo trodimenzionalni svet prostorske misli, prostorskega jezika, ki je mnogo bolj intuitiven, v dvodimenzionalni svet racionalnosti besede in slike. Ta vloga mediatorja jim lahko daje moč manipulatorja,

kreatorja dramatične resničnosti, lahko pa tudi pokaže kraje in poglede, ki jih morda nismo hoteli videti. In kot je uvodoma v svojem predavanju dejal Janez Koželj (profesor na Šoli za arhitekturo): "Arhitekturna revija je za obstoj in razvoj arhitekture produktivna ali destruktivna kot spremljajoči ali dodatni medij arhitekture: lahko jo razvija ali omejuje, lahko jo razodeva ali prikriva, lahko jo pro-

movira in indoktrinira, lahko jo povezuje ali polarizira, kar so vse oblike prirodnega toka stvari, ki se vselej sklene s spremembo." Arhitektovo delo je poleg stalnega samospraševanja nenehno na zagovoru, nenehno prehaja skozi natečajne, kulturne, gospodarske, ... filtre in tudi prikaz njegovega dela v reviji je že posledica neke kritike in presoje. Prav ta moč presoje, ki je dana urednikom, pomeni nevarno bližino manipulacije, kajti zaradi modne naravnosti, tehničnih omejitev, ... lahko izniči ves trud in delo

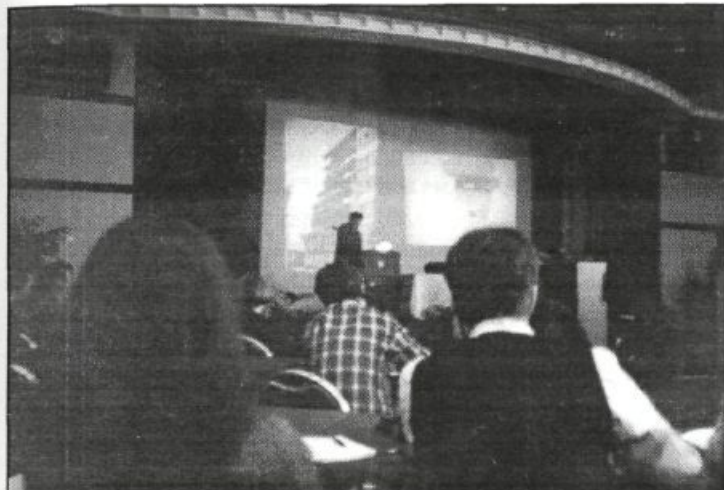
posameznega arhitekta, skupine ali celo nekega obdobja. Ni nam treba dolgo iskati primera za prikaz takšne moči medijev: Jože Plečnik si, žal, sam s svojim delom ni uspel zagotoviti današnje "slave" - zanimanje strokovne javnosti za njegove prostorske zamisli in rešitve so ustvarili avtorji velike pariške razstave oziroma mediji, ki so ji namenili veliko pozornost. Kljub temu, da so njegov sloves v veliki meri ustvarili prav mediji, celo revije, pa je njegov odnos, kot vzgojitelja, do pisanja v mnogih generacijah slovenskih arhitektov zapustil strah, da je z arhitekturo, ki jo je potrebno pojasnjevati z besedo, nekaj narobe: arhitekti naj le rišejo, pisali pa bodo zanje drugi. Kaj pa mislili? Ali ni risba le posledica misli, ideje, ki pa je nedvomno po-

trebna, da se lahko le-ta materializira kot rešitev v prostoru? Tako kot je misel vedno pred risbo, načrtom, je načrt vedno pred materializacijo v prostoru. In pred tem končnim dejanjem urešnitve, misel živi v reviji. Vloga revije je torej v tem, da nam govori o idejah, da nam prenaša misli o delu. Sam prostor, stavbo v njem pa lahko resnično razumemo le "v živo", z neposredno izkušnjo in zaznavo z vsemi čuti.

Znotraj razmišljanj o posameznih revijah iz različnih držav ter s tem iz različnih

družbenih in kulturnih okvirov, je bilo hitro mogoče razpoznati specifično vlogo slovenskih arhitekturnih revij. Morda je zgodovinsko pogojeno, da se ne le na področju arhitekture, ampak tudi literarnega, gledališkega, slikarskega, ... ustvarjanja vloga neke strokovne revije izraža kot okvir delovanja določene skupine posameznikov, ki skušajo skozi revijo izoblikovati in kot končni cilj tudi udejanjiti, materializirati neko idejo. Hkrati pa s takšnim delovanjem prevzamejo vlogo vzgojitelja. Na ta način lahko ovrednotimo tudi revijo AB, ki je sprva s samovzgojo in samoizobraževanjem skušala ponovno ovrednotiti in razkriti izvore v arhitekturi šestdesetih let in v Ravnikarjevi šoli. Skušala je tudi zapolniti praznino, ki je nastala z brezciljnostjo sedemdesetih let in ponovno vzpostaviti kontinuiteto tradicije. S svojim vsestranskim delovanjem je revija odstranila meje moderne ter jo izpopolnila in nadgradila.

Kaj pa pomenijo arhitekturne revije ljudem izven stroke, brez strokovnega znanja, ki je mnogokrat pogoj, da nekaj ne le gledamo, ampak tudi vidimo? Problematika komuniciranja med uporabnikom arhitekture in arhitektom ter arhitekturo samo je bila dolgo odrinjena ob stran, kar je v nekem obdobju privedlo do oddaljitve arhitekture od realnega sveta in stvarnih problemov bivanja ter hkrati do popolne izključitve nestrokovnih medijev. Prav zaradi nekomuniciranja in s tem povezanih neuskkljenosti, je mesto do skrajnosti preraslo v nenačrtovani produkt načrtovanih operacij. Po besedah enega od predavateljev je potrebno ponovno vzpostaviti pravilno zaporedje: najprej smo ljudje in šele nato arhitekti, vsebine najprej pripadajo ljudem, šele nato arhitektom, ki jim dajo obliko. Mnoštvo interesov, videnj in stališč, želje po razumevanju in ob-

veščnosti na eni strani, na drugi pa spreminjanje arhitektovega poklica, njegovo strukturiranje in specializacija zahteva vedno večjo interdisciplinarnost ter s tem povezan nov odnos stroke do javnosti. Ob tej prepletenosti, do neke mere celo konfuznosti, je toliko bolj pomembno, da arhitektov miselni proces ohrani suverenost, s katero bo porajajoči prostorski načrt presegal raven tržnega artikla.

In kje je, ob takšni množici interesov, problemov ter hkratnem iskanju lastne poti, mesto študenta arhitekture, kateremu je "še dovoljeno" polzkušati, od katerega celo pričakujejo, da bo raziskoval abstraktne in marginalne miselne konstrukcije? In kako naj ob tem ohranja "ravno pravo" oddaljenost od realnosti, v kateri se bo ponovno znašel, ko bo tovrstnih akademskih preizkušanj konec? Eden od načinov je vsekakor lahko tudi sodelovanje na tovrstnih srečanjih in vzpostavljanje kritičnega odnosa do njih. Piranski dnevi arhitekture so ena redkih, če ne celo edina seminarjska prireditev te vrste pri nas, kjer se izmenjujejo misli predavateljev, arhitektov iz različnih delov Evrope (letos so bili iz Portugalske, Španije, Francije, Italije in Slovenije). Celotno mesto v teh dnevih živi v arhitekturnem duhu. V Ljubljani bi se tak dogodek verjetno izgubil v množici kulturnega dogajanja, oziroma bi ostal zaprt

znotraj šolskih sten. Ob morju, preko katerega smo v vsakem trenutku del celega sveta, pa misel zaveje drugače in beseda drugače steče. Zato je škoda, da se je mnogo študentov zaradi drage vstopnice, stroškov bivanja, tudi zabave, tej izkušnji moralo odpovedati. Ob misli, da so v sosednji Italiji v začetku decembra ob 50. obletnici založniške hiše Electa organizirali predavanje petih, v tem trenutku morda najbolj znanih arhitektov (Anda, Eisenmanna, Johnsona, Rossija in Gehryja) kar zastonj, se nam kar milo stori pri srcu. Vprašamo se, ali je res vse samo v denarju in koliko so krivi sami organizatorji, da denarja ni in da prireditev ni bila bolj komercialno izrabljena, ne zgolj s prodajo vstopnic, ampak tudi z organizacijo prodaje tujih predstavljenih revij, za katere je bilo veliko zanimanja. Torej bo moral organizator vložiti več truda in domišljije v iskanje virov financiranja.

Dokaz, da je delovanje posameznikov mnogokrat odločilnega pomena pri vzburjanju interesov družbe in vodilnih občinskih mož za delovanja študentov in njihovih videnj določenih problemov v mestih, je ponovna oživitve arhitekturne delavnice, ki je nekoč že spremljala Piranske dneve arhitekture, nato pa je zamrla. Spoznali so, da je rešitev iz tako mnogokrat - tudi na letošnjih predavanjih - omenjene krize arhitekture lahko prav v neobre-

menjenem pogledu študentov na probleme prostora, mesta, posameznika in družbe. Kot spremljajoča prireditev je bilo v križnem hodniku minoritskega samostana postavljenih na ogled pet projektov oziroma pet prostorskih zamisli o rešitvah problemov v Piranu. Izdelala jih je skupina študentov v času arhitekturne delavnice v maju '95, ob mentorstvu Vojteha Ravnikarja in Maruše Zorec. Naloge so bile izbrane ob sodelovanju piranske občine: ureditev parkiranja oziroma projekt garažne hiše, ponovno ovrednotenje sedaj popolnoma degradirane doline med Piranom in Bernardinom s tovarniškim kompleksom Salvetti, ureditev zelenega pasu v mestu, oživitve in ponovno ovrednotenje ostankov cerkvice sv. Bernardina ter preureditev opuščene svetilnika.

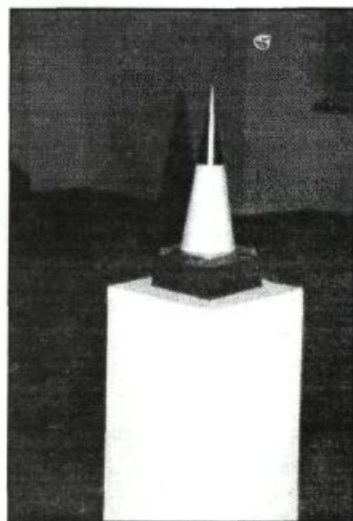
Druga, zelo izvirno zasnovana spremljajoča prireditev, ki pa je na žalost ostala precej prezrta, je bila razstava "Arhitekturne revije v Sloveniji". S pomočjo simultanih diaprojekcij so skušali orisati razvoj arhitekturnih revij v našem prostoru. Iz vidnega bi lahko na kratko zaključili: vsako obdobje, vsaka skupina ustvarjalcev - nova revija. Zelo značilno za slovenski prostor!

In nazadnje še: "Apel podoba na ogled postavi..." V piransko mestno galerijo. Razstavo projektov za nagrado Piranesi so sestavljala dela arhitektov iz Avstrije, Hrvaške, Italije, Madžarske in Slovenije. Med študenti so se "pobirale stave" o tem, kdo bo dobitnik nagrade. In večina se je opredelila tako kot žirija "starejših kolegov", kar je samo po sebi sicer lahko pomenljivo, lahko pa preprosto pomeni, da je tisto, kar je nedvoumno dobro, neodvisno od trenutnih modnih prepričanj ter starosti in izkušenj gledalcev. Torej žirija je nagrado Piranesi za leto 1995 podelila Hansu Petru Woerndlu za krajinsko opazovalnico ob jezeru Mondsee v kraju

Loibichel na Zgornje Avstrijskem. Postavljena je bila leta 1993 kot lahka fleksibilna lesena konstrukcija, ki funkcionira kot hitro postavljeno prizorišče za prireditve na prostem. Objekt danes ne stoji več, kar je prav tako pomenljivo, kajti tudi s tem se izraža njegova jasna ideja o nedoločenosti in nedokončnosti.

Naj to "postpiransko samospraševanje" zaključiva z željo?, ki sicer ni bila izrečena na Piranskih dnevih arhitekture, pač pa zapisana v drugi številki novega časopisa študentov Šole za arhitekturo: "Želim vam, da bi čim več mislili in pisali. Morda pa bi kdaj pa kdaj, v prostem času, tudi kaj narisali?" (V. Brezar)

*Grazia Ferlazzo,
Damjana Zaviršek*

Buldožer - urnitev nikoli odpisanih

Skupino Buldožer je leta 1984 Le-ksikon jugoslavenske muzike definiral kot "pouzdanu rock-atrakcijo". Več kot deset let je minilo od izida njihove prejšnje plošče. Zadnja leta je bilo tu in tam v medijih slišati, da spet praskajo, potem da snemajo nov album, potem da je novi album tik pred izidom, in končno, da so trakovi za nov album zgoreli v požaru studia Tivoli. Na novo posneti material je zdaj vendarle izšel pri Helidonu (in le golo naključje je, da je Boris Bele, pevec skupine, urednik te založbe). Na prvem promocijskem koncertu njihove nove plošče Noč se je drugega decembra v klubu Barfly v Celju zbralo občinstvo vseh starosti. V desetih letih je zrasla tudi nova generacija, ki Buldožerjev še nikoli ni imela priložnosti slišati v živo. V zraku je bila radovednost, ki spremlja povratnike - kaj je iz fantov nastalo v teh letih - in morda tudi tiha skrb, ali bodo uspeli obraniti sloves.

To zadnje je bilo odveč. Kljub tehničnim težavam so fantje s svojim igranjem dali občutek, da jim nista važna poza ali denar, ampak glasba, čisti rock feeling in tudi kanček zdravega smisla za humor, kar vse se je pri večini predstavnikov naše stare garde (na tem mestu jih ne bomo imenovali), že zdavnaj izgubilo.

Ko si je pevec Bele po koncertu že privezal dušo s steklenico Zlatoroga, je prisedel za mizo v klubu ter se pustil obkrožiti s šopkom deklet in se, posebej za Tribuno, obstreljevati z vprašanji z dvojne ženske fronte hkrati.

Tribuna: Kako bi naslovil članek o Buldožerju v Tribuni?

Bele: Ne vem, kako bi ga. Vem, kako ga ne bi. Zadnjič sem bral v Delu članek o Kameleonih. V Studiu City so nas pred enim mesecem skupaj dali v rubriko Stari prdci se vračajo. Kameleone je izdal Helidon in so zdaj v bistvu šlageraši. Torej, tisti članek o njih je nosil naslov Ne sramujemo se svojih let. Teга naslova ne bi dal.

Tribuna: Kdaj ste imeli zadnji

koncert?

Bele: Če ne štejem nastopa "Muzikanti za Acota", takrat ko je pogorel Tivoli, pred desetimi leti.

Tribuna: Ste od takrat prišli ponovno skupaj ali ste ostali skupaj ves čas?

Bele: Skupaj smo že pet let. Ko pridejo fantje v leta, veš, ob nedeljah zjutraj igrajo mali nogomet, medtem ko žene kuhajo kosilo. Mi smo namesto nogometa začeli vaditi, najprej precej neobvezno. Malo se je zavleklo, ker smo igrali tako - vaja, potem pa en mesec nič zaradi ob-

veznosti. Potem so nam trije komadi uspeli, čedalje bolj nas je držalo in v nekem trenutku smo si rekli - to mora biti plošča.

Tribuna: Zasedba je v osnovi ista kot prej.

Bele: Ja, samo basist je drug. Ven Jemeršič. Mariborčan.

Tribuna: Precej mlajši je od ostalih. Kje ste ga našli? Je slučajno sin koga od vas?

Bele: (se smeje) Mogoče je, ampak tega ne smem povedati, lahko bi komu škodovalo.

Tribuna: Kje ste po poti izgubili Fea?

Bele: Šel je v Kobarid. Ko so mu starši umrli, je počasi prevzel

Bele: Jaz nisem opazil nobene treme. Je pa res, da za igranje pogoji niso bili najbolj idealni. Ni se slišalo dobro, monitorji niso delali, igrati pa smo morali, kot da je vse v najlepšem redu.

Tribuna: Kakšen bi rad, da bi bil položaj Buldožerja v Sloveniji? Kaj bi radi dosegli s svojo glasbo?

Bele: Mi bi radi spet dobili svoj prostor. Kaj smo mi? Pop nismo. Alter tudi nismo. Mi smo Buldožer. Hočemo imeti publiko, ki ima rada Buldožer in ki pride na naše nastope. In pa, hočemo biti čedalje boljši. Želeli smo si igrati. Album smo naredili zato, da bi imeli alibi, da bi lahko igrali. Ni moralno, da greš igrati po desetih letih, pa nimaš niti enega novega komada.

Tribuna: Kakšna je bila v resnici škoda v požaru?

Bele: Ansambel je to stalo 17.000 mark, ker so nam zgoreli instrumenti, za katere ne bomo nikoli dobili odškodnine. Firmo je stalo 10.000 mark, ponovno snemanje pa 8.000 mark.

Tribuna: Mogoče česa niste ponovno posneli?

Bele: Ne, smo pa posneli še dva nova komada, ostali pa tudi niso čisto takšni kot prej.

Tribuna: Že prej so vam nekateri precej zamerili, ker so bila vsa besedila v hrvaščini. Tudi na novi plošči jih je nekaj. Ali tudi zdaj ciljate na širše področje?

Bele: Nismo imeli posebnega načrta. Na novi plošči je več besedil v slovenščini kot v hrvaščini. Ampak tako je nanoslo. Absolutno sta za nas prostor, kjer bomo igrali, Slovenija in Hrvaška. Dvaindvajsetega decembra imamo koncert v Zagrebu, v Hali sportova. Mislim celo, da bomo na Hrvaškem bolje sprejeti kot tu. Prve reakcije so boljše. Posnamemo video in naslednji dan je že

kmetijo, ki zdaj trpi pod njegovim vodstvom. Zelo redko ga vidim. Včasih pride v Ljubljano, da se javi.

Tribuna: In Marko Brecej?

Bele: Za Marka pravzaprav ne vem, zakaj je pustil skupino. Še se videvava. Bila sva si blizu, potem sva se pa odtujila, čeprav sva še zmeraj prijatelja. Ampak to ni več isto. To je tako, kot če ženska hodi s kakšnim frajerjem, pa gresta potem narazen.

Tribuna: Če ti povem, da so vaši zvesti fani imeli tremo pred koncertom, kako je bilo z bandom?

na zagrebški televiziji. Na ljubljanski televiziji pa pravijo, ja, če bo skupina Spin odpovedala, ker z njimi smo nekaj dogovorjeni, pa če bo nevmkdo nevmkaj, ga bomo dali, če ne, bi pa to prihranili za januar. To je njihov sistem. Nastop v oddaji Roka rocka smo odklonili, tam bo samo video. Gianni nas je povabil v svojo oddajo na A-kanalu...

Tribuna: Stojan vas ni povabil?

Bele: Stojan nas ni povabil.

Tribuna: Kaj pa Beograd in Buldožer v Beogradu?

Bele: Ves čas nas vabijo, naj pri- demo igrat, vendar sem jim povedal, da imam moralne zadržke in da bomo to odložili za nedoločen čas. Tam smo bili precej uspešni in smo imeli velike koncerte. Zanimivo je, da so, recimo, Leb i sol, ki sem jih videl na nekaj koncertih, imeli tam ponavadi publiko okrog sedemsto ali osemsto ljudi. Zdaj pa sem slišal, da so imeli, odkar se je vse skupaj razkosalo in so prišli iz Makedonije kot tujci, štirikrat poln Sava center, ki sprejme štiri tisoč ljudi. Mi smo prej imeli po tri do pet tisoč poslušalcev. Iz tega sklepam, da bi imeli zdaj tam poln stadion.

Tribuna: Kaj pa politični protesti slovenskih glasbenikov proti nastopu srbskih glasbenikov in konkretno Bore Čorbe v Sloveniji?

Bele: S tem se strinjam, ker situacijo zelo dobro poznam. Ko sem bil v Beogradu in sem mislil, da bi kaj izdali, nihče ni hotel, nihče si ni upal. Kar pa se tiče Bore, povedali so mi, da me je v Mladini hvalil. Sam tega nisem bral. Drugače pa, Bora je velikosrb, nacionalist, jaz pa nacionalistov ne maram, na živce mi grejo. Zamerim mu, ker je šel preveč v politiko in to na nepravilni način.

Tribuna: Kakšna se tebi zdí rock scena v Sloveniji? Je dovolj, da si dober ali je treba imeti podporo?

Bele: Uspeš tako, da si res dober.

Ne potrebuješ niti podpore medijev. Poglej, naša plošča je zunaj mesec dni in komade vrtijo minimalno, kar smo pričakovali, ker to pač niso radijski komadi. Televizija tudi nima oddaj ali pa nas ne vabijo, intervjujev niti nimamo, tale je drugi. Enostavno, treba je igrati. Tako kot danes. Potem si je pa treba reči, joj, kako zanič smo igrali, moramo drugič boljše. In potem je treba igrati naokrog, od mesta do mesta, od dvorane do dvorane, boljše, pa še boljše.

Tribuna: Kakšna je glasbena izobrazba članov benda?

Bele: Precej visoka. Uroš poučuje kitaro v Škofji Loki. Činč je nediplomirani muzikolog. Jaz sem naredil srednjo glasbeno šolo iz violine. Bobnar ni čisto samouk, hodil je v Italijo na neko privatno šolo. To je prava

"... a sad ja sam!"

stvar. V enem letu se naučiš toliko, kot bi se pri nas naučil v desetih letih. Malo smo se torej potrudili, da bi kaj znali. Ampak to ni bistveno. Če dolgo igraš, se nekaj tehnično naučiš, čeprav si samouk.

Tribuna: Če bi ti zdajle potrkala na vrata mlada nadebudna pevka in vprašala, če bi ji napisal kakšno skladbo, bi jo vrigel skozi vrata?

Bele: Ne bi je ravno vrigel skozi vrata. Ampak to, da so trkale, se je že dogajalo in odgovarjal sem, da ne bi. Jaz nisem nikoli nikomur napisal komada. Se že zase dovolj namučim. No, to ni mučenje. Jaz same-

mu sebi napišem zelo malo komadov, ker sem zelo len. Res, če me že kaj stisne ali me kdo brcne v rit, naredim komad. Nimam tistega slovenskega - delat, delat, dajmo delat. Jaz se rad zabavam. Včasih, ko je treba napraviti skladbo, imaš dobro idejo, ampak na njej je treba delati. In če takoj ne uspe, jo kar pustim. Pri vsaki plošči imam debel zvezek z raznimi na pol dokončanimi teksti, pri katerih nisem bil več v istem razpoloženju in jih nisem znal dokončati. Ostanajo tisti teksti, ki jih naredim zelo hitro.

Tu je tok pogovora zmotil natak, ki je prišel pobrat naročila, in še vrsta drugih motečih dejavnikov. Zato namesto zaključka sledi ekskluzivna enodejanka Zadnji cigaret.

Boris: (odgovarja na obtožbe, da do sedaj v intervjuju še ni povedal ničesar ubijalsko smešnega): Res nimam potrebe, da bi v intervjuju

nasmehne.

Najstnik še vedno dreza.

Boris (vljudno): Poglej, neetično od tebe je, da zahtevaš, da ti dam zadnji cigaret. Če bi imel dva, bi ti ga dal. Lahko me sicer prosiš za ta cigaret, jaz pa ti lahko rečem ne.

Najstnik (z bebavim nasmehom): Saj, saj, ti si slaven, ti si faca, ti si kul, ti si to lahko privoščiš.

Boris (pokaže na pivo, na škatlico s cigareto in na dekleta, ki ga obkrožajo; s še bolj oproščujočim nasmehom): Saj, saj, eni pač imamo vse, drugi pa nič.

Najstnik se odmaje.

Suzana (se vrača k temi): Svojega managerja imate radi?

Boris: (prikimava) Radi. Manager je član benda. Zamenjali smo jih že precej. Eden od njih se je obesil. Ne vem, če zaradi nas. Eden je skočil pod vlak.

Vse oči se uprejo v sedanjega managerja. Fant se zazdi nekoliko zaskrbljen.

Irena: In vaš odnos do glupis? (glupi = glupa groupie, glej ovitek plošče Pljuni istini u oči, op.a.)

Boris (oživi): Dobro, da si vprašala, vidiš, tu je bistvo vsega problema. Mi smo začeli igrati zato, da bi dobili ženske. In potem, ko nam je enkrat uspelo, je bilo žensk toliko, da si sploh ne moreš predstavljati. Na koncertih. Te kličejo. Ti pišejo. Te čakajo pred stavbo. In mi smo se začeli temu izogibati. Nekateri člani skupine so začeli nositi črna očala. Jaz sem si pustil brado. Nekateri so si zrastle trebuhe. V končni fazi smo rekli, da je najbolje, da nehamo igrati, pa bo mir. Deset let nas ni bilo na sceni. Danes je prvi koncert po desetih letih in glej (pokaže z roko po omizju), eto, opet...

Suzana in Irena Ograjenšek

stresal finte. Starejši ko si, bolj racionalno trošiš energijo. Kar me veseli, dam v tekste. Ljudje se postarajo. Včasih smo se na vajah pogovarjali o ženskah, danes pa o tem, kje in kaj koga boli. Ni več toliko energije, kot je je bilo včasih...

Ob omizju se pojavi manager.

Boris: Kontrola, khrrr... ja, še nikoli nismo imeli toliko energije kakor danes, polni smo novih idej, vse nam gre z lahkoto...

Mimoidoči najstnik (od alkohola majav v nogah): Ej, a mi daš en cigaret?

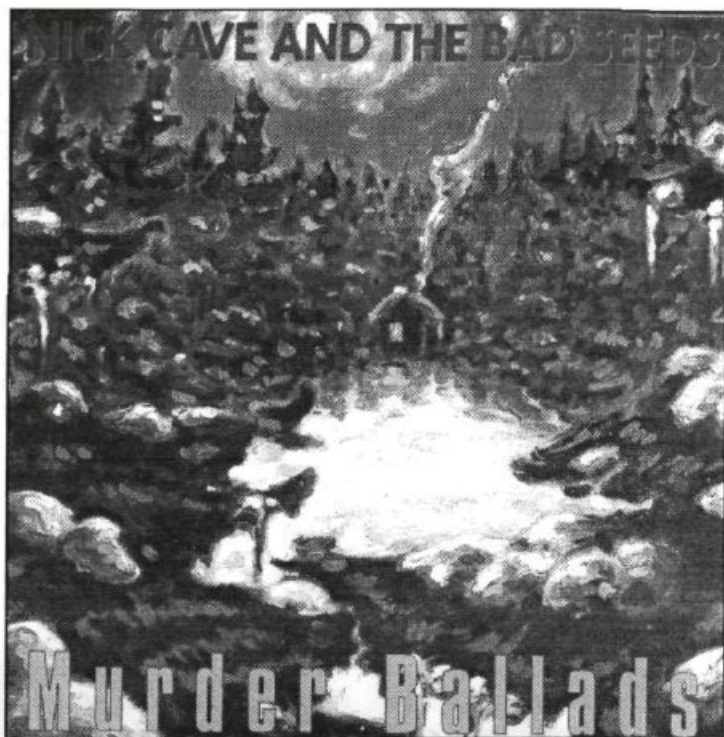
Boris pobrska po škatlici (Marlboro lights) in ugotovi, da je v njej še ena cigareta; opravičujoče se

Koncepti

Prav pred kratkim sta na trg prišla dva izdelka dveh uveljavljenih glasbenikov, o obeh je bilo napisanega že veliko, nemara preveč, in še eno razmišljanje prav gotovo ne bo ničesar spremenilo. Pa vendar. In ker si to "pa vendar" pravico jemlje tudi vsaj eden od obravnavanih, naj bo.

Nick Cave je po splošnem mnenju tukajšnjega življa genialen, izviren glasbenik, in veličasten poet subtilnosti. Sprašujem se, kaj vse te ljudi navdušuje; njegovo navdihovanje - ki v nekaterih primerih ni samo na krajo meječ eklecticism, kar bi bilo še oprostljivo, saj je to legitimna praksa: med drugim je v osemdesetih upal na dan kar z neizvirno zbirko blues revizij *The Firstborn is Dead* ter zbirko priredb *Kicking Against the Pricks*, po kateri si želi človek poslušati samo originale - njegovo navdihovanje torej pri zatohlem melosu ameriškega Juga se očitno odlično oprijema turbobne vzhodnoevropske duše (kajti, nenazadnje je bil do nedavnega Cave precej minoren pojav velemestnih darkerskih klubov, filmov Wima Wendersa in vzhodnoevropskih zatemnjeno križankastih prizorišč). Je občudovanja vreden njegov omejen literarni talent, ki ne seže preko jeceljajočega preigravanja tradicionalnih folk songov in posodobljenih biblično-metaforičnih referenc? So zanimive njegove stalno iste obsesije, o katerih piše že vsaj dvanajst let - saj so vsa besedila zgolj kombinacije nekaj vzorcev: moški so zblojeni čudaki, ki jih ali kaj preganja, ponavadi kakšne pobožnjaške alegorične fantazmagorije, ali pa koga preganjajo, ponavadi ženske, in te v njegovih pesmih zelo slabo končajo. To je prav fenomenalno: Cave redno ubija ženske že

dvanajst let (domnevam, da to upravičuje z verzom iz emtivijevskega hitiča *Where the Wild Roses Grow*: "All beauty must die"), pa te še zmeraj predstavljajo - upal bi si trditi - večino poslušalstva. In potem ti pride ta človek na dan po osmih podobnih albumih z, kdo bi si mislil, zbirko morilskih balad, v katerih se spet odvija vse po zgornjem vzorcu. Kdor se torej ni preobjedel njegovih konceptnih plošč, saj je vsaki poskušal nalepiti neko novo, izvirno tematiko, je dobil v zbirko samo še eno. In nič več. Plošča je odvečna in dolgočasna; vsak začetniški kitarist, ki se trudi na verandi kake barake v Delti okoli New Orleansa je izvirnejši in izpovedno čistejši kot tale avstralski našminkani mračnjak. Šminko mu dajejo seveda aranžmaji, ki pa so prejkone zasluga njegovih odličnih sodelavcev - čeprav so ne nepomembni podatki, da je na primer njegova Slaba semena že pred leti zapustil Barry Adamson, ki se je že tokom sodelovanja s Caveom, pozneje pa še posebej izkazal kot vsestransko izjemen avtor; da sta tako Blixa Bargeld pri svojih *Einstuerzende Neubauten* kot Mick Harvey, ko je šel na svoje, pokazala neprimerno večje ustvarjalne potenciale, ko nista bila v bližini pompozno mračnjakega Cavea; in nenazadnje, to sicer ni relevanten podatek, ker problem načeloma ni v vsečnosti, pa vseeno: nekaj Morilskih balad je vseč celo mojemu znancu, ki je oboževalec Severine. Vsi ti sicer precizno detajlirani vokalno-instrumentalni aranžmaji so naredili njegovo glasbo bolj sprejemljivo za širšo publiko, prav tako kot dueti s PJ Harvey ali nekdanjo pop ikono Kylie Minogue, nekje ob strani pa se pojavita še Shane MacGowan ter Anita Lane:

karaoke priredba Dylanove pesmi *Death is Not the End* (Ja, poleg štiklov Stagger Lee ter Henry Lee še ena priredba od skupno desetih pesmi), v kateri se vse to množstvo vokalstov združi, smešno spominja na Predinov projekt *Zdravljice*, ki je nastal približno v istem času kot Dylanov original. Cenena patetika. Da povzamem: ker mu v osemdesetih letih ni uspelo umreti od heroina, je Cave posnel terapevtski album *The Good Son*, in ker pač ne zna početi nič drugega (njegov vnaprej hvaljeni roman *And the Ass Saw the Angel* je povsem potonil, v filmu *Ghosts of the Civil DEad*, ki naj bi bil "njegov", je odigral povsem minorno vlogo) še kar naprej ostaja samo projekt za poslušalstvo, ki mentalno ni preraslo najstniškega melanholizma, in to spretno vnovčuje - po potrebi, pač. V kratkem pričakujem Nick Cave unplugged album - live ploščo je ponudil tako že predzadnjič.

Ne morem pa skrivati začudenja, kako je lahko nekaj povsem drugega David Bowie, tako njegov najnovejši album "1. Outside" kot koncert, ki smo ga imeli pred kratkim priložnost uživati v prenatrpani hali Tivoli. Začudenja ob v nekaterih pogledih tako podobnih življenjskih zgodbah, le da ga Bowie

v vsem daleč prekaša - pa temu ne botruje le razlika v letih, čeprav bi lahko poanto izpostavil že tu: precej mlajši Cave je na odru videti postaran in iztrošen, skoraj petdesetletni Bowie pa po vitalnosti prekaša marsikaterega mladostnika. Cave se je v mladosti nekaj bavil s slikarstvom, Bowie je ne le ikona rock'n'rolla marveč poleg Warhola skoraj pojem pop arta, je slikar, zbiralec in filmski igralec. Cave dela konceptualne albume, Bowievo življenje je koncept, nerazdružljiv od njegovega ustvarjanja. Bowie je mutantsko množstvo iz kreativne shizofrenije razvijajočih in prepletajočih se osebnosti. Pa dovolj o karieri: ta je tako fascinantno polna in nenavadna, da prekaša domišljijo nasploh. Mogoče zveni pretenciozno, toda poleg soundtracka za film *Strange Days*, ki prihaja na naša platna, se mi zdijo Bowiejevi zadnji dosežki, katerih povsem kredibilen odsev je bil njegov koncert, edina glasba za fin-de-sieclovsko nelagodje, ki ga doživljamo. Zgodba o albumu "1. Outside", njegovem najboljšem albumu zadnjih petnajst let, se navsezadnje niti ni še prav začela: možnih interpretacij je zaradi kompleksnosti nešteto in v osnovi vendarle ocenjujem koncert; toda ta se je navezoval predvsem na

njegov zadnji album, poleg tega, da je v uro in ričetrt trajajočem nastopu z rahlo ironično distanco (česar Cave verjetno ne bo nikoli sposoben) preletel tudi nekaj glavnih dosežkov osemdesetih. Ob enako konceptualno zastavljenem nastopu je Bowiejeva vitalnost, brezkompromisnost, ustvarjalno outsiderstvo s prijetno mero samozavesti, in artistična kredibilnost (z veliko mero okusa urejena estetska scenska postavitvev in razsvetljava) naravnost fascinantna; spremljevalna skupina odličnih glasbenikov, ki preko perfekcije do eksperimenta obvladujejo instrumente ter njegova karizmatična privlačnost seveda tu niso nepomembni - čeprav me čudi, da organizatorji niso pozorni na dejstvo, da ljubljanska publika (ki je tja enako očitno zašla, ne vedoč, da je Bowie na The Outside turneji - prišla je na koncert globalne megazvezde, dobila pa manifest umetnika) potrebuje predskupino, da bi se ogrela. Tako se je razživila šele proti koncu. In kakšen bis! Na vitalistično, pa nič manj hrupno priredbo White Light White Heat bi lahko bili ponosni celo sami avtorji The Velvet Underground, ki so ena izmed Bowiejevih bistvenih referenc, in najboljša popotnica v noč je lahko bila samo Ziggy Stardustovska Moonage Daydream. Bravurozno.

Gorazd Trušnovec

PLESNI STUDIO INTAKT ŠOU PREDSTAVLJA

SEMINAR SODOBNEGA PLESA IN FIZIČNEGA GLEDALIŠČA KRISNA LEE HANKS

"JUST TILL HERE ALL GOES WELL"

KDAJ?	KJE?	CENA?
OD 19. FEBRUARJA DO 1. MARCHA class: 18.00 - 20.00 poredelek, torek, sredo delavnica: 13.00 - 16.00 torik, sredo, sobota, nedelja	v sili dvorani študentskega nastaja v Rdeči oslini PRILAGE IN INFORMACIJE PS-INTAKT ŠOU Kersnikova 4, Ljubljana tel.: 131-79-19 int. 226 od 19.00-12.00	študent mladi classi 6.000 8.000 delavnica 10.000 12.000 classi in delavnica 12.000 16.000

PS-INTAKT ŠOU v Ljubljani vam predstavlja 3 tedenski seminar s plesko, koreografijo in plesno pedagogijo Krisno Lee Hanks, ki odpre.

class sodobnega plesa, kot avtorice sodobnih plesnih tehnik z ugihi jazz, baleta in principi učenja Grotowskega

delavnica "JUST TILL HERE ALL GOES WELL", kjer bomo raziskovali ravnotežje in ta ravnotežja momenta poravnavanja v cirklu skupine.

iztočnica: Obovsko telo, kulturno okolje

Inspiracija: drug drugemu

Namen: komunikacija

spremljajoče dejavnosti:

Vidno vožer s Krisno Lee Hanks

Zaključna produkcija seminarja 7. marca do 20°

Vidno danco festival

KRISNA LEE HANKS.

je doktorčeta študij na Indiana University Bloomington ZDA. V toku svoje kariere v Chicagu in New York City-u je plesala v naslednjih skupinah:

AKASHA and CO.,
VITAL SIGNS DANCE COLLECTIVE
THE PAUL TAYLOR DANCE CO.
TWILA THARP DANCE
MTV TELEVISION

Po pobodu v Evropo leta 1990 je Krisna Lee Hanks nastopala v Londonu, Parizu, Moskvi in Amsterdamu. Sodelovala je tudi v vrsti projektov nazremske opere: "Rosa" v režiji Petra Greenway-a, "Moses and Aaron" v režiji Petra Stein-a in "Wortchen" v režiji Willyja Decker-a.

Obravnavajo Krisna Lee Hanks "tudi umetnica direktor gledališke koreografije "Raw Material", ter gostujoči predavatelj v "Slovenski akademiji" v Ljubljani in v PS-Intakt od marca 1995.

V letalski letovnici s Krisno Lee Hanks, pred tedaj naslednje umetniške projekte delavnice predavateljice v PS-Intakt: "Just Till All Goes Well", "Timeless Of Dialogue" v sodelovanju z umetnico Barbaro Oujfles, ki sodeluje na delu Jana Svobkovec-a - čelngarja režiserja (Marec/April) in "Moses and Aaron", koprodukcija nazremske opere na "Stiburger Festspiele".

RAZPIS

Študentska organizacija Univerze v Ljubljani - Enota za kulturo razpisuje natečaj za najboljšo študentsko kratko zgodbo, ki naj ne presega dolžine štirih klasičnih tipkanih strani (4 x 30 vrstic x 65 znakov). Podeljene bodo tri nagrade v skupni vrednosti 100.000 tolarjev (50.000, 30.000 in 20.000), najboljše zgodbe pa bodo odkupljene.

Strokovno žirijo bodo sestavljali mag. Tomo Virk in mlada literarna kritika Mitja Čander ter Vid Sagadin.

Zgodbo v treh izvodih, označenih s šifro, pošljite najkasneje do 20. marca na naslov ŠOU - Enota za kulturo, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana s pripisom "Za literarni natečaj". Pošiljka naj vsebuje tudi zapečaten, s šifro označeno kuverto s podatki o avtorju (ime in priimek, naslov stalnega bivališča, telefon ter potrdilo o vpisu na eno od fakultet Univerze v Ljubljani).

Rezultati natečaja bodo razglašeni na posebni prireditvi v maju v Galeriji ŠOU Kapelica na Kersnikovi 4, naslednji dan pa jih bodo objavili tudi osrednji slovenski mediji.

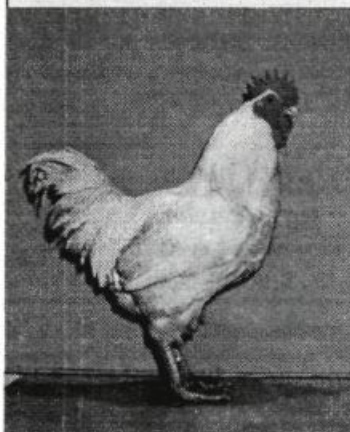
Vse študentke in študente vabimo, da zavihtite pero in preizkusite svoje pisateljske sposobnosti!

DAVID
BOWIE

Kokoši in uprašanje resnice

(ta članek naj preberejo samo kokoši)

Drage kokoši! Vse, kar je v tej številki zapisano o kokoših, je ena sama debela laž. Če na primer nekdo piše o kokošji modi, potem mu nikar ne verjemite. Pomislite, ali je sploh mogoče, da imate kokoši svojo modo (?). Na kolenih vas prosim: ne verjemite takšnim butastim domislilcam! Kar mlad človek reče, ni nujno, da drži. Vsekakor pa je že samo dejstvo, da mlad človek sploh kaj reče, pozitivno. Nekdo je v tej številki zapisal: "Kokoši imajo svoj svet, svojo demokracijo, gospodarstvo, svojo vojsko, umetnost..." Ne, ne, ne... (To nisi ti!) To ne more biti res. Ali je lahko še kaj bolj butastega kot to, da se kokoši med sabo poročajo? Kokoši naj bi celo pisale in izdajale knjige. Zdaj pa mi prosim povejte, drage kokoši, kje ste še videli, da bi kokoši govorile, razmišljale oziroma do-

segle takšno stopnjo razvoja, da bi se mogle zavedati svoje lastne identitete in jo opisati v knjigi? Čisti nesmisel!

Spominjam se, da so pred leti na naši slovenski televiziji predvajali Muppet Show. Tudi tam so bile prisotne kokoši. Ampak nekaj je treba vedeti, tiste kokoši niso bile kokoši, ampak lutke. Tako je: lutke. To pomeni, da so jih upravljali ljudje in tudi govorili namesto njih. Najbrž se vsi spomnite Kljunača, onega hripajočega kokošjerejca z zavitim kljunom. On pa je bil resnična oseba! Skrbel je za svoje kokošje lutke, pisal scenarije za njihove medsebojne dialoge in jim na svoje orientalsko glasbilo igral kokošje uspavanke. Toda on je bil puran.

Mi, piščiči o kokoših, se dobro zavedamo naše moralne odgovornosti, ki nas zavezuje, da bi o pernatih bitjih poročali kar se da objektivno. Ampak tokrat smo napravili izjemo. Vsi kokošji članki, ki so objavljeni v tej številki Tribune, niso napisani zato, da bi jim verjeli, ampak zato, da bi se jim smejali. Naša naloga je biti duhovit, ne pa objektivni, in sicer predvsem zato, ker mislimo, da smo Tone, Miha in jaz - Janez sila zabavni ljudje. Nihče nima boljšega humorja, kot je naš, kokošji humor. Hočemo tudi početi nekaj koristnega v življenju. In še nekaj: mladi smo. Mladi smo, zato naši starši zahtevajo od nas, da enkrat za vselej napravimo nekaj iz sebe. Polni smo raznih bebiističnih domislic (bebizem pomeni v filozofski terminologiji nekaj povsem nekoristnega, nehumane in bedastega), polni smo idej o kokoših v trgovini, kokoših v eksplozivnem kurniku, kokoših v kuhinji, kokoših v silosu in celo o kokoših na Luni, ki sestopajo iz lunarnega modula in izrekajo naslednje besede: "Dragi purani! Vse, kar je v tej številki zapisano o puranih, je ena sama debela laž." In tako pripovedujemo in pripovedujemo razne, izmišljene zgodbe o nadrealističnih, virtualnih kokoših. Ja, takšne so te naše kokoši... Do konca butaste. Mi smo jih ustvarili, zato prevzemamo vso odgovornost nase. Spoštovane kokoši, priznamo, grešili smo, zato nas lahko obtožite na kokošjem sodišču. Zlahka boste dobile tožbo. Ampak mi vemo, da ste kokoši dobre po sreju. Zato boste zlahka oprostile našo napako, še posebej zato, ker se zavedate, da je vsakršna ideja, ki se poraja v mladem človeku, pozitivna, ne glede na to, ali je naperjena zoper nekoga, v tem primeru zoper vas, kokoši. Zato vzemite to naše kokošje blago kot nekaj, za kar nismo odgovorni osebno, oēs kaj lažete po časopisih, vzemite to kot nekaj, kar sploh ni res, oziroma nekaj, kar je daleč od vsakršne resnice.

v imenu vseh kokošjepiscev

Klemen Pisk

Govor Adolfa Kodajsa na kokošjem taboru v Šenčurju

Že kar nekaj let se naša mlada država vzpenja kvišku in naše peruti bodo kmalu sposobne leteti kot še nikoli v preteklosti. Samo še malo, pa bo. Naše kokoši delavke s pridnim čepenjem znesejo že skoraj toliko jajc letno kot prej. Zadnji rezultati so res slabši, vendar naše kokoši managerke vztrajno kljuvajo na predpasnike branjev in iščejo nove trge, saj smo precej starih izgubili. Izboljšajmo kakovost naših jajc. Jajce je potrebno dolgo valjati gor in dol po črevesju, da se lupina odebeli in postane sijoča. Potem previdno razprite anus, da se kakšno jajce ne ubije, kajti vedite: 'Vsako ubito jajce je izgubljen delček bruto jajčnega proizvoda'. Tako se bomo razvile še bolj. Že sedaj prehitavamo kokoši iz Etiopije in Madagaskarja. Tam so kokoši zelo nerazgledane in ne poznajo sveta. Za angleško glasbeno lestvico še slišale niso. Živijo zelo bedno življennje. Najbolj pridne na svetu pa so japonske kokoši. Razlog je v njihovi zgodovini. Valijo dan in noč, zato so kar malo čudne - to povedo že njihove čudno povešene veke, ki se zapirajo navzgor.

Ne pozabite na prehrano. Ko boste lačne, jejte le slovensko pičo. Že tako preveč uvažamo in naša bilanca je porazna. Bajе nekdo v Brežicah uvažā celo navaden hlevski gnoj. Kot da naš domača ni dovolj dober za spanje. Le domača piča bo dala okusno meso in jajca, ki bodo res made

in Slovenija. Tudi preveč oddaljiti se od kurnika ni dobro. S tem se naša jajca zapravljajo drugje in to spet ni dobro za trgovino.

Kmalu se bomo torej slovenske kokoši lahko postavile ob bok višje razvitim kokošim. Že sedaj nas uvrščajo med prvorazredne v vsem kokošjedolu. Ko obiščejo naš kurnik se zelo čudijo in pravijo, da so naša jajca že skoraj povsem jajčasta in vse smo pohval zelo vesele. Kaj poreklo kokoši opazovalke šele čez čas, ko bomo pri nas s posebnim postopkom nosile zlata jajca. Profesor Dak je skupaj s kokošmi-znanstvenicami razvil posebno metodo. Kmalu bo potrebno le zamižati, si močno zaželeli zlatih jajc, trikrat globoko vdihniti, nato pa počasi, zelo počasi otresati z jetri, da se bo naredila čim trša lupina. Takrat bomo torej tudi me ob levem boku. Zavladalo bo prijateljstvo in naša srca bodo odprta glave pa še bolj. Strokovnjaki so izračunali, da bomo kar petkrat pametnejše. Zato bomo enakovredne v društvu narodov. V naših očeh ne bo plahosti in naši kljuni ne bodo čebljali manjvrednih besed, ampak glasno vzklikali kokokoko ko.

Z zasnežene Gorenjske za Tribuno

August Zlatoper

Kurnik leta v Sloveniji

V 20. stoletju je iznajdba novih konstrukcijskih sistemov in materiala spodbudila najbolj drastičen zasuk v razvoju kurnikov ali kurjih hiš, kakor imenujejo svoje hiše kure meščanke. Zatohle kurnike so zamenjale dišeče kurje stolpnice, neogrevani prostori, katere je prej grela zgolj para prepotenih peruti, so s pojavom centalne peči za vekomaj odpisali mrzloto s svojih zidov. Kurniki so postali simbol napredka kurje rase vsepovsod po svetu. Tudi slovenski kurniki ne zaostajajo pravnih za madžarskimi, avstrijskimi, celo za makedonskimi ne. Ravno zato se je Zveza za kulturo bivanja odločila, da podeli nagrado za najbolj urejeno in najlepšo kurjo vilo. Putica Utica in Pete Line sta obiskala vse prostore na Slovenskem, kjer prebivajo kure in se soglasno odločila, da nagrado 200 kg krmil za nesnice prejme Koko Serjevski iz Spodnje Besnice. Čestitamo! Vilo, kakršno vidimo na sliki si lahko le želimo, da pa bi te želje postale resničnost, smo za nasvet povprašali kar samega Kokota Serjevskega.

Ali petelin premaga žirafa?

Gospod Koko Serjevski, kako vam je uspelo zgraditi takšno lepo hišo?

Doma imam številno družino in kot zaveden član makedonske kurje skupnosti na Slovenskem se bom trudil, da bom še naprej pošten.

Verjetno ste vložili veliko truda v to hišo? Ste fizična dela opravljali sami? Bi šli še enkrat gradit isto hišo?

Jaz se bom trudil po vseh močeh, da bom skrbel za svoje kure. Rad imam piške. Za koža naj pa delam, če ne za svoja piščeta.

Kaj ste po poklicu? Vam je ta poklic kaj pomagal pri graditvi vaše hiše?

Rad bi se zahvalil vsem, ki nas podpirajo. Še so dobre kure na tem svetu.

Mislite v prihodnosti hišo še kaj polepšati?

Tuhtam, da bi opremil fasado s prezračevalnim sistemom kuravol. Zdaj pa, če bo kaj denarja, pa ne petelinček ne cekinček ne ve. A sem v redu povedal?

Gospod Serjevski želimo vam še veliko užitkov ob udobju v vašem čudovitem kurniku v Spodnji Besnici.

Pogovarjal se je

Miki Petelinki

KOKOŠ MESECA

Ni ga petelina, ki se ne bi vsaj na skrivaj ozrl za njo, ko se ona sprehodi po ljubljanskih ulicah. Jerneja Dobrowodska je poljskega rodu, v Slovenijo se je pripetelinila takoj po osmojitvi. Ker na Poljskem razmere takrat niso bile preveč rožnate, je rade volje sprejela snubilo Pete Orpingtona, angleškega veleposlanika v Sloveniji. "Da," je rekla. In Pete jo je takoj odpeljal v Slovenijo. Ni pa računal Pete na to, da bo v Sloveniji Jerneja Dobrowodska postala glavna zvezda ljubljanskih ulic. Trume petelinov se gnetejo za njo, kadar gre Jerneja dvignit denar iz kokobankata. Pete Orpington enostavno mora zaklepati svojo ženo v stanovanje, če ne želi, da mu jo spel-

Jerneja Dobrowodska

je kakšen mlajši samec. Pa kako je tudi ne bil!

Njena prsa so kot silikonska, njene modre oči so tleča žerjavica, ki speče še tako mrzlokrvno kačo, in noge, nožice njene so travne bilke, ki jih prepogiba lahen vetrič izza Kamniških Alp. Koža tvoja, hej juhej, smrdi po vonju dehtečih vrtnic. Daj, naj se dotakne moja perut tvojih bedrc, in grahastega vratu, oh, ne morem več, ne morem več dihati, Jerneja, ne da bi stiskal tvoje meso brez kosti. Naj bom Hanibal, in te pojem vso, z rožo vred, ki dela senco tvojim grahastim kocinam. Oh, Jerneja, naj odklenem tvoja zaklenjena vrata. Dragi moj Watson, naj bom tvoj Sherlock Holmes. O Hastings, poglej, jaz sem tvoj Hercule Poirot. O Dean Martin, glej, tu tvoj Jerry Lewis. O Ivan moj Cankar, poglej, tu je Murn, Kette in Župančič. O Olio, jaz sem tvoj Stan. Tom, postani Jerryjev prijatelj. Da te zaprem v ciborij in častim kot aljaško boginjo Mrzlo Koko.

mš

In vse kokoši so se podrekale...

Niti na pamet ne morejo vrli Ljubljanci prešteti vseh ptičjih iztrebkov, ki ležijo povsod po mestu: na ulicah, na strehah avtomobilov, pod podstrešji veleblagovnic. "Guana", kakor pravijo v dialektu ptičjemu dreku, se je nabralo precej tudi na okenskih policah stanovanj...

In ptice so sklenile

Zgodilo se je namreč to, da so ptiči kot so lastovice, ščinkavci, taščice, vrabci in mestni golobi, začeli bitko z urbanim mestom, ki jim uničuje njihov "dom sveti", kakor so sklenile na nekem ptičjem zborovanju. Najpa-

nasvet so poprosili kraljevega orla, ki je domoval na pečinah daleč za gorami. In res je prihrumel izpod skal Škrlatic in Špika in letel nad mogočnimi dimniki Jesenic, se spustil v prelepo in široko kotlino vse do velikega mesta Ljubljane. Letel je ponosno in mogočno, njegova krila so plahutala z vetrom in že od daleč so vzbrstele lipe, drevesa so plašno odzvanjala orlovo plahutanje. V Medvodah ga je ptičja delegacija od daleč pričakala in dva bela goloba sta ga iz spoštljive razdalje spremila proti mestu. Neki kmet iz Gameljna je ravno takrat štel svojo zemljo, ko je zagledal na nebu čuden spreved. Mahal je pticam in trdo oko, vajeno kmečkega dela in trde vzgoje otrok, se je orosilo. Še dolgo je gledal za ptiči, v ozadju pa se pripravljalo k nevihti. Vzel je svojo jopo in se počasnih korakov odpravil proti domu. Teža nevihte pa je pritiskala na svet.

Jezne demonstrantke v svojih domačih kurnikih

metnejši kanarčki, ki so uspeli pobegniti iz kletk prelepih mestnih stanovanj so se zavzemali za načrten in organiziran boj z mestom. Na pomoč in za najmodrejši

Tistega skrivnostnega dne je bilo pod podstrehami hiš v stari Ljubljani zelo svečano. Boter orel je tiho čakal, da ptičje čivkanje pojenja, nato se je odkašljaj in začel. "Premalo nas je ptic, ki bi lahko resneje opozarjale meščane na to, da nas premalo upošteva. Naše sestre in brati, ki živijo v gozdu in na širnih planjavah se vam nočejo pridružiti, ker vas imajo že tako ali tako za izmečke mesta. Ostanemo ne preveč pamenti golobi, nekaj šepastih taščic, par degeneriranih šoj in obilo preveč čustvenih lastovic, ki pa so zelo zavzeti za plan, ki sem si ga izmislil in vam ga bom razložil. " In orel je debelo uro razlagal svoj pek-

Kmet Slavko jadikuje, ker sta se belka in rjavka pridružili sprevedu

lenski načrt. "Vse ptice, " je modro dejal, "morajo odleteti na podeželje in tam..." Več se ni slišalo, saj je staro Ljubljano pretresel zvok razburjenih ptic. Otroci na cestah so zajekali, matere so jih pograbile, moidoči pa so se razburjeno ozirali proti starim, osivelem streham.

Kokoši so odpotovale

Tiste dni so vaške kmetice s strahom pogledovale proti kokošnjakom. Kokoši: rjavke, belke, nesnice, ljubke mlade gospodične, vseh sort kokošjih kurtizan je glasno kokodakalo in se prerokalo o nečem imaginarnem, nečem, kar je ostajalo zapisano samo v oblakih, sredi potokov in nizkih rečnatih brez. Ptice so se zbirale nad kokošnjaki in merile kurje izcedke in iztrebke, jih pobirale ter jih s skrbjo in raziskovalno erudicijo preučevale. Vse več ptic se je zbiralo nad kmetijami, nad zvoniki in nad kozolci. In vse več kokoši se je pripravljalo, kot da bi odpotovale nekam daleč, v kraje, kjer je sonca luč močnejša, kjer se juž stika s severom, kjer je zapisano

hrepenenje zvezadam. Tja med rjavolase Ljubljance, tja, v deželo milo brez povratka. In ptice so dejale: "Dobro blato bo!"

Jutro je bilo sveže. Bilo je zgodaj, proti mestu pa so se valila krdela kokoši. Na čelu sprevedov so bili petelini. Vaškim pijančkom so se tresle roke, ko pa so videli sprevede, pa so mislili, da je konec sveta. Cerkovniki so zvonili, kokoši pa so ponosno racale proti glavnemu mestu, tja na glavno tržnico pred stolno cerkev in našo Plečnikovo tržnico. Kokoši so zbujale strahospoštovanje in grozo hkrati. Promet je bil ustavljen, nekatere kokošje frajle pa so začele kokodakati kokošjo himno: Vstani nam Rastislava. Veliko jih je prihajalo, vsaka si je našla svoj prostor pod soncem. Bilo je tudi veliko nereda, saj so topoglave kokoške skakale preko vrste in se prav po kokošje obnašale.

Vsepovsod je driska

V daljavi se je stemnilo. Na obzorju se je prikazal velik oblak. A to ni bil oblak. Če je človek bolj natančno

pogledal, je zagledal na tisoče in tisoče ptic, ki so v redu nosile kokošjo pičo. Ko so letele nad tržnico, so odvrgle vsaka po eno pšenično zrno, nato pa so odletele in se spet vračale nazaj. Kmalu je bilo na tržnici polno zrnja. Kokoši pa, ki so bile lačne od dolge poti in razkazovanja svojega perja, so neutrudno pograbile po piči.

Ko so ptice odletele se je začelo. Najprej je stisnilo mlade kokoške, ki so mislile, da jim bo razgnalo želodčke. Nato so skozi smrdečo ritno sapo spustile pravo drisko. Kasneje

no pile zastrupljeno in postano vodo. Nato pa je od njih samo še teklo. Ulice so bile drekave in v zraku je kisló smrdelo, Ljubljanci pa so vzeli pravico v svoje roke. Kokoši so začeli loviti in jih klati vsepovprek. Vse se je sprjelo, kokošja kri in njihova driska. Bila je tragedija in masaker. Tu pa tam je bezljala kakšna mala kokoška, prelita s kropom, za njo pa je vriskajoče tekla županova gospa z velikim, dolgim mesarskim nožem, ki se je kakor meč svetlikal na soncu...

Začelo se je mračiti

Še drobna svinja jih je gledala in se strašno jokala

so začele še stare kokoši, ki so iz svojih stoletnih riti spuščale take smradarije, da se bog usmili. Ta driska je bila zrelejša, kakor so bile zrelejšje tudi starejše kokoši. In so drekale. Prihrumeli so gasilci in prva pomoč. Nekaj kokoši so stlačili v avte, notri pa so jih veselí mesarji neutrudno klati. Ko se je razvedelo, je zavládala panika. Kokoši so bežale na vse strani, za seboj pa puščale pravo smrdljivo upostošenje. Sedaj, ko so videli, da so ljudje pohrustali nekaj njihovih tovarišic, so se odločile, da bodo driskale še bolj. Hitro so se spustile na bregove Ljubljance in pile, neutrud-

Ptice so letale vsepovprek. Bile so srečne. Kraljevi orel je priletel in si zadovoljno potresel krila. In vstajale so duše padlih kokoši, vstajale in se kopičile v zraku. Bilo je zadušljivo in soparno. Z dolgimi in hladnimi curki so gasilci čistili ulice. Kokošje duše so strašile s predrljivim in grozljivim kokodakanjem otroke in ljubljanske plašljivce. Vedno več duhov umrlih sirot se je zbiralo in pritiskalo k tlom. Takrat pa se je ulilo. Dežne kaplje so padale na vroče ulice.

Iz Polja,

Vaš Janez Špohar

Ljubezenska zgodba

Bila sem najlepša kokoš v našem kurniku. Vendar nisem bila samo lepa, temveč tudi najbolj pametna in izobražena. Vse, kar mi je manjkalo, je bil petelin, ki bi bil samo moj. Toda s tem so v kurnikih vedno težave - kokoši, še posebej neumnih, je ogromno, petelinov pa samo peščica. In še ti petelini, kolikor jih je bilo v našem kurniku, so bili ali škilasti ali šepasti ali brez perja, predvsem pa brez duhovne globine. Družabnega življenja v kurniku se nisem udeleževala, ampak sem dneve in noči presedela mad knjigami in večino časa sanjarija o svojem princu, za katerega sem vedno bolj mislila, da ga ne bom nikoli srečala.

Nekega dne je v naš kurnik prišel nov petelin. Bil je lep in postaven ter močnejši od naših petelinov. Ime mu je bilo Riki. Med kokošmi je završalo. Vsaka mu je želela priti čim bliže in kmalu je bil obkrožen s kopico kokodajočih kur. Najbolj ga je skušala omrežiti grahasta Kokica, najbolj domišljjava kokoš v kurniku. Njene prijateljice so s kljuni odganjale druge kokoši od njega. Tistega večera, ko je sonce že zašlo in se je ves kurnik razen mene, ki sem noči posvečala študiju, potopil v spanec, se je Riki še sprehajal naokrog in se razgledoval. Pri tem je videl lučko v moji linici in prišel pogledat, kdo še bedi. Ko je videl, da študiram liriko, se je zavzel in mi povedal, da tudi njega poezija močno zanima. Pozno v noč sva razpravljala o poeziji in drug drugemu recitirala najlepše verze iz zakladnice naših pernatih mojstrov. Bila sem navdušena, da imam končno nekoga, s komer se lahko pogovarjam o svoji priljubljeni temi. Takšni večerni pogovori so nama prešli v navado. Riki je preživljal dneve obkrožen z množico kokoši, ponoči pa je prihajal k meni in najini pogovori so postajali čedal-

je tehtnejši.

Toda takšnega sestajanja v kurniku ni bilo mogoče skriti. Kokoši so bile ljubosumne, še posebej Kokica, in postala sem tarča napadov. Kokica in njene prijateljice so skovale peklenko nakano. Nekega dne so zabile Rikija na drugi konec kurnika, name pa nahujskale petelina Čopka, ki je bil pred Rikijevim prihodom v kurnik glavni in se je hotel maščevati. Čopko se je spravil name in me pričel kljuvati po glavi. Začela sem kričati, vendar mi je zamašil kljun, potem pa mi je pričel skubiti perje. Samo onemoglo sem se ga še otepalá in bila sem prepričana, da me bo ubil, ko je nenadoma pritekel Riko in se vrgel na Čopka. Nekajkrat ga je ostro kjunil po glavi, potem pa me je vzel v naročje, preskočil ograjo kurnika in me odnesel na varno. Povedal mi je, da se je ena od kokoši, ki so ga spremljale, zaklepetala in izdala načrt. Brezumen zaradi skrbi je pohitel nazaj in prišel ravno še ob pravem času. Šele ta strah zame mu je dal misliti in ugotovil je, da me ljubi in da sem od vseh kokoši edina, s katero želi biti. Njegova skrb me je ganila in priznala sem mu, da tudi jaz do njega čutim isto. Dokler si nisem opomogla, me je negoval ob potočku v gozdu, potem pa sva si postavila svoje gnezdo ob neki zapuščeni jasi.

Zgodilo se je torej tisto, kar sem si tako želela. Zdaj nimam le svojega petelina, ki me ljubi in s katerim se lahko pogovarjam o poeziji, temveč tudi trop puhastih otročičkov, ki že znajo brati in ki nama s svojim čvkanjem vsak dan delajo veselje. Kdo bi si bil takrat, ko sem obupana in sama preživljala noči v kurniku, mislil, da se bo življenje tako obrnilo!

Kika

Kmečka kokošja ohcet

Danes vam predstavljamo prvih pet parov, med katerimi boste lahko glasovali. Par, ki bo dobil največje število glasov, bo proglašen za par leta in bo lahko imel pravo kmečko kokošjo ohcet na starodaven ljudski način, se pravi tako, kot so se kokoši poročale pred 100 in 200 leti. Pa si oglejmo naše kandidate.

Nevesta je Erika Putkič (42), po poklicu učiteljica razrednega pouka na osnovni šoli Velimira Kokodajsa. V prostem času rada bere, plete in kvačka. Kvačkati jo je naučila njena mama. Sedaj že kvačka copatke za svojega puteka, ki je menda že na poti. Ženin je Zdenko Rikikikič (51), profesor v Gimnaziji Ljutomer. Poučuje slovenski jezik. Rad posluša klasično glasbo in je velik ljubitelj gledališke umetnosti. Ne zamudi nobene predstave, kjer nastopa Boris Cavazza. Spoznala sta se na srečanju samskih učiteljev in učiteljic. "Tako so mi bili všeč njegovi naočniki," pravi Erika. "Njena očala so izražala intelektualnega duha," hvali svojo nevesto Zdenko Rikikikič.

Ljubka kokica je Vratolunja Rižek (17), po poklicu kljunotehnik. Njene odlike so poštenost, prjaznost in ponižnost. Nikoli ne zaide v gostilno. Če pa že gre, pije le sok. Tudi čokoladnega likerja noče spiti, pa čeprav v njem ni skoraj nič alkohola. Jezna je, kadar njen bodoči mož pije. Njene prijateljice jo kličejo tudi Tolči. Njen mož Rado Prepelikelj (31) je lastnik farme deževnikov. "Nimam prostega časa. Delam od jutra do večera. Upam, da bova v zakonu srečna. Ubogati pa mora, o to pa," doda kar sam od sebe Rado Prepelikelj. Talči je kupil od njenega očeta za 30 kg deževnikov in se takoj zaljubil vanjo. "Tudi jaz ga ljubim," potrjuje Talči.

Iz človeškega sveta vemo, kako si v njem samci spreminjajo spole in režejo celo nekatere organe. Nam kokošim se zdi to nadvse čudno. Še posebej pa je ves kokošji svet presenečen, da nekateri ljudje želijo postati kure ali petelini in celo kandidirati za par leta med kokošmi. Tak par sta Viki Janževc (21) in Gorazd Vandrič (23). "Že od rojstva sem vedela, da nisem človek, ampak kokoš," razlaga Viki. "Nisem se zaljubil v Viki žensko, ampak v Viki kokoš. Zato sem še sam hotel postati petelin." Viki rada zoba koruzne storže (vedno ima kakšnega v torbici), Gorazdov hobi pa je metanje krogle. Bil je državni prvak Slovenije za leto 1995 med petelini.

ŠALE

Kdo pravi, da ne pozna Boruta Tacarja (34) in Ite Dakove (25), dveh zvezd slovenske kurje nacionalne televizije? Katera kokoš si upa reči, da še nikoli ni gledala Boruta Tacarja in njegove oddaje Naše kure čestitajo in pozdravljajo; kateri petelin se lahko pohvali, da je vedno mižal, ko je Ita Dak vodila žrebanje loterije? Poglejte, na planetu tem ni take kokodajse, kikirikeljna, ki ju ne bi poznal, teh naših ambasadorjev slovenske lepote v Evropi. Pravita, da bosta šla na medene počitnice v Albanijo, ker imajo tam čisto morje. "Zelo ga ljubim," dodaja Ita. "Še bolj jo ljubim," preseneča Borut. Draga Borut in Ita, želimo vama vse, kar si sama najbolj želita.

Simpatičen par prihaja s Primorske. Kuharica Koklica Balkon (47) si je že dolgo želela moškega, da bi ga ljubila in mu stregla ter kuhala najboljše jedi. Dolgo časa so vsi bežali pred njo, dokler ni ujela kratkonosega kadilca in alkoholika, gospoda odvetnika Alkota Kadilkota (67), ki bolega za bronhitisom in nima kaj prida kondicije. "Upam, da mi moj Alkec ne bo kmalu umrl," pravi Koklica. "Tako rada bi kokala in izvalila mlade piščančke," šepne na uho svojemu Alkotu. Alko malo govori. Preveč je govoril za časa svoje odvetniške prakse in za časa predsednikovanja bibliofilskega društva, kjer je mlade kokoši nagovarjal k branju knjig.

Tikin manekenski kotiček

Kakorkoli že moda zavrti svoje modno kolo, vedno ostane tudi pri dvodelnih modelih. So zelo praktični, ker imenitno zakrijejo napake pri postavi, če imate npr. štrleče peruti ali krive nožice. Uporabni pa tudi zato, ker lahko slečemo jopico, ko pridemo z vrta v kurnik. Za lahke pasme nesnic, kot so plimutke, pegatke in avstraloprepke, priporočam jopico, ki vam varno pokriva boke ob preveč živahnih izpadih v kokotekah.

Predpogoj za lepoto vaše kože pa je zdrava prehrana. Koliko primerov poznajo naši prijatelji

zdravniki, ko je zaradi nepravilne prehrane prišlo do raznih bolezni kot so naježeno perje, nalepljeno blato na zadku, otekli sklepi, zabuhla glava ali veke, skrivljeni prsti in druga zmaličenja. Kakšna mora biti prava prehrana za kokoši? Vsak obrok naj vsebuje 40 procentov krmne mešanice za nesnice, 20 procentov mešanice zrnja, 15 procentov sočnih krmil (zelenjava, okopanine), 15 procentov mletih kosti, celoto pa naj zapolnjujejo kuhinjski ostanki ljudi. Dandanes kokoši vsepreveč hlepajo po človekovi hrani, po hamburgerjih, pizzi, milanskih špag-

etih. Naj vas še enkrat opozorim, da so te jedi bolj ali manj strupene in slabo vplivajo zlasti na razna intelektualna početja kot so branje, pisanje, razmišljanje.

Kaj pa predlaga pariška kokošja moda? Pariška moda predlaga različne linije, zelo žive ali pa zelo mirne barve, v kratka mini spremenjena krilca in skoraj do krempljev sergajoča nabrana krila. In čevlji? Društvo Biokokoš predlaga boso hojo, ki preprečuje t. i. krempeljfus, pogosto tegobo

slovenskih kokoši. To bi bilo za danes vse. Vidimo se v naslednji številki.

mš

**PETELIN IZ
SOSEDNJEGA
KOKOŠNJAKA**

Pero M'koko

Rubriko objavljamo že 56 milijonov let

Njegov oče je avtomehanik. Nič drugega kot avtomehanik. Drugega ne zna kot popravljati stare avtomobile. Mama je šivilja. Šiva od jutra do večera. Krila in hlače. Po naročilu. Brata Peki in Malejki delata pri komunali. Vozita tovornjaka s smetmi. Sestra Zikoka kelnarji. Rekli bi, dokaj nespodbudno okolje za mlade talente. Pa ni res. Iz take družine je izšel najbolj uspešni slovenski kokošji igralec Pero M'koko. S trdim delom in podporo, ki jo je imel ves čas v svoji družini - njegova mama Vlasta M'koko vsak dan moli zanj, v domači farni mošeji, da mu ne bi bilo hudega - je postal zvezdnik holivudskih zvočnih akcijskih in futurističnih filmov. Posnel je take uspešnice kot so Kura 1, Kura 2, Kura 3, Kura 4, Kura 5, Petelinja farma, Petelinator, Tudi kokoši pobijajo, mar ne z Jackom Nicholsonom, Pobeg iz kokošnjaka. K uspehu mu je pripomogla tudi njegova lepa postava, ki si jo je okrepil v fitness studiu Bedree.

V Ameriki se je moral najprej preživljati z igranjem v nizko-proračunskih porničih.

"Nihče ne ve, koliko sem moral pretrpeti, da sem doživel tako slavo. Moja takratna žena Frederica Nesnica je pogosto jokala, ko si je ogledovala tiste posnetke in me prosila, naj za božjo voljo neham prhutati gol pred kamerami. A v hiši ni bilo niti bazena, niti si nisva mogla privoščiti potovanja na Karibske otoke.

Niti pomisliti si nisva upala, da bi si privoščila kakšnega piščančka." Kljub takratnemu težkemu življenju Pero M'koko nikoli ni bil skop. Še danes se spominjajo klošarji iz Los Angelesa, kako jim je včasih stisnil 0,0001 putarja in jim prijazno z nasmehom dejal: "Če boste pridno varčevali, si boste čez pol leta lahko kupili zemljo."

Leta 1992 je dobil skromno vlogo v nadaljevanju Santa Putput, kjer je igral madžarskega priseljence, katerega piči strupena kača kokodača.

V svojem prvem filmu Elvis je neslavno propadel. Po celi Ameriki so protestirali, zakaj so dopustili, da mehiška kokoš igra največjega ameriškega petelina vseh časov. Gledalci niso vedeli, da Pero M'koko prihaja iz Slovenije. Po tem neuspehu je živel razuzdano življenje in se vdajal pijači in mamilom. Pravijo, da je dnevno popil tudi po pol litra Jacka Kljunača.

Postajal je zasvojen s hrano in pojedel za zajtrk dve skodelici krmil, pol litra pšenice in četrt litra koruze. Rešitev je prišla nekega jesenskega večera. Listje se je že ogrinjalo z jesenskimi barvami. Kostanj je dozorel. Pero M'koko se je pijan spetljal s hčerko Kurlberga, glavnega holivudskega režiserja. Počepnila je

pred njim kot kakšna kokoš, ko je izpod Perotovih peruti zadehtel ves diskretni šarm slovenskega petelina. Obljubila mu je glavno vlogo, vlogo inšpektorja Dreksa v akcijskem filmu Kura.

Vsebina filma Kura je enostavna. Ruski petelini ugrabijo ameriškim petelinom pute. Ameriška policija pokliče nepriljubljenega inšpektorja Dreksa, ki pa je edini zmožen vrniti ameriškim petelinom njihove pute. Dreks pobije vse ruske peteline in se zmagoslavno vrne v Ameriko, obenem pa se še zaljubi v rusko puto, ki pa je delala v Rusiji kot ameriška vohunka. V trenutku je Pero M'koko postal največja zvezda ameriškega filma.

Telefoni so zvonili dan in noč. Pred njegovo hišo se še danes

vsak dan zbirajo najstnice, ki čakajo na en sam njegov pogled. Na pamet se učijo intervjuje z njim in se ne zmenijo za štempiharja.

Pero M'koko se namerava v kratkem znova poročiti. Že devetič. S katero, pa Pero M'koko slovenskemu občinstvu ne želi povedati. "Slovinci so vsakomur nevoščljivi. Zato ne maram Slovencev. Jaz nisem Slovenec, jaz sem Američan, ki je uresničil svoje sanje." Tako zatrjuje prijazni Pero M'koko, slovenske gore list. Želimo mu še obilo uspehov. In da bi še naprej tako učinkovito promoviral slovenski kokošji narod po svetu.

France Prešeren

ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT
 ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT
 ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT

Košarka: še deseti poraz Kokodakice iz Zgornjega Brnika

V evropski košarkarski ligi našim kokošim resnično ne gre od rok. Že deseti poraz na desetih tekmah kaže na to, da je nekaj narobe s strokovnim vodstvom Kokodakice. Je kriv trener ali morda direktor kluba? Drugi so spet mnenja, da je vsega kriva poezija, ki so jo igralke začele brati in nekatere celo pisati. Naj navedemo nekaj primerov:

*

Beli ženin

Petelin Pero, ti si za mene angel.
 Beli angel, Petelin Pero.
 Naj zgreši moja roka
 koš vsak,
 da videl boš
 kako visok je moj
 srčni tlak.

*

*

*

Zadetek v prazno

Metati na koš -
 mar nesmisel ni to,
 ker veš, da iz koša
 vedno žoga padla bo,
 nikoli noter ostala ne bo.

*

Nekateri so mnenja, da je iz njihove poezije razvidno, kako so ženske začele dvomiti v smisel košarkarske igre, pri čemer zlasti opozarjajo na sledečo izpoved:

*

Slovo

Mar perutnice imam
 in mi mlinček melje koruzo
 zgolj zato, da se moj kljun
 za žogo podi? Jaz mislim,
 da ne, kaj pa vi mislite o tem?

*

Nekateri teoretiki menijo, da je najboljša pesem kluba Kokodakica tale:

*

Izštevanka

Ko ko ko dak,
 spet se mi je strgal trak,
 ko ko ko dak,
 podrekala bom ves vlak.

ko ko ko dajs
 ko ko ko dajs
 ko ko ko dajs
 ko ko ko dajs

Ko ko ko dak,
 še tebi naj se strga trak,
 ko ko ko dak,
 skupaj drekala bova vlak.

*

Nekateri opazijo v teh pesmih tudi etično komponento, saj se subjekt v njih usmerja v bralca pesmi in ga nagovarja k dobremu. Vsekakor pa poezija ni pripomogla k boljši igri kluba Kokodakica, zato je potrebno opozoriti kokoši, naj se odločijo zgolj za eno stvar, za poezijo ali za košarko.

mš

Nogomet: zmaga za kompostnike iz Hoč

V nadaljevanju državnega prvenstva naj bi v hoškem parku KOKO videli dvojni spored. Vendar pa tekme med Alpkurnikom in Inženiring Perutjo ni bilo, ker gostje niso hoteli iti na zdravniški pregled, ki je že nekaj časa obvezen za vse kokošje ekipe prve lige. Prav gotovo se spominjate katastrofe pred nekaj meseci ko je petelin iz zasavske ekipe prenesel virus neumitoritus na vse peteline jeseniških kurnikov. Zato je nerazumljivo dejanje Inženiring Peruti, ki se izmotava, da so izgubili zdravniške knjižice.

V tekmi med ekipo Kompostnik iz Hoč in Mlinčkov iz Kočevja pa so bili boljši domačini, ki so zmagali s 4:2.

NAJUČINKOVITEJŠE SREDSTVO ZA HUJŠANJE

UČINKUJE CELO LETO

VOLDAFAR - ko odpove vse ostalo, pokličite 061/159 34 74 !!!

Najučinkovitejše sredstvo za izgubljanje odvečne telesne teže brez napora!!!

ALI SO DEBELI LJUDJE LAŽNIVCI?

Niso??? Drugi so jim obljubljali čudežne shujševalne preparate, ki v trenutku, brez truda in z dolgotrajnimi učinki pomagajo do postave sedemnajstletnice v bikiniju!!! No, pa smo tam. Pač nismo več najstnice, ki se z nekaj malo truda in odrekanja naokrog (bolj ali manj) razkazujejo brezhibna telesa.

Vendar so tudi na nas, malo manj mlade, mislili pri Voldafarmi. Kako?

1. konkurenčne prednosti izdelka:

• **hujšanje s pomočjo naravnih sestavin**, ki so zdravju neškodljive in nimajo, ob pravilni uporabi, nikakršnih stranskih učinkov (laktaza, celuloza, listi zelene, magnezij, višje maščobne kisline,...)

• **izdelek jemljemo pred in po obroku hrane z malo vode (s tem odpade stradanje, prav nasprotno, če ne jemo, je izdelek manj učinkovit!)**

• **odvečne kilograme** (oz. maščobe) izgubljamo, ne da bi morali v celoti spreminjati prehranjevalne navade (odpovemo se le sladkorju oz. slaščicam, ostalo hrano - tudi mastno, pa je prav zaželjeno uživati)

• ker gre za »direkten napad« oz. razgrajevanje maščobnih celic v telesu («sala») se drugim shujševalnim preparatom ni treba odpovedati. Večini letih prav v boju z maščobami v telesu zmanjka moči, tu pa »nastopi« Voldafar izdelek

• **gre za nizozemski izdelek** (proizvajalec Voldafarma), ki je že osvojil Zahodno Evropo, skandinavske države in celo Ameriko, tržišče, ki je verjetno najbolj na svetu zasičeno s shujševalnimi preparati!

• konzumiranje izdelka je popolnoma enostavno (gre za tabletko v lični embalaži) in tako raznih čajev in napitkov ni treba šele pripravljati. Tudi shranjevanje je primerno, v mali embalaži, ki jo lahko damo v predal mize na delovnem mestu, v torbico ali kar v žep. Skratka, izdelek imamo brez težav vedno pri roki, ko gremo na kosilo oz. večerjo. **Zato je verjetno to tisti izdelek za hujšanje, ki je tudi najbolj primeren za MOŠKE!**

• prednost jemanja Voldafar tabletk za hujšanje se kaže tudi v dobrem **oz. sproščenem občutku potrošnika**, saj tabletko pred in po obroku ne bo že na daleč »vpilak« o tem, da smo (zopet!)

na neki shujševalni dietil Gre za zelo diskreten način, na katerega lahko nevsiljivo (neopazno) za okolico, a vztrajno, izgubljam odvečne kilograme. Nikomur ni treba vedeti, kako nam to uspeva! Skratka - čudeži se dogajajo ne le v sanjah, ampak tudi v realnem, vsakdanjem življenju, na zelo preprost način. Pokličite in prinesemo na vaš dom.

2. način konzumiranja

Pred in po obroku zaužijte eno tabletko z malo vode. **Med jemanjem tabletk se normalno prehranjujte**, le sladkorju (slaščicam, tudi orehom) se morate odpovedati. V primeru, da jeste malo mastno hrano, vam kura ne bo prinesla večjega uspeha. **Npr. jejte črn, koruzni, ovseni kruh, namazan z maslom ali margarino, ki vsebuje najmanj 80% maščob. Uživajte krompir v normalnih količinah, manj riža in špagetov. Veliko sveže zelenjave in mesa, rib v maslenih omakah.** Za hrano si vzemite čas, jejte počasi in hrano temeljito prežvečite. Med obroki zaužijte veliko sadja. **Tudi pri pijačah pazite, da niso preveč sladkane.** Pijte le malo ali nič sladkanega čaja, tudi kavo manj sladkajte. Ob mrzli hrani raje popijte kozarec mleka, kakšne lahke pijače ali mineralno vodo. Želimo vam veliko uspehal!

4.700,00 SIT - 2 kosa

8.900,00 SIT - 4 kosi

V vsaki škatlici je petdeset tabletk, kar ob jemanju največ 6 tablet na dan (pred in po treh glavnih obrokih), zadošča za en teden, 4 kosi pa za ves mesec. Pomislite, kaj drugega, tako koristnega, si lahko privoščite za tako nizko vsoto na mesec?

Naročila sprejemamo po telefonu, izdelek pa vam prinesemo na dom. Plačilo po povzetju. Pokličite danes, prejeli boste jutri!

PREJ

POTEM

Pismo, ki ga je poslala Astrid V.-D., ki nas je silno razveselilo:

Z mojim pismom želim pohvaliti proizvod VOLDAFAR. Prej sem imela pri 170 cm višine 66 kg. Glede na moj poklic, namreč opravljam delo z strankami, me je mož venomer rahlo zbadal, da se sedaj lahko od tega poklica poslovim če ne bom pazila. Potem pa sem slišala za proizvod VOLDAFAR in odločila sem se da poizkusim shujšati z njim.

Po zelo kratkem času, tako kot obljublja proizvajalec, sem shujšala na željenih 54 kg. S to težo pa sem zelo zadovoljna in tudi moj izgled se je zelo popravil. Še enkrat prisrčna hvala za Vaš proizvod.

Naročila vsaki
od 8. do 15. 11. 2001

061/159 34 77

CIVILIZACIJA KULTOV:

Mitja Velikonja: Mitologije našega časa,
Ernst Cassirer: Tehnika sodobnih političnih mitov,
Paul Mojzes: Mitski element,

Mitja Velikonja: Mitologija srednje Evrope

EKSTREMIZEM POD SLOVENC:

Tonči Kuzmanič: Politični ekstremizem pod Slovenci: SNS od tigrov do papirja

časopis
za
kritiko
znanosti

scripta

KOGNITIVNA ZNANOST:

Janek Musek: Prispevek psihologije k razvoju kognitivne znanosti: vloga kognitivne psihologije,

Darja Kobal-Palčič: Kognitivna psihologija skozi teorijo samopodobe,

Olga Markič: Kognitivizem in konekcijem - dva pristopa v kognitivni znanosti,

Andrej Ule: Zavest in fizična stvarnost,

Marko Uršič: Analiza in sinteza pri iskanju nove holistične paradigme,

Artur Štern: Kognicijska intencionalnost v etiki,

Igor Jerman: Osnove spoznavanja v luči nove biologije,

Tanja Urbančič, Ivan Bratko: Vedenjsko kloniranje z metodami strojnega učenja,

Mojca Vizjak-Pavšič: Kognitivna revolucija,

Mitja Peruš: Teorije kompleksnih sistemov kot osnova kognitivne znanosti

ŽENSKÉ ŠTUDIJE:

Susanne Maurer: Ženska gibanja in feministična znanost v ZRN,

Cornelia Füssenhäuser, Gabriele Stump: Ženske in zdravje,

Irena Žagar: Lik ženske v slovenskih ljudskih pravljicah

OIKOS

RECENZIJE IN PRIKAZI

obseg 350 str., cena za študente 1.312,50 SIT

Igor Grdina, STAREJŠA SLOVENSKA NABOŽNA KNJIŽEVNOST

Obseg 55 str., cena za študente 630 SIT

Mirko Zupančič, ZAMENJAVA TRAGEDIJE

Avtor podrobno razčlenjuje nastanek žaloigre - z vsemi njenimi oblikami oz. podzvrstmi. Proces razčleni na treh ključnih osebnostih: G. Lilloju, D. Diderotu in G.E. Lessingu.

Zelo nazorno pa je prikazan tudi vstop A.T.Linharta v svet sodobne evropske dramatike brez kompleksa zamudništva.

Obseg 80 str., cena za študente 630 SIT

Obvezna študijska literatura FDV, FF:

Frane Adam, **KOMPENDIJ SOCIOLOŠKIH TEORIJ**

Obseg 295 str., cena za študente 2.058,00 SIT

Vso literaturo dobite po študentskih cenah le v prostorih Študentske založbe na Beethovnovi 9/I nadstropje v Ljubljani, kjer vas pričakujemo vsak delavnik med 8. in 16. uro.; tel. 210-332, 125-15-24, tel. in faks. 222-618

torek, 13.februar, 1996,

ob 22.05 v oddaji Pretok idej

Radio Slovenija - III. program

F(rekvenčna) M(odulacija): 96,5 Mhz + 102 Mhz v stereo "mehaniki" in tudi kablu

Na Programu ARS - III. programu Radia Slovenija v torek, 13.februarja zvečer začenjamo s ciklom oddaj z naslovom

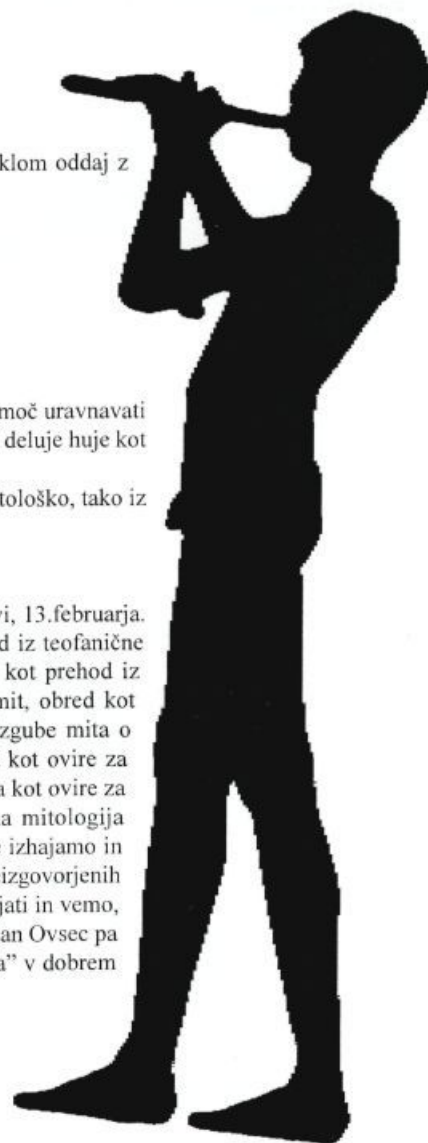
"Mitologija ali iskanje samoumevnega"

V moderni zavesti Evropecev se je po času razsvetljenskega stoletja izoblikovalo enačenje mitologije s takrat "izkopanimi" in prevedenimi grškimi besedili. Seveda, tudi "Evropa" je morala najti svoje "začetke". Njihovo mejo je z macolo erudicije razklal eden poslednjih romantikov Friedrich Nietzsche. Moderni svet je bil še dolgo po njegovi smrti prepričan, da ga je moč uravnovati z racionalno držo. Ravno pokojnik pa ga je še za življenja opozoril, da že od Sokrata naprej razum deluje hujše kot orožje, ne da bi za to vedel.

Ali je mit o razumu največji mit v zgodovini? In kako danes sploh misliti nekaj čemur rečemo mitološko, tako iz preteklosti, sploh pa v sedanjosti?

V ciklu boste dva meseca vsak torek zvečer lahko spremljali prispevke v najbolj erotičnem od vseh sodobnih medijev, radiu. Primož Zevnik, ki je cikel tudi sooblikoval, se je pozabaval z naslovom "Mit in njegova ontologija". Njegov uvajalni prispevek bo na sporedu prvi, 13.februarja. Sledilo bo besedilo Dr. Janeza Vrečka "Ritualna in herojska tragedija" v katerem oriše prehod iz teofanične ritualne grške tragedije, polne dionizičnih orgij do klasične, resne oziroma herojske tragedije kot prehod iz mitološkega do zgodovinskega dojemanja preteklosti. Marcello Potocco v eseju "Ritual kot mit, obred kot literatura" opisuje nastanek evropske literature koncem srednjega veka kot "kompenzacijo" izgube mita o krščanskem Bogu, ki ga je nadomestila. Vid Sagadin se je lotil "Mistifikacije sveta in človeka kot ovire za kreativni princip". V dveh dvajsetminutnih oddajah poskuša podati svojo razlago sodobnega sveta kot ovire za človekovo ustvarjalnost. V nadaljevanju bo slišati prispevka mag.Mitje Velikonje, "Sodobna mitologija Slovencev" in "Podobe sodobnikov" v katerih avtor razčlenjuje samoumevnosti kulture iz katere izhajamo in nas je sooblikovala. Pisatelj in publicist, ki vedno preseneča z odkrivanjem zamolčanih detajlov in neizgovorjenih resnic sodobnosti Franček Rudolf, bo pripravil poslastico za tiste, ki se z eruditstvom znamo smejati in vemo, da je prodornost predvsem v svobodi mišljenja in njegovi neomejenosti. Publicist in etnolog Damjan Ovsic pa temeljito pripravlja zaključni del cikla v katerem bo slišati njegovo razlago "arhetipov slovenstva" v dobrem in zlem. Čisto mitološko, ne?

Cikel sta oblikovala Primož Zevnik s Tribune in Goran Tenze, ki ureja oddajo Pretok idej na III. programu.

odžeja in osvežji

© Revolver

